

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guida per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

ACADEMIARVM
CELEBRIVM
VNIVERSI TER,
RARVM ORBIS LI
BER QVARTVS:

VI RELIQUAS A ROMANA
Academias Italia, & Sicilia edisserit.

AUCTORE

IACOBO MIDDENDORPIO
Theolog. Iurisp. & Vniuersitatis Coloniensis
PROCANCELLARIO.

COLONIAE AGRIPPINAE,

Apud Gosiinum Cholinum.

ANNO M. DCII.

QUamquam inter historiarum scriptores ferè conuenit, quòd Bononiensis Academia vetusta sit, & à Theodosio Imperatore fundata: tamen quo vel Domini, & Saluatoris nostri, vel Imperij sui anno eam constituerit, non satis inter auctores constat. Cuius diuersitatis causa hinc originem traxisse videtur, quòd non vnus Theodosius Ro. Imperium gubernauit, vnde plures alij errores extiterunt, vel quòd varias mutationes tam ipsa Vrbs, quàm Vniuersitas perpessa est. Baldus Iurisperitorum Columna auth. Habita, C. ne filius pro patre, mille annos ante suam ætatem floruisse ait. Et Glossa verbi Bononię, Clementina prima, de Magistris. Hoc, inquit, constat, quòd Bononiensis Academia habuit priuilegia studij à Theodosio, de minore tamen intelligo, qui regnare cœpit, prout ex chronicis, quæ veriora puto, percipio anno Domini CCCXXV. & regnauit annis XXVII. quo tamen anno hæc concesserit non percipio, &c. Idque ex hoc publico rescripto colligitur: Ne bonę artis, cunctarumque disciplinarum dogmata depereant, cùm mores, sanitas, militia, cetera id genus optimis doctrinis gubernentur: nõ Theodosius, Dei gratia Romanorum Imperator Augustus commoditate ac fertilitate loci capti, quinque ac viginti mensium pensato consilio, in dignitatis nostrę solio sedentes

A a a generali

generali Christianorum conuocato concilio, summo Pontifice Cælestino, Cardinalibus XII. Archiepiscopis, Episcopisq; innumeris, alijsq; in varijs dignitatibus constitutis Principibus, ac Ducibus Christianis: Balduino quoque Flandrensi, & Gualtero Pictauiensi Comitibus legatis, quorum alter Ludouici Franciæ, alter Philippi Angliæ Regū, illis arduis negotijs addictis, vices gessere: sedente etiam centum senatorum collegio: Bononiam omnium scientiarum fontem, arcanorum nostrorum apiarium, perennē studij sedem, fore hac inuiolabili indulgentia decernimus. Volentes insuper, vt omnes sententiæ à iudicibus, qui in alma hac ciuitate per quinquennium saltem non studuerint, latæ, nullæ penitus existant. Et si quis ad magistratus promotus dignitatem, ab alio quàm ab Archidiacono Bononienti librum magistralem susceperit, quanquam id quarumlibet facultatum periti præstiterint, approbauerintq; cum authoritate nostra omni dignitate priuamus. Si quis verò scholasticos ad studium hoc euntes, abeuntesque ausu temerario offenderit, capite puniatur. Hoc ni præses exequatur, eadem illum poena affici iubemus. Huius autem sacre constitutionis exemplar, Bulla aurea maiestatis nostræ munitum, manuque Ciceronis curiæ nostræ Notarij scriptum, ad perpetuam rei memoriam, Petronio Episcopo Bononienti, ex Cæsarium Constantinopolitanorum sanguine orto, idem summis precibus efflagitanti, ac pro-

procuranti, gubernandum, custodiendum, omnibus viribus exequendum, tradimus ac concedimus, Romæ in Capitolio Anno Domini nativitatis CCCCXXII. die 9. Maij. Quod Theodosij priuilegium Bononiæ in S. Petronio videre est, cum istis versibus Numeralibus de initio Academiæ:

Ingenus artes, sacrasq, Bononia Leges

Inscripsit, egregijs facta fouere scholis.

Vnde exordium & maiestas Academiæ Bononiensis facilè colligitur. Quæ, vt ait Azo, legalium studiorum monarchiam tenet. Et Petrus Anchoranus proæ. lib. 6. Decretalium veram studiorum matrem vocat, & ad regulam Possess. & alibi de Reg. Iur. in 6. se Bononiæ felicissima ciuitate, & studiorum matre, lib. 6. Decretalium, & Clementinarum, multis annis professionem & Cathedram sustinuisse asseuerat. Olim Felsinam dictam voluit nobilissimam inter illas 12. vrbes, quam Hetrusci olim condidisse perhibentur.

Glossa verò L. final. C. de testa. legum nutricem appellat. Et glossa proæ. lib. Decretalium, ea quæ istic præcipiuntur, Bononiensisque Academiæ alumni inscribuntur, omnes alias Vniuersitates obseruare debere confirmat. Quia, ait, studium quod est Bononiæ, communius & generalius est, præcipuè in vtroque iure, & ibi quasi de omnibus partibus audiuntur studenti: ideo potius Bononiæ diriguntur, & ita omnes tenentur hanc compilationem obseruare, quæ nec possunt, nec debent

debēt singulorū auribus intimari. Hinc Gregorius PP. 9. suos Decretal. epist. libros, Bonif. 8. librū 6. & Ioannis 23. librū Clementinarū, Acad. Bonon. inscripserūt. Clemens V. in cōcilio Viennensi decreuit, vt præter omnium liberaliū artium studia, Hebraica, Arabica, & Chaldæa lingua publicè traderentur. Sed non nihil, vt apparet, collapsam Academ. Carolus Magnus sic instaurauit, vt quibusdā eruditis viris nō tam ornasse, & promouisse, quā instituisse, credatur, paulatimque, vt sit, sum-morum Pōtificum & Imperatorum munificentia, ita excreuit, vt bonorum studiorum mater & parens appelletur: atque hoc ipsum nomen suum non iam ampliūs ab authore, vt Cæsar scribit, nec à bonitate & natura loci, sed ab optimarum artium studijs, retinere videatur. Nam glossa in clemēt. de magistris: Dicitur, inquit, Bononia quasi super omnia bona, vel bonorum notitia nimis amabilis. Vt autem Iurisprudentia Bononię publicè tradatur ex Theodosij & Lotharij Imperatorum priuilegio accepit. Etsi Fredericus Imperator, quōd contra ipsum Romanæ & Apostolicę sedi adhærerent, plurimum ipsi Academię detrimenti attulisse legitur: & studiosi, quando Martinus Pontifex in Bononienses seuerius animaduерterat, alio atque alio dilapsi reperiuntur. Vnde Blondus: Matrem studiorum Bononiam, tam paucis nunc ornari eleganter doctis, nullus mirabitur, qui meminerit (q̃ cum horrore dicimus) ciuiles discor-dias

present. 1.
magist.

Le. 6.
c. 11. m
proe

dis plures ferro per ætatem nostram Bononiæ
 abstulisse præstantes ciues. his quos tunc ipsas
 & duæ similes in Italia habeant ciuitates, &c.
 Eugenius tamen I V. Nicolaus V. & Leo X:
 egregiè eam restituerunt. Quod etsi multis ar-
 gumentis confirmari posset: tamen solius Leo-
 nis epistolam breuiter ascribendam putauimus.

Leo PP. decimus, Magistratui Bononia, Pola Episcopo.

DEderunt ad nos literas illi, qui isto in op-
 pido publicè bonas literas profitentur;
 mores & consuetudines illo in ludo constitu-
 tas magna ex parte remitti & negligi; sic ut
 neque horæ profitendi, neque conuentus dis-
 ferentium, neque magistrorum immunitas
 atque comitia haberi solita, custodiantur: eam
 ego rem, ut debui, ægrè molesteque tuli, qui
 ludum istum esse quàm ornatissimum cupio.
 Mando igitur tibi, ut omnibus Professoribus
 imperes, ut leges atque consuetudines usque
 quaque tueantur: nihilque prætermittant eo-
 rum, quæ tum fieri assolent, tum discipulo-
 rum utilitatem, atque commoda continent:
 qui non fecerit, ei salarium auferri, & in æra-
 rium inferri iubeto. Datum VIII. Kal. De-
 cemb. anno primo, Roma Constantinopolit.
 Patriarcha Bessarion, vetustissimum Bononi-
 æ Gymnasiū negligētia & seditionibus ci-
 uium penè intermissum & collapsum, non
 modò ædificijs, verum etiam institutis & *Platina in*
 melioribus salarijs instaurauit ac restituit. *A. Panegyricus*
 ad studia literatum incitabat,
 propo:

Li. 1. de glo-
ria.

proposita præmij atque honoris spe, multos etiam ob inopiam à studijs defecturos, liberalitate & munificentia sua iuuat retinuitque. Hieronymus ergo Oforius ingenij excolendi gratia Bononiam potissimum se venisse scribit, quia ex multorū sermone didicerat, nullam Italiæ ciuitatem esse cum Bononia, literarum gloria, comparandam. Florent enim, inquit, ibi multi doctrinis Græcis & atinis Leruditi, multi in omni Philosophiæ genere excellentes, multi præterea dicendi facultate præstantes, & in omni liberali doctrina summa cum laude versati. Quid dicā de vtriusque iuris studio? cū illud constet Bononienſes Iurisconsultos omnibus, qui se huic grauissimæ disciplinæ dediderunt, admirabile semper acuminis & prudentiæ lumen prætulisse. Nec mirum videri debet, si tanta loci celebritate commoti adolēcentes, vndique Bononiam conueniant, ad animum clarissimis disciplinis excolendum: cū in ea constitutum esse videatur, egregiū quoddam eruditionis & sapientiæ domicilium. Laonicus quoque Calchocondilas: Bononia opibus, & reliqua felicitate præcipuis Italiæ vrbibus non cedit, literarum verò studijs superat. Et Ventura cæcus: Bononia bonarum artium parens & alatrix, quò non Italiæ modò gentes, sed etiam externæ confluunt nationes, tanquam ad scientiarum diuersorium, &c. Hippolitus quoque Marsilius singulari 272. Bononia, inquit, inclyta, & regia vrbs est. Vbi sunt maximi Iuriscon-

rifconfulti, & Doctiffimi procuratores, qui a-
liarum Academiarum & prouinciarum Do-
ctoribus præfent.

Papirius Maffionus lib. 5. de geftis Ro. Pon-
tificum, in Honorio 6. Bononiam totius Ita-
liæ doctiffimam urbem appellat.

Et lib. 6. in Urbano 5. Bononiëfem, inquit,
fcholam longis bellorum turbinibus ftratam
erexit, & antiquam illi, nouis priuilegijs con-
ceffis, dignitatem reftituit.

Iterum in Pio III. Bononia, quoties vi-
debit gymnafium fuum Pontificio fumptu
inftauratum: Pij nomen memoriamque cele-
brabit.

Clariffimi hic femper viri extiterunt, qui
tam iurifprudentiam quàm reliquas liberales
artes fideliter profiterentur, & doctiffimis cõ-
mentarijs illuftrarẽnt. Ioannes enim Andree,
qui fons canonum, & dubiorum interpres à
plerifque iurifconfultis vocatur, docuit, & pe-
fte mortuus eft. Deinde Cynus Piftorienfis
ipfius Ioannis Andree familiaris. Azo etiam
vas & lucerna iuris, cùm gloriofè profiteretur,
Innocentium Pontificem Romanum audito-
rem habuit, & celeberrimam illam fummam
iuris confcripfit. Bartholus quoque, iurifcon-
fultorum decus anno ætatis fuæ XX. pro Li-
centiæ gradu repetijt, & anno XXI. doctor
creatus eft, vt ipfe teftatur in L. quidam cum
ff. de verb. obligat. Atque in eandem
L. repetit Iafon. Idque factum in vigilia
Apoftolorum Petri & Pauli anno falutis

*Azonis tẽ
pore decẽ
millia flu-
dioforũ Be-
noniæ fui-
fe, refert
Odofrid.*

*Bald. in T.
vnica C. si
quacumq;
preditus
pot. eff.*

1388. Accursius celeberrimus ille Iurisc. quadragenari⁹ huic disciplinæ operâ dare cœpit, & breui tempore tantum profecit, vt omnes longè superaret: cumque duæ hætenus inter Iurisconsultos sectæ & hereses essent, ipse omnes in vnam scholam reduceret. Marius quoque Socinus tanta cum gloria præfuit, vt iuris monarcha vulgò diceretur: & discipuli in eo naturam auaram fuisse affirmarent, quod tam insigni ingenio, tam paruum, tam turpe corpusculum dedisset. Salicetus verò (reliquos enim enumerare non est necesse) vt nouos in Iustinianæum Codicem commentarios scriberet. tali visione diuinitus se impulsus narrat. Cùm aliquando necessarijs studijs, alijsque curis vacuus esset, in musæo suo cælesti quandam vocem audiuit: surge, surge, tandem euigila. Cùmque respexisset, apparuit ei formosissima quædâ Regina, quæ in manu dextera Iustinianæum codicem, sinistra verò sceptrum tenebat, venerandusque veterum iurisconsultorum cœtus sequebatur.

Hi primò quidem reginam hanc, ipsam legem esse aiebant, deindè sua scripta vnâ cū legibus, recetiorum imperitia & fraude corrumpi querebantur. Oportere ergò ipsum, qui id solus pro dignitate facturus crederetur, veterum commentaria restituere, & noua ex virginis huius mandato conscribere. Promittebant etiã se eum adiutare, assidueque vna scribere velle, quocirca animum ad scribendum appulit.

Xistus

*Salicetus
proa. c.*

Xistus IIII. Bononię philosophiam & theologiam didicit. Et Pius V. in hac Academia theologicis & philosophicis studijs operam dedit.

De aliarum doctrinarum professoribus, præstantissimis viris, de commoditate loci, beneuolo ciuium in studiosos animo, atque priuilegijs, honoribúsque, nihil in præsens vacat dicere. Id saltem prætereundum non est, quod S. P. Q. R. quadraginta prope modum coronatorum millia singulis annis in suos professores exponere prædicatur.

Quamquam igitur Bononiensis Academia, bonorum studiorum vera mater, Pontificum Maximorum, Imperatorum, & Principum munificentia ad summum splendorem excreuerat: tamen Carolus ille Quintus Romanorum Imperator ad bene merendũ de republica Christiana natus Princeps, cum à Clemente Põtifice ibi coronaretur, optimis eam priuilegijs, ne quicquid eius glorię deesse videretur, ornauit. Et Pius PP. IIII. scholas, quibus Sapientię Professores Bononię docent, magnificentissimè refecit.

*Quæphrins
ad Platina,*

Alma Germanica Natio Collegium Bononiæ habet. Quæ per legatos, præsentē vrbis præfeco, aduētum Carolo, Cliuorũ, Iuliacensium, & Montiu Duci, Latina oratione gratulabatur. Antiqui Principis Gentilis peregrinationē celebrabant laudibus, & Germanũ Principē à Germanica studiosorũ illius Academię

patronū designatum esse declarabat. Petebatque vt Romam veniens, apud suum Pontificem gratiam & fauorem suum interponere atque intercedere vellet, vt antiqua Germanicæ gentis priuilegia, à tot Pontificibus confirmata, sed ante paucos annos obiuuenilem quorundam studiosorum errorem ab infenso quodam vrbis præfecto suppressa, & abrogata restituerentur. Quod se Carolus diligenter curaturum, post actas gratias respondit.

Germani inferiores & superiores vnā societatem habent, qui singulis annis procuratores binos consiliarios quatuor creant. Nomenque suum quisque vniuersitati dat, & iureiurando affirmat: Quod sit honori & cōmodis Nationis Consulturus. Sacra etiam & sepulchra certa, certasque possessiones habet.

De Hispanorum Collegio Bononiæ, scribit Didacus Couarruias lib. 3. variarum resolutionum, cap. 1. & Hieronymus Gygas, de pens. quorundam refert, se in Almo Bononiensi gymnasio, in Iure Canonico, Anthonio Borgia Hispano, vsum præceptore. Hispanorum Collegij Rector secundus est ab vniuersitatis Rectore.

De studiorum hospitij cap. 1. ext. de locato & conducto.

Xistus 5. Bononiæ studiosis collegium ex Marchionatu Anconitano oriundis erexit in quo præter ministros triginta iuuenes aluntur, qui literis dant operam.

Inno-

Innocentius 6. anno Domini 1362. pridie calend. Iulij, licentiam & Ius profitendæ in gymnasio Bononiensi theologiæ, eximij muneris loco, indulgit. Promouendi verò in ea facultate Magistri præsentarentur Episcopo Bononiensi, vel eius vices gerenti, seu vacante sede, Capituli vicario generali. Diploma recitat Carolus Sigonius li 3 de Epistolis Bononiensibus.

Biennio post Ægidius quidam Legatus, condito testamēto voluit, vt bona sua tribuerentur ad alendos 24. iuuenes Hispanos, optimis studijs literarum deuinctos, peculiari ad hoc comparata domo, cuius visitatorem reliquit Episcopum ipsum. Ea domus in vico Saragotiæ sequenti anno cōdita nunc quoque vt quam maximè viget. Ait eodem loco Sigonius.

Petrus Anchoranus clarissimus Iurisconsultus anno domini 1415, mortuus & in æde S. Dominici sepultus est. Et ad scholares Italianos sustinendos collegium excitauit, & vectigalibus idoneis exornauit. Quod postea ex valle apofæ in Burgum Paleæ translatus, ibi nunc quoque in fide illustrissimæ domus Farnesiæ floret. Sigonius libro 4. in fine.

Bibliothecæ etiam duæ publicæ sunt, vna ad S. Saluatorē, pulp. lib. hebraicis, græcis, latinisq̃ue literis refertissima: altera apud S. Dominicum, maior, sed non melior, in exteriori pulp. LXVI. in interiori XXXII. in qua plurimi libri Iurisconsultorum extant, & illa

pandectarum exempla, quibus vsus est Hal-
 ander, & archetypum bibliorum Eldræ, ab
 Esdra scriba tempore Cyri, anno 40. albo co-
 rio descripta.

Quam bibliothecam copia & varietate li-
 brorum omnis generis plenam, paucisq; Eu-
 ropæ bibliothecis postponendam asserit Fra-
 schottus, itineralio Italiæ, anno Iubilæi 1600.

Ad bibliothecam sub D. Thoma.

Per me si quis introierit, fontem vitæ &
 pascua inueniet.

Diuerſa quoque veterum Iuriscoſultor-
 um monumenta paſſim Bononiæ viſun-
 tur.

Gratiani epitaphium iſ 6. Petronio Bononia.

G Ratianj Cluſini Cæſarei Iuris & Pontifi-
 cij enucleatoris prope diuini, qui mona-
 chus in Martyrum Felicis & Naboris æde ab-
 ſolutiſſ. ibidem opus decretorum, anno gra-
 tiæ M C L I, compilauit, monumentum quod
 ibi carie ruderibusq; obſorduerat, hic mag-
 nificentius renouatum, Ioann: Franciſ: Aldro-
 nandus Bononienſis M I, dictator, ære publico
 inſtaurauit. Anno ſalutis, M. CCCC. XCLX.
 Idib. Iunij, Ioanne Bentiuolo II. P. P. rempub.
 feliciter gubernante,

Odoſfredi in S. Franciſco.

D Eo trino & vni, pyramidę vetuſtate cor-
 ruptâ, quam Albertus genitori ſuo Odo-
 ſredo legum parenti, anno ſalutis M CC. LXV.
 poſuerat: Laurentius Odoſfredus, Domini-
 ci Odoſfredi poſterioris filius, Albertique trine-
 pos,

pos, sua impensa in meliorem formam opere,
& cultu splendidiore restituit, anno gratiæ M.
CCCC. XCVII. Cal. Sept.

Azonis.

A Zoni Iurisconsultorum Numini, Anno
Gratiæ M. CC. hic tumultato, in sepulchro
vetustate collapsio, ac inter rudera vix agnito,
Io, Franc. Aldronandus Dictator, & Cosl. Bo-
no: publica impensa concui suo, S. M. memo-
riam posuit, anno salutis M. CD. XCVI. 5.
cal. Octob.

Bartholomæi Saliceti.

*Hoc tumulto legalis apex dulcissimus ore,
Et patria lux alma, sua pietatis amator,
Iustitiæq; sacra clipens, baculusq; cadentum
Qui iuuenis, multoq; etiam venerabilis ævo
Edocuit; superavit eum nec pena laboris
Scribendo, & pariter Iuris nucleando tenebras.
De Saliceto requiescit Bartholomæus.*

Vixit annis LXVII. D. X.

Augustino Beroo.

Iureconsultissimo, & equiti, ætatis suæ cla-
rissimo, vixit annis LXXIX, Mens. XII. Obijt
anno M. D. LIII. Idib. Sept.

Hippolito Marfilio.

Iureconsulto Scipio Filius patri B. M. P.
Vixit ann. LXXVIII, Mens. II, dies XI. Obijt
M. D. XXIX. VII. id. Feb.

Petri Anchorani:

D. O. M,

Petro Anchorano iuris Pontificij & Cæ-
sarei clarissimo interpreti, eius amantissimi
Bbb 4 sacrum

sacrum hoc instauratum posuere, anno salutis
M.CCCCLXXIII.

*Canonis hic speculum, ciuilis & anchora iuris,
Heu iacet, aeternas mens tenet alma domos.*

*Nomen erat Petrus, genuit Farnesia proles,
Nunc Anchoranum dat sibi laudis opes.*

*Quis superauit eum virtute micante? quis isto
Consilij hominum clarior ante fuit?*

*Pro meritis nunc astra dedit tibi Iupiter almus,
Et voluit gelido membra iacere solo.*

*Germanorum sepulchrum ad nigram
aquilam.*

*Quod pia, quod cultrix legum, Germana iuuentus
Condedit, vt genti pateat commune sepulchrum,
Vt Germanorum manes post fata quiescant.*

Sacra parentali capientes annua ritu.

Siste gradum, specta monumentum hoc, quaso, viator.

M. D. J.

Anglorum.

Ne in posterum sine honore funus effor-
tum Anglicis omnibus quoquo modo vita
functis deesset, Robertus Feschier pietate mo-
tus, opus hoc faciendum curauit. Vale, & in
rem tuam Abi. Die IIII. Nouemb. anno
M.D.III.

Polonorum.

Commune Nationis Polonicæ sepulchrū.
Gregorio XIII. Pontifici Bononiensi pra-
clara monumenta S. P. Q. & vniuersitas Bo-
noniensis erexerunt, quæ passim in audito-
rijs leguntur. Plurimis enim egregijs orna-
mentis, & priuilegijs Gregorius hanc patriam
& Aca-

Academiam suam illustrauit.

In quodam auditorio.

*Es pates, & ob hoc concordēs uiuite, cum vos
Et decor, & studium, & munus sociarit & aras.*

In alio.

*Magister esto diligens, doctus, vigil,
Verig, amator, & alieni commodi:
Auditor at tu sis laboris appetens,
Magistri amator, & imitator sedulus.
Consultor hic utrumq, tempus postulat
Adesto, semper publicum negotium
Curato, agendum quid sit in praesentia
Videto, longe prouidens in posterum
Caueto, partes sic tuas tuere.*

Ante Conclauē Decem virorum.

Priuatorum obliti, publica curate.

Ad hortum quendam. I.

Vrbs habeat curas, qui me mihi reddit agellus

Exigit ingenuis gaudia mixta iocis.

Ad hospites.

Inuide quod nequeas imitari carpere noli:

Nil nisi cum sumptu mentem oculosq, inuat.

Ad ostium horti.

Garrula contineas linguam tuque inuide dentem,

Hoc volui: captum carpe viator iter.

Alibi.

Vt moriens semper viuas,

Semper viue, vt moriturus.

IN AUDITORIO INFERIORI:

SUMMA Priuilegij ab IMP. CAES.

Fl. Theodosio iuniore Aug. Gymnasio

Bononiae concessi.

Bbb s

Qui

Qui Prætor, iudexue quinquénio in Bononiensi Gymnasio studiorum causa non consumpto, ad iudicandum accesserit, eius decreta sententiaue irrita sunt. Qui Doctor in ordinem afficitus, libro à maioris Ecclesiæ Archidiacono non accepto, fuerit: eius dignitas, licet peritorum omnium suffragijs comprobata, prorsus nulla esto.

Qui Scholarem aliquem ad Gymnasium Bononiense pergentem manu verboue offenderit, Capitis reus esto.

Qui Magistratus, prout Magistratus, iniuriam scholari illatam persequi prætermiserit, eadem poena tenetor. Anno Domini, M. D. LXVII.

Qui honestissimi huius consilij participes erunt facti, in primis operam dent, ut iura, instituta, mores, consuetudinesque omnes, quæ ad huius Scholæ commoda auctoritatemque tuendam pertineant, summa cura custodiantur.

Rectori Scholæ maximus idemque meritus honos ab omnibus habeatur.

Legitimi publicarum professionum dies diligentissimè obeantur.

Professorum ipsorum dignitas quàm maximè obseruetur.

Inter Scholasticorum nationes æterna piaque pax concordiaque conseruetur.

Exornatus, ad urbis & Scholæ dignitatem ex auctoritate eorum, quorum insignia circum picta sunt, & ex totius consilij, locus esto. Anno Domini M. D. LXVII.

In S.

In S. Dominico in bibliotheca.

Quia fuit Bologna prius, nunc Iulia dicor,

Bibliotheca sacris adibus hinc posita.

Maximus hac veniens pastorum, maximus ille

Iulius hoc nomen præbuit ipse mihi.

Ante bibliothecam.

Et Christo & Iuri : Iuri librorum ad anathema.

Taxat Bononiensium morem Menochius de arbitrar. Iudicium casu 4000. quo pueris ludere lapidibus, & mutuis vulneribus se afficere patiantur.

Ferrariensis.

SVnt qui Fridericum Imperatorem hanc *Volaterr.*
Academiâ in odium Bononiensium insti- *Lib. 21. an-*
tuisse putât. Raphael verò Volaterranus Bar- *thop.*
tholomæus, inquit, Salicetus anno MCCC.
XVI. ab Alberto Ferrariæ principe accersitus,
vti nouam in ea ciuitate scholam auspicaretur.
Quam à Bonifacio VIII. cõfirmatam, illustri-
ssimi Estenses Principes, pro egregia
sua in bonas artes literatosque viros voluntate,
mirificè exornârunt. Vnde Angelus Aretinus
celeberrimus iurisconsultus: Cùm conarum
artium & præclararum disciplinarum
primum gymnasium in hanc tuam felicem,
& inclytam urbem reuocasses, non fama
nostra, quæ tenuis admodum & exigua est, sed
tua potius probitate, & erga studiosos homi- *Proe. Insti-*
nes singulari benevolentia motus, quod stu- *tut. imperia.*
dio & dilientia effeceris, vt huc conducerer,
Ego aperte intellexi, & cæteri omnes facile
perspi-

perspicere potuerunt. Quare mecum hæc ipse cogitans, quòd à tanto taliq̃ue principe, in quo lumen omne probitatis virtutisq̃ue relucet, ad legendi officium fuerim accersitus: ingratum esse videretur, si non aliquo modo animus in te meus, hoc est, Angeli Aretini fides in illustrissimam Estensem domum, atq̃ue incredibilis in te obseruantia & deuotio innotesceret, nam quemadmodum tu primus extitisti, qui his temporibus in Ferrariæ florentissima vrbe primum literarum gymnasium iam pridem intermissum, rursus instituisti: sic nostrum opus prima legum cunabula explicans, tibi deuotum esse oportet, &c. Quocirca Leander Albertus sic paulatim Academiam auctam ornatamq̃ue scribit, vt vel inter præcipuas Italix meritò referi queat. Doctissimi enim semper Ferrariæ professores extitere. Angelus nimirum Aretinus, vt ex præmio institutionũ, & quos autẽ, de bonor. possess. & impossibilis, de hæred. instituend. apparet. Felinus quoque Sandæus Iuris Canonici interpret, vt in cap. Rudolphus, ext. de rescript. fatetur. Andreas Alciatus, Guarinus Veronensis, Theodorus Gaza, Cælius Calcagninus, cui Rhodoginus librũ 24. lectionum antiquarum inscripsit. Baptista Guauinus, & Nicolaus Leonicensis doctissimi Petri Bembi præceptor, & propterea Leonis X. Pontificis Maximi amicus, quod ex hac epistola cognoscitur.

Leo

Leo PP. X. Nicolao Leonicensi.

TE & amaui profectò omni tēpore, multiplicemquē & excellentem in optimam artium studijs doctrinā tuā magni, vt debui, feci: & nunc etiam Petri Bembi scribæ à latinis mei (qui te mirificè diligit, & Ferrariæ in prædominatu patris sui admodum adolescens cū esset, de tuo pleno fonte haurisse se præcepta philosophiæ dicitat, riuulumquē duxisse) apud me habito multa cum tua laude sermone facili adducor, vt ad priorem meam in te beneuolentiam magno addito cumulo vnicè te complectar & prosequar, cupidusquē sim ornandi tui meritis, & præmijs, laudibus. Id te scire volui, vt si quid esset in quo tibi vsui & ornamento esse posset amor erga te meus, consideres te à me omnia quæ velles posse consequi Datum. IIII. Non. April. Anno tertio Roma. Tantoquē maiori amore hanc Academiam prosequi debemus: quantò plures viros Germanos erudiuit, qui omne doctrinarum genus cum gloria in patriam charissimam referrent. Inter quos profectò minimè postremum locum obtinet Rodolphus Agricola, philosophus, rhetor, poeta, & theologus celeberrimus. Ioānes etiā Cœchleus sacrę theologię doctor creat⁹ est.

Gymnasium Iurisperitorum est apud S. Franciscum, Medicorum apud S. Dominicū, Artistarum apud S. Georgium.

Sub vnius eiusdemquē matronæ, duplici
figie, fortitudinis vna, altera iustitiæ, epi-
gram-

gramma mysticum siue *Enigma* ad S. Augustinum. & in æde sacra S. Mariæ in Monte legitur.

Quæ sunt, pro his quæ non sunt; quæ si essent, pro his quæ cùm sint, non sunt, quæ videntur esse pro his quæ clâ sunt, in causâ sunt, ut quod estis, sitis.

In cœnobio Dominicanorum pulchram bibliothecam erexit CæL. Calcagninus.

Florentina.

*Annus ad
Catonem de
originibus.
li. 21. astro-
pono. Volat.*

SVnt eruditi quidam scriptores, qui Florentiam vnam ex 12. vetustissimis Ianigenarum colonijs, quæ primò bonas artes in Italiam introduxerunt, esse affirmant. Et Raphael Volaterranus: Ex illo, inquit, tempore quo literę tot barbarorum procellis ab Italia migraverunt, nulla gens prior, quàm Florentina, hunc Aufonię honorem restituit, etc. Nam clarissimus ille Cosmus Medicus ex media Græcia, alijsque provincijs doctos viros magnis præmijs euocavit, qui studia literarum à superiorum temporum barbarie, quæ iam pridem omnes artes liberales inquinaverat, vindicaren, et Hetruriæ quæ populi se ad politiolem literaturam referrent, quæ quidẽ per multas iam ætates, ob perpetua bella, quibus Italia vexata erat, obsoleuerat. Vndè M. Ficinus ad Laurentium Medicem:

Magnus Cosmus Senatusc. pater patriæ, quo tempore concilium inter Græcos & Latinos sub Eugenio Florëtix tractabatur, philolophum Græcum Gemistum Plethonem, quasi

quasi Platonem alterum, de Platoniciis mysterijs disputantem frequenter audiuit: è cuius ore feruenti sic animatus est, vt indè Academiam quandam alta mente conciperet, oportuno primùm tempore pariturus.

Quanto studio Laurétius præclaram Cosmi aui sui, erga bonas artes voluntatem promouerit, ex hac epistola colligitur.

M. Ficinus Laurentio Medici viro magnanimo

S. D.

Diuites alij sermè omnes ministros alunt, tu sacerdotes Musarum nutris. Perge precor mi Laurenti, nam illi voluptatem serui euadent, tu verò Musarum delitiæ, summus musarum sacerdos. Homerus in Italiam te duce venit, quique hætenus circumuagus & mædicus fuit, tandem apud te dulcè hospitium apertum reperit. Nutris domi Homericum illum adolescentem Angelum Politianum, qui Græcam Homeri personam Latinis coloribus exprimat. Exprimit iam, atque, id quod mirum est in tam tenera ætate, ita exprimit, vt nisi quis Græcum fuisse Homerum nouerit, dubitaturus sit, vter naturalis, & vter pictus Homerus. Delectare ijs pictoribus Medices, vt cœpisti, nam ceteri pictores, parietes ad tempus ornant, hi verò in æuum habitatores illustrant. Vale.

Nam Ioannem Argyropilum eloquentiæ & philosophiæ studijs clarum hominem, iam à Cosmo auo spe liberalioris stipendij Byzatio euectum, domi apud se habuit, à quo Peripate-

*Volater. li.
s. geogr.
scribit, Lau-
rentiū Flo-
rentiæ Gra-
ecæ literas
restituisse.*

pateticorum præcepta hauriret. Marsilium Ficinum, veteris Academiz inflauratorem, & philolophorum tunc principem, Demetrium Chalcondilam, Picum, &c. doctissimos viros, Florentiam conduxit. Angelo Politiano sumptus, otium & libros præbebat, ut ipse in miscellaneis fatetur. Vnde illud Barbati ad Leon. X. Pont. Maximum: Medicum familiaræ debetur, quicquid græcarum literarum adhuc extat, quarum nullum vestigiū reliquū esset, nisi Laurentius pater tuus, vir nunquam satis laudatus, non priuati ciuis, sed summi optimique imperatoris opus executus, eas à Turcorum manibus vindicasset, grandi proposita pecunia, ut boni authores, qui impiissimæ gentis armis oppressi, inter cadauera vrbium iacebant, prodirent in lucem, & Florentiæ per totam Italiam, & quàm latè Christianorum imperium patet, semina omnium liberalium artium omniumque virtutum propagarentur, quando in Græcia, ubi diu floruerant, tanto Christiani nominis hostium incendio deuastata, & ad sterilem quendam literarum squalorem deducta, amplius germinare non posset, Ioannes quoque Iucundus Veronensis præfatione in Iulium Cæs. ad Iulianum Medicem: Laurentius pater tuus enixè id egit, ut eius beneficentia ex fœda illa proximorū barbarie in eum, in quo nunc sunt gradum, tam Latinæ quàm Græcæ literæ prouectæ esse videantur. Frater verò ita literatos omnes semper amplexus est, ut non

non immeritò spes ea enata videatur, quæ
nunc iam in omnium animis infedit, eo ad sum-
 mum Pontificatus culmen euecto non Chri-
 stianam modò Rempublicam felicem futu-
 ram, sed & bonas omnes literas, quæ iniquis
 his temporibus propè exaruerant, tam teli-
 cter prouecturum, vt omne præteritorum
 annorum incommòdum sarciatur. Vt meri-
 tò hæc vrbs non solùm apud Italiæ principes
 gentesque, verumetiam externos, ob ingenia
 alumnorum summa, negotiationem, & opes
 magna semper existimatione fuerit, authore
 Leandro. Ea enim, paucis quibusdam excep-
 tis, Italiæ vrbs nobilissima, florentissima, a-
 mœnissimæque habetur, teste Chalcocondi-
 la: eiusdemque ciues ingenio & acumine præ-
 cellunt. Vnde Io. Iouianus Pontanus: Floren-
 tinorum nomen per orbem terrarum late
 clarum est, non tam rebus gestis, quàm in gen-
 tis ipsius solertia, & vrbis magnificentia. Ge-
 nus hominum acutum & graue, bonarum-
 que artium studiosum. Quorum propria laus
 est, & peculiare meritum, quòd Latinas lite-
 ras, penè ab interitù vindicarint, dum & ip-
 si latinis ac græcis literis dant operam, & illa-
 rum studiosos ad se accersitos salarijs, præ-
 mijs, honoribus prosequuntur. Vrbs ipsa pau-
 lùm à paruis obscurisq; initijs creuit, quam
 quidem artium plurimarum, quas ea gens aut
 ipsa inuenit, aut ab alijs inuentas perfecit, fre-
 quentia mirum in modum auxit, locupleta-
 mitque. Et hinc est, quòd non modo Itali, ve-

*Li. 1. de Fet'
 dinando I.
 rege Neap.*

Ccc

rum

Supra.

rùm etiam peregrini Florentiam studiorum causa longis sæpè itineribus veniunt. Paulus enim PP. III. vel ex Romana academia, ubi clarissimum illum Pomponium Lætum audiuerat, Florentiam proficisci voluit, ut in celeberrima Laurentij Medicis schola, ubi tunc præstantissimi tam Græcarum, quàm Latinarum literarum professores erant, omnibus ferè liberalib⁹ disciplinis imbueretur. Quòd multi huc Germani venerint, ex hac Marf. Ficini epistola ad Ludouicum Naudeum, & Ioannem Phorcensem colligitur.

Scribitis ad nos, vestroq; nomine Germaniæ Principes Florentiam adolefcètes erudiendos tanquam ad academiam mittere: sed ea interim elegantia scribitis, ut non ad academiam filios, imò ex academia mittere videamini, atque apud exterarum nationes perquirere vobis iam domesticam disciplinam. Quæ rerum vicissitudo est? quantumvis insolentes plerique more sophistarum, aliena temerè profitentur: tamen vos modestissimi viri vel propria more Socratico disfitemini, hoc præ cæteris admirandi quod quàm curiosè multi lapillos terræ visceribus reconditos perscrutantur, tam accuratè vos cœlestem sapientiæ splendorem ubique gentium persequamini. Quamobrem incredibili quodam amore erga vos affecti, adolescentiû vestrorum curam pia mente suscepimus, & illis primis insigni pietate hospiti commendauimus, dabimusque operam indies, ut ageretur

tura fertilis frugem quandoque proferat fertilissimam. Vos igitur bono animo estote, & principibus vestris nomine nostro respondete, magnanimum Laurentium Medicem, cui & ipsi clientes sumus, adolescentium providentiam libentissimè suscepisse. Valete.

Nec artibus tantummodò Florentiam florentissimam esse, verum etiam acutissimos ibi & humanissimos ciues reperiri omniumque Italiae urbium commodissimè & incorruptissimè loqui, probat Ioannes Casa.

Ioannes Reuchlin, libro I. de arte cabalistica ad Leonem X. Italica, inquit, philosophia, Beatissime Leo decime, religionis Christianae Pontifex maxime, à Pythagora, eius nominis parente primo, ad summos homines excellentibus ingenijs præditos, olim delata, per quam plurimis annis ingenti latratu Sophistarum occiderat, tam diu tenebris densa nocte sepulta, quousque Dei fauore, sol omnis generis optimorum studiorum clarissimus, Laurentius Medicus, pater tuus Magni Cosmi propago, Florentinae Civitatis Princeps, exoriretur. Quem etsi nouimus animo & scientia gubernandi rempublicam & domi, bellique omnia consilio ac prudentia gerendi, tam fuisse compotem, ut nemo ætate sua in ciuili exercitatione videretur magis laudandus, tamen ad hoc nobis eum fateri oportet commodius natum esse, perinde atque cælitus demissum, ut post eloquentiæ disciplinam, & bene dicendi artes à Petrarchis, Philo-

phis Aretinisque rhetoribus ante iuuentum
 Florentinæ traditas, quo esse absque contro-
 uersia possent ciues cunctis nationibus exte-
 ris nitidiore scribēdi calamo, & puritate lin-
 guæ ornatiores, ipse tandem patriæ inferret
 quoque illam expultricem vitiorum sapien-
 tiam, & arcanorum inuestigandi rationem,
 quæ in libris & monumentis priscorum ad sua
 usque tempora latuissent. Ad id Prouinciæ di-
 ligenter acciuit vnde quaque doctissimos, &
 veterum auctorum peritissimos viros, qui-
 bus cum rerum scientia etiam satis esset elo-
 quentiæ, Demetrium Chalcondilen, Marsili-
 um Ficinum, Georgium Vespucium, Chri-
 stophorum Landinum, Valorem, Angelum
 Politianum, Ioannem Picum Mirandulæ co-
 mitem, cæterosque orbis eruditissimos, qui-
 bus antiquorum solertia & arcana vetustas
 malignitate casuum oblitterata, in lucem re-
 dired. Hoc egere summi viri certatim. Nam
 docuit hic, commentabatur alter, legerat iste,
 interpretatus est ille, ac linguas vertit in lin-
 guas. Marsilius Græciam duxit in Latium,
 Romanos in Græciam Politianus reduxit.
 Instabant omnes operi, nemo non summas
 Medicibus laudes afferrens. Hos in heroes
 Beatissime Leo, tuus natalis virgula (vt
 aiunt) diuina feliciter cecidit, Dijs gratia:
 certe vt non restaret vllum elegantioris do-
 ctrinæ genus, in quo tu non euaseris peri-
 tior, adeo quidem puer amplexus politis-
 simi suauitatem Politiani. Quid multis? Flo-
 rentia

rentia illo æuro nihil erat floridius. In qua renascerentur optimarum artium, quæ antè cecidere omnia, nihil remansit intactum, de linguis, & literis, quo non excrcerentur Florentini. Ea fama ego tum quidem vehementer mouebar, tactus eius loci cupiditate, ac nò blum magnificentissimi & insueti nobis Her-tynijs ædificij auitæ domus tuæ; quam Magni Cosmi nominarunt, verum etiam parentis tui desiderio visendi, vnde nostro seculo tanta commoda prodijissent.

Ad fores Palatij Florentini.

Iesus Rex Regum, & Dominus dominantium.

In sacello aureis literis hac.

1. Animo proprie iram furoremque sedare, atque restinguere, magnæ virtuosæq; fortitudinis est.

2. Quod non licet concupisci, non licet intueri.

3. Impunitatis spes, maxima peccandi illecebra.

4. Magna in vtrunque partem conscientia vis.

5. Ultra hominem quenquam prouehere, sola probitas potest.

6. Euangelium inuenit sibi domum, & legit locum vbi quiescunt.

7. Concordia res parue crescunt, discordia maximæ dilabuntur.

8. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.

9. Omne regnum in se diuisum desolabitur,
& domus super domum cadet.

10. Hoc est præceptum meum, vt diligatis
inuicem, sicut dilexi vos.

11. Virtus est vitium fugere, & sapientia pri-
ma Stultitia caruisse.

12. O præclara operum & opum mortali-
um beatitudo, quam cum adeptus fueris, se-
curus esse desistis.

13. Gaudia pelle, pelle timorem, spemque
fugato, nec dolor adsit, nubila mens est, vin-
ctæque frenis, hæc vbi regnant.

Conseruantur quoque in hoc Palatio libri
Pandectarum vetustissimi ex Pisana præda,
Romanis literis diligentissimè scripti. Græca
epistola, bene longa illis præfixa, vetustate
penè oblitterata. Characteres sunt similes an-
tiquo Virgiliano in bibliotheca Pontif. quo
usus est in castigatione sua Pierius.

Ad Portam.

Quod faustum felixq; sit. Carolus V. Rom.
Imp. victor ex Africa rediens, cum Alexan-
drum Medices Florentinorum Ducem, gene-
rum suum, extructa iam reliqua arce, turris
huius fundamenta locantem reperisset, pri-
mum victrici manu lapidem ponere, non de-
dignatus est. M. D. XXX.

*Dantis & Marsilij Ficini epitaphium in
summo templo.*

Pauli Iouij in ade S. Laurentij.

Hi

*Hic iacet (♂) Iouius Romana gloria lingua,
Pat cui non Crispus, nec Patavinus erat.*

Vixit annos LXXVIII. Menses septem,
dies viginti tres. Idib. Decemb. Anno Dom.
M.D.LII.

*Ioannis Pici Mirandula in aede S. Marci
epitaphium extat.*

Et Angeli Politiani: qui obiit anno M.D.
IX. 24. Sept.

Et Petri de Imola, qui obiit Anno M.CCQ
XX. die 5, Octob.

Bibliotheca Florentina.

Sicut clarissimus ille Laurentius Medices,
Cosmi in ornanda Vniuersitate Floren-
tina studium diligenter imitatus est: sic in
Bibliotheca instruenda nihil prorsus de ea
remisit. Nam vt Cosmus, postquam urbem
suam optimis artibus impletam, pulcherrimè
exornasset, ad cœnobium D. Marci pulcher-
rimam bibliothecam erexit: ita Ioannes Mi-
chael Brutus, in eo Laurentiû auo suo Cosmo
præferendum ait, quod ille aliorum causa,
hic suæ etiam optimarum artium studiosus,
locupletissimam sibi bibliothecam compa-
rârit. Inter eos verò, quorum opera ea instru-
enda utebatur, cùm quidem vndique magnis
excitati præmijs quotidie veterum libri mul-
ti & reconditi ad eum exportarentur, Ioan-
nem Lascarem Bizantinum, hominem do-
ctum & magnæ nobilitatis, regijs muneribus
donauit. Platonis quoque statuem erutâ sum-

*Ex hac Florent. suorum
bibliothe. petijt olim
Leo P. P.
X. pande
& iuris
civilis.*

mo labore ex ruderibus, qua sita olim Academia erat, atque ad se è Græcia allatam ab Hieronymo Pictorienſi magno redemit. In hac lectiſſimorum librorum copia magis gloriari, quàm diuitijs ſolebat: eamque amicis delictiarum loco, quod ipſe quæ veram magnificentia commendationem haberet, ostendere. Sicut & Colmus Alphonſo regi quàm maximè gratificaturus, Titi Liuij ſcripta preciſiſſimi muneris loco, miſit, auctore Panormitano. Nam & Rex ijs ſupra modum delectabatur, & terſior puriorque Liuius haberi eo tempore nulquam poterat. Hanc etiam Laurentij bibliothecam in rebus dubijs ſe conſuliffe, refert Angelus Politianus. Plurimaque hinc nuper in lucem prodierunt. Eusebij ſcilicet Cæſarienſis liber aduerſus Hieroclem, & doctiſſimi Clemēis Alexandrini, ſtromatum & pædagogi libri, adeò vtilēs, vt nemo videatur tam artibus & diſciplinis præditus, quin ſit ex ijs maximam vtilitatem accepturus. Quamquam ergo Medicea hæc bibliotheca preciſiſſimis in vtraque literatura libris inſtructiſſima erat, tamen Clemens P. P. VI. in baſilica Laurentij egregiam quoque bibliothecam dediffe reperitur. Porro de Florentinis ſcribit Sy'uius, quod ſuo quidem tempore Cancellarios ſuos non ex iuriſperitorum collegio, ſed ex philoſophiæ & eloquentiæ profeſſorum gremio ſumpſerint, quia benè dicendi ſcribendique artem non Bartholum

aut

et Innocentium, sed Ciceronem & Fabium docere putarent.

Epigramma bibliotheca Medicea.

Deo, prælidibusque familiæ D. Clemens
III. Medices, Pont. Max. libris optimo st. dio
maiorum & suo vndique conquisitis, biblio-
thecam ad ornamentum patriæ, & ciuium su-
orum vtilitatem D.D.

Hanc bibliothecam Cos. Med. Tuscorum
Magnus Dux perficiendâ curauit, Anno Do-
mini. M.D. LXXI. Id. Iul. vnde versus.

*Cosmus in has ades meliora volumina xóρμῃ
Transtulit, & primas quas habet orbis opes.*

Sic genuit tandem sterili de nomine Cosmus

Rem sibi cum mundo calitibusq. parem.

In calce pandectarum Florentinarum legitur.

Ego Marilius Ficinus interfui, dum hoc
reperiretur opus, idque manu propria scripsi,
die 9. Aprilis, Anno Domini, 1496. Petro Ber-
nardo, de Bernardis sedente vexillifero iu-
stitiæ.

Sunt sex bib'iothecæ Florentiæ ad S. Lau-
rentium, quæ Medicea vocatur priuatim do-
ctorum vtilitatibus seruiens. 2. ad S. Marc. La-
tina & Græca: prior 63. altera 14. pulpit. 3. S.
Benedicti. pulpit. 30. 4. S. Crucis pulpit. 50. 5. in
domo Episc. pulpit. 44. 6. Mariæ Nouæ,
pulp. 45. Nath. Cythraus in itinerario, & S. ra-
de. lib. 1. Monu. Italiæ. Hic panictæ Iuris ci-
uilis in membranis scriptæ asservantur, Pitis
huc trāsata: quos Politianus & Victorius mi-
ris prædicant. Scottus in itinerario It. liæ.

Ccc 5

Medi-

MEDIOLANENSIS.

Mediolanum vrbs antiquissima, & florentissima, quā Bellouitum Cel-
tarum Regem, Tarquinio Prisco
Ro. regnante, inter duos annos, Ti-
cinum & Abduam condidisse, celtica quo vo-
ce, à situ, quod inter duos fluuios esset media
(Mittellandum) vel ab agro vernante Mey-
landum appellasse, aiunt. Posteriores Mediolanū
dixerunt. Tam cœli temperie, quàm soli fer-
tilitate, & affluenti rerum copia, optimo agro
sita, ciuitas populosa, & potens, Insubriumq;
Caput. Ibi Basilica peraugusta, templum ex-
cellentissimum, castrum quo vix est in Euro-
pa fama celebrius; turris altissima, instructis-
simum armamentarium, In æde D. Ambrosij
solum Reges Italiæ, atque etiam Cæsares
corona ferrea inuestiebantur, tanquam ar-
mis & ferro Imperium nancisci oporteret.
Vnde Ausonius:

*Est Mediolani mira omnia, copia rerum,
Innumera cultaq; domus, facunda virorum
Ingenia, antiqui mores. tam duplicem muros
Amplificata loci species, populiq; voluptas
Circus, & inclusi moles cuneata theatri:
Templa, Palatinaq; arces, opulensq; moneta,
Et regio Herculei celebris sub honore lauacri, &c.
Omnia quæ magnis operum velut amula formis
Excellunt, nec iuncta premit vicina Roma.*

Academiam verò & studium Vniuersale
ex antiqua consuetudine habet. Commenta-
tor

tot Bartoli 6. hæc autem tria proœ. ff. Vbi Virgilius Maro literis operam dedit. Aurelius Augustinus eloquentiæ, & Alipius Iuris prudentiæ professor fuit. Quod lib. 5. & 6. confefsionum fatetur, & Volaterranus lib. 27. refert.

Petrus Ayroldus Marcellinus, Mediolanensis, præfatione in M. Antonij Maioragij commentarium ad partitiones oratorias Ciceronis, Pompeio Trissino inscripta, Academiam ornatisissimam, multis sumptibus extructam, mirifico excogitatam ingenio, adeoq; excultam dicit, vt totius Italiæ nobilissimum theatrum verè dici possit; ex qua velut ex equo Traiano, multi præclarissimi viri quotidie exeant, Trissini potissimum exemplo, cuius summam in administranda eo tempore, anno 1587. Academia prudentiam & sapientiam cæterasque animi dotes, nemo non miretur, suspiciat, ac prope diuinis laudibus in cælum merito suo extollat. Addit: Notum esse non solū Italis, sed etiam exteris Nationibus omnes præclaras artes ac disciplinas in summo honore ac pretio apud vos esse: & Academiam vestram Olympicam florere excellentissimis hominum ingenijs, qui de qualibet re proposita, maturū prudentissimumq; iudiciū ferre possint. Maioragius verò cū esset rerum sciētissimus & eloquētissimus, Mediolanensium Gymnasia ornauit, urbem beauit, inclinante eloquentiam erexit, adeo vt ad eum audiendū undique populi & nationes confluerent.

Tem-

*Volterra.
lib. 15.*

*Blond in
Lombard.*

*de Barna
a testatur
quoque Do.
othens in
ynopfi.*

Tempore B. Augustini ferias statas vindemiales & æstiuales habebant, vt certus studiorum cursus seruaretur, quod libro 9. Confessionum testatur. Qui & iibro 8. Confessionū quendam Verecundum familiarem suum Grammaticam docuisse Mediolani affirmat. Demetrius quoque Cydonius Thessalonicensis è patria Mediolanum venit, Latinæ lingue & sacræ Theologiæ operam daturus: vbi & D. Thomæ Aquinatis libros, è latino in græcum transfudit sermonem: vt homines etiam græci tam profunda sancti viri doctrina non ampliùs carerent, & ipse ingenium suum exerceret. Gasparinus quoq; Bergomas à Philippo vicecomite, vt Volaterranus loquitur, accersitus, humanioris literaturę ludum aperuit, & in restituendo Cicerone atque Fabio plurimum laborauit. Hermolaus Barbarus, Frâciscus Philelphus, Gegorgius Merula, Cælius Rhodoginus, Hieronymus Cardanus, Mathematicus & medicus, Iason iurisconsultus, omnes præstantissimi viri in hac Academia floruerunt. Porrò Alexander V. Pontifex Mediolanum totius orbis locum temperatissimum, aëremque serenissimum esse affirmare solebat: primumque sacræ Theologiæ professorem habuisse S. Barnabam apostolū, quam ibi B. Ambr. & S. Augustinus egregiè promouissent. Et Pius III. Doctorū Mediolanensium collegio, è quorum corpore & ipse aliquando fuerat, rotæ auditorem, & consistorialem aduocatum perpetuo concessit.

fit. Ad Prædicatores tam insignem bibliothecam extare scribit Leander, vt celeberrimis Italiae bibliothecis non cedat.

*In aede S. Francisci ante templum
Mediolanen.*

Mouetur pietate Deus.

In ipso templo.

O curas hominum.

In Prætorio.

In controuersijs causarum corporales inimicitiae oriuntur, fit amissio expensarum, labor animi exercetur, corpus quotidie fatigatur, multa & inhonesta crimina inde consequuntur, bona & vtilia opera postponuntur, & qui sæpe credunt obtinere, frequenter succumbunt, ac si obtinent, computatis laboribus & expensis, nihil acquirunt.

In palatio Viceducis.

Dominus præuidebit.

Vt quiescat Atlas.

Virtuti nil nimium.

Per tot discrimina.

Hic regit, ille tuetur.

Cura vigil.

Stat adhuc.

Telum virtus facit.

Christo Duce.

Tolle moras.

Periuit & tuetur.

Latet altius.

Fugam victoria nescit.

Vtrum lubet.

Et hic virum agit.

Audaces iuuat fortuna

Resistit

Neq-

Ioannes Iouianus Pontanus scriptum reliquit, quòd antiquissima, & nobilissima, & pulcherrima hæc vrbs tempore Pythagoræ (qui inter primos Græcorum philosophos numeratur) bonarum literarum studijs abundarit: proptereaq; à Romanis semper honorata fuerit: & multi Græci atque Latini huc tanquàm ad optimarum artium matrem libenter secesserint. Strabo enim libro Geographiæ quinto, plurimi, inquit, è Roma Neapolim secessum facientes, victum Græcanico ritu perducūt, aut quietis, aut otij gratia: præsertim qui eruditioni dant operam, aut remissioris vitæ desiderio, & quos senectus affligit, vel aduersa valetudo. Plerique etiam Romani, eodem viuendi genere delectati, cum tantam mortalium multitudinem in simili degentem iustituto ipsa in ciuitate versari contemplantur, studiosè ac libenter urbem incolunt, ibi ducentes ætatem. Ritus quoque & educationis Græcorum extant hoc in loco plurima vestigia, gymnasia scilicet, puerum cœtus, & Græca vocabula. Leander verò Albertus, Neapolitanos, inquit, quoniam à Romanis amicissimè semper habitos cultosq; tam cōsulum quàm Imperatorum temporibus (nimis ob singularem erga se perpetuamque fidem) legimus: haud mirum videri debet, quòd à Strabone traditur, Romanos olim in hanc urbem aut studiorum, aut ætate confecta otij & quietis causa plerumque secedere solitos,

solitos, quanquam plurimi quoque non tam recreationis animorum quàm voluptatis ac deliciarum gratia propter summam regionis amœnitatem & aquarum passim hoc situ, maximeque Baijs & Putcolis erumpentium, ite ob cœli quoque salubritatem Neapolim peterent. Aerem vrbs permollem & placidissimum habet, agrum iucundissimum, quæ scilicet multis olim Romanis imperatoribus, virisq; senatorijs, ac item literarum studiosis huc animi quietisq; causa secendi occasio fuit. Vnde Silius Neapolim ita memorat.

Nunc molles vrbi ritus, atque hospita Musis

Otia & exemptum curis grauioribus auum.

Itaque apud Neapolitanos vitam degisse reperimus P. Virgilium poetarum principem, T. Liuium Pataulum, Horatium, Claudianum, Franciscum Petrarcham vnicè Roberto Regi Neapolitano charum, & memoria Patrum nostrorum Antonium Beccadellum Bononiensem cognomento Panormitanum, oratorem eximium. Item Laurentium Valiam, Latinæ linguæ reparatorem, Porcellium Romanum elegantissimum poetam, Blondum soroliuiensem totius antiquitatis studiosum indagatorem, Bartholomæum Facium Sulmonensem, Nicolaum Saguntinum, Ioannem Arispam, omnes excellentissimos homines, plurimosque Theologos & Philosophos. Non modò Italiæ, sed totius orbis terrarum pulcherrimam esse plagam scribit Blondus in Campania.

Cælius

Cælum vix aliud in Italia mollius clementiusque bis floribus, varietate nobilium fructuum, fontium, aquarumque salubrium copia, naturæq; multiplicibus miraculis abundans, vt Paradisus Italiæ, Musarum sedes, nobilitatis receptaculum non immerito dicatur.

A Parthenope ibi sepulta Parthenopen, ab excisione restitutam Neapolim Græca voce appellarunt. Inter præcipuas vrbes Græcas Italiæ philosophia Pythagorica floruisse perhibent.

Quin etiam hac ætate principes, illustresque viri non minori frequentia Neapolim concurrunt, quàm quòd Strabo scribit, olim solebant. Etenim vniuersi fermè regni, quod intra Adriaticum & Tyrrhenum mare ab amne Truento & fundis vsq; ad fretum Messanæ continetur, partem Samnitium, totam Apuliam, Calabriam, Lucaniam, Campaniamque felicem complectens principes & reguli maiorè anni partem hac in vrbe exigunt, ædesque ipsendidissimas fermè omnes habet. Vnde Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, Equitum, Doctorem, Baronum ac nobilium hominum, & eiusdem conditionis mulierum plena confertaque Neapolis adeò est, vt paucissimas orbis terræ ciuitates huic exæquari incolarum nobilitate posse sentiam. Gymnasium autem omnium disciplinarum Neapolis habet, à Frederico secundo Imperatore Augusto tum institutum, fundatumque tum

tum amplissimis prærogatiuis ornatum, vt
 Collenutius author est. Ad quod studioso-
 rum ex toto regno maximus fit concursus,
 &c. In eandem ferè sententiam Blondus: Flo-
 rit semper Neapolitana vrbs; Romana re
 sub consulibus periter & sub principibus in-
 tegra, adeò vt apud eam graues viri animo-
 rum à curis laxamentum quærent, & dis-
 soli lasciuiæ diuersorium. Hic Virgilium
 liu, Titum Liuium, & Horatium moratos
 iunt. Virgiliumque Georgica scripsisse, Par-
 thenopemque appellasse asserit Seruius. Fran-
 scus quoque Petrarcha præstanti vir inge-
 nio, à Roberto rege rogatus, bis Neapolim se-
 contulit, nulla quidem maioris lucri spe sua-
 us, quàm vt optimo atque humanissimo re-
 i doctos viros vnice amanti gratificaretur,
 c. Idem propemodum de Bessarione scribit
 latina in Panegyrico. Aulus etiam Gellius,
 cum Antonio, ait Iuliano rhetore per feria-
 um tempus æstiuarum decedere ex vrbis
 stu volentes, Neapolim concesseramus, at-
 ue ibi erat adolescens tunc quispiam ex di-
 oribus, cum vtriusque linguæ magistris me-
 itans & exercens, ad causas Romæ orandas,
 loquentiæ latinæ facultatem. Atque is rogat
 alianum, vti se audiat declamantem, &c. Hic
 am Lucilius poeta, & D. Thomas Aquinas
 uisse leguntur. Vt fastus ille & superbia,
 e Campaniæ à veteribus scriptoribus;
 ppter opulentiam & felicitatem tribui-
 r, non incòmodè ad eruditionem & litera-
 rum

Li. 9. Noth.
 Attic. c. 15

rum studia referri posse videatur. Cum Fredericus II. hanc academiam fundasset, non solum decreuit, ne quis extra illud regnum studiorum causa proficisceretur: verum etiam ne in triuialibus regni scholis maiores disciplinae traderentur, quoniam istam academiam florentissimam reddere cupiebat. Post centum verò annos, quàm Fredericus II. imperator eam fundarat, Robertus rex sapientissimus illam instaurauit, & post centum ferè alios annos, Alphonsus Aragonum Rex, non nihil collapsam restituit. Sed eo mortuo, grauissimè iterum bella hanc felicitatem interturbarunt. Hodie sub Philippo II. Rege Catholico supra modum floret.

Franciscus Viuius in communibus opinionibus Iuris refert, quod in Vrbe & regno Neapolitano ex inueterata consuetudine, fabri & malleatores habeant suas officinas sub ædibus Doctorum. Quod equidem miror. Cum Iure prohibitum sit, & aliarum academiarum hoc non patiantur. Nisi fortè ex necessitate armorum id fiat, vel alia ibi fabrorum ratio sit, humaniores se præbeant, quàm in alijs locis.

Notatu digna hic plurima eamuntur.

Ad S. Petrum.

Apud Deum nihil operosa humilitate sublimius. Nullum theatrum virtuti conscientia maius.

Fui non sum, estis non eritis, nemo immortalis.

in 6

In S. Maria.

Mundo spes nulla boni, spes nulla salutis
Vas salus seruire Deo, sunt cetera fraudes.

Qui bene moritur, non extinguitur.
Vt moriens viueret, vixit vt moriturus.

Tendimus huc omnes.

Par vitæ religiosus exitus.

Phoenix.

Vt se resemet ales,
Hic labor extremus.

Tumulus Lucretia.

Conditur hoc tumulo Lucretia nomine, sed re,
Thais: Alexandri filia, sponsa, Nurus.

In S. Iosepho.

Hic mors ipsa cum venerit vincitur,
si priusquam veniat, semper timeatur.

Ad Caminum.

Si propius steteris, flagras:
si longius, alges.

In S. Petro ad altare maius Neapolit.

Post Iesu Christi resurrectionem, & ad coe-
los ascensionem, Anno XX. B. Petrus Apo-
stolus Neapolim veniens prima iecit funda-
menta præsentis Ecclesiæ, ab eodem nuncu-
patæ. Idem Apostolorum princeps eandem
Ecclesiam per se ipsum consecrauit, & in hu-
ius dedicationis memoriam extat lapis mar-
mæus Græcis literis exsculptus, qui in dex-
terocornu altaris æratur.

B d d 2

Ad

Ad S. Mariam annunciatam.

Est pulchrum hospitale pro alendis & dotandis pauperioribus puellis Siculis, per Elinoram Santoniam Panormitanā, Anno M. D. LXXVII. fundatum.

Ad Palatium.

Carolo V. Cæsare Augusto Inuictissimo Imperante, Petrus Toledus Marchio Villæ Franchæ huius Regni prorex, Iuris vindex sanctissimus, post fugatos Turcas, arcem in Curiam redactam Iustitiæ dedicauit, consiliaque omnia hoc in loco, cum magno totius Regni commodo constituit. Anno M. D. XL.

Ad iustitiæ imaginem in Aula magna.

Cum æterni tribunal Iudicis illum reum non habeat, quem iniuste reus cõdemnat, teste propheta, nec dampnabit eum cum indicabit illi : caueant omnes Iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus nil vindicet odium, vel fauor vsurpet, timor exulet, & præmium aut expectatio præmij iustitiam non euertat, sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine, vt in omnibus quæ in caulis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententijs & ferendis, præ oculis habeant solum Deum, qui sit laudabilis & gloriosus per infinita secula seculorum.

In schola Iurisperitorum.

Hector Carafa, Ruborum Comes, auditoriam hoc duplex, cum valetudinario, à
funda

fundamentis erexit, sacelloque quod ipse nascenti Deo dicarat, addixit, cavitque ut in ara eius sacelli quotidie sacrificaretur, sibi que ad tumulum quotannis iusta redderentur.

In Palatio Marchionis. de Tremick,

Ne quid facias hodie, quod cras te poeniteat.

In S. Laurentio.

Quid omnia? Quid omnia? Nihil. Si nihil omnia, Nihil ut omnia.

In horti Capella muro.

Exercitium est humana vite conservatio.

Caloris naturalis lima,

Excitatio dormientis.

Natura virtutum corroboratio.

Superfluitatum consumptio,

Otio inimicum.

Temporis lucrum,

Iuuentutis debitum,

Senectutis gaudium.

Ille ergo solus ab exercitio abstineat, qui utriusque sanitatis beneficio vult carere.

Papiensis.

Papiensis siue Ticinensis Academia à Carolo Magno non diu post Parisiensem erecta creditur. Ille enim Imperator ad conservandam propagandamque veram doctrinam Christianæ religionis, alterum eorum Monachorum, qui ex Britannia Venerabilis Bedæ presbyteri discipuli, in Galliam venerant, & sapientiam se venalem habere profitebantur, Ticinum misit, ut illam ibi in animos homi-

nūm instillaret: primumque huius Academiæ Rectorem dedit. De qua Iason Patritius Mediolanensis & Publicus multorum annorum Professor. In vtraque, inquit, Pontificia & Cæsarea Iustitiæ disciplina, mediū versatum non inficior, præsertim in hac florētissima felicissimaque cæterarum omnium Ticinensi Academia, in qua ordinariè multis iam annis profiteor. Et Rochus de Curte Iuris Canonici Professor, cuius erudita Commentaria circumferuntur, epistola ad Ioannem Syluanū Cancellariū Mediolanensem Papiense Gymnasium felix appellat.

De huius Academiæ per Carolū Magnū institutione in Academia Parisiensi edisseru est.

Curtius verò ad Iafredum Præsidem Mediolanensem: Academiæ, inquit, Ticinensis in vtroque cornu laborantis, non modo conservandæ, sed etiam mirum in modum augendæ curam suscepisti, adeò vt te auspice & duce, omnium quæ sub cælo Christiano sunt, florētissima hoc tempore, & dicatur & sit. Tu omnium scientiarum doctores regio munere amplecteris, & stipendio numerofo dignos facis, tu munificentia tua & cura ex omnibus gymnasijs florida ingenia ad regiam Academiā exornandam trahis, ita vt inuitationcula præmiorum tanquam ad suū mecænātem Musæ omnes, doctrinæ altioris concurrant. Hic Baldus iuricons. postremam suā doctrinam, quæ & perfectior & gratior esse solet,

solet, effudit: mortuus enim hic, & conuentu minorum sepultus est. Clarissimus etiam Iurisconsultus Præpositus Mediolanensis, ius Canonicum Ticini professus est. Verùm quādo Franciscus Gallorum Rex, antequām à Carolo V. Romanorum imperatore caperetur, eam vrbe[m] obsidebat, non parū[m] detrimēti hęc Vniuersitas accepisse videtur. Arnoldus enim Ferronus scribit, quòd Antonius Leua Papiensium dux & propugnator à Cæsare constitutus, vt militibus integra stipendia persolueret, etiam argentea scepra, quę instar Fascium Vniuersitatis Rectori præferebantur, in suos vsus conuerterit. Egregia etiam bibliotheca, quam in arce castri Ticinensis extitisse scribit Iason, tunc magna ex parte interiit. Sed partim Pontificum Romanorum, partim aliorum principum munificētia & liberalitate iterum constitit. Pius enim, PP. IV. pulcherrimum Papiæ collegium instituit. Bernardus Saccus miram aeris puritatē esse ait Ticini, à qua excitari etiam ad sapientiam ingenia, & acumine quodam vigere videantur. Sacram verò Philosophiam de vero Deo, primus Ticini professus est Syrus Aquiliensis, eo tempore, quo D. Petrus eam Romæ docebat, quam hactenū[s] fideliter retinuit. Propterea quę decretum esse ait, vt iam non à flumine ampliū[s] Ticinum, sed Papia vocaretur: quasi piorum virorum patriam dicas, siue piam & veræ religionis patriam sedem.

Galiatius 2. Vicecomes Mediolanensis, Ticini, absoluta arce admiranda & nobilissima, Gymnasium condidit, accitis, vberissimo stipendio, disciplinarum omnium professoribus, inquit Io. Croeselius in Elogijs, additq; illius Elogium ex Iulio Ieroldo.

*Musis hic Galeacius beatis
Augusta atria, nobilemq; sedem
Ticini, ad liquidum dicauit amnem.
Illic vt coalesceret iuuentus.
Bonisq; imbueretur artibus, quas,
Mox defunderet vsquequaque in orbem.
Musis & Iouius Senex beatis.
Ticini, ad liquidum institutus amnem,
Augusta atria, nobilemq; sedem
Vdo in margine Larij dicauit,
Hic armis Galeacium nitentem
Virtutis memor inclyta locauit,
Vt fortissimus, Optimusq; Princeps
Formosissimus omnium virorum,
In Heroibus emicet, virosq;
Inter fulgeat ille Bellicosos.*

Inscriptiones Ticinens.

In S. Epiphania Alciati.

Andreas Alciato IC. Comiti, Prothonotario Apostolico, Cesareoque Senatori, qui omnium doctrinarum orbem absoluit, primus legum studia antiquo restituit decori. Vixit Ann. L. VIII. M. VIII. die III. Obijt M. D. L. prid. Id. Ian.

Osti-

Ostichon.

*Ira taCent , strepit VsqVe forI , LegesqVe salV-
bres.*

Cr? IaCet Andreas DVX & ApoLLo forI.

Iacobi Mandelli epitaphium.

Iuris vtriusque interpretis celeberrimi,
qui Papiæ, Placentiæ, & Pisis supremos hono-
res consecutus, cum deinde Patauium, Ferra-
riam, rursusque Pisas magnis præmijs vocare-
tur, vita functus, Ticinensem hanc, cæterasq;
lugentes reliquit Academias, vixit annos
XLV. obiit XXX. octobris. M.D.LV.

Pius V. Pontifex Max. Comitibus suis Col-
legium Papiæ instituit. Card. Boromæus stu-
diosius palatium suum attribuit. Ericusque
Brunsvvigorum huius vrbis & Italiæ deli-
tiji captus, suum ducatu reliquit, & Papiæ
mortuus est, Cum hoc epitaphio.

*Papa tibi Papia atque fuit, non patria cura,
Hinc procul à patria te tegit vrbs Papia.*

De Papiensium corruptela quod in oblatio-
ne quæ fuit D. Syro Deo tutelari, pugnis cer-
tare liceat, reprehendit Menochius, libr. de
ubit. Iudic. casu 4000.

Hic studiosi ab eodem Doctore non pro-
mouentur, à quo præsentati fuerunt. casu 371.
Iurantq; Doctores, quod promouendi sint
idonei. Etsi Menochius hoc parum probare
videatur. casu 192.

Ddd ;

PATA-

PATAVINA.

Etsi Patauium & virorum probitate, & artium bonitate, vt Strabo refert, diu floruerat, tamen Academiam vt haberet, Caroli Magni liberalitate circa annum Dom. 791. factum esse creditur. Leander verò Patauij omnium disciplinarum gymnasium esse scribit, à Frederico II. in Bononiensium contumeliam institutum.

Sabarellus Iuriconsultus ad Clementinam Dudum, de sepulturis ait: Patauensis ex longissima, consuetudine, quæ priuilegij vim obtinet, generale studium habere. Quod Anchoranus & Socinus approbant, & Henricus Goden consilio 13 confirmat. Iason iuriconsultus in hæc verba loquitur: Si quem neque vrbis Patauinae vetustas mouet, quam constat à Troino Antenore conditam esse, neque amplitudo siue triplicem murorum ambitum, interfluente Timauo, consideres, siue prætorium omnium quæ in orbe memorantur dignissimum, moueat saltem Patauinae academice gloria: est enim totius Italiae celeberrima, & veluti Atheniensis Ariopagus, quæ semper viros in omni ingeniarum artium genere claros & celebres fouit, auxi quæ. Ac nobilium auditorum frequentia semper abundauit, non modò illorum, qui Venetę ditiori subsunt, sed etiam exterarum gentium, & remotissimarum
nati-

tionum. Et Blondus in descriptione Martiæ Taruifinæ: Patauium vetustissimam clarissimamque Italiæ urbem, magis certum est antenorem Troia profugum condidisse, quàm v. indigeat testimonijs: nullâ enim ædificiorum pulchritudine, præsertim publicorum, in Italia sibi similem esse tenemus. Sunt tamen noua quæcunque in ea nunc extant, siue publica, siue priuata. Nam sæpius & ab Attila Hunorum rege, & à Longobardis, sub Frederico Barbarossa euerfa est. Henricus verò quartus Imperator Germanicus Cathedralē Patauij ecclesiam, quæ extat, ædificauit, prætoriumque quo nullum in orbe pulchrius esse tenemus, cum esset casu crematum speciosius Veneti construxerunt ossaque, V. Liuij conspicuo in eius fastigio collocarunt. In eius quoque Gymnasio omnium Italiæ celeberrimo, ædes sunt amplissimæ, studentium quibus opes sint tenuiores, auxilio deputatæ. Erasmus etiam locupletissimum atque celeberrimum omnium disciplinarum emporium vocat. Hæc autem academia tot egregijs muntribus atque priuilegijs ornata, tantumque splendorem consecuta, tribus potissimum de causis videtur. Primò quidem propter singularem amœnitatem oportunitatemque loci, & omnium rerum, quæ studiosis necessariae sunt, vberissimum prouentum. Blondus enim ex Martiale & Catullo probat, Arganeos colles iam olim Musarum esse creditos, & Constantinus Paleo-

Paleologus, teste Rhodogino, dicere solebat, nisi sciret à sanctissimis viris affirmari, in Oriente paradysum esse, arbitrari se non alibi eum reperiri, quàm in persuaui Patauina amœnitate. Panem verò ager producit candidissimū Italiæ, & vinum quod Plinius inter nobilia celebrat. Deindè quòd Reipublicæ Romanæ semper amicè adheferit Patauium, difficillimusque temporibus pecunia & armis iuuerit: quare Romani pro sua gratitudine, & erga socios egregia fide, nihil prætermisisse crependi sunt, quod ad Patauiorum vtilitatem gloriamque pertinere videretur. Postremò, quòd Patauini præ cæteris erga omnes humani extiterint, & vel cum seruis clementissimè indulgentissimeque, teste Macrobio sese habuerint: quod & veræ eruditionis virtutumque studij argumentum est, & multorum etiam ad benefaciendum animos permouere solet. Tantæ etiam castitatis severitatisque fuerunt, vt ea in prouerbiū abiit: quòd pertinet illud Martialis:

*Tu quoque nequitas nostri lususque libelli
Vdapuella leges, sis Patauina licet.*

Quæ breuiter sic explicat Leander: Vrbs rebus ad vsum vitæ necessarijs affluens, cœloque saluberrimo coloni ingenijs summis sunt, & ad literas, omniaque virtutis studia promptis, item lautis politisque moribus, habitu optimo corporis, & in omnibus actionibus ciuilitate præstantes. Iam verò sicut *ologia.* falsam Romanorum in paganismo Theologiam

am diligenter coluerunt, sic veram Christi
 doctrinam, cum ea in Italia relucere cœpe-
 nt, alacriter & religiosè amplexi sunt. Blon-
 dus enim & Iouis Optimi Maximi sacrorum
 reliquias atque argumenta apparere, & qua-
 draginta Parochiales ecclesias, præter religio-
 forum magnifica templâ, vbi Christum cole-
 rent, extruxisse refert. Sacram ergo Theoso-
 phiam doctissimi viri, non in templis solùm,
 verùm etiam in scholis diligentissimè tradi-
 derunt. Primò quidem Prosdocimus D. Petri
 discipulus, vt Beda & Vsuardus in martyro-
 logio testantur : deinde S. Anthonius Padua-
 nus, quem diuus Franciscus suum Episcopum
 appellabat : Caietanus Theologus, philoso-
 phus, & medicus celeberrimus : Thomas Pé-
 keth, qui propter singularem eruditionem
 atque eloquentiam ex Oxoniensi Angliæaca-
 demia euocatus, multos annos scholasticam
 disciplinam professus est. Iurisprudentia vt
 hic doceatur, non tam ex priuilegio principis,
 quàm longa consuetudine Pataui na vniuersi-
 tas habet, iisdemque priuilegijs ornata, quibus
 Bononiensis, vt Bartholus, §. hæc autem tria,
 proce. ff. Bald. auth. habita C. ne filius pro pa-
 tre. Cardinalis Zabarellus Clement. dudum,
 de sepult. Anchoranus cæteri que iuris Cano-
 nici doctores in C. cum de diuersis, de priui-
 leg. in 6. testantur. Et vtrum ea priuilegia si
 Bononiensi academiz adimantur, etiam huic
 academia censeri debeant, pulchrè disputat
 Carenensis. Cuius tamen multi tam celebres
 pro-

*L. omnia
privilegia ,
c. de epif-
copis & cle-
ricis*

professores extiterunt, vt Patauium iurispe-
ritorum corona à quibusdam appelletur. Bar-
tholomæus enim Salicetus quatuor integros
annos ius ciuile professus est. Paulus Castren-
sis commentaria quæ prælectiones Patauinae
à iurisconsultis vocantur, in vniuersum ferè
ius edidit ad gloriam vniuersitatis Patauinae.
Sicut Cardinalis Zabarellus commentaria in
Clementinas, clarissimo etiam iuris vtriuf-
que collegio Patauino obseruationes in Pa-
normitanum & Alexandrum de Imola dedi-
cauit. Antonius Franciscus Lodouicus etiam
Gomes Episcopus Sarnensis sacri palatii au-
ditor, & pœnitentiariæ apostolicæ regens,
magnum se in bonis literis Patauij progres-
sum fecisse, & libros aliquot ad Paulum III.
conscriptisse gloriatur. Author est Sabellicus,
quod cum Ioannes Campegius Patauium ve-
nire diceretur, ob excellentem eruditionem
nominisq̃ue celebritatem à magistratu vr̃bis
(quod non nisi principibus facere solebant) à
gymnasiarchis, & professoribus honorifice
introducitus sit. Vnde eorum erga bonas lite-
ras & eruditos viros voluntas perspicitur, ho-
nos autem, vt prouerbio dicitur, alit artes.
Marsilius quoque & Ioannes, & Galeatius, &
Guilhelmus Sophilici, Ioannes Horologius,
Antonius Cermisonus excellentes medici pa-
triam ornârunt, inquit Blondus. Hieronymo
Rubro medico Patauino, Cœlius Rhodogi-
nus librum octauum lectionum antiquarum
inscripsit. Plurimos etiam in humaniori lite-
ratura

natura præstantissimos viros produxit, & aluit, quos hic recensere non refert. Pœtarum verò singularis iam inde ab initio procreatrix extitit. Stellæ nimirum & Flacci, quorum vtrumque se dilexisse scribit Martialis:

*Tanto stella meus tuo Catullo,
Quantopassere maior Et columba. Et:
O mihi curarum precium non vile mearum,
Flacce Antenorei spes alumne laris.*

Volusij etiam, qui ad imitationem Ennij annales populi Romani carmine scripsit, etsi eum Catullus reprehendere & damnare videtur:

*At Volusi annales Paduam morientur ad ipsam,
Et laxas scombris saepe dabunt tunicas.*

Et:

Annales Volusi cacata charta.

Clarissimus ille Cælius Rhodoginus, Illi, inquit, nobilissimæ ciuitati quicquid in literaria sumus quasi negotiatione post deū optimum maximum & parentum curam, acceptum ingenuè referimus: illic bonam ætatis partem educati imbutique tum Græcè tum latinè mox verò & prouincialium stipendijs profitendi munere perfuncti. Quin & has qualescunque lucubratiunculas nostras, ibidem in fortunæ domo condere auspicati sumus, quas & diu iam absolutas materiam festinus publicâ, ni bellorū intonatè grauius furore, studiorum curam interpellatâ vehementius retudisset, dimicatio de capite ac si libro:

librorum supellectili, toties subeunda. Proinde vicem rependimus vt possumus, certè loci memoria dulcissima, æstuationem mentis lenit sæpissimè.

De origine & antiquitate, situ & celebritate vrbis & Academiæ ipsi Patauini attestantur in publico documento, ad ipsum Riccobonũ. In quo forma & modus ostenditur, aliquem in ciuium numerum atque libertatem ascribendi.

Nos N. N. Sapientes deputati ad vtilia Patauina Ciuitatis Antonio Riccobono ciui Rhodogino, legum Doctõri, in florentissimo gymnasio Patauino humanitatem profitemi S. D. Semper fuit Troiani proprium sanguinis, Ius suum cum viris virtute præstantibus communicare. Itaque Romani cognati nostri præclarissimi ab Enea & Ascanio heroibus Troianis oriundi, quàm plurimis gratuito ciuitatem impartiti sunt. Quos sine dubio anteferendos esse Thebanis, Lacedæmoniis, Atheniensibus, alioqui omni laudis genere excellentiam superantibus; qui vel nullos vel paucos in Ius ciuitatis suæ admisisse, ac hospites quoque expulisse cõmemorantur, doctissimi homines censuerunt. Et Antenor qui post Troiæ excidium, quemadmodum etiam Eneas, in Italiam venit, cum urbem Patauium in hac camporum colliumq; amœnitate cõdidisset: multos ad hanc rerum vbertatem, & copiam confluentes benignè excipiendo, ciuium suorum numerum mirabiliter auxit; cuius præclaris

claris institutis diligentissime seruandis, se
 potuit hæc ciuitas tam multos abhinc annos
 ab interitu vindicare. Et nos eius, à quo ori-
 ginem trahimus, insignibus vestigijs insisten-
 do, tametsi hanc ipsam vrhem laudari audi-
 mus rebus quibusdam, quæ fortassè nec nobis
 dissimulandæ, nec alijs contemnendæ sunt;
 originis vetustate, viarum commoditate, æ-
 dium elegantia, agrorum, & montium ferti-
 litate, fontium & fluminum pulchritudine, ci-
 uium in armis, & literis excellentia, publici
 Gymnasij celebritate, vtriusque Collegij,
 tum Iurisconsultorum, tum Philosopho-
 rum, & Medicorum, imò verò etiam ter-
 tij Theologorum, claritate, quibus quidem
 rebus iusto iudicio hæc vrbs cum omnibus
 Italiæ vrbibus certare meritò posse existima-
 tur: tamen nullam sanè laudem maiori stu-
 dio consecramur, nullumque decus atque or-
 namentum antiquius habemus, quàm vt. Iu-
 re ciuitatis nostræ omnibusque honoribus,
 quibuscūq; possumus virtute præstantes viros
 donasse, ac decorasse dicamur. Quorum in
 numero cum esse te maxima tua cum laude
 notissimum, atque exploratissimum sit, qui
 cum in clarissimo Iurisconsultorum colle-
 gio legum Doctor, nemine penitus dissenti-
 ente, declaratus es, & posteaquam in locum
 Caroli Sigonij Mutinensis viri Clarissimi, ad
 vterem eloquentiam tum Græcam, tum
 Lat. in Florentissimo Gymnasio traden-
 dam publico Illustrissimorum Senatorum

E e e

decreto

decreto successisti, præstantiæ tuæ miræ de-
 deris documenta, cumque obseruauerimus
 in honestissimis muneribus publicè obeūdis,
 & in priuatis quoque colloctionibus fuisse
 te semper Patauini nōminis obseruantissi-
 mum, huiusque vr̃bis præconem eloquentis-
 simum, allatis magnificæ vniuersitati nostræ
 literis, quibus suppliciter petebas, vt te in
 numerum Patauinorum ciuium cooptare-
 mus; næ, ita nos Deus amet, propensam tu-
 am in nos voluntatē clarissimam & iucun-
 dissimam habuimus, statimque communi
 omnium consensu, & summo ciuium, legi-
 timè congregatorum, honori tuo libentissi-
 mē suffragantium studio, ac propè incredi-
 bili vniuersi populi lætitia, & applausu, ap-
 probantibus, id illustrissimis præsidibus hu-
 ius magnificæ vr̃bis, Aloysio Grimanno Præ-
 tore, ac Daniele Priolo præfecto, viris intege-
 rimis hodierno die te quique ex te, liberisque tu-
 is nascetur, omnes in numerum ciuium Pata-
 uinorū adsciscimus, deligim⁹, adscribim⁹, re-
 ferim⁹, & adscitū, delectū, adscriptū, relatū cō-
 muni omniū voce comprobamus, huiusque ci-
 uitatis ius, quam possumus, amplissimū tibi,
 posterisque tuis omnibus, ex te, liberisque
 vrituris, concedimus, & impertimur: atque tuis
 in Patauinam Nobilitatem, ac ciuium, qui
 in hac vr̃be orti sunt cœtum tecum filijs, ne-
 potibus, & à te descensuris omnibus recipi-
 mus, & aggregamus. Idque eò libentius faci-
 mus, quod hac in re putamus nos valde gra-
 tificari

tificari, non solum Rhodiginæ ciuitati, quæ cum voluerit esse te inter consiliarios non ad certum tempus, sed toto vitæ spatio, illam communitatem gubernantes, lætabitur, Ciuēs suos à nobis magni fieri: Verum etiam serenissimo Senatui Veneto, cuius ditioni subiecti sumus, cuiusque in te honorando quasi prærogatiuam, tunc potissimum datam, cum ad principem veteris tradendæ eloquentiæ in Celeberrimo Gymnasio locum honestissimo ille te præmio extulit, facile suffragia nostra, quæ ius ciuitatis tibi dederunt, sunt consecuta: & quia simul in spẽ certissimã venim⁹, fore, vt quæadmodũ iurasti, leges oēs, quibus teneris, tibi seruandas existimes: vt Iuri Veneto; & Patauino pareas: vt munera obeas, & onera subeas, quæ sunt tibi cū ceteris ciuib⁹ cõmunia: vt pro Sereniss. Rep. Veneta, & pro Mag. ciuitate Patauina, cum offeretur occasio, tibi propugnandum putes, atque vtriusque iura, cum per auctoritatem licebit, defendas: vt imperio Veneto, Patauinquẽque cõmunitati fidelis sis: vt imminetia Ciuib⁹ pericula tollere studeas: vt cõcordiam inter discordes Ciuēs procures, vt amicis fidem serues, denique vt omnia optimi ciuis officia exsequaris, nihilq; omittas eorũ, quæ Patauino nomine digna esse existimentur. Quamobrem Antoñ Riccobone, ciuis noster nobis charissime, nobiscum gaudebis pleno Patauij iure; omnibusque priuilegijs, prærogatiuis, beneficijs, muneribus, qualiacunque & quantacunque

E e e a nobis

nobis ipsis concessa sunt, tum in vrbe, tū extra urbem, perfrueris. Quod Reip. Venetz, populoque Patauino, ac familiæ tuæ bonum, faustum, felix, fortunatūque sit. Cui nostro priuilegio decreto statuto nemo cōtra dicere cōtrauenire, aut aliquid derogare, audeat, qui- que aduersari, repugnare, oblistere vis^{us} fuerit, legū inimic^{us} aduersarius, obtrektor habea- tur. Ex Tabulario Patauinae Cōmunitatis V. Kal. Feb. 1571. Similia quoque de origine & situ vrbis refert Bernardinus Scardeonius in libris suis de antiquitate vrbis Patauinae.

Bernardinus enim Scardeonius, Canonicus Patauinus, de antiquitate vrbis Patauij, & ciuibus Patauinis, tres libros, quindecim classibus distinctos, anno Dom. M.D. LIX., conscripsit. Quorum primo, classe I. Nec pre- teriri, inquit, debet, florentissimū huius ciui- tatis Gymnasium, toto orbe celeberrimum professoribus, & omnium liberalium artium Doctoribus, insigne, & multis priuilegijs, & honestissimis titulis à summo Pōt. & ab Imp. Augusto, & ab inclyto Venetorum Senatu de- coratum. Quo ex tota penè Europa, atque omnibus Christianorum prouincijs, frequen- tissima iuuenum multitudo confluit, cum discendarum legum, siue Theologiæ, aut me- dicinæ, vel philosophiæ, cunctarumque opti- marum artium, & cuiuscunque discipline tam Græcè, quam Latine veluti ad vnicum omnium literarum emporium, vbi velut in præparata omnium studiorum officina, semper adest

Caterua

exterus, innumerabilis studiosorum iuuenū.
& doctissimorum virorum docentium in omni doctrina, & studiorum genere, & præsertim è nostris ciuibus: ita vt parū sit opus peregrinos, aut aduentitios prælectores cōducere. Accersuntur tamen vndique, amplo stipendio (quū res exigit) ad Gymnasij splendorem, clarissimi quique tam vtriusque iuris, quā medicinæ, & philosophiæ Doctores Clarissimi. Hoc autem Gymnasium primo à Carolo Magno cœptum scriptores plerique autumāt, & deinde post aliquot secula per Fridericum II. cū esset Romanæ Ecclesiæ infestus, ex vrbe Bononia Patavium translatus: Anno à partu Virginis M. CC. XXII. Atqui verò post XL. annos pacatis rebus, insigni diplomate à Summo Pontifice Urbano III. comprobatum fuit, quod Fridericus Cæsar ante statuerat. Interea verò dum hæc scribimus, in vnīs ædibus extruūtur, atq; exornātur omnium artiū liberalium atq; vtriusq; iuris scholæ speciosissimis edificijs, & insigni atrio, multo quidē magnificentiores, longeque præstantiores, & duplo capaciores prioribus. Sūt itē studētibus in hac vrbe ædes aliquot amplissimæ, quæ vocantur Collegia, gratis ad eorū sustentandam inopiam deputatæ, qui angustia rei familiaris premuntur. Est in primis iuxta templum D. Antonij Confessoris eximiū Collegiū, quod Foroiuliensiu nominatur, à Pileo di Prata, Cardinali & episcopo nostro cōstru-
ctū ubi super ianuam legitur hoc epigramma.

*Arria quanta vides sinuosos flexa per arcus,
Dedit a diuinis studijs, & Canone sacro,
Magna Comes prætæpileus dedit inclutus heros
Cardine Pontificum, celsos operatus honores,
Mille quadrigentos, bis denos auxerat annos,
Partus virginæus, cum mœnia structa quierunt.*

In eadem regione est Collegium Feltrensiũ. Apud pontem Coruum est Collegium Spinel-
lium, & ibi propè est Collegium Riddium. In
vico autem Vignalium, est Collegium dictum
Campionis. Apud S. Catharinam, est antiquum
& satis opulentum, & complurium scholasti-
corum, ex Neapolitano regno præsertim ve-
nientium, capax. Iuxta Pontem Molinarium
est domus ampla & speciosa, à Thoma Philo-
logo, Ranénate medico, proximis annis, scho-
laribus liberaliter deputata. Aliud item Col-
legium Brixianorum est apud Sanctam Lu-
ciam. Erit quoque propediem Collegium no-
uum, solis Græcis è Cypro venientibus com-
municandum, ex Legato N. Archiepiscopi Græ-
ci. Est insuper hic schola Grammaticalis pu-
blica, in qua pubes studiosa, tam in Græca,
quam in Latina lingua gratis valeat erudiri.
Hac ætate erecta ex Hannibalis Rugerij iure-
consulti legato. Habetur item in hac ciuitate
hortus Sphæricus, amplus & irriguus, omni
genere herbarum medicinalium cõsitus, pro
instruendis iuuenum ingenijs in re herbaria, à
medicis præparatus: Opus sanè egregium &
singulare, Francisci Bonafidei phyci claris-
simi inuentum: & à Senatu Veneto, referenti-
bus

bus Patauini Gymnasij curatoribus, Sebastiano Foscareno, & Nicolao Theupulo amplissimis viris, & in Repub. Veneta summis magistratibus claris comprobatum.

Antonius vero Riccobonus superioribus annis peculiarem tractatum de gymnasio Patauino edidit: ubi de gymnasij origine, confirmatione, & priuilegijs; de scholis ipsis, & earum loco, deque horto medicinali, de pecunijs constitutis ad Doctores honorandos, & collegijs ad studiosorum commoda institutis, & de statutis ad vtilitatem atque honestatem gymnasij Patauini pertinentibus, nec non de bonis artibus quę in eo pertractantur, nouem capitibus prioribus eleganter & eruditè disseruit.

Gymnasium inquit, adeò vetustum est, vt eius origo vetustatis tenebris oblitterata fuisse censeatur, solaque consuetudine, quę priuilegij vim obtinet, inchoatum. A Carolo Magno originem traxisse putant. Memoriz certè proditum est, Fredericum II. Imp. in ciuitates ecclesiarum seuientem, florentissimum gymnasium Bononiense, Patauium transtulisse, quod Bononienses Honorio III. plus nimio contra se consentire existimaret, anno 1222. quadragintaque post annis ab Urbano IIII. postea verò à Clemente VI. deniq; ab Eugenio IIII. fuisse comprobatum.

Secuta est tyrannis Acciolini ab anno 1237. vsque ad annum 1256. Quia tandem post annos 18. Patauino liberato Gymnasium diutius in-

termiffum reftitui cœpit. Cumque in eaduz
 Vniuerfitates exifterent, vna Iuris Pontificij &
 Cefarei, altera philofophiæ & medicinæ, vnus
 tamen deligebatur rector, qui vtrique præ-
 efferet: deinde duo creabantur Rectores, vnus
 tranfalpinorum, alter cifalpinorum, fed qui
 vtramque æquè Vniuerfitatem, non vnus
 vnam, alter alteram regerent, tunc ab urbano
 Pontifice Gymnafium eft confirmatum ea-
 que confuetudo perdurauit vfque ad tem-
 pus illud, quo in gratiam Francifci Carrarien-
 fis Vniuerfitas ftudioforum philofophiæ
 ac medicinæ ab Vniuerfitate vtriusque Iuris
 prorfus fegegata eft: factique funt duo Rec-
 tores inter fe diuerfi: diuifaque ftatuta, quæ
 ante à communibus Rectoribus compofita
 fuerant. Anno 145. in Venetorum potesta-
 tem peruenit. Sub quibus ftudiofi optima-
 rum artium ampliffimo Iure utebantur, eli-
 gendi Doctores & reijciendi pro fuo arbitra-
 tu. Et anno 1449. poft Urbani IIII. & clemen-
 tis VI. confirmationes, etiam ab Eugenio
 IIII. Veneto gymnafium Patatinum eft con-
 firmatum.

Tria ifta diplomata confirmatoria ibi re-
 citantur. Ea tamen facultas eligendi & reij-
 ciendi Doctores, propter tumultus, qui inde
 oriebantur, à Senatu Veneto ftudiofis anno
 1445. mitigata, fed anno 1560. prorfus ademp-
 ta eft, & tota ad Senatum translata. Ex cau-
 ponaria domo, cui Bouis infigne erat, ſcholæ
 factæ funt, quæ Bouinæ vocantur: quam multi
 præfi-

præfides Veneti magnificè adornarūt, & nouis ædificijs auxerunt.

Hortum sphæricum amplum irriguum inter duo tēpla augustissima D. Antonij & D. Martini omni genere herbarum medicinaliū confectum ad studiosos medicinæ in re herbaria erudiendos Senatus constituit.

Pratenſe collegium à Pileo comite Prate, Cardinale & Episcopo Patauino institutum, anno 1420.

Tornacenſe in vico Vinealium Spinellum ad pontem Curuum anno 1439.

Feltrenſium ad D. Antonium Ridium ad pontem Curuum.

D. Catharinæ.

Brixianorum ad D. Luciam.

D. Leonardi.

Amulium.

Cauchum.

Priolium in vico S. Crucis.

Pascali Maripetro principe in Senatu Veneto decretum est : Vt subditi reip. Venetę studia sua alibi exercere non possint, quàm in gymnasio Patauino : quique alibi studuissent, alibi que promoti essent, ijs privilegijs carerent, quibus perfruuntur Doctores Patauini.

Ioanne Mocenico principe, in Senatu statutum est: vt nullus patritius Venetus alicuius publicę explicationis munus, cum publico præmio, in gymnasio Patauino posset obtinere, neq; ordinarij, neq; substituti nomine

Ecc 5

Præteri.

terea verò vt ad vnum idemque explicandi munus eodem tempore, duo Patauini Doctores inter se cōcurrentes constitui non possent, neque ordinarij neque substituti nomine, sed in concursum Patauini semper aliquis peregrinus eligeretur.

Ad hæc, publicis literis mandatum est, vt in vtraque facultate Pontificij & Cæsarei Iuris, tum Philosophiæ & Medicinæ seruantur ea, quæ tanquam necessaria vt curarent Præsides Patauini præcepissent.

Augustino Barbadiço principe S. C. factum est: vt non nisi in publicis Collegijs laureati ad docendum in ipso Collegio admitterentur: ijs nimirum exclusis, qui Doctores fieri à Comitibus Palatinis consueuerunt.

Porro, vt Doctores tum ordinarij tum extraordinarij ingrediētes scholas, ad habendos explicationes suas, cum minori numero quā sex auditorum, pœna librarum 10. pro singulis huiusmodi explicationibus punirentur.

Vt quilibet studiosus vestem indueret oblongam, vltra medias tibias, aut vsque ad talos; eamque gestaret in publicis locis, in ecclesijs, in scholis, proposita pœna ijs qui contra facerent, priuationis beneficiorum, immunitatum, priuilegiorū, Iuris suffragij, omniumque emolumentorum, quibus Vniuersitas gaudet, & librarum sex paruorum, quotiescunque contra fieret: ac præter vestem, si ipsis ita videretur, fasciam adderent sericā,
aliudue

aliudue signum quod vellent honestum, ingenæ disciplinæ ac liberalibus studijs conueniens.

Vetus est institutum, vt artium & disciplinarum quæ in pretio sunt omnium, in hac vrbe vniuerso terrarum orbi clarissimum pateat domicilium, idque præstantissimis vndiq; accitis doctoribus exornetur: & promptos expeditosque habeat, qui obscura, & nunquam satis patefacta sapientiæ præcepta docendo collustrent. Studiosamque optimarum artium iuuentutem optimis literis, publico munere erudiant. Omnis enim sapientiæ partim in rebus, partim in moribus, partim in ratione, & mente spectatur. Cumque res sint triû generû, aut diuinæ, aut naturales, aut Mathematicæ, res quidem diuinas tractat Theologia, & Sacra scriptura, simulque Metaphysica facultas naturales vero explicat tum Physica, & Medicina, cuius Comes, & administra est Chirurgia, & Anatome: tum Physica, Philosophia, quæ simpliciter rerû naturâ perpedit: Mathematicas auté explanat scientia Mathematica. Mores præterea considerantur tripliciter; aut singulorum hominum in Ethicis, aut Rerump. in politicis, aut familiarum in Oeconomicis. Et ad facultatē politicam, & Civilem refertur Ius Pontificium, ac Civile. Ea verò, quæ mens ipsa & ratio excogitauit, quæque extra ipsam locum non habent, disputant Logica, & Rhetorica. Ad quæ omnia enucleanda, & declaranda hoc Gymnasium omni semper

per Doctorum genere fuit effluentissimum; siue illud tempus spectemus, cum Patauium perfrui libertate visum est: siue illud, cum Carrariensibus seruiuit: (nam parum admodum Scaligeris subiectum fuit, & sæuiente Tyrannide Acciolini intermittere Gymnasium necesse habuit) siue illud, cum benignissimo Venetorum obediuit imperio, quemadmodum in perpetuum videtur esse obediturum.

Viros illustres, qui sacra Theologiam, Canonicum & ciuile Ius, vsus feudorum, Medicinam, theoricam practicam, chyrurgicam, anathomicam, in scholis et in horto medicinali mathematicam, physicam, ethicam, politicam, sophisticam, poesim, artes humanitatis Græcas & Latinas ordinariè et extraordinariè docuerunt, editisque libris exornarunt, Scardeonius & Riccobonus ibi copiosè recensent.

De Collegijs Patauinis ita scribit Io. Caius Angelus lib. I. de antiquitate Academię Cantabriginen. Cum in Italiam primùm veneram, publica professio liberalium disciplinarum Patauij in ædibus cuiusdam ciuis Patauini apud S. Blasium fuit, & eis humilibus satis & obscuris scholę. Ante tamen discessum nostrũ extructę alię magnificentiores sunt, sumptu publico senatus Veneti, ad quę ea ciuitas pertinet, in foro Boario Patauij, iuxta scholas Iurisperitorũ, quas solas publicas habet Academia. Etenim habitationes scholasticorũ priuatarũ

~~vrbs~~ adhuc sunt vrbanoꝝ ædes, alio alia
~~vrbs~~ ædi ratione in aliena æde vſo, aut Doſenæ
~~vrbs~~ Camerę, aut, vt vocāt Caſę, Patauij ex more
~~vrbs~~ Doctor laurea inſigniedos præſentat, &
~~vrbs~~ promouet. Monochius de arbitrarijs iudi-
~~vrbs~~ cium lib. 2. caſu 371. Nec iurare cogantur
~~vrbs~~ doctores, quòd ſtudioſi per ipſos ad lauream
~~vrbs~~ præſentandi ſint digni. Menoch. caſu 192.

Patauij Menochium audiuit Iacobus Be-
 nius, qui priuilegia Iuriſperitorum ſcripſit,
 teſtatur priuilegio 69. Theologiam hic pro-
 feſſus eſt Hieronymus Accorambus. Benius
 priuilegio 59.

Hortum Patauij conſtruxit magiſtratus,
 infinitis herbis refertum, in gratiam ſtudio-
 ſorum medicinę Adrian. Rom. in Theat. vrb.

Epigrammata & Epitaphia.

Salue vrbs doctiloquis ſedes aptiſſima Muſis.
 Magna loco, ſpacioſa foris, placidiſſima cali
 Temperie, muroq; triplex latiſſima foſſis:
 Et magnis celebrata viris. Hac Liuius ille
 Hiſtoria pater eſt genitus, ſeruantur eodem
 Illius oſſa loco, ſtatuis, tituloque ſuperbo:
 Hic vbi iuncta foro, nullis fulcita columnis,
 Plumbea marmorei pulchrè ſtant tecta palati.
 Hic etiam Paulus, iuris legumq; peritus,
 Et ſtatuas alij meruerunt vrbiſ alumni.
 Hac quoque Valerio patria eſt, qui Iaſona laudat.
 Hac patria Aſconio, & ſtella, prætoris in arce
 Effigies, quorum & titulos ſpectare licebit.
 Atia Romanum referunt vbi picta Senatum.
 Hic quoque ſuprema Longoli conderis vrna.

Inſcriptæ

Inſcripſitq, tua Bembus tria carmina tumba.

*Te iuuenem rapuere dea fatalia mentes
Stamina, cum ſcirent moriturum tempore nullo,
Longoli, tibi ſi canos ſeniumq, dediffent.*

Epitaphia Patavij celebra.

Petri Bembi in baſilica D. Anthonij

Petri Bembi Cardinalis imaginem Hieronymus in publicam ponendam curauit, ut cuius ingenij monumenta æterna ſint, eius quoque corporis memoria ne à poſteris deſideretur, Vixit ann. LXXVII. Menſ. VII. Verſus numerales.

BEMBUS obIt Veneta LaVS Vrbls gLoria ſVLgor.

*EloqVlo cLaVS, CLaVS & hiſtorIIs, Fabri
ſtaPVLenſIs.*

*Corpus humo, mentem ſuperis, bona cetera linquo
Pauperibus, ſaber dum moriebar eram.*

Pan. Caſtrenſis & illius filij Angeli in ade Seruorum Maria.

Paulo de caſtro auo, & Angelo Patri, Comiti Palatino IV. Doctõribus, & in orbe Monarchis, Nicolaus de Caſtro IV. Doctõr, Canonicus Paduanus, Apoſtolic. rubicularius & Comes Palatinus fieri fecit. M. CCCC LXXXIX.

Hieronimi Cagnoli in ade D. Franciſci.

**Hieronymo Cagnolo Vercellenſi, viro optimo, & iuris ſcientia noſtræ ætatis eminentiſſimo, & propterea Taurini Pedemontium:
deinde**

deinde Patauij, maiore stipendio quam quisquam alius Ius ciuile magna cum laude atque annuam admiratione professo, nobili genere Illustriss. Ducis Sabaudia munere senatorio & equestri dignitate perfuncto, filij summa erga talem patrem pietate hoc monumentum posuere. Vixit ann. Lix. obiit M.D.LI. Calend. Feb.

**In communi Germanorum sepulchro,
Basiliae Eremitarum.**

*Ne proles hic amissos Germania natos,
Tempore quemque suo fata locoq, manent
Felices ne conspicerent incendia mundi,
Ante mori summum qui potuere diem.
Cum nunc ante breui calum dabit axe ruinam.
Et tandem falsum non finet esse Deum.*

**Danti, Petrarca & Boccacij in monte
Ortonis.**

Danti Aldilgerio, Francisco Petrarchæ, & Ioanni Boccacio viris ingenio, eloquentiaque clarissimis, Italicæ linguæ parentibus, ut quorum corpora mors & fortuna se iunxerat, nomina saltem simul collecta permanerent, Ioannes Breuius huius basilicæ rector in sui erga eos amoris obseruantiaque testimonium, posuit. M.D.XXII.

T. Liuij in pratorio Patavina.

Titus Liuius Patauinus historicorum latinominis facile princeps, cuius doctrinam & eandem eloquentiam illa, quæ virtute pariter

riter ac eruditione florebat, adeò admirata est, ut multi Romam, non ut urbem rerum pulcherrimam, aut urbis, & orbis dominum octavianum, sed ut hunc virum inuiderent, audirétque à Gadijs profecti sint. Hic res omnes, quas populus Romaus pace belloq; gessit, 14. decadibus mira styli facilitate complexus, sibi & patriæ gloriâ peperit sempiternâ. Excessit è vita IIII Tybery Cæsaris anno, ætatis verò suæ LXXVI.

In palatio Patauino in loco Iustitiæ.

Lapis vituperij, & cessionis bonorum.

In tribunali.

Excute manus ab omni munere: patienter partes audi, benignè responde, iustè iudica.

Et:

Parcere subiectis scit nobilis in aleonis.

Tu quoque fac simile, quisquis regnabis in orbe.

ad fornaces Bibliotheca in D. Benedicto:

Has domos construi fecit clarissimus artium Doctor, D. Franciscus Patauus, Eugenij IIII. cubicularius, egregijsque, cuius Leonardi de lignamine Filius, anno M. CCCC.XL.

In porta Portelij de origine urbis.

Hanc antiquissimam urbem, literarum omnium asylum, cuius agrum fertilitatis lumen Natura esse voluit, Anthenor condidit, anno ante Christum natum IIII8. Senatus autem Venetus his belli propugnaculis ornauit, anno à Christi aduentu, M.D.XVIII.

Alibi.

Censum ne superet sumptus.

Solius

Temporis honesta auaritia.

In imaginem Sirenum canentium.

Gaudia qui nunquam queris peritura loquaces

Hæc fuge, quæ dulci tristitia voce perant

Ad tumulum Iacobi Veneti Archirecti.

Quicquid habes hodie, rase te fortasse relinquit;

Aut modo dum loqueris desinet esse tuum.

Aliud.

Opes fallaces, cura, vaniq; labores,

Omnia mors abolet, anxia vita nihil.

Ad S. Iustinam.

Nihil dulcius bene impensi temporis memoria.

Patientia est ornamentum, custodia, & protectio vi-
æ.

Sapientior est, qui quod nouit abscondit, quam
qui propalat quod nescit.

Blatta sua sponte lumini inuolando comburitur:
in sedus à tactu muliebri corda virorum.

In ingressu monasterij.

Bonum est nos hic esse: quia homo viuere
urius, cadit rarius, surgit velocius, incedit
utiùs, quiescit securius, moritur felicius,
urgatur citius, & præmiatur copiosius.

De Messia.

Non quod non eram, nec eram quod sum, nunc di-
cor vtrunque.

Supra fores Prætorij de Germanis.

Veni Bernardè tibi duo munera Teutones, illud

Quod patet è saxo, quod latet ex animo est.

ors veniet saxi, animus haud ergo fatiscat.

Hæc nota, meus semper grata superstes erit.

FFF

LEND

Libro, quem manu tenet Liulus, inscriptum est.
Paruus ignis magnum saepe suscit at incendium.

Iustitia inter gladium & bilancem.

*Reddo cuiq, suum, sanctis & legibus omne
Concilio mortale genus, ne crimine viuat.*

De dimittendis quibusdam professionibus Senatus decretum factum est, an. Dom. 1579. quod libro tertio, de Gymnasio Patauino his verbis refert Antonius Riccobonus. Cùm Gymnasium nostrum Patauinum nos deceat moderari, proponitur decernendum, vt huiusmodi fiat moderatio, post completos scilicet quatuor annos certos in eorum conductionibus expressos, qui publica obeunt, docēdi munera inferius adscribenda; vt quatuor professores Iuris Pontificij ad duos redigantur, qui doceant aut collegæ inter se in eadē hora, aut vnus mane, alter vespere, prout à Gymnasij Moderatoribus magis conuenire fuerit iudicatum, cùm illi duo, & tertius Patauinus satisfacere studiosis possint. Vt professores Iuris Ciuilis, qui vnā cum professoribus in loci paritate, & tertio Patauino septem existunt, ad duos matutinos, & duos vespertinos, cum tertio Patauino reducātur. vt explicatio Feudorum finita præsentī conductione, à Moderatoribus vñi eorum committatur, qui Ius Ciuile in secundo loco explicant, aut alicui alteri, prout eis melius visum fuerit; cùm talis explicatio diebus tantum festis habeatur, vt cùm introducta sit super Pandectarum interpretatio, tum in gratiam

gratiam studiosorum, tum eo, quia talis interpretatio etiam in alijs Gymnasijs hoc ipso tempore floreat, duæ cessent de explicationibus textus, glossæ, & Bartholi, cum tertius explicator sexti voluminis Iuris Pontificij retinendus sit, qui vnà cum Pandectarum explicatore poterit supplere, siquidem ipsa Pandectarum explanatio textum explanat, qui quidem ea hora profiteantur, quæ à Moderatoribus fuerit præstituta; vt tertius Interpretres Institutionum Iustiniani cesset, cum præter duos tertius Patauinus queat sufficere. Vt cessent explicatores Medicinæ Theoricæ extraordinariæ, & Medicinæ practicæ extraordinariæ, in secundo loco, cum vnus pro dictis locis vnà cum tertio Patauino satisfacere posse videatur, præter præcipuos explicatores ordinarios dictæ professionis, qui quatuor sunt, & cum his septem erunt. Vt interpretatio tertij libri Auicennæ cesset, tanquam superuacanea. Vt tollatur locus secundus Philosophiæ extraordinariæ; cum primus vnà cum tertio Patauino satis esse queat, præter ordinarios Philosophos, qui cum his quatuor erunt. Quod quidem decretum in Senatu probatum est, videlicet de dimit-

Quibus explicationibus Iuris Pontificij:

Quibus Iuris Ciuils:

Vna Feudorum:

Quibus textus, glossæ, & Bartholi:

Vna Institutionum:

fff

duæ

Drabus Medicinae extraordinaria.

Drabus tertij Auicenna.

Vna Philosophia extraordinaria.

Quae fuerunt numero tresdecim.

Fuisse praeterea vnum profectorem & Doctorem publicum pro his erudiendis, qui reip. futuri essent à secretis, indicat lib. 6. cap. 4.

Cùm in Theatrum Anatomicum ad spectandam Anatomen non nisi ijs ingredi liceret, qui certam pecuniam soluerent; S. C. factum est, vt omnibus pateret ingressus, sine vlla nùmorum solutione : & ad sumptus faciendos ipsi Anatomæ necessarios, quotannis ex vètigalibus Gymnasio assignatis, viginti ducati, prout vrgeret necessitas ab Anatomico agnoscenda, quatuor scilicet floreni in singulas hebdomadas, ijs darentur, qui ab vniuersitate in principio publicarum explicationum ad id negotij fuissent constituti, vel tardante electione vniuersitate, vsque ad diem decimum quintum Nouemb. duobus qui ab ipso Anatomico essent suppleri, ad quem declaratum est pertinere eorum ducatorum distributionem, prout ei necessarium videretur, vel, si qua ipsorum pars superesset, eorundem in vsus necessarios reueruationem ad Theatrum conseruandum atque adornandum, semper sub custodia eius futurum, qui Anatomen in Gymnasio profiteatur. Quoniam vero propter maius ipsius Anatomes decus atque ornamentum anno 1784. eius explicatio facta fuerat ordinaria, quales nimirum sunt aliae prima-

primariæ explicationes Theoricæ, & Practicæ Medicinæ; iccirco mādātū est, vt in rotata pagina Professorum sequentibus annis per- uulganda talis explicatio inter ordinarias poneretur. Quoniam id par esset, & seruari etiam antiquitus consueuisset. Quæ causa fuit, quamobrem anno 1597. Ipse Anatomicus in ipsa rotata pagina ante philosophos ordinarios cœperit nominari. Anno 1696. quædam dissensiones exortæ inter professores & discipulos, & depositæ querelæ apud superiores fuerunt.

Quod institutum dictandi à Senatu prohibitum minimè relinqueretur. Quod propter priuatas eorum exercitationes, qui præxim Medicam discere concupiscunt, scholæ nudarentur, diminuentibus Doctoribus earum causa publicas disputationes suas, quæ quidem deberent vnius horæ curriculum complere, sed hac occasione sæpe dimidia pars, vel etiam duæ partes eis delibarentur atque detraherentur.

Quod non decssent qui sua ipsorum munere S. C. commissa defererent, aliorumque muneribus se immiscerent. Quod nonnulli priuatas explicationes suas publicarum detrimentum obirent: habendo eas iisdem horis quibus publicæ habentur; eoque modo publicas impediendo ac propterea mandantium, vt huiusmodi abusiones tollerentur; petentiumque à præsidibus Patauij, prætore, & præfecto, vt ad remedia huiusmodi corrup-

telis afferenda omnem diligentiam adhiberent. Quamobrem ipsi præsidēs nos omnes conuocarunt, ac de Moderatorum voluntate mouerunt. Omnibus autem in memoriam reuocarunt decretum de non dictando diligentius esse seruandum: alioquin in eos, qui mandatum Principis, & Senatus contempnissent, grauius animaduersum iri.

Cumque de ijs, qui studiosos in praxi Medica statim post publicas explicationes suas exercerent, & hoc modo Scholas nudarent, non sine eorum qui alijs horis profiterentur detrimento, magna exorta esset difficultas, propter ipsorum studiosorum conuestionem, qui eade causa Venetias ad Gymnasij Moderatores confugerunt, supplicesque eade re literas à plurimis subscriptas detulerunt, flagitantes, vt sibi eodem commodoperirui liceret, quod ante hac percepissent; ipsique Moderatores statuerunt, vt qui Medicinam practicam profiterentur, possent ad praxim Medicam studiosos ducere suo ipsorum arbitratu: qui verò Theoricam, nequaquam.

Iidem præsidēs eorum Doctorum causam audiuerunt, qui aliorum muneribus se immiscere viderentur, eosque reprehenderunt & vt aliter facerent, iusserunt.

Ego quoque eo die, quo primum fuimus conuocati, Fabricio Cæconio, Institutionum explicatori significauimus; eius, & Octauij Liueli Collegæ priuatas explicationes, ijs nonni-

hil

hilimpedimenti importare, qui eadem hora meas publicas audire vellent, de quo multo ante vtrumque eorum per communes amicos docueram, amiceque rogaueram, ne ita studiosos impedirent. Cùm autem is respondisset, quod ante etiam cum Collega responderat, suam se consuetudinem nolle dimittere, seque quidem esse in grege Iurisconsultorum, me verò in numero eorum, qui alias artes tractarent, vt mecum nihil commune haberet, nec vtrum mihi molestus esset, nec ne quicquam curaret: dixi nos cunctos, quamuis diuersa profitentes in Gymnasio Patauino eidem Principi subiacere, vt alter alteri molestiam afferre non debeat, deq; hoc apud Præsides conquestus sum; qui eos, ac me ipsum cùm per summum Gymnasij administrum ad se conuocassent, causamque nostram diligentissimè audiuisent, Nonis Ianuarij presentibus ipsorū vt vocant Cancellarijs, & Mario Bibilaqua Syndico Vniuersitatis, & alijs quibuldam (nam multitudinem iuuenum non admisserunt) eis statim mandarunt, vt Cathedræ Humanitatis amplius impedimento non essent. Summa verò eorum quæ dixi, hæc fuit:

Adduci me non re vlla, quæ mea ipsius admodum interesset, sed publica vtilitate; quippe qui vt muneri meo satisfacerem, quemadmodum antea feceram, satis esse arbitrarer, nec quid alij efficerent, etiam cum aliquo studiosorum detrimento, curare admodum deberem,

berem, vt autem læsis ædium fundamentis totæ ædes læderentur, quæ sine eis consistere minimè possent: sic offensis ijs quibus tanquã fundamentis scientiæ niterentur eas constabiliri non posse. Humanitatis studia cum legum studio communionem magham habere. Ideoque rectè constitutũ, vt illa separatim traderentur, vt iidem auditores possent eas ipsas percipere. Iccircoque superiores omnes Institutionum explicatores nullum logicæ vel rhetoricæ attulisse, & humanitatis studia Iurisperitis perquam necessaria existere. Proptereaque humanitati destinatam horam non amplius impediendam. Sicut obtinui.

Addit eodem loco Riccobonus: Quod inter ipsos Academicos humanitatis professores, & Patres de Societate Iesu circa modum institutionis dissensio fuerit. Quæ dexteritate Episcopi Patauini anno 1597. taliter sopita sit, vt nullum impedimentum publico gymnasio, sed multum vtilitatis studiosæ Iuuentuti Venetiarum, Patauij, aliarumque ciuitatum sit allaturum.

Academiæ Cancellarius est Episcopus Patauinus. Moderatores olim ex lege quatuor primarij ciues Patauini fuerant. Post tres electi sunt per biennium Primarij Reip. Venetæ Senatores. Quamuis tres constitui soleant, tamen quia aliqui eorum non solum morte quandoque præcipiuntur, sed etiam ad alia munera publica adhibentur: iccirco non tri-
um semper sed interdum vnius, nonnunquam
duo

duorum fecit electio. Ex quorum numero se vnum fuisse gloriatur Riccobonus.

Priuilegia sua anno 1584. emendarunt, & ad Senatus Veneti voluntatem, horumque temporum consuetudinem accommodata, vnacū Rectore, & Consiliarijs Vniuersitatis Riccobonum, pro Confirmatione ad principem Veneriarum miserant.

Quod prudens illorum factum omnes aliz Academicæ meritò imitari deberent.

PERUSINA.

Perusia, inquit, Blondus, vrbs vetustissima, caput & ipsa olim Hetruriæ primaria, & sola inter omnes Italiæ vrbes felicitatem nacta penitus inauditam. Quod eandem penè status & rerum conditionem, quam ante conditam urbem Romam, & postmodum Roma sub Regibus Consulibus, Imperatoribus & tyrannis agente, habuit, nunc retinet, passa tamen varias sed tolerandas agitationes fuit. Vniuersitas Perusina circa annum domini 1290. florere cœpit. ijisdem priuilegijs ornata, quæ in L. vnica C. de professoribus, qui in vrbe Constant. docent. meruer. comit. Constantinopolitanæ academiz tribuuntur, vt ad eam legem probat Bartholus, vbi & alia duo huius priuilegia recenset: prius quidem quod quatuor doctores præter præsentantē studiosos examinare & promouere possint: posterius, quod vel solo Cancel-

Fff s lario

lario ea facultas tribuatur, si intelligat ordinarios professores aliquem ex odio & inuidia repudiare. Petrus Anchoranus inter Italix vrbes Iurisprudentiæ floruisse scribit Perusium, virisque & pacis & belli artibus, auctore Blondo, sed in primis iurisprudentia præstantissimis, ea Vniuersitas semper abundauit. Et Leander Albertus: Iuri, ait, diuino humanoq; lumen attulêre plurimi ex hac vrbe, quæ vniuersale Gymnasium habet, orti: populus enim natura, animis, ingenijsque summis, nec minus ad literas, quàm arma promptus est. Hic enim floruisse legitur Paulus ille, qui de dijs Græcorum & Latinorum scripsit, vnde Bocatium genealogiam suam deorum desumpsisse aiunt. Petrus de Assisio, Benedictus Capra, cuius in decretales commentarij, & responsa iuris extant: Philippus Francus, Cynus Pistoriensis. Quo præceptore Bartolius vsus, iurisprudentiæ fundamenta iecit, vt ipse refert in L. quidam cum filium, ff. de verb. oblig. & tandem Bononiæ promotus, cùm Pisus aliquam diu docuisset, Perusium reuocatus, non minori cùm gloria quàm fructu, ius ciuie professus est, vt summus iuris commentator & terrestre quoddam numen vocaretur. Ac vt eam Vniuersitatem nō docendo tantū, sed etiam scribendo quàm celerrimam redderet, eiusdemque nomen ad exterar quoque nationes transmitteret, librum de repræsalijis conscripsit. Postremò legatione pro ea functus ad Carolum Imperatorem, optima priuilegia

uilegia impetrauit, vt fatetur in constitutione ad Reprimendum Clemens PP. VI. cum Petrum Belfortem, postea Gregorium XI. vix 17. annorum adolescentem Cardinalem creasset, vt tanto muneri idoneus fieret, Perusium misit ad Baldum iurisperitum, & præstantissimos aliarum artium professores. Eius collegij, quod Sapientie vocatur, meminit Platina in vita Gregorij PP. IX.

Bartolus in 30. quæstionibus, quæst. 7. Perusium ciuitatem Augustam vocat. Et quæst. 3. ciuitate felici Perusina anno Domini 1344. digestum vetus ordinariè se professum ait.

Perusij quoque abusum irrepsisse taxat Menoch. de arbit. Iud. quòd liceat lapidibus ludere, & vulneribus afficere.

De ordine promotorum Perusij Ia. Benius præfat. li. 3. de priuileg. Iurisperit. Doctorum liberalitatem erga studiosos prædicat idem Benius, quòd portionem pecuniæ, quæ ex promotione debetur, laureatis sæpè restituant. Est hic collegium vetus & nouum, vel sapientia noua & vetus. In noua D. Hieronymo sacra, perpetuò sunt 4. Germani studiosi, 4. Hispani, 4. Galli, & vltra marinij, reliqui omnes admittuntur Itali. Ad R. O.

Veterem sapientiam fundauit Petrus Caporius Cardinalis, teste Platina in Gregorio IX. Nouam extruxit Benedictus de Guida locis Racanatenfis Episcopus.

In Collegio Bartolino 8. Perusini, 2. Genuen-

nuenses, & 2. Lucenses aluntur. Germani proprium facellum & altare habent in S. Maria Noua. Apud S. Dominicum in signis bibliotheca est.

Perusinorum insigne est Gryphus quod animal lingua Schytica Perus appellatur.

In tribunali Gubernatoris
Perusij.

*Ius reddens Iudex semper sis omnibus idem.
Iudicium alterius Iudicis vt fugias.*

Sub iustitia.

*Celos rego, inferis impero, iudico inter mortales, ergo
me colito.*

Et versus de eadem.

*Si tribus his cunctos similes pia numina gignant
Nil toto sceleris, Nil sit in orbe mali.
Me culta augentur populi belloq; togaq;
Et sine me fuerant qua modo magnarunt.*

De prudentia.

*Quid generi humano prestes Dea dic rogo? preste
Ne facias, quæ mox facta dolere queas.
Scrutari verum doceo, causasq; latentes,
Et per me poterit nil nisi recte geri.*

Bartoli Iurisp. epitaphium in S.
Francisco.

Sepulchrum Bartholi I.C. sumptuose ex marmore albo erectum cum hac inscriptione. Ossa Bartholi.

*Hic est Bartolus ille Iuris ingens
Lux, & commodus explicator; hic est*

Quoniam

Quem mors ante diem abstulit maligna:

Quem mors inuida, & auo iniqua nostro.

Que leges iterum iacere cogis.

Militia vexilla sacra fert Bartolus, errat,

Qui sibi vult alium proposuisse Ducem.

Adr. Ro. in theatro vrbium Nat. Cythre.
Scrad. de monument. Ital.

PISANA.

Pisani, authore Leandro, gymnasium habet omnium disciplinarum, anno 1339. institutum, quod viros multos in lucem edidit, qui patriam splendore illustrarunt suo. Eugenius 3. Pont. Ro. Reinerum, & Bartholomeum doctos viros predicatorij ordinis, quorum prior eximium illud Pantheologiæ opus, alter Summam casuū cōsciētiæ, quæ Pisana dicitur, reliquit, alijq; similes quā plurimi qui non solum Pisanis, sed vniuersæ Italiæ decori & ornamento fuerunt. Anchoranus ad Clement. de Magistris. Alcuinus, inquit, transtulit studium Roma Pisis eiusque fundatores fuerunt, Radanus, Alcuinus, Claudius &c.

*In campo Sancto Pisa, Philippi Decij
epithaphium.*

Philippus Decius, siue de Dexio Mediolanen. Iurisconsultus celebri, fama notissimus, cū primum locum studij in Iure Canonico & Ciuili tenuisset Pisis, Senis, Florentiæ, Paduæ, & Papiæ, & demum ultra montes in Gallia; reuocatus in Italiam,

Italiam, ab excelsa Florentinorum republica,
posteaquam stipendium mille quingentorum
aureorum in auro pro lectura consecutus fu-
isset, de morte cogitans, hoc sepulchrum sibi
Fabricari curauit, ne posteris suis crederet.
Cum versibus:

Tempora quid Decij miraris cana Philippi?

Ius nemo hoc melius novit vtrumq; viro.

Plurimi clarissimi viri in hac Academia
professi sunt. Felynus Sandeus, Franciscus A-
retinus. Philippus Decius Commentaria ad
regulas Iuris Valentiae incepta Pisis absoluit.
Bartolus ipse cum Bononiae promotus esset,
Pisis profiteri coepit. Et anno Domini 1341. di-
gesti infortiati, & ann. 1342. digesti Noui pro-
fessor fuit. Sicut in 30. quaestionibus, quaest. 1.
& 2. refert. Vbi Pifarum ciuitatem Regiam &
Nobilissimam vocat.

Pisis quoque commentarium in l. Is qui
pro emptore, ff. de vsucap. lucubrationum
suarum primitias edidit, & quemadmodum
primo editus erat, etsi eruditiori iam non per
omnia placebant, reliquit, vt ex ijs appare-
ret, quantum studio & labore post promoti-
onem in ciuili disciplina profecisset, vt ipse
Bartholus in illis commentarijs & Iason in l.
quidam cum filium, ff. de verb. obligat. scrip-
tum reliquerunt. Andreas quoque Alciatus à
Cosmo Medico ad professionem iuris sec-
uocatum scribit. Cosmus enim Medices Dux
nostra aetate Florentinus (inquit Ioannes Ca-
sus) anno Dominicae incarnationis 1542. me
viden-

vidente atque sentiente scholas Pisanas, iam ante multos annos desertas restituit, & per Matthæum Curtium excellētis doctrinæ virum, aliosq; doctis magna Pecunia cōductos, omnium scientiarum professione claram, celebremq; fecit. Condita verò Pisana Academia fuit anno Dōm. 1339. deserta iacuit ante postremam istam renouationem 150. annos. Laurētius deinde Medices egregiè eam promouit, & claros sapiētiae studijs homines amplis præmijs excitauit, qui in academia Pisana iuris ciuilibus prouidentiam, & philosophiam, ac cæteras liberales artes profiterentur, quos quidem & ipse, cū à Republica otium esset, adhibebat, quando grauioribus de rebus, præsertim de ijs quæ ad religionem vitæque institutionem pertinerent, diserebat.

Idoquæ illum Pisis scholas liberalium artium instituisse, ait Volaterranus. Pisanos Doctores laudat Menochius, lib. secundo de Arbitrarijs Iudicijs, quòd suos promouendos diligenter examinent, non tamen iurare cogantur examinatores, quòd digni sint promouendi ad lauream. Idem Doctor, qui præsentauit, etiam lauream imponit, & præsentatum promouet. Aldum Manutium octoginta millium librorum bibliothecam Pisanæ Academiæ testamento legasse, refert Fra. Rhottus itinerario Italiz.

Io. Michael
Brynm l. 2.
Volaterra-
num l. 5. Greg

SALER.

SALERNITANA.

HÆcolim Medicinæ studijs florentissimæ fuit. Ab Anglorum Rege consulta, pulchrum librū de conseruanda valetudine conscripsit, qui in omnium manibus versatur.

Paulatim aliæ quoque artes hic tradi ceperunt. Nam Robertus Maranta Speculi aurei siue Luminis aduocatorum auctor, Iurisprudentiam docuit, & Bernardinus Trivisanus Logicam professus est.

Et si paulatim temporis iniuria, & aliarum vicinarum Academiarum splendore prope modum obscurata est. Riccobonus l. 2. cap. 33. de Gymnasio Pata. Ioannes Caius libro 1. de antiquitate Cantabrigiensis Academiæ Angliæ hanc attribuere videtur. Multi aliquādo ita ligues viri in ea floruerunt.

Constantinus Afer Benedictinus Monachus, Medicinam ita illustrauit, vt alter Galenus, nouusque Hippocrates diceretur. Nam studiorum gratia Babyloniam, Arabiam, Persiam, Ægyptum, Æthiopiamque penetravit, & eorum doctrinis mirificè excultus fuit. Completis igitur in optimis studijs & peregrinationibus 39. annis in Africā redijt: quem ita in omnium linguis & literis eruditū, alii interimere cogitabant. Quod ille vbi didicit, clam fugiens, Salernum venit. Postmodum relictis omnibus in Casinensi cœnobio Monachus effectus est, sub Desiderio Abbate, qui tandem Victor III. Papa fuit. In eo Monasterio

rio positus ex diuersarum gentium linguis
translulit plurimos libros, & alios ipse com-
posuit ad rem medicam pertinentes, quique
à Medicis in pretio habentur. De morborum
cognitione & curatione lib. 7. De remedio-
rum cognitione lib. 1. De vrinis lib. 1. De sto-
machi affectionibus lib. 1. De victus ratione
Viaticū lib. 1. medicinæ lib. 1. De Diætis lib. 3.

Post Cas. & Petr. Diaço. ac Trithemium
Martinus V Vion ligni vitæ lib. 5. cap. 98.

SENENSIS.

S Abarellus, Iurisconsultus celeberrimus,
qui Cardinalis vocatur, varias hanc Vni-
uersitatem in exordio vexationes pertulisse
ait, tamen aliquando constitisse. Anno 1387.
ciues studium hoc renouarūt, & Petrum An-
choranum Venetijs euocarunt ad Professio-
nem Decretalium, quam triennio continua-
uit. Vterque ad Clement. Dudum de sepultu-
ris.

Mar. Socinus c. qualiter & quando de æ-
cul. prædicat. Senenses à discretionē, & pru-
dentia in materia Inquisitionis, & pœnarum;
atque ab integritate iudiciorum, & statutum
quoddam Senarum laudat, quo puniri iubentur
Agasiones, qui post datum damnū, & post
laesos homines clamant, caue. c. quidam, de
homicid.

Et Volaterranus refert, quod Dinus sub
Ioanne PP. II. cū Bononiæ inuidia labora-
ret, Senas profectus sit, vbi tunc studia flore-

Ggg

re ccc

re cœperant. Abbas Panormitanus, iuriscan-
 nici facillè princeps, Paulus Castrensis, Bar-
 tholomæus Socinus, Philippus Decius, Hugo
 Senensis, Augustinus Dathus, &c. floruerunt.
 Franciscus quoque Philephus, quia parum
 cum Cosmo Medice conuenire poterat, Flo-
 rentiâ, vbi eloquentiæ fuerat professor, Se-
 nas docendi causa migravit. Pius II. Pontifex
 Maximus admirabiliter eam exornauit. Iu-
 lius III. Marcellus II. in celeberrima Sena-
 rum Academia iurisprudentiæ & bonarum
 artium studijs operam dederunt. Quas Nico-
 laus PP. V. ibi cum omnium admiratione
 iam olim docuerat, authore Bartholomæo
 Facio. Scribit Cacciolupus, quod Senis in do-
 mo Sapientiæ studiosi, ob disputationes, &
 priuata exercitia, multum proficiant. Sum-
 mam hîc loci elegantiam esse, atque alendis
 studijs commodissimam naturam, ac ciues
 suauissimis moribus maximaque humanita-
 te præditos, intelligo. Præcipuè tamen ibi
 iurisprudentia & medicina coluntur. Petrus
 Anchoranus narrat, sese à maioribus suis di-
 dicisse, quod Bononiensis Academia Senas ali-
 quando fuerit translata. Quodque eadem fe-
 rè priuilegia habeat, quæ Bononiensis, testa-
 tur Panormitanus.

Academiam Senarum vnum tunc solum-
 modò Bedellum habuisse scribit Mar. Soci-
 nus, ad cap. Ex literis de furtis.

In Prætorio Senensis ad imaginē Iulij Cæsaris & Gn. Pompei legitur.

*Hos pietate viros animis infigite ciues,
Publica concordi nam sunt bona mente secuti,
Maiestas Romana Duces tremefecit & orbem
Ambitio sed ceca duos ubi traxit ad arma,
Libertas Romana ruit, scissoque Senatu,
Heu? licet & puero caput alta ascendere Roma:*

In opposito ad imaginem Aristotelis.
*Ille ego, qui rerum causas scrutatus & artes,
Publica res docui surgat quibus omnis in astra.
Exemplum ciuile tuum præstata Senarum
Vrbs tibi monstro viros, quorum vestigia sacra
Dum sequeris, foris atque domi tua gloria crescit,
Libertasq; tuos semper seruabit honores.*

Ad pedes eiusdem.

*Magnus Aristoteles ego sum, qui carmina seno
Cunctorum modus est perfectus, duxit ad actum
Quos virtus tibi signo viros, quibus atque superna
Res creuit Romana potens, calosq; subiuit.*

VENETA.

Venetorum urbem illustrem, & paradisum deliciarum vocat Iason, l. Si insulam, ff. de verbor. obligat.

Ciuitatem liberam appellat Iacobinus tractatu de Feudis, §. quero in primis: quod in libero mari ædificata sit, per l. in tantum, ff. de rerum diuis.

Regitur verò ea vrbs aristocraticè: distincta; inq; ordines, Artifices, Ciues, & Nobiles.

Ggg

Rc

Regimen penes Nobiles est : quod tribus distinguitur concilijs. Utunturque ritibus proprijs, etsi legibus Imp. student, ut eis in tempore uti possint. Dux toto vitæ tempore ea dignitate Regia fruitur. Cui non ultra provisionis loco assignantur, quàm 4000. coronati mensitruum, ad conservandam libertatem, cui vnicè student. Adrianus Rom. in Theatro vrbium.

De Venetorum reipublicæ forma, Comitij, & Iudiciorum collegijs, diuersisque magistratibus vrbis & maritimis, Cardinalis Sadoletus, & Bembus ; & Io. Broschæus ex professo disseruerunt, & Scraderus lib. 3. monumentorum Italix pleraque repetijt.

In æde D. Marci legitur.

*Anno milleno transacto bisq; trigeno,
Desuper vndecimo fuit facta primo.*

In fano Apostolorum.

Certa mors, incertum mortis genus.

In Venetiarum urbem Iacobus Zan-
zarius ita cecinit.

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis

Stare urbem, & toto ponere iura mari.

Nunc mihi Tarpeias quantumvis Iuppiter arces

Obijce, & illa tui mœnia, Martis ait.

Sipelago Tibrim præfers, urbem aspice utramque:

Illam homines dicas; hanc posuisse Deos.

De Venetorum signis.

Romanas Aquilæ postquam liquere cohortes,

Magnanimus turmas ducit in arma leo.

In Gymnasio Bibliotheca Veneta.

Bessarionis Cardinalis ex Legato, Senatus iussu, procuratorum D. Marci cura, Philippi Truno, Anth. Capello, And. Leono, Victor. Grimano, Ioan. à Lege Eq. bibliotheca instructa & erecta, M. Anto. Triuis. Principe, anno ab vrbe condita M. c x x x i i i.

In Palatio Consilij magni.

Omnibus qui patriam conseruauerint, adiuuerint, auxerint, certum est esse in cælo locum definitum, vbi beati æuo sempiterno fruantur. Quod quidem in terris fiat acceptius, quàm concilia cœtusque hominum Iure sociati, qui ciuitates appellantur. Hac etiam in Rectores & Conseruatores cælo profecti illuc reuertentur. Auersamini igitur vitia, colite virtutes, ad rectas opes animum subleuate, humiles preces in excelsis porrigite. Magna vobis est, si dissimulare non velitis, necessitas inclytæ probitatis, cùm ante oculos agitis Iudicis cuncta cernentis.

*Ad Tribunal trium virorum rei
aquaria.*

Venetorum vrbs, diuina disponente clemètia, in aquis fundata, aquarum ambitu circumsepta, aquis pro muro munitur. Quisquis ergo quomodocunque detrimentum aquis publicis inferre ausus fuerit: & patriæ hostis iudicetur, nec minore plectatur pœna, quàm qui sanctos muros patriæ violasset. Huius edictus ratum perpetuumq; esto.

In Palatio.

Iustitia ac legis radio confusa resoluo.

De ciuitate Venera dialogus ad
S. Marcum.

A. Dic antique senex, Veneta quis corditor vrbs?

S. Iupiter. A. vnde arces? S. Attica, A. Scorta? S. Venus.

*A. Mæni? S. Neptunus. A. nummi? S. Dis. A. bellica?
S. Maiors.*

A. Artes? S. Mercurius. A. Iura? S. Minerva dedit.

*Non mirum est, si alias inter caput extulit vrbes,
Cum tot caelestes composuere Dee.*

Ad Caminum.

*Caleat, & ardeat, absq; fumosa ambitionis imagini.
Foueât, & faueat.*

Ad fontem.

Huius nymphæ loci sacri custodia fontis

Dormio, dum blanda si nio murmur aquæ:

Parce meum, quisquis tangis caua marmora, somnum

Rumpere, siue libas, siue lauas, tace.

Ad armamentarium.

Felix ciuitas, quæ tempore pacis de bello cogitat,

Petrus Mosellanus oratione de triumphu
linguarum cognitione parâda: Amplissima Venerorum
vrbi Christianus orbis cum alia multa debeat, tum præcipuè duo. Primum Hermolaum
Barbarum, Patriarcham Aquiliensem, hominem modis omnibus summum, hoc
est doctissimum pariter & optimum. Deinde bonam Græcorum Codicum partem, quam
Aldi illius & Andreæ Asulani, ciuium Venerorum
tam beneficio studiosi possidemus.

Porro

Porro homines excellentissimi ingenijs, eloquentiæque & philosophiæ studijs clarissimi in eorum Academia floruerunt; Io. Ra-uennas, quem Volaterranus lib. 21. Anthrop. primum extitisse ait, qui eo tempore, quo bonæ literæ reuiuiscabant, ludum in Italia aperiret, Venetijs docuit, vade tanquam ex equo Troiano plurimi doctissimi viri prodierunt, qui literis & scholis omnia replerent. Cumq; Latina lingua cõstitisset, Emanuel Chrysoloras Græcas literas introduxit. Hermolaus Barbarus, Guarinus Veronensis, Anthonius Man-einellus, Ioan. Baptista Egnatius, Cælius Secundus Curio, Petrus Bembus, Aldus Manutius, eiusque filius Paulus, Anthonius Sabellius, & complures alij celeberrimi viri in hac Academia professi fuerunt. Et hæcenus sacram Theologiam, & reliquas liberales artes, quas ex vrbe Roma, alijsque Italiæ vrbibus maiores huc secum intulerunt, hæcenus, fideliter & splendidè profitentur: non tam iuxta ciuiles leges, sed potius iuxta suam naturalem iustitiam viuentes. Blondus scribit à Carolo Magno, consentiente Pontifice Romano, indultum esse Venetis, vti proprijs legibus vterentur: vtrique tamen Græcorum & Romanorum Imperatori obtemperarent, neutri adhærerent. Petrus de Assisio Bartholi iurisperiti præceptor, egregiam domum illam Pietatis fundauit, qua exposititij pueri educarentur

Iason in L. creditor. si certū p. casus.

I. lib. de gestis Venetorum. lib. 1. hist. deced. 2.

Barth. in L. Quidā eam filij, ff. de

Clarissimus ille Bessarion, Romanæ Ecclesiæ Cardina'is, Patriarcha Constantinopolitanus, Bibliothecam Græcam triginta milibus nummum aureorum emptam Venetijs extruxit. Quam illi procul dubio instructissimam paulatim reddiderunt. Ioannes enim Baptista Egnatius scribit, quòd is Romano filio librum reliquerit, in quo summa totius imperij, sociorum omnium fœdera, hostium vires, rationes, & consilia contineretur: hunc, inquit, nos in bibliotheca nostra tanquam thesaurum seruamus: quippè in quo multa de Venetis etiam nostris Imperator ipse disse-rat. Leo P. P. X. ex bibliotheca Venetorum certos libros Græcorum depromi mandauit, vt ex epistola quadam ad Leonardum Lauredanum Venetiarum Principem apparet.

BERGAMENSIS.

Bergomi, inquit, Leander, disciplinis adeò excellit, vt planè nec Iuris peritis, nec Medicis, nec Grammaticis externis opus habeat, cum ipsi apud se peritissimis cunctarum artium hominibus abundant. In cœnobio Prædicatorum bibliotheca etiam splendida est, cum præcipuis Europæ meritò numeranda.

Ad S. Franciscum Bergomi ante
introitum templi.

*Morti morte tua mortem moriendo dedisti,
Est tua mors mortis Christe medela mea.*

In

In templo.

*Indytra qua diuos coluit respublica semper,
Bergomum, hoc fieri nobile iussit opus.*

In Monasterio Capuzinorum.

Hi amici? Vbi diuitia.

Finem tuum respice.

In Cancellaria.

lex prima consilij, liberè loquendi, & patienter audiendi.

In Camera.

Prospicere, & mansuescere meum est.

Mali cognitio baud mala est, sed actus implens malitiam.

Difficilis est virginitas, ergo rara.

Baud felix dicenda respublica stantibus moribus, recentibus moribus.

In Priuatis ædibus.

Melius est pusillum requis, quàm plena vtraq; manus cum labore & affectione animi.

Non lapidibus & picturis, sed inhabitantium virtutibus domus decoranda.

Neque pro iustis orandum, neque pro iniustis exorandum apud Iudices.

Vera iustitia compassionem habet.

Auarus nisi cum moritur nul rectè facit.

Mors honesta vitam etiam turpem exornat.

Hou quàm difficilis est gloria custodia.

Homo extra corpus suum est, cum irascitur.

Leus in amore pati.

Dura vincula soluit amor.

Sub armis Venetorum.

Semper eris mecum, mecum tua viuet imago.

Epitaphium Alberici de Rosato de ipsa Academia testatur.

Albericus de Rosato qualis fuerit, eius scripta venerandæ ubiq; auctoritatis, & uniuersa Iurisconsultorum collegia testantur, omni serè sed præcipuè legalis scientiæ genere toto orbe celeberrimus, urbem istam summæ doctrinæ, supremique ingenij virorum, genitricem esse docuit. M.CCC.LV.

MANTVANA

Mantua bonas literas & liberales artes doctissimi viri tradiderunt. Nam & Marius Philelphum, Francisci filium, & Victorinum hîc publicè docuisse Blondus & Volterrani testantur. Vrbs perampla, fertililoco sita. Ciues ad arma, mercaturam, literasq; & artes prompti.

In horto Ducis legitur.

Plurimum facere, minimum loqui.

Ignem gladio ne fodias.

Tace, quod taceri vis.

Tempus nosce.

Aura fave.

Amor non imperatur.

Si vis amari, amab.

Nec spe, nec metu.

Feras, non culpes, quod mutari non potest.

In porta sacrarij.

Spes pramiij laboris solatium est.

Stulta est sapientia sine Deo.

Exornas virtus nobilitatq; viros.

Alibi.

Sola clementia Principes Deo facit aequales.

Ad

Ad imaginē virtutis tenentis oliuam dextera.

Nec lous ira, nec ignes.

In foro.

Qui virtute nitet, claris inscribitur astris:

Sic homo fit fama non moriente Deus.

Hoc mihi nulla dies tollet, cum cetera conscent

Fortuna, proprium est, gloria sola bonum,

In Palatio Valentis.

Protectio Domini fundamentum stabile.

Seruus edatior, quò patientior.

MUTINENSIS.

AZo Iurisc. ad l. vnicam. c. de studijs liber. vrb. Rom. & Constantinop. auctor est, quòd olim illis tantum in vrbibus regijs iurisprudencia floruerit, paulatim tamen ceteris etiam ciuitatibus à Pontificibus atque Imperatoribus Rom. eam tractare permissum sit: præcipuè quidem Bononiæ, deinde etiam Mutinæ. In qua, inquit, nos iuris arcana reseramus. Quomodo autè Mutinam peruenerit, his verbis explicat c. de municipijs & originarijs, lib. 10. Cùm essem Bononiæ, ibiq; iuris præcepta compluribus auditoribus traderẽ, cursumq; mei magisterij ferè in trienniũ traherem, quodam die occurrit mihi Mutina, quæ iuris alumnos semper diligere consuevit, benignissimoque vultu talibus me allocuta est: Quid hîc facis iuuenis? cur tantis & tam importabilibus iniurijs agitaris? non conuenit adolescentiæ tuæ, tam graues tamque assiduas molestias sustinere, accede igitur ad me, quæ

quæ tui similes consueui dulciter, affectuosâ-
 que amplecti, & te, ac socios tuos ab his om-
 nibus liberabo. Statimq; mihi propè centum
 marcas obtulit argenti pro munere. Cuius pe-
 titiōi vix post multas contentiones tamen
 annui, & me ad ipsam iturum promisi, &c.
 Bononienses verò cū hoc intelligerent, ve-
 lut aliud agentes decreuisse, ait, ne quis suoru
 professorum, proximo biennio, extra Bono-
 niam iurisprudentiam doceret. Ipse tamen
 Mutinam profectus, non solū viuam vocē,
 plurimos erudiuit, verū etiam in tres po-
 stēiores libros Codicis commentaria con-
 scripsit.

Mutinæ ad Carmelitas legitur.

*Si nulla adfuissent delitia nulla adessent miseria.
 Quia delitia miserijs, & miserie delitijs commutatur.*

In æde S. Francisci.

Hic vro, hic seca, vt in æternū parcat.

In æde S. Petri.

Alta cadunt vitijs: virtutibus infima surgunt.

PARMENSIS.

PArma ædificijs splendida, diuitijs opulen-
 tiaque florens, optimi vini, olei, lactis, ca-
 sei, literarumque copia celebris: vt cæteris
 Galliæ Cisalpinæ præclaris vrbibus non ce-
 dat

Ad

Ad Bibliothecam.

*Incedere Musis sacer, nam & hic Dii habitant.**Nallus amicus magis liber, quàm liber.*

Ad Caminum.

Præcipua domus utilitas & pernities, ignis & lingua.

In palatio ad insignia Pauli 3.P.M.

Pro Paulo Deus, pro nobis Paulus.

Inferius.

Quapropter vis esse Deus tu lilia serua.

PLACENTINA.

PLacentiam à placendo dictam putant. Posita enim est iuxta Padum loco amenissimo, campis, collibus, agris cincta fertilissimis, vino, oleo, frumento fructumque omnis generis optimorum copia abundantibus. ædificijs pulcherrima, pratis & pascuis fecunda. Ob tantam situs commoditatem, rerumque omnium abundantiam, assidue Nobilibus familijs excolitur, & viris doctissimis, literarumque & artium studijs floret. Casei placentini pro optimis & sapidissimis reputantur. Quæ commoditates studiosos maxime allicere solent.

TAVRINENSES.

Celebris quoque hæc omnium liberalium artium Academia fuit, Typographiamque & bibliothecam egregiam habuit. Vbi Erasmus Rotterodamus in sacra Theologia promotus & professus est.

Hic

Hic Guido Papæ Ioannem de Crassis Iuris consultum audiuit, & erudita dictata calâmo excepit. testatur decis. Gratian. 124. Et Clarissimus Iurisconsultus Iacobinus de S. Georgio ultra 24. professus est, & tractatum de Feudis conscripsit. Fatetur in proœ. Consilij quoque Taurini honorificè meminit.

In Senatu Taurino.

*Non astra polos petijt, nisi dixeris ipsos
Huc venisse polos, namque hæc iustissima tellus
Cuique suum reddit, discernens præmia pœnis.*

Ibidem ex Palada poeta Græco.

*Imperium qua serua fuit ne sumat herile,
Hoc vetus est, aliud nunc tibi dico nouum.
Quisquis causidicus fuit, is ne iudicet vnquam,
Rhetore sit quamuis doctior Isocrate.*

*Venali vir lingua & opes acquirere suetus,
Iudicium hæud vnquam sordibus absq; feret.*

Dialogus Philosophi & Iustitiz.

P. Quæ dea? **I.** Iustitia. **P.** at cur toruo lumine spectas?

I. Nescia sum lacrymis, nec moueor pretio.

P. Vnde genus? **I.** calo. **P.** qui te genuere parentes?

I. Minodus est genitor, clara fides genitrix.

P. Aurum aperta tibi cur altera, & altera clausa est?

I. Vna patet iustis, altera surda malis.

P. Cur gladium tua dextra gerit? cur leua bilancem?

I. Ponderat hac causas, percutit illa reos.

P. Cur scia incedis? **I.** quia copiarata bonorum est.

Hæc referunt paucos sæcula Fabritios.

P. Paupere cur cultus? **I.** semper iustissimus est

Qui cupit, immensas nemo parabit opes.

In facie Academiæ.

Nosce Deum, & mores hominum, Iurisq; recessus,

Exterum causas, morbos curare requirunt?

Hæc ades, immortalis eris, labor omnia confert.

Ex quibus verbis colligitur, Academiâ esse plenam, ubi omnes liberales disciplinæ tradantur.

Alibi.

*Oculi tui iusta videant: adificatio civitatis confirma-
bit nomen.*

Non ventiles te in omnem ventum.

Fama constat bellum: regnū iustitia & liberalitate.

Sic omnia fatis, prudens ubique tutus.

Durum aliena vivere ope.

Exitus in duobus est.

Bella sequor cupiditate prada.

Temeritas non diu felix.

Violenta non durant.

Multa nocendi artes.

Morsus arte leuabo.

Ni sit iter scoleri.

Nusquam tuta fides.

Rationi, non feritati fidendum.

Ignavis esca neganda.

Cautè viuendum.

Lethi est causa voluptas.

MONTIS REGALIS.

IN Monte Regali Iacobus Menochius anno
Dom. 1561. professorem publicum egit, &
materiam expensarum declaravit, quod lib. 2.
cap. 215. de arbit. Indic. attestatur.

In Monte

In Monte Regali subalpina Academia per-
celebri Menochius sex annis Ius Ciuile pro-
fessus est sub Duce Allobrogum. Riccobonus
l. 2. de Gymnasio Patauino.

Anconitana, Maceratensis, &c. parū nunc
florent. Futrum tamen spero, vt à bonis &
opulentis viris, ad iuuandam Ecclesiam Dei,
& promouendam literariam officinam in-
staurentur.

Maceratensi Gymnasio Franciscus Picco-
lomineus philosophiam ordinariam docuit,
Anth. Riccobonus lib. 2. de Gymnasio Pata-
uino cap. 32.

Carnotensi Academia Adelinus, qui ad Be-
rengarium de veritate corporis & sanguinis
Domini in Eucharistia scripsit, & Berenga-
rius ipse, sub Fulberto iucundissimè simul
studuerunt. Papius Massonus lib. 4. de gestis
Rom. Pontificum, in Nicolao II.

De Italicarum Urbium peculiaribus mo-
ribus & ingenijs aliqui annotarunt, qui nihil
ad nos: de studio earum erga disciplinas, ita
loquuntur:

In literis amant

Mediolanenses Iurisprudentiam.

Florentini Philosophiam naturalem.

Calabri linguam Græcam.

Neapolitani Hetruscam.

Mantuani Hebræam.

Lucenses literas sacras.

Veronenses humanas.

Bononienses Mathesin.

Pata.

*Suad. lib.
Montem.
Italia.*

Patauini Medicinam.

Veneti Musicam.

Senenses dialecticam.

Perusini Ius Pontificum.

Vincentini philosophiam moralem.

Papienses Sophisticam.

Ioannes Petrus Maffei lib. 2. cap. 5. vitam Ignatii authoris Societatis Iesu, scriptum reliquit: Ignatium cum socijs suis, eas Italiz ciuitates precipuas inter se descripsisse, quibus literarum studia maximè florere, & frequentissimam iuuentuten versari cognouerant; Bononiam, Patauium, Ferrariam, Senas, anno Dom. 1538.

SICILIA.

QVoniam Sicilia Italiz olim pars extitisse fertur, & ijsdem ferè authoribus, eodemque tempore, quo Italia bonas literas, & morum præcepta accepisse videtur; iccirco celebriora eius Gymnasia hic subiicienda putavi. M. Cato cellam penariam Reipublicæ Romanæ, nutricemque plebis, antiquissimam, propinquam, fidelem, fructuosamque prouinciam Siciliam appellabat. Strabo cum egregia quedam, de Sicilia disseruisset; quid, inquit, vulgaram ab omnibus locorum virtutem prædicem, quam nulla ex parte Italia inferiorem demonstrant, superiorem verò dices frumento, melle, croco, alijsque permultis.

*Cic. 4. Ver-
rina.*

*Lit. 6. geo-
graphia.*

H h h

Adde

Adde locorum propinquitatem: Insula enim veluti quædam Italiæ pars est, & Romæ singula tanquam ex ipsis Italiæ prædijs facile nulloque cum labore suppeditat. Itaque Romæ horreum Siciliam dixere, huc enim omnia ibidem nata, comportantur, paucis exceptis, quæ incolæ absumunt. Vlpianus e-

L. notione tiam iurisconsultus Siciliam magis inter con-
de verborū tinentes accipiendam ait, quia modico freto
et rerum ab Italia diuidatur. Veram autem religionē
significat: & bonas literas à Ianigenis receperunt: certissima enim argumēta, & vetustissimis literis inscripti lapides reperiuntur, vnde aperte colligatur, tempore Noachi quædam Siciliæ loca excolta fuisse. Chamus à Noacho Italia pulsus in Siciliam descendisse scribitur, vtrū verò Noachus eum inde etiam eiecerit, an ibi residere permiserit, certis & probatis authoribus & vera ratione affirmare non possum. Paulatim Græcorum fabulæ & artes in Siciliam quoque permanarunt. Theocles enim Atheniēsis, vento in Siciliam fortè delatus, vbi fertilissimam, amoenissimamque eam esse, & à paucis admodum habitari intelligeret, in Græciam reuersus, maximam Græcorum multitudinem secum introduxit, qui artes viuendi, regnandique præcepta, & religionem, teste Mario vnà impertarunt. Præterea Cicero refert, doctrinis Græcorum, & Philosophia Pythagoræ, plenam Siciliam fuisse: ductasque ex Græcia in Siciliam colonias affirmat. Siculorum quoque Princeps & tyranni

De vniuersitate, & 1. de diuinis.

tyranni Græcorum philosophos frequenter
euocare solebant, vt de Dionysio author est
Iulius Solinus, quod nimirum is Platoni in
Siciliam, vti rogatus erat, venienti, vittatam
nauium obuiam miserit, ipse verò albis qua-
drigis in littore eum exceperit. Quantoperè
enim Dionysius Platonem honorarit, ama-
ueritque, ex epistola Archytæ perspicitur,
quæ apud Laertium libro tertio de placitis
philosophorum his verbis recitatur.

Archytas Dionysio S.

Misimus omnes Platonis necessarij Lamiscum & Photidam, virum illum abs te recepturi iure antiquæ nostræ amicitia. Rectè igitur feceris, si memineris quanto à nobis studio efflagitaris Platonis ad te aduentum, ut nos illum venire hortaremur, facturum te spondens omnia, illumque liberè accedere & abire permissurum. Memor esto igitur quanti illius aduentum feceris, quodque eo tempore plus cæteris amaris. Quod si qua orta simulas est, humanius te agere conuenit, illumque nobis restituere illæsum: hæc enim si facis, iustitiam coles, ac nobis gratificaberis.

Solebat & alios in omni artium genere
præstantissimos viros alere, vt si non doctior
& melior, saltem admirabilior suis ciuibus
fieret, Hiero etiam Rex cùm æger eesset, phi-
losophiam desiderare cepit, & vbi per vale-
tudinem licebat, præter alios eruditissimos
viros, Pindarum quoque & Simonidem ac-
cessit.

cerfuit. Dionem omnibus doctrinis expol-
 uit Plato, authore Cicerone libro tertio de C-
 rat. Huc pertinet vetus illud Athenienfium
 refponfum: Aut mortuus eft, aut profectò in
 Sicilia docet literas. Cùm enim aliquando
 infelicitè contra Siculos pugnaflent, qui
 fuga elapfi erāt, Athenis interrogati, quid hic
 aut ille ageret in Sicilia, refponderunt: ἢ τί-
 νηκεν ἢ διδάσκει γράμματα. Plurimi quoq; ex
 Sicilia in Græciam proficifcebantur, vt ex lo-
 co authoritatem caperent, & Græcorum
 doctrinis eruditi, ex earum traditione ma-
 iorem in patria quæftum facerent, ficut de
 Hermodoro Plat. difcipulo fcriptum repe-
 ritur. Vt non mirum fit, quod tam variz o-
 lim hærefes, tot ridiculæ & repugnantes fu-
 perftitiones in Sicilia extitiffe legantur. Ci-
 cero enim Actio. 6. in Verrè: Domus, inquit;
 erat ante iftum Prætorem nulla paulò loca-
 pletior, quàm in domo hæc non effent, etiam-
 fi nihil effet prætereà, argenti patella grandis
 cum figillis & fimulachris deorum, patena
 qua ad res diuinas vterentur mulieres, thu-
 ribulum: hæc autem omnia antiquo opere
 & fummo artificio facta, vt hoc liceret fuf-
 picari, fuiffe aliquando apud Siculos per-
 qua proportionè cetera. Et quibufdam in-
 teriectis conftanter affirmat, plures in Sici-
 lia Deos Verris aduentu effe defideratos,
 quàm Marcelli homines. Nam & Camēfis
 fuperftitiones retinebant, & omnium fere
 Deorum cultores erant, quos Græci atque
 Latini

Latini venerabantur. Præcipuè autem Cere-
rem & Liberam colebant, id quod Cicero eo-
dem loco his verbis confirmat: Vetus est hæc
opinio, iudices, quæ constat ex antiquissimis
Græcorum literis atque monumentis, insu-
lam Siciliam totam esse Cereri & Liberæ
consecratam. hoc cum cæteræ gentes sic ar-
bitrantur, tum ipsis Siculis tam persuasum
est, ut animis eorum insitum atque innatum
esse videatur. Nam & natas esse has in his locis
Deas, & fruges in ea terra primùm repertas ar-
bitrantur, & raptam Liberam, quam eandem
Proserpinam vocant, ex Ennensium nemore:
miraque tota Sicilia priuatim & publicè reli-
gio est Cereris Ennensis. Etenim multa sæpè
prodigia vim eius numenque declarât, mul-
tis sæpè difficillimis in rebus præsens auxili-
um eius oblatum est, ut hæc insula non solum
ab ea diligi, sed etiam incolæ custodiri que vi-
deatur. Haud minori religione Cereris co-
mitem sociumque Bacchum venerabantur,
cuius sacræ ubi solus Cyanippus frequenter
recusaret, tanta ebrietate ab irato & contem-
pto Deo percussus traditur, ut propriam fili-
am Cyanem constupraret, atque eo ipso alio-
rum Deorû iram in se prouocaret, quia granif-
sima pestilentia totâ urbem castigârunt, quàm
nō ante sedatâ iri à Pythio responsū est, quàm
impietatis author dijs immortalibus immo-
laretur. Utinâ verus Dominus & Deus noster,
suorum sacrorum, & orthodoxæ religionis,
contemptores violatoresque nō quidē statim

subuertere. sed pro suo etiam erga sacrilegos, si resipiscere velint, amore conuertere dignaretur: & supremo magistratui (qui præcipuam catholicæ & veræ religionis, atque diuini cultus curam gerere debet) oculos aperire, vt cognoscerent quàm grauiter propter vnius sæpe hominis scelera vniuersa Respublica puniatur, id enim & huius Cyanippi, & Achæ exemplum declarat. Quod si considerent, profectò tam crudelia facinora in vrbibus suis perpetrari, & tam impios sacrilegos secum tantò periculo viuere non paterentur.

Venus. Colebant enim Venerem tantis cæremoniis, vt huius gratia priores duos Deos introduxisse viderentur: sine Cerere enim & Baccho, inquit Comicus, friget Venus. Eius verò templum, etsi amplissimum ornatissimumque erat, tamen vetustate collapsum, vt ex *Ætario* populi Romani reficeretur, author fuit Claudius Imperator, authore Tranquillo. Et *Æneas* Troianus simulachrum quoddam Veneris matris ex Sicilia in Italiam intulisse legitur.

Diana. Diana quoque ipsis sacra erat, & quæ
Minerva. ante aduentum istius fuerat ornatissima, Minerva. In cuius æde tabulæ quædam asseruabantur, in quibus erant imagines Siciliæ Regum, ac tyrannorum. Quas quoddam Verres sustulerat atque ornamenta Minerva virginis in meretriciam domum turpiter asportarat, & grauiter Cicero & copiosè reprehendit.

Iupiter. Iouis autem optimi Maximi templum, & sacram, omnium maxima habebantur,

tur, eiusque Pontifex & sacerdos supremum, authore Cicerone, magistratum gerebat. Hanc ergo Theologiam & religionem, nisi superstitionem appellare malis, usque ad Ciceronis ætatem pertinaciter retinebant: Ise nim in Verrinis suis scriptum reliquit, quod Verres, ubi hos deos Siculorum spoliare, è suis templis atque sedibus disturbare, ornamenta & sacra auferre conatus erat, mirus in omnium ciuium animis dolor apparuerit. Sic enim, inquit, religione mouebantur, ut deos patrios, quos à maioribus acceperant, colendos sibi diligenter, & retinendos esse arbitrarentur. Tandem diuus Petrus princeps Apostolorum Iesu Christi, veram philosophiam Siculis restituit. Pancratius verò ipsius discipulus, & Bartholomæus Apostolus diligenter promouerunt.

Niceph. li.
2. hist. c. 35.
Vincētius
lib. 10.

*Siculi natura ingeniosi multarumque
rerum inuectores.*

QUod Siculi acuta, perspicaci, & contro-
uersa natura sint, ingenio atque industria
præcellentes, Cicero, Fabius, & Volaterranus
probant, & Iulius Solinus his verbis confir-
mat: Quicquid Sicilia gignit, siue soli siue ho-
minis ingenio, proximum est ijs quæ optima
iudicatur: hic primum inuenta est Comœdia,
hic & cauillatio mimica in scena stetit, hic
domus Archimedis, qui iuxta siderum disci-
plinam machinarius commentor fuit, hic
Laisilla, quæ eligere patriam maluit, quàm
fateri, gentem Cycloperum vasti testantur spe-

Polib. 6. 12.

H h h 4

cus,

cus, Ceres indè magistra Sationis frumentaria, hic ibidem campus Aetnèsis in floribus semper & omni vernus die. Eius quoque Sibyllæ, cuius libros propter diuinam sapientiam tantoperè venerabantur Romani pontifices, & arduis in rebus semper consulebant; sepulchrum in Sicilia permanere affirmat, vt omninò verisimile sit, quòd hac sapientia totam Siciliam repleuerit viua, qua sic Romanis profuit mortua. Artium scriptores, inquit Fabius, antiquissimi Corax & Tyfias, Siculi fuerunt, quos insecutus est vir eiusdem insulæ Gorgias Leontinus, Empedoclis, vt traditur, discipulus, qui Empedocles primus post eos, quos poetæ tradiderunt, mouisse aliqua circa Rhethoricen dicitur. Sublatis enim in Sicilia tyrannis, res priuatæ longo interuallo iudicijs repetebantur, & tunc Corax & Tyfias artem atque præcepta, vt certa ratione fieret, præscripsere. Nam antea neminem solitum via & arte, sed accuratè tamen, & plerosque de scripto, dicere, scriptasque tantum à Protagora fuisse rerum illustrium disputationes, quæ communes loci postea appellabantur, traditum est. Deinde ea medicinæ pars quæ empirice vocatur, coepit in Sicilia à Creonte Agrigentino, Empedoclis Physici authoritate commendato, vt scribit Plinius. Et chyrurgiam Romani à Siculis acceperunt, authore Blondo, Archimedes insignis ille mathematicus tormenta bellica inuenisse, Zenagoras sextû remorum ordinem, tres literas z. & v. Epicharmus Mario Aretio cre-

duntur. In falsorum & ridiculorum dissen-
 digenere Siculos excelluisse, probat Cicero
 libro secundo de Oratore. Quòd portentorū
 interpretes habuerint, qui Gallicotæ diceren-
 tur, idem Cicero testatur libro primo de di-
 uinatione. Porro etsi veterum Siculorum
 luxuria, & corrupti mores à scriptoribus gra-
 uiter reprehenduntur, tamen bonis artibus,
 & quæ animorum medicina est, philosophia,
 ut apparet, imbuti, ea iam ipsorum patientia,
 inquit Cicero, virtus, frugalitasque est, ut
 proximè ad nostram disciplinam, illam vete-
 rem, non hanc quæ nunc increbuit, videantur
 accedere. Nihil simile Græcorum, nulla de-
 sidia, nulla luxuria: contra summus labor in
 publicis priuatisque rebus, summa parsimo-
 nia, summa diligentia. Romani enim Sicilia
 potiti plurima correxerunt, ut indicat Stra-
 bo, & supra modum eam honorârunt, sicut ex
 Verrinis M. Tullij apparet.

Verrina 4.

Strabo li. 6.
geograph.*Syracusana Academia.*

Syracusanam urbem & maximam olim
 extitisse, & pulcherrimam, florentissimam-
 que, veteres scriptores probant: quippè ubi
 varia opulentissima religiosissimaque, deo-
 rum immortalium templa, forum maximū,
 ornatissimum Prytaneum, amplissima curia,
 frequentissimū Gymnasiū authore Cicerone,
 reperiuntur. Vbi & Caius Cæsar Græcæ La-
 tinæque linguæ gymnasium, certamen, & ex-
 ercitia instituisse legitur. Præcipuè verò Ma-
 thematicarum artium studia floruerunt.

Hhh 5 Nam

Nam sicut *Ægyptij* & *Babylonij* propter loci commoditatem, patentesque campos corporum celestium naturam egregiè perspexisse creduntur: sic *Syraculis* vix vllus dies tam magna turbulentaque tempestate est, inquit *Marius Aretius*, quo non aliquo saltem tempore sol hominibus videatur. Et *Iulius Solinus*: *Dædalus* ait *Fabræ* artis magister principem vrbium *Syracusas* habet, in qua etiam cum hyberno conduntur serena, nullo non die sol est. *Archimedes* summo ingenio vir & disciplina, eas artes tam diligenter promouit, vt inter balneandum oleo Mathematicas figuras in corpore suo describeret, & contemplatione earum rerum, cum *Syraculæ* caperentur, non perciperet, vt meritò *Marcellus* grauitè admodum ferret, quòd tantus philosophus interfectus esset. *Scopias* quoque *Syracusanus* Mathematicus, multas res organicas & gnomicas numero, & naturalibus rationibus inuentas atque explicatas posteris reliquit. *Nicetas* etiam *Syracusanus* fuit, cuius authoritate nititur *Cicero* in Academicis quæstionibus.

Theologia. Theologi, & deorum immortalium ministri, sacrorumque custodes plurimi *Syraculis* erant, quos hic enumerare quid attinet? quanta eorum authoritas fuerit vel ex eo perspicitur, quòd *Iouis* sacerdotium honos erat amplissimus, & nobilissimi clarissimi que ciues id desiderabant.

Iurisconsulti quoque præstantissimi, sapientis

*In chrono-
graphia Si-
cilia.*

*Iulius Soli.
a. 11. polib.*

*Cic. 6. Ver-
gina.*

*Marius ex
Vitrinio.*

Theologia.

*Cic. 6. Ver-
gina.*

entissimi que Senatores habebantur. Si qua *Jurispru-*
 verò de re ad senatum referebatur, dicebat *dentia.*
 sententiam qui vellet, nominatim nemo ro-
 gabatur, & tamen ut honore quisque & ætate
 antecederet, ita spontè sua solebat dicere, id-
 que à cæteris ei concedebatur. Si quando ta-
 cerent omnes (quod ijs in rebus fieri solet,
 quæ odio & invidia laborant) tunc sortitò di-
 cere cogebantur, ut Cicero sexta Verrina, A-
 lexander Sardus libro primo de moribus
 entium, Marius Aretius, ceterique auctores, *Rhetorica.*
 stantur. Rethoricen primus instituit Co-
 rax Syracusis mercede profiteri, & Tisiam
 scipulum habuit, qui hac lege cum eo pa-
 us est, ut tunc demùm mercedem persolue-
 re, ubi iam artem perdidicisset. sed cum arte
 non cognita ne tum quidè præmium redde-
 re, Corax in ius discipulū vocat: iuuenis di-
 gnitate contra vii cœpit. Percunctanti quis
 t eius artis finis, ubi Corax respondisset,
 suadere dicendo: age, inquit, si persuasero
 tibi me nihil tibi debere, non reddam,
 si vici causam, si minus persuasero, ne-
 que quidem reddam, quia non perdidici ar-
 tem. At Corax Tisiæ dilemma tanquàm vi-
 cium & ἀνίστημι in discipulum retorfit,
 tunc ferè modum: imò si persuaseris red-
 dere quia tenes artem, debes quæ ex pacto mer-
 cem: si minus, dabis, quia sententijs iudi-
 catus es. Iudices ergo siue ut qui-
 am placet auditores, commentum tam
 ingeniosum, tamque callidum admirati, succla-
 mabant

mabant : *χαροῦ λόγους χαρονων.* Simile est huic quod refert Aulus Gell. de Prothagora sophista, & Eualthlo discipulo: Eualthlus adolescens diues, eloquentiæ discendæ, causarumque orandi cupidus fuit, is in disciplinam Prothagoræ sese dedit, daturumque promisit mercedem grandem pecuniam, quantam Protagoras petiuerat, dimidiumque dedit iā tunc statim, priusquam disceret, pepegitque ut reliquum dimidium daret, quo primo die causam apud iudices orasset, & vicisset. Postea cum diuile auditor affectatorque Prothagoræ fuisset, & in studio quidem facundiæ abundè promouisset, tempusque in longum transcurreret, & facere id videretur, ne reliquam mercedem daret : capit consilium Protagoras, ut tum existimabat, astutum, petere institit ex pacto mercedem, litem cum Eualthlo contestatur. Cūq; ad iudices venisset, sic exorsus est: Disce, stultissime adolescens, utroque id modo fore ut reddas quod peto, siue contra te pronunciatum erit, siue pro te. Nam si contra te lis data erit, merces mihi ex sententia debetur; quia ego vicerō: sin verò secundum te iudicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu viceris. Ad ea respondit Eualthlus: Potui huic tuæ tam ancipiti captioni isse obuiam, si verba non ipse facerē, sed alio patrono uterē: sed magis mihi in ista victoria proludiū est, cū te nō in causa tantum, sed in argumēto quoq; isto vinco. Disce igitur tu quoque magister sapientissime, utroque modo

modo fieri vti non reddam quod petis, siue contra me pronunciatum fuerit, siue pro. Nam si iudices pro causa mea senserint, nihil tibi ex sententia debebitur, quia ego vicero, sin contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debebo, quia ego non vicero. Tum iudices dubiosū hoc inexplicabileque esse quod vtrumque dicebatur rati, ne sententia sua, vtramcunque in partem dicta esset, ipsa sese rescinderet rem iniudicatā reliquerunt, causamque in diem longissimam distulerunt. Quod similiter annotauit Apuleus in libris Floridorum, & Aristophanes in fucis.

Plato enim, Philosophorum deus, cū in Sicilia esset, Syracusis docuit, & Philistum historicum, quem Fabius in historia scribenda Thucidide nō nihil inferiorem quidē, sed aliquando iucundiores putat, accerrimum aduersarium habuit.

*Volaterra-
nus lib. 1. 8.*

Pociss.

Insignes tandem Syracusis poetæ extiterunt, Philemon ille, qui multarum fabularum author, nimio ritu periit. Et Sophron, qui viriles foemineosque mimos conscripsit, in quos cū Plato incideret, obdormire solitus dicitur, quosque moriens sub capite habuisse fertur. Deindē Epicharmus, quē Plautus imitabatur, iuxta vulgatū illud Horatii. Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi. &, quem Virgilius imitabatur in Bucolico carmine, Theocritus. Eiusdemque promotor & Aristarchi familiaris, Moschus. Esculapium deum venerabantur, & plurimos

rimos expertissimos medicos habebant. Menecrates enim eius artes Iupiter credebatur, nullamque ab ægrotis mercedem reposcebat aliam, quam recuperata valetudine, se ipsius seruos effectos esse faterentur. Quantopere igitur Syracusani ab artium studio sibi placuerint, indicat Panormitanus libro primo de gestis Alphonſi regis. Is enim cum equitem quendam Syracusanum fortè barbarum appellâſſet, hoc nomen se vehemèter indignum esse querebatur, quod Syracusanus eſſet.

Messana Academia.

Messana nobilis vrbs, florentissima academia multò celebrior. Eam enim Raphael Volaterranus, eruditus & varius scriptor, scholam Siciliæ magnâ vocat: quæ præstantissimis iam inde ab initio viris abundavit. Diæarchus hinc fuit philosophus, & orator, & mathematicus, & legislator, cuius eruditissimos libros quotannis prælegere in loco publico cautum est, iuuenesque omnes auditum conuenire. Aristocles de morali naturalique Philosophia scripsit libros decem, elegantemque disputationem reliquit, vter eſſet studio & doctrina prior, Homerus an Plato. Ibýcus etiam Poeta Lyricus Ebyci carminis author, Messaneus fuisse legitur: qui à latronibus comprehensus, cum occideretur, grues fortè superuolantes, vt mortem suam vicerentur obtestatus est: aliquanto post tempore cum iidem latrones in foro assiderent, rursusque grues superuolarent, per iocum inui-

inimicem susurrabant in aurem. Adfunt Ibyci virores. Hunc sermonem quidam astantes citius in suspicionem rapiebant, desiderato iam pridem Ibyco, rogantes, quidnam ista sibi oratio vellet: ipsi verò hæsitantes & variè, ut sit, respondentès, tormentisq̃ue subiecti facilius confessi sunt, ac gruum indicio, Ibyco pœnas dederunt. Vndè colligitur, haud temerè vulgò dicier: Indignam bonorum fortunam, si non homines, saltem bruta vindicare: & quamobrem veteres ope atque auxilio destituti, cœlum, terram, & elementa obsecrare consueverint. Aues cœli, inquit Ecclesiastes, portabunt vocem tuam, & qui habent pennas annunciabūt sententiam. Et Iob: Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra consurget aduersus eum.

Ioannes Gattius Cephaleditanus, teste Mario, tantus Theologus euasit, ut profiteri auderet, quod si libri sacri iterū perirent, sese per Dei gratiam restitutum. Et Franciscus Maurolycus, cuius Cosmographia circumfertur, nuper Mathematicarum artium professor fuit, & tres eruditos dialogos, de forma situ, & numero tam cœlorum quàm elementorum corporumq̃ue cœlestium motu & natura conscripsit. Bembo iunior cū Messanæ studiorum gratia ægeret, Græcarum literarum professore Constantino quodam sic usus est, ut ne vnum quidē diem integris mēlibus intermitteret, nec per diem solummodò & plurimæ & doctissimæ prælectiones

lectiones publicè fiebant : sed etiam post
cœnam repetitiones lectionum auditarum,
disputationes, & literaria certamina olim in-
stituebantur. Ad quæ nobilissimi quique &
clarissimi viri, audiendi ornandique causa,
veniebant, quorum illi aliquid muneris cre-
bro, & priuilegij studiosæ iuuentuti affere-
bant: hi ad excitandâ & promouenda studia
ijsdem sæpè de rebus in illo auditorio disse-
rebant. Artistamen Poeticæ, quæ honestam
quandam voluptatem in animis auditorum
generat, isti quæ tēpori egregiè conuenit, præci-
pua ratio habebatur. Quæ quidem exercitatio
altiùs ea quæ per integrū diē audiuerāt, animis
studiosorū imprimebat, & in honesto officio,
nè turpibus rebus occuparentur, retinebat.

Panormitana.

Panormum quoque inde ab initio bonis
literis, & saluberrimis legibus flourisse vide-
tur, quas ubi Verres, vt liberiùs tyrannidem
suam exercebat, sustulisset, L. Metellus præ-
tor restituit. Tandem peculiare quasi gymna-
sium accepit, quo exposititij, pauperes orpha-
ni quæ erudirentur, teste Mario. Serenissimo-
rum quæ Siciliae regum, qui hic olim sepe-
liebantur, & Reuerendissimorum Archie-
piscoporum liberalitate atque priuilegijs or-
nata academia est. Et si Franciscus ab Alexan-
dro de Hieronymo regio Patricio, Panormi-
tano loquens, nouum ait & admirandum vi-
deri, quod ea in ciuitate tam à rectis studijs a-
stena, adolescens nobilis neglectis inanum
rerum

terum curis, honestis studijs bonarum artium inkomberet.

Catinenfis.

M. Marcellus prætor Ro. post captas Syracusas pulcherrimum gymnasium extruxit, quod etsi, per temporis, rerum edacis, iniuriam, collepsum erat: tamen in præsens, ut scribit Marius, sic restitutum est, ut in omni artium liberalium genere frequentissimum sit. Vnde præstantissimos viros prodijisse ait: Charondam nimirum legislatorem celeberrimum, quem gladio, quod contra propriam legem, ne quis armatus in concionem veniret, fecisse videretur, incubuisse ferunt: Clarissimumque iuris canonici interpretem, abbatem Panormitanum Archiepiscopum.

Bibliotheca.

Egregiam quoque Siculi bibliothecam olim habuerunt, cui tempore Roperti regis præfuisse Paulum Perusium doctissimum philosophum & iurisconsultum, scribit Platerranus. Nunc & hæc ipsa instructissima, & aliæ proculdubio multæ accesserunt.

Cum ergo huius insulæ homines natura eniosi sint, & ad multas optimas res inveniendum, perdiscendumque appositi, certe in literariam miris modis promouere possunt, ut non huc introductæ Musæ, sed natæ, & potissimum habitare viderentur. Non præter cæli temperiem, omniumque munera, quibus studiosi indigent: abundanter, quædam in Sicilia loca esse scribit Bem-

bus, quæ non Socratem modò, aut Platonem, scholasque omnes mitiores suis vmbri inuitare possint ad philosophandum, sed etiam Gymnosophistas, durissimos illos quidem homines, sed sole admodùm delectatos. Nihilque eo biennio, quo in Sicilia studiorum causa abfuerat, quicquam in vita iucundius sibi extitisse refert Bembus iunior. Petrus Roirius Lituania decissione quarta, magnum in Sicilia doctis viris honorem deferri, ideoque insulam à quibusdam non modò florentem, sed sanctam vocari scribit. Porro et si cùm aliorum regum, tum vel imprimis Caroli V. Rom. imperatoris, & Optimi Potentissimi que Philippi II. Regis Catholici, aliorumque Principum, & rerumpublicarum liberalitate & industria ad summum splendorem in Sicilia musæ excreuerant: tamen superioribus annis propter crebras bellorum clades, & incursiones Turcicas non nihil conturbatæ, dilapsæque fuerunt. Eo enim periculosisimo tempore factum est, vt non studiosos tantùm, sed etiam ipsos professores pro calamo & libris, arma capere oporteret. Quod Franciscus Maurolicus mathematicus Messanues, ob Archimedis (quem propter inrempestiuum belli tempore studiũ miserè perisse supra dictum est) indignum casum, diligenter sese fecisse refert. Minimè tamen dubium est, quin iterũ cõpositis rebus, cesserint arma musis: vereque Catholici regis pietate & munificẽtia diligẽtius bonæ literæ à viris doctissimis tractentur,

Acade-

ACADEMIARVM¹¹³ LIBER QVINTVS.

DE ACADEMIIS ET SCHOLIS
Germania, Bohemia, Polonia, Dania.

GERMANIA.

 Voniam Germania sacrum Romanum Imperium aliquando gubernata, & Christianam religionem, ciuilitatemque inter homines, ac tranquillitatem publicam conseruatura erat: singularem quoque eius Dominus Deus rationem semper habuisse credendus est. Cumque Noachus post diluuium colonias in Europam reduxisset, Germania per Tuisconem & religionem, & bonis artibus moribusque exulta fuit. Cornelius enim Tacitus de moribus Germanorum scribens, author est, quod antiquissimis carminibus (quæ annales eorum erāt) Tuisconem Deum, authorem, conditoremque suum celebrârint. Id quod innumeri authores probant. Verùm quis hic Tuiscon extiterit, diuersæ inter illos sententiæ reperiuntur: dum alij ipsius Noachi ex Ataxa siue Areza vxore filium fuisse aiunt, alij Iapeti filium Gomerum, alij Gomeri filium Alcanem, à primogenitura Tuisconem appellatum affirmât. Eundemque è regione Coloniæ Agrippinæ, vbi hætenus Teutz est, habitasse volunt: à quo & omnes Germani adhuc

Teutoncs & Teutschen appellantur. Cur Cinbrorum, Alemannorum, Germanorumque nomen acceperint, omnium fere historicorum scripta redundant, vt ea hic repetere non sit necessarium.

Strabo, & alij putant, Germanos quasi legitimos Gallorum fratres nuncupatos à Romanis fuisse: alij à syncero & fraterno animo: alij à constantia, & inuicto robore denominatos malunt. Nam Alman & Germanilis totum & integrum virum significat, Io. Bohemus lib. 3. de ritibus gentium, Irenicus, Munsterus, Carion &c. latius ea prosequuntur, alij hoc nomen alius deriuant, & à Germa, qui cum Tuilcone fratre Germanicæ Nationis conditor fuit, sumptum contendunt. Nam Gomer filius Iaphet, teste Mose, tres filios habuit: Ascanz, Riphath, & Thogorma, ex quorū singulis certæ gentes profectæ sunt. Si hebraica puncta attendamus: Thogorma pronunciabimus per a: non per o Thogorma. Vnde si Tho auferamus, quod initio superadditum est, vt norunt Hebræi, relinquetur Garma, quod paulatim vitio loquentium factum est Germa.

In ea sententia inter alios est Syffridus Petrus Leouardienſis, lib. 1. de origine Frisiorum cap. 14.

*De Theologia veterum Germanorum
in Paganismo.*

ET si à Ianigenis veram religionem, & syncerum vnius Dei cultū, atque bonas literas
viri

virī Germani acceperant, paulatim tamen, *sua* fore diabulo, in idololatriam prolapsi sunt. Iulius enim Cæsar, cū varia de Gallorum Theologia discruisset: Germani, inquit, hac consuetudine multum differunt: nam neque Druidas habent, qui rebus diuinis præsent, neque sacrificijs student, deorum numina eos tantum ducunt, quos cernunt, & quorum operibus apertè iuvantur, Solem, Vulcanum, & Lunam, reliquos ne fama quidem ceperūt. Cornelius verò Tacitus. Deorum, maximè Mercurium colunt, cui certis rebus humanis quoque hostijs litare fas habent: Herculem & Martem concessis animabus placant, pars Sueuorum & Isidi sacrificant, lucos & nemora consecrant, deorumque nominibus appellāt secretum illud, quod a reuerentia vident. Cæterum & Vlysses idam opinantur longo illo & fabuloso errore in Germaniam quoque venisse. Asciburgumque in ripa Rheni constituisse, & ἀστυρίην appellasse: ideoque varia eius rei monumenta & tumulos quosdam Græcis literis scriptos, & aram ipsi, adiecto Laertæ patris nomine, consecratam, ibi olim repertam narrent. Quanquam ista non ab ipso Vlysses missa videntur, sed in honorem Vlyssis facta ab illis Græcis, qui peregrinas terras explorabant.

Sacerdotes deorum ministri summæ apud eos Germanos authoritatis erant: quod haberent eos diuinæ voluntatis maximè

confictos, & dijs charissimos existere. Illi sacris ignominiosos arcebant, in publicis concilijs præcipui moderatores silentium imperabant, illi denique in ignavos malosque animaduvertere, eos vincere, & verberare, velut dijs imperantibus, solebant. Decorum voluntatem de rebus futuris exquisituri, virgam frugiferæ arboris decisam, in furculos amputabant, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem temerè ac fortuitò sparsos, sacerdos, quando publicè consultabantur dii, precatus deos, cælum suspiciens, ter singulos tollebat, & sublato secundum impressam ante notam interpretabatur. Sin priuatim consulerentur dii, patrifamilias id facere licebat. Vndè perspicitur, quantum prisca in paganismo Germani sacerdotio tribuerint, quodque veterum Romanorum more duplicia sacra habuerint, publica nimirum & priuata siue domestica. Quæ omnia pluribus verbis apud Cæsarè, Tacitum, Strabonem, cæterosque scriptores referuntur.

Franciscus Irenicus libro secundo exegesis Germaniæ scribit: Teutonem colobant, humano sanguine victimas offerebant, vt Lactantius institutionum diuinarum lib. 1, cap. 21, ait, & Lucanus in illo carmine notauit.

*Et quibus inuitis placatur sanguine diro,
Teutanes.*

Mercurium quoque Germanos coluisse, Methodius, Paulus Diaconus, Cor. Tacitus, & alij

& alij scripserunt. Vnde in primo Parthenices
Odiliæ ita loquitur Mercurius:

Tremuit quod irrigat Ister,
*Quod Suevus Rhetusq, tenet, Germania nobis
Subiuga, Pannonia nobis cecidère caterua.*

Apud Cornelium Tacitum Hermonduri
sacrificabant Marti, Catti vero Mercurio, qui
oracula apud Nouetenses fudit, & totius Alsatia
incolæ huc aduolauerunt. Deinde Iulius, quassata Gallia, Mercurio aram erexit, quam
sanctus Maternus penitus extirpauit, vt No-
uietensium annales dicunt. Nostro quoque
tempore Mercurius in Elegio prædio Alsatia
videtur. Etlingenses olim Neptunum cole-
bant, qui nostro tempore adhuc antiquitatis
gratia videbatur, sed precibus Imperatoris
ablatus est. Alemannum quoque veneraban-
tur, cuius simulachrum ad nostra secula in Au-
gia delituit, iuxta Constantiam, vbi & non
longè à suo nomine villa Alma vocatur. Her-
culem quoque, & Martem concessis anima-
libus placarunt. Nueui olim Isi dem coluerunt,
Rudigni, Amones, Angli, Varini, Eudoses,
Nerthuini, Terram matrem venerabantur.
Nacharuali Castorem & Pollucem. Sacerdo-
tes tamen maximè coluerunt Germani: illis
enim solum licitum fuit vincere, vel verbe-
rare aliquem, vt ait Tacitus. Deos quoque ad
bellum secum sumpserunt, & lucos, nemora-
que deorum nominibus definierunt. Cæte-
rùm tota Saxonia Idolis fuit refertissima,
quorum vestigiū adhuc in nominibus Saxo-

*Quod hæc
idola priscæ
Germani
coluerint,
varia Colo-
nia & alias
celebribus
in locis ex-
tāt indicium.*

niz ciuitatum referuator. hæc Irenicus. Teu-
tani verò siue Tuifconi patri atque authori
fuo propter tanta beneficia quia aliam grati-
am referre non poterant, diuinos honores
impendere voluerunt, sicut Armenos & Ita-
los Noacho & Veltæ fecisse acceperant. In tan-
tamque fraude diaboli, insaniam venerunt, vt
ablata ex oculis veritate, neque religio veri
Dei, quam præ maioribus acceperant, neque hu-
manitatis ratio teneretur: viris Germanis
summū bonum non in cælo quærentibus, sed
in terra: relicto enim vero Deo, quem Nos-
chi posteritas in Italiam Germaniamque post
diluium reduxerat, insensibilia digitorum
suorum figmenta venerari, varijsque religio-
nibus studere, cæperunt: quocirca auctu-
summo bono, eidemque congruentibus vir-
tutibus ad falsorum deorum, cultum prolap-
si, mortem sibi perpetuam cum ipsis dijs quæ-
sierunt, vt in Romanorum academia fusi-
demonstratum. Notandum verò, quòd et-
Cæsar suo tempore nullos in Germania Dru-
das extitisse probat: tamen Irenicus refert,
quod ex Gallijs pulsi, in Germaniã cum suis
superstitionibus descenderint: quodque hu-
mani sanguinis sacrificia in taurorū immola-

tionibus à Gothis conuersa sint. Et Functius in
ib. 3. de Chronicis author est, quod tam Germanorū
noribus quàm Gallorum sacerdotes Druyde appellati
entinos. c. fuerint. Alexand. Sard. scriptū reliquit, quòd
4. c. 16. Germani per Druidas iurârunt, vt Romini per
Cæsar l. 6. Iouem, Vestales per deam suã Vestam. Addit

præ-

præterea priscos Germanos, antequam certa di-
corum templa haberent, lucus & nemora con-
secrâsse, ubi sacros equos alerent, ex quorum
hinnitu res futuras coniectarint, quod dii per
eos respondere viderentur. Pietatem vete-
rum Germanorum erga peregrinos, atque
hospitalitatem gravitatemque morum præ-
dicat Cæsar. Resurrectionem mortuorum
credidisse videntur. Appianus enim in Celti-
co de Germanis, agens: His, inquit, mores se-
rocissimi insunt, contemptus mortis maxi-
mè, obreuiuiscendi spem.

De vera Christiana religione.

Quia dominum Deum magnam impera-
tricis Germaniæ rationem habuisse apparet, *Irenic. lib.*
accidit, cum venisset plenitudo temporis, & *2. ex ceph.*
eam ab his erroribus reuocare, & vera Chri- *Germani.*
stiana philosophia erudire voluit. accepit au- *cap. 12.*
thore Irenico, patria nostra Christianas leges
satis serò, etsi maturè verbi diuini sacramenta
illis exponebantur. Aiunt enim quidam de-
cimo à dominicæ passionis anno B. Mater-
num, SS. Eucharion & Valerio comitibus sa-
cras literas Argentinensibus, Treucrensibus,
Tungrensibus, ac Coloniensibus interpreta-
tum fuisse: ac mortuos quosdam in pago Ille-
satha ad vitam reduxisse, eoque miraculo Al-
latos tunc quidem conuertisse, sed imperato-
rum perfidia ad pristinum fuisse errorem re-
lapsos. D. Hieronymus, Dorotheus Oecu-
menius, cæteri que scriptores, apostolum
Thomam Germanis Euangelium Christi præ-
dicasse

*Microen. in
catalogo.*

*Dorothe. in
Synopsi.*

*Oecum.
in acta Apo-
stolor.*

*Lindanus
in Apolog-
Epistola 1.*

*Li. 2. *histo-
Ecclesiast.*
cap. 6.*

dicasse scribunt, nisi tamen hoc de Carmanis
Indiæ populis accipiendum est. D. Clemens
Petri Apostoli sc̃ctator & discipulus, atque in
Pontificatu Romano successor, scribit ad Ia-
cobum fratrem Domini, quod ipse ex manda-
to S. Petri missurus esset Episcopos in Ger-
maniam, tantò quidem doctiores prudenti-
oresque, quantò ea gens ferocior atque cru-
delior existere diceretur. Quod sanctus Pe-
trus Martialem discipulum in Germaniam
miserit, testatur Glossa penultima, ca. vinci,
extra de sacra Vnctione. Tempore Constanti-
ni, Magni ad Barbaros etiã, inquit Sozomen⁹,
religio Christiana peruenit: iã enim & quæ ad
Rhenum habitant gentes Christianismum re-
ceperunt, Celtique & Galatę, qui extremi ad
Oceanum commorantur, & Gothi, & quot-
quot illis vicini sunt. Magna quidem homi-
num multitudo ex Thracia in Asiam progres-
sa, plurimos secum inde sacerdotes abduxit,
qui solo Christi inuocato nomine egros cura-
bant, & piẽ sanctęque inter barbaros vitam
traducentes, facilẽ eos vt in meliorem poten-
tiorẽque Deum crederent, atque baptiza-
rentur permouerunt: quia non minus vita &
moribus quàm doctrina illis cumulatẽ satis
faciebant. Treuerenses, qui prę cæteris
tunc florebant, cùm à catholica religione,
quam ab Eucharìo, Valerio, & Materno, à D.
Petro Apostolo datis professoribus, hauserant,
tempore Diocletiani, Maximiani, & aliorum
tyrannorum defecissent: Syluester Pontifex
Max-

Maximus à Constantino Magno, & Helena
 matre rogatus, Agritium Patriarcham Antio-
 chenum, insignem virum, euocavit, cuius la-
 bore & industria Treuerenses cum vicinis po-
 pulis veram Christianam philosophiam rece-
 perunt. D. Hieronymus ad Suriam & Frete-
 lam scribit: Verè in vobis còpletus est Apo-
 stolicus & Propheticus sermo: In omnem
 terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis
 terræ verba eorum. Quis crederet vt barba-
 ra Getarum lingua Hebraicam quæreret veri-
 tatem, & dormitantibus, imò contendentibus
 Græcis, ipsa Germania Spiritus sancti eloquia
 scrutaretur? Dudum callosa tenendo capu-
 lum manus, & digiti tractandis sagittis aptio-
 res, ad stilum calamumque mollescent, &
 bellicosa pectora reuertuntur ad mansuetu-
 dinem Christianam. Similiter Epiphanius
 contra Valentinus & Gnosticos scribens, Ne-
 que in Germanijs, ait, fundatæ ecclesiæ aliter
 credunt. Platina in Gregorio II. Huius, in-
 quit, peculiaris laus est, quòd eius opera Ger-
 mani ad fidem nostram còuersi sunt, misso eo
 Bonifacio monacho, qui eos è tenebris edu-
 ceret, proposita veritatis luce. Ipsorumque
 Germanorum magnam partem Romam ve-
 nientem; suis manibus vir sanctus baptizauit.
 Quod ex ipsius Bonifacij epistola ad Zacha-
 riam Papam colligitur: Antecessor prædeces-
 soris vestri venerandæ memoriæ Gregorius,
 dum me indignum ordinauit, & ad predi-
 candum verbum Dei Germanicis gentibus
 misit:

Hæres. 31.

Eadem serm.

babet Irenæ

us li. 1. ca. 3.

Tertull. com-

m. 1. Iudeos,

ait Christum

in Germa-

nia doceri.

Gratia. II.

q. 2. c. 4. ant.

cessor.

misit: sacramento me astringit, vt canonicis & iustis Episcopis & Presbyteris in verbo & facto, & in cōsensu astipulator, & adiutor fierem. Mortuo Gregorio II. successor ipsius Gregorius III. eundem illum Bonificium in suscepto isto opere, vti perseuaret, per peculeares literas hortabatur, & ad alios aliosque Germaniæ populos emittebat, vt ex ipsius epistolis prespicitur, & præsentes Zachariæ Papæ ad Bonifacium literæ declarant: Quod prædecessor beatæ memoriæ Gregorius, huius sedis apostolicæ præsul, dū ad prædicandum verbum Euangelij tuam misisset fraternitatem in Germaniæ partibus, & gentibus illis paganis, & verbo pollicitationis illam voluit antè esse munitam: ita vt orthodoxos, Episcopos, Presbyteros, vel quoscunque reperire potuisses, in verbo exhortationes perfectos, ampliùs confirmares, & ijs cōmunicares, q̃ & factū est. Bonifacius iste sub tribus illis Pōtificibus, Gregorio II. Gregorio III. & Zacharia, in Germania docuit, & tandē in Frisia martyrij palmam accepit. Qualiter verò SS. Vvibrordus, Suibertus, Bonifacius, Ludgerus, Lebuinus, Plechelmus, Marcellinus, Frisijs, Traiectensibus, Transisulanis meis, Monasteriensibus, Brunsvicensibus, Saxonibus, & omnibus ferè inferioris Germaniæ populis, ante Caroli Magni Imperium, Christianā religionem annunciauerint, in vita S. Suiberti videre est. Sed quia Germania amplissima est, & varios populos conti-

net,

*Gratian. c.
Quod præ-
decesso, 11.
q. 3.*

net, non vno tempore ad Christum conuersa fuit. Carolus, certè Magnus plurimum in rem præclara vtiliter laborauit, summaque prudentia, ac varijs pijsimorum & doctissimorum hominum consilio excogitatis rationibus externis etiam signis quibusdam, vt semper pietas ob oculos agrestibus & barbaris hominibus versaretur, tandem, per Dei præpotentis gratiam, ita confirmauit, vt nullo vnquam tempore detrimentum aliquod acceptura videretur, Paulatimque Germania omnium prouinciarum gloriam obscurauit.

Ioannes Bohemius de moribus & ritibus omnium gentium scribens; Germani, inquit, ad Dei cultum deditissimi sunt: nullus artificum est, qui mane, antequam laborare incipit, ædes sacras non intret, & diuino officio intersit, serui atque ancillæ ad hoc à dominis uasi compelluntur, turpe putant, eique non modicum exprobrandum, qui ex pigritia, liaue inani causa, sacra negligunt. Elchemosynas multas tribuunt. Nulla ferè ciuitas est, in qua non fratrum mendicantiũ conuentus sunt, eregrinorum inopum publica hospitia. Auiuntur etiam iuuenes ephœli; qui studiorum iussa paterna domo digressi, voluntariè hinc inde exulant, tam multi interdum in vna ciuitate, vt mirari possit, vnde nutriantur, illi ciuibus ex pietate hospitantur: victum domesticatim cantantes mendicant, eum tamen urge accipiunt, propter hoc quod edibus sacris

cris, & sacerdotibus deputati diuina officia
cantent, ad clericatumq; instituantur: Domus
publica iuxta singulas parochias vna est, in
qua artium & disciplinarum studio tam hi, quam
cuium filij, quotidie conueniunt. Qui ipsis præ-
sunt, docentque, viri non minus virtute, quam
doctrina spectati sunt: deliquentes & literarum
neglectores ferulis percutiunt, aut verbis du-
rissimis castigant. In funeribus & parentatio-
nibus nigris amiciuntur: Defunctos 30. dies
lugent, ac ipsis interim ter iusta persolunt.
Primo videlicet die, 7. & 30. Matrimonia olim
serius contrahebant, ut corpora vtriusque sexus
fierent maturiora, ad robustos foetus procre-
andos. Nec vxor viro, sed vir vxori dotem
comparabat, iugatiq; boues dabatur, frana-
tus equus, & scutum, cum framea, atq; gladio,
ad agriculturam scilicet, & ad bellum. Lege
cautum erat, Ne vlla pars suæ sortis oblita, ter-
minos in copulandis Cōiugijs transgrederetur,
sed plebs plebeæ, nobilis nobili iungeretur.

DE IVRIS PRVDENTIA.

Diuias humanasque leges primus Germa-
nus tulit Tuiscon ut supra recitati autho-
res probant. Marsus eorum Rex Principum
coetus, & communium conciliorum ratio-
nem introduxisse fertur. Coeunt, inquit Cor.
Tacitus (nisi quid fortuitum vel subitum in-
ciderit) certis diebus cum inchoatur luna, vel
impietur. Nam agendis rebus hoc auspiciatissi-
mum initium credunt. Silentium per sacerdotes,
quibus tum & coercendi ius est, imperatur.

Mox

Mox Rex vel Princeps, prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus, aut facundia est, audiuntur, authoritate magis suadendi, quàm imperandi potestate. Distinctio poenarum ex delicto. plus apud Germanos valuisse ait bonos mores, quàm alibi bonæ leges valerēt. Quòd bellorum tempore certos Magistratus elegerint, qui bello præessent, quiq; vitæ & necis potestatem haberent, cum in pace nullus communis Magistratus esset, sed Principes regionum atque pagorum inter suos Ius dicerent, controuersiasq; finirēt, auctor est Cæsar li. 6. Comment. In bello signa quædam Deorum gestari præcipuum incitamentum erat. Pugnaturi omnes suas necessitudines in proximo statuebant, ut in suorum conspectu aut gloriose vincerent, aut cum laude caderent, liberiq; coniuges, parentes, sanctissimi pugnæ testes adhibeantur. Ad matres, & vxores accepta vulnera deferebāt, quæ nec numerare nec exigere plagas reformitabant: cibosq; & hortationes pugnantibus suggerebāt, illarumq; hortatu aliquoties inclinata acies restituta fuit. Princeps pro victoria, Comites pro Principe dimicabant. Turpe & omni vita infame Principi erat superstitem ex prælio esse unde victor nō rediisset: Transfugæ, Proditores, ignauique & imbelles ex arboribus suspendebantur; quod scelera in aperto ponenda essent. Inertiae & ignaviae dabatur, aliquid sudore querere, quod posset cruore parari. Nobilitatis magnam rationem habebant, tam in coniu-

coniugijs copulandis, ne plebeis iuugerentur, quod lege vetitum erat, quam alijs rebus. Si quis ditior ex plebeis nobilium se consortio miscere vellet, repellebatur.

In luctu fœminis lugere permissum, viris meminisse tantum. In publicum processuri ex cullo fasciam dependebant, honestatis causa, quidam sericam, alij laneam. Calceis circumducebant crepidas, siue scandalia, quæ domû reuerſi deponebant.

De secreto illo V Vestphalorû Iudicio ita refert Ioannes Bohemus : Hos populos Carolus Francorum Rex, qui Magni cognomé tulit, bello victos primum ad Christianam fidem compulſit : cæterum quum sæpius rebelarent, repetitoque idolorum cultu Christi religionem spernerét: nec iusiurandum quouis modo aduerterent, vt metu pœnæ gentis temeritatẽ Carolus compesceret, occultos iudices instituit, quibus potestatem dedit, vt quam primum deierasse aliquem comperissent, aut fregisse fidem, aut aliquod aliud scelus perpetrasse, mox illum vbi primum comprehendî posset, pro arbitrio necarent, nulla citatione, aut expurgatione præuia. Viros graues ac iustos elegit, qui plectere innocentes haud ab re possent. Terruit ea res V Vestphalos, ac demû in fide continuit, quû sæpe in nemoribus & proceres & mediocres viri laqueo suspensi inuenirentur, nulla accusatione prius audita: quærentibus tamen causam, cõstabat fidem fregisse, aut magnum aliquod scelus

scelus commisisse. Id Iudicium ad nostram
 usque ætatem perdurat, vocaturque vetitum.
 Qui ei præsumunt, Scabini appellantur, quibus
 tanta præsumptio est, ut etiam per totam
 Germaniam iurisdictionem suam extendi
 velint. Secretos ritus habent, & arcana quæ-
 dam instituta, quibus malefactores iudicant,
 ea nondum quisquam repertus est, qui vel pretio,
 vel metu reuelauerit. Ipsorum quoque Scabino-
 rum maior pars occulta est, qui per provin-
 cias discurrētes criminosos notant, & in feren-
 tes iudicio accusant, probantque ut eis mos est:
 damnati libro inscribuntur, & iunioribus Sca-
 binis committitur executio. Rei ignari suæ
 damnationis, ubicunque reperiuntur, suppli-
 cio afficiuntur: Degeneravit autem hodie iu-
 dicium: nam & viles interdum personæ ad-
 mittuntur, & ciuilia negotia tractare audent,
 quibus erat solum de criminalibus permessa
 potestas. Regio est admodum frigida, vini &
 frumenti inops: pane vescuntur nigro: ceruisia
 potus est, vinum quod Rheno aduehitur mag-
 no emitur pretio, eo tantum opulenti & raro
 tamen utuntur: bellicosi indigenæ atque in-
 geniosi: unde inoleuit prouerbium. V Vest-
 phaliam vitiosos, ac fallaces homines potius
 pignere, quam stultos. Præfuli Colonien-
 si patent. Diuersis tamen in locis adhuc vestigia
 quædam cernuntur. Det Frey, Grassen / Frey
 Messen, Frey stull / Sic enim illi Iudices, & Iu-
 dicij tribunali vocant.

Ipsæque Carolus Magnus R. o. Imperator,

Kkk

teste

teste Eupoldo, tam bonarum artium, quàm Iuris disciplinam in Germania restituit. De veteri Iure Saxonico ille liber pertractat, qui Speculum Saxonicū appellatur. Hodie Germani Canonico ciuiliq̃ue Rom. Iure, & constitutionibus Imperialibus vtuntur. De supremi tribunalis, quod Camera Imperij vocatur, & Spiræ habetur, institutione, ordinatione, & circumstantijs, deq̃; varijs & diuersis plebiscitis, & consuetudinibus Germaniæ, hîc operosum esset referre.

De Mathematicis artibus.

Quemadmodum alibi, cūm de Lacedæmoniorum Academia ageretur, probatum est, quòd illi in publicis priuatisq̃ue rebus planetarum, & in primis Lunæ cursum superstitione obseruârint: sic Iulius Cæsar ex Germanorum captiuis se quæsiuisse ait, quamobrem eorum dux Ariouistus prælio non decertaret, responsum verò ab ijs quòd apud Germanos ea consuetudo esset, vt matres familias sortibus & vaticinationibus declararent, vtrum prælium committi ex vsu esset, necne, easq̃ue ita dicere non esse fas Germanos superare, si ante nouam lunam cõtendissent, quæ etiam Nauclero probâtur. Irenicus verò veterem illam Ianigenarum ex Hetruria disciplinam, quæ in augurijs & monstris interpretandis, extisque inspiciendis posita erat, in Germaniam quoque peruenisse scribit. Iam verò, quod Cimbrorum mulieres diuinarum rerum peritæ, in bellum assumebantur, quæ de euen-

de euentu prædicerent, copiosè & eleganter
 memoriæ prodidit Strabo geographiæ libro
 septimo. Vnde illud Poetæ:

*Captiuo & iugulo fundebat carmina vates
 Cimbrica, quæ aripedum fremitus seruabat equo-
 rum,*

Bellæ Rhiphæo Germania proxima calo.

Et Plutarchus auctor est, Germanos facili-
 us superatos à Cæsare, quòd mulieres eorum
 nollent viros in bellum procedere ante noui-
 lunium.

Quamuis ergo Cæsar veterum Germano-
 rum omnem vitam in venationibus, & stu-
 dijs rei militaris positam fuisse, eosque labo-
 re ac duritia corporibus exercendis operam
 dedisse scribit, & alij quidam barbaros & a-
 grestes, bonarumque artium imperitos olim
 fuisse vociferantur: tamen posterioribus tem-
 poribus sic exulta fuit Germania, vt virtute,
 & philosophiæ studijs, ingeniorumque præ-
 stantia, alijs prouincijs parum cederet: rei ve-
 rò militaris peritia, & externa Rempublicam
 gubernandi ratione, Imperijque gloria om-
 nes longè superaret. Nam publicæ pacis, & iu-
 ris, pudoris atque honestatis inter homines
 conseruandæ eausa Dominus Deus monar-
 chias & supremum Imperium introduxisse
 videtur: ad cuius Imperij, & supremæ potesta-
 tis honorem atque fastigium, his postremis
 temporibus, Germanos propter ipsorum vir-
 tutes, præ reliquis nationibus euexit. Qua pro-
 fectò maiestate & gloria, nulla in terris ma-

*Li 6. com-
 mentario.
 de bello
 Gallico.*

ior, atque præstantior, vel optari ab ipsis, vel dari à Deo potuisset. Utinam cum optimo gloriosissimoque Imperatore reliqui omnes septemviri, præcipuaque membra dent operam, ut pro tanto priuilegio dignas domino Deo gratias agant: deinde hanc sublimitatem sibi propterea diuinitus concessam arbitrentur, ad orthodoxam religionem, & syncerum Dei cultum, ius, pacemque publicam retinendam: postremò maiorum suorum exemplo curent, ne, quod virtutes & concordia, erga Deum, legitimosque magistratus fides & obedientia pepererunt, id vitia, & discordiæ, (ut in alijs monarchijs factum reperitur) iusto Dei iudicio perdant. Lactantius enim Firmianus: ablata inquit, ex oculis hominum veritate, mutata vera religione, statim profectò seculorum veterum mutata felicitas est.

DE VETVSTISSIMA GERMANORUM origine, fragmentum Nicolai Reusneri.

Postquam res hominum, Mundi que euertere regnum

*Diluuiò visum Superis, perijtq; suberba
Gens hominum miserè pluuijs fatalibus hausta:
Soli restabant, hominumq; exempla manebant
N O H A pius, consorsq; thori, & tres ordine nati,
Cum totidem nuribus: quibus vltrix vnda perpercit
Innocuis mandante Deo, quos texerat arca
Incolumis: rapidus possedit cætera pontus.*

*Iamq; nouas iterum terras, noua rura colebant:
Et Cælum terris, & Cælo terra patebat:*

Cum

Clam pater hoc iussit suasu monitisq; Deorum,
 Diuersa exilia, & diuersas quarere terras,
 Ac mortale genus totum perferre per orbem.

Primus in his facie formosus, & ore disertus
 IAPETVS, pulchras cum coniuge migrat in aras:
 Qua Sol occidit pronus se gurgite condit
 Circum Asia tractum & felicia culta minoris.

Proximus huic SEMVS patria manet incolaterra,
 Eoasq; colit plagas, Ophyræaq; rura,
 Auri atque argenti latè fecunda metallis.
 Tertius at CHAMVS petijt sub sydere Caneri,
 Aegypti sedes, quaq; irrigat aquora Nilus:
 Et quas Sol medio regiones aspicit Orbe.

Hinc varijs varia gentes regionibus orta;
 Nomina sortita auctorum plerunque suorum.
 Iapetis sic TVISCO nepos, crudelibus actus
 NIMRODI imperijs, patria iucunda relinquit
 Limina, cum nato, socijsq; sequentibus illum:
 Incertus quo fata ferant, vbi sistere detur.
 Tandem vltra Tanais delatus classe paludes,
 Europa tractus, Asia qui diuidit ora,
 Teutonica tenuit sese ditioe potentis
 (Hac nunc patria, tunc federat sine nomine terra)
 Tuiskonas inde suo nomen de nomine finxit:
 Oceanum populos inter Rhenumq; iacentes,
 Acriasq; Alpes, fontemq; binominis Istri.

Ille animi prudens, patrij non degener oris
 Incultum genus, & dispersum montibus altis
 Composuit, legesq; dedit moremq; sacrorum:
 Legum verba modis, numerisq; fidelibus aptans.
 Max perlustratis Germanæ finibus ora;
 Regna nouis cum feruerent habitata colonis,

Iura, magistratus quæ legit fidos quæ viarum
 In partes operum comites vocat, atque potenti
 Destinât Imperio: qui sceptris deinde potiti,
 Præstantes virtute viri, atque ingentibus ausis
 Indigena sua sic affingunt nomina genti.

Filius huic MANNVS succedit, & alter ab illa
 INGÆVON, cum fratre, ISTÆVONE;
 qui sine natis

Extincti, HERMIONEM regnis patruelis
 augent,

Post hos Imperij MARS armipotens babe-
 nas

Accipit, insignis clypeo qui fulget, & ense:
 Germanam quæ manu frameam tenet: illius aris
 Victima prima cadit: gentis pater ipse vocari
 Gaudet: & Arctoo sedem sibi deligit orbe.

Mox CIMBER natus gens à quo nomine Cim-
 bri,

Filius & SYEVVS, tenet à quo Suevia nomen.
 VANDALVS inde Heneta dux gentis: & or-
 tus ab illa

TEVTO, potens meruit gens cuius nomine dici
 Felices anima, & gratissima numina terris:
 Quos tandem innumera ardens post illustria rerum
 Gesta, Deos factura vebit super athera virtus.

Sed quanquam virtus eadem, & laus omnibus
 par est:

(Vera loquor) si omnes vno ordine dixerò Reges:
 HERCVLI Sante stant ALEMANNI for-
 tia facta.

Ille Palatina dux stirpis, & ultimus auctor,
 Sanguine magnanimi proavito Tuisconis ortus

Flas

Flos veterum, virtusq; virum, laus maxima gentis
 Teutonica, maiora fide quoque gessit, & Orbem
 Impleuit meritis: viros genus acre leones
 Secum habuit comites: si quando in bella profectus,
 Herculeas sumptis vires ostenderet armis:
 Quum non terga fuga, sed apertæ pectora pugna
 Præberet: metuendum animo, & virtute leonem,
 Fortibus & factis imitatus imagine cuius
 Fulgentem ornauit tandem clypeum inclytus auro:
 Posteritas hunc grata superstitione nefanda
 Sinceri pridem cultus oblita deorum
 Indiget fecit, celsosq; locauit Olympo.
 Et nunc Herculeæ seruat vestigia laudis
 Mons sacer: hunc THEODOL, Boijs dum præstet,
 acer

Sanguinis auctori sacrum propriumque dicauit.
 Hinc nemus Hercineum, trahit hinc Alemannia no-
 men

Inclyta, & irriguis Alemanus fertilis vndis.

Filius hinc BOIUS, patria non degener artis,
 Feruidus ingenio, paribus qui in Regna vocatus
 Auspicjs, tribus Imperij cum fratribus orbem
 Partitur; patrioq; Alemanos nomine dictos
 Possidet, & Boios à se cognomine dixit.

AD GERMANIAM PA- rænesis Georgij Sabini.

QVô tua bellatrix abiit Germania virtus?
 Dissimilis nostro tempore facta tui.
 Vindeliciis olim pepulisti sinibus Hunnos,
 Imperium magno cum sub Othone fuit.
 Ad Solymas arces victricia signa tulisti,
 Sceptryger Imperij cum Fredericus erat.

Nunc procul à Tanai ducentes agmina Turca

Danubij ferro depopulantur agros:

Intua grassatur terrarum viscera prado,

Ausa nec hostiles es cohibere manus.

Te quibus ostentas, nunc utere grandibus hastis,

Et quibus in circo ludicra bellageris:

Hu animosapias hastilibus affere gentes,

Si quid in audaci pectore Martis habes.

Abpudeat Scythicis egressum finibus hostem

Militia nobis praripu:isse decus.

Mollia dum sequimur nos desidis ocia vita,

Aspera bellator pralia Turca facit.

Dum cane venamur lepores, aut cuspide damas

Figimus, ille suo milite regna capit.

Denique nos tantum sine sanguine ludimus armis,

Illagerit forti seria bella manu,

At generosa tuis Germania consule rebus,

Coge pharetratos vertere terga Getas.

Ipsa tuas vrbes è faucibus eripe lethi,

Et vetus Imperij Marte tuere decus.

Si securamali non profligaueris hostem,

Tristia crudeli vulnera clade feres.

Ingeuon Germanorum Rex, vt humaniores efficeret, publica bonarum artium gymnasia instituisse fertur, quibus religionis veritate, & sapientiæ studijs perpolirentur. Quod præclarum opus alij Imperatores, Reges, & Principes diligenter promouerunt. Religio enim & sapientia indissolubili vinculo inuicem cohærent. Vt sciatur, quid & quomodo colendum sit, idemque cognitum, re & actu impleatur. Vnde factum est, vt Germania florentis-

rentissima euaderet. Vbi nulla auri, argenti-
que, & margaritarum incognitus vsus est.
Hic nulla non literarum cognitio, legum
disciplinarum bonarumque artium & do-
ctrinarum studia florent. Præclarissimorum
ingeniorum feracissima. Quæ typographiam,
calcographiam, tabularum ænearum, bom-
bardarum, aduersus Christiani nominis ho-
stes profligendos vtilissimi instrumēti vsum,
cæteraque infinita admiranda opera excogi-
tarunt.

Jonas Aurelianensis, suo tempore sub Ca-
rolo Caluo, tam veram religionem quam sa-
pientiam in Germania floruisse testatur:
Quod non solum Marfilij Ficini, Hermolai
Barbari, & aliorum epistolæ & scripta confir-
mant, qui magnis famosis fluminibus, omni-
que ornamentorum genere abundare faten-
tur, & Tyberim in Rhenum influxisse aiunt:
sed tam multæ, tamque florentes Academiae, &
scholæ infinitaque Doctissimorum hominum præ-
stantissima inuenta & scripta testantur. Mul-
tasque rationes excogitarunt Germani, quibus
iuuētus ad bonarum artium studia incitaretur.
Nam Doctos viros præ cæteris mirificè ho-
norant & colunt. Omnibus ferè scholis & pa-
ræcijs scholas adiunctas habent. Multa illu-
stria & insignia collegia sunt, in quæ nemo re-
cipitur, qui in celebri aliqua Vniuersitate, a-
liquot annos non studuerit. In alijs ad hono-
res & dignitates ascensus non datur, nisi per
gradationes & promotiones Academicarum.

Kkk s Colo-

COLONIENSIS

ACADEMIA.

QUod M. Tullius Cicero lib. primo Officiorū scriptū reliquit : Oportere filiū suum, audientem Cratippum, idque Athenis, abundare præceptis, institutisque Philosophiæ, propter summam & Doctoris auctoritatem, & urbis, quod alter eum scientia augere posset, altera exemplis : id de his adolescentibus, qui Coloniæ Agrippinæ bonis literis operam dant, affirmari potest : hæc enim urbs plerasque ciuitates Germaniæ egregijs ornamentis superat, Dominus Deus ab exordio mundi horum locorum singularem rationem semper habuisse videtur, ut ipsius Noachi posteritas, statim post diluuium, veram Ianigenarum doctrinam (etsi fraudibus diaboli deprauata fuit) & liberales artes mature restitueret. Grauiſsimique auctores asseuerant; Tuisconem primum Germanorum parentem ab altera Rheni parte, è regione Coloniæ habitasse, vbi magnæ olim arcis signa hætenus reperiantur : qui locus à Tuiscone Teutz appelletur. Vbi Herebertus Archiepiscopus Coloniensis, Monasterium S. Benedicti ex castro siue monumento Diuitensi construxit. Quanquam alij Tuitium à tuendo Germanos contra Gallos dictum putant.

Cumque Iulius Cæsar ad Rehnū contra Germanorum excursions diuersa propugnacula præsidiaq; collocaret, Vbiorū gentem
Ro-

Romanis amicitia coniunctissimam habuit. Et M. Agrippa (à quo conditore nomen retinuit) Vbiorum Metropolim Coloniam ex-ruxit. Idque eo tempore opus inchoatum admirantur, quo Iesu Christi omnis sapientie auctoris mater virgo Maria nascebatur. Nam sicut illa post Christi ascensionem Apostolorum & Euangelistarum magistra fuit, ita Colonia vicinarum prouinciarum sapientie & doctrinarum studia communicaret. Postquam erò Romani Colonos suos huc mittere cōueuerunt, illi veterem Romanorum Theologiam artesq; liberales & ciuilia iura secum iuc ex Italia introduxerunt.

Vt nihil quod ad fulciendam ornandamq; temp. pertineret, desideraretur: sed tam sapientia & literis quam armis instructi utroq; pacis & bellorum tempore contra fortissimos Germanos fortes ibi & sapientes ciues haberent. Ideoq; paulatim tam præstans Colonie bonarum literarū gymnasium euasit, ut nullum in Germania, quætunc adhuc ferocior incultiorq; erat, florentius haberetur. Et ab eo tempore quo S. Maternus D. Petri Apostoli discipulus veram eos Christianam religionem docuit, sacre Theologie studia minime ibi neglecta fuerunt.

Quanquam enim statim ab initio fieri non potuit, (tum præcipue cum persecutio sæpius indicta publicè & pro tyrannorum libidine mouata non cessaret) ut publicus idolorum cultus plane tolleretur; tamen Deo adiutore
veritas

veritas vicit, & numerus Christianorū auctus est. Quemadmodum S. Maternus, ita quillum secuti sunt, vsque ad tempora Constantini Magni tanquam vnius diocœseos Episcopi diligenter præfuerunt simul, Treuren-sibus, Tungrensisibus & Coloniensibus. Multi-plicatis verò fidelibus, distinctio facta est. Et S. Agritius mansit Treuiris; Agrippinenses proprium tunc Episcopum acceperunt S. Ma-ternum II. Tungrensisibus, si non simul, certè haud diu post datus est S. Seruatius. Hinc oc-casionem habuit contentio Episcoporum Tre-uren-sis & Coloniensis, Aquisgrani in coro-natione Ottonis I. Imperatoris. Quorum ille cōsecrationis honorem suum esse arbitra-batur, quod sedes Treuren-sis fundata esset à S. Petro: Coloniensis ad se pertinere volebat, quod cōsecrationis locus in sua diocœsi situs esset. Vt referunt. V Vitikind. li. 2. Sax. Ditmar. li. 2. & alij. Maternus II. vnus fuit è tribus Epi-scopis Gallicanus, qui vocati sunt ad Conci-lium Romanum, in causa Donati & Cæcilia-ni, vt refert Opat. Mileuit. lib. 1. contra Par-men. & constat ex literis Constantini Augusti ad Melchidem Pontificem apud Eusebium lib. 10. Idē postea sub Syluestro Pontifice in-terfuit Concilio Arelatēsi 2. Sic namq; habet Cathalogus Episcopum. Sub Materno hoc II. Paganismus valde labefactatus, & Ecclesia Dei confirmata est. Successit Euphrata, non intrusus à Gothis Arrianis, (vt aliqui opinan-tur) sed legitimè institutus. Hic enim tanta

ancto-

auctoritatis fuit apud Catholicos Episcopos, ut non tantum interesset Concilio: quod Sardiniæ celebratum est, sub Iulio Pontifice contra Arrianos: verum etiam ut à toto Concilio in causa Catholicorum legatus mitteretur Antiochiam, ad Constantinum Imperatorem. Qua in Legatione quomodo se gesserit, & quid perpeffus sit ab Arrianis, honorificè recerunt Athanasius in epistola ad Solitarios, Theodoret. lib. 2. Histor. Ecclesiast. cap. 9. Vicephor. lib. 9. cap. 23.

Falsum ergo est, quod ab Arrianis intrusum, & per illum Coloniae veram Christianam religionem aliquot annis iterum extinctam fuisse aliqui sine argumento opinantur, quæ constantiæ suæ laudem inuiolatam semper retinuit. Et si magnas sæpe paganorum & æreticorum persecutiones, tentationes, insidias pertulit: quas diuino præsidio honorificè semper superauit. Ut de illa publicè in Ecclesia decantetur:

Gaude felix Agrippina. sancta q̃, Colonia,

Sanctitatis tuae bina gerens testimonia.

Postquam fidem suscepisti ciuitas prænobilis,

Recidua non fuisti, sed in fide stabilis.

Si Euphrata post in hæresim incidisset, inle non conficeretur, synceram doctrinam Coloniae interruptam esse, ut recidua aliquatenus dici posset. Nam Agrippinense Concilium quod assertur, attestatur, & plebè Agrippinensem, & Clericos, & fratres per castella constitutos rectè sensisse. Quàm pij, quàm seduli

duli Episcopi fuerint, S. Seuerinus, & illi^{us} successores, omnibus notum est. De S. Energislo S. Seuerini successore in breuiario Colonien- si legitur: Quòd vrberem ipsam ita ornarit, vt aurea Colonia appellaretur.

Hi ad confirmandam & propagandam ve- ram illam religionem tot scholas Theologi- cas crexerūt, quot collegia canonicorum in- stituerunt.

Clerici enim, qui Canonicæ institutionis nomine censentur, sub primis Episcopis intra claustra sua Canonicè viuebant, à monachis habitu & professione discreti: dabant & acci- piebant tanquam sua propria. Nam pro- prias res & Ecclesiæ cum humilitate & iustitia, dormitoriaque, refectoria, stufas, scriptoria, & cæteras habitationes vñibus fra- trum, in vna societate viuentium necessarias habebant, quemadmodum Cócilium Aquis- granense sub Stephano Pontifice, & Ludoico Pio celebratum in genere de omnibus Cano- nicis abundè docet, ca. 115. 117. 125. & structura collegiorum nostrorum satis indicat.

Quæ autem Canonicorum officia & exer- citia fuerint, ex eodem Concilio perspicitur: & colligi potest ex antiquis quibusdam pre- cibus, quæ in hodie rnū diem in collegijs re- citantur. Apud omnia enim Canonicorum collegia scholæ habentur.

Dominicis ergo diebus quando officium dominicale, siue de dominica seruatur, sacer- dos hebdomadarius stās in ambitu, è regione
scholæ,

scholæ inter alia in plerisq; collegijs, sic præcatur: Benedicere digneris Domine hoc scriptorium famulorum tuorum, & omnes habitantes in eo, vt quicquid diuinis scripturis ab eis lectum vel scriptum fuerit, sensu capiant, ore perficiant, per Christum Dominum nostrum. Amen.

Accesserunt deinde Monachi humanis & diuinis literis excultissimi, qui sacrum studiũ in cœnobijs seriò & accuratissimè tradiderunt. Vt Ruperti Tuitiensis, Alberti Magni, D. Thomæ Aquinatis, Ioannis Schoti, VVolphelmi, (quæ S. Anno Archiepiscopus Abbatê Bruvvilerensem fecit) historia testatur. Quo allusit VVolfgangus Lazius lib. 2. commentariorum Viennensium cap. 6. vbi ait: Fredericũ Imperatorem anno 1237 Viennensis Academiæ prima fundamenta iecisse, nullaque Germaniæ gymnasia, solo Colonienſi excepto, eam vetustatem referre.

Nam ex præmissis apparet coloniense Gymnasium antiquissimum existere. Tandem Urbanum VI. P. M. anno 1388. xi. Kalend. Iulij, vt Colonix publicam omnium doctrinarum academiam, qualis Lutetiæ Parisiorum ex-
tabat, habere, honorumque scholasticorum gradus conferre liceret, pro suo erga tam veterem florentemque Rempub. & adeò præclaram Pop. Rom. Coloniam amore, non solum libenter permisit, sed eadem quoq; priuilegia, quæ mater ipsius Lutetia Parisiorum habebat, indulſit, vt ex ipsius rescripto aperte
colli-

colligitur. Quo disertis verbis significat, capere se illam urbem, quæ multis præclarissimis ornamentis referta erat, sapientia etiam cæteris urbibus prælucere, & longè quàm hactenus celebriorem studijs liberalibus fieri. Decernit etiam, ut & vetera illa studia amplificentur, & publica posthac omnium disciplinarum academia censeatur. Quocirca anno Domini 1389. in profesto Epiphaniæ, in domo capitulari Ecclesiæ Metropolitana, præsentem Clero & Senatu, Gerhardus Calcarien- sis primo omnium prælegit caput sexagesimum Esaiæ Prophetæ: Surge, illuminare Hierusalem. In Annalibus Coloniensibus scriptum reperitur, quod anno Domini 1388. pro impetranda Academia ad Urbanum Papam VI. missi fuerint monachi quatuor Ordinum mendicantium. Quodque prima lectio fuerit habita in sacra Theologia per Theologum Pragensem in domo capitulari Ecclesiæ maioris, quod etiam Cancellarius Vniuersitatis fuerit designatus Præpositus Coloniensis: primum verò Academiae Rectorem crearint Hertlinum de Marca. Additur præterea quod cum hactenus Iudæi celebrem coloniae Synagogam habuissent, anno Domini 1423. perpetuo decreto fuerunt eiectionis, & Synagoga ad honorem Mariæ virginis anno 1426. consecrata, quod sacellum hodie Hierosolyma vocatur, apud vicum Iudæorum. Vniuersitas verò hæc quatuor membris, & partibus siue facultatibus constat. Theologica nimirum, vtriusque Iuris,

in Medicinæ, & Philosophorum, quæ etiam Mathematicos, Poetas, historicos, & linguarum professores complectitur. Harum unaquæque semper clarissimis viris abundauit. Singularum facultatum supremus Magistratus Decanus vocatur. Horum magistratus iam annuus est.

DE RECTORE.

Vniuersitatis Rector ex singulis facultatibus per ordinem, quater in anno eligitur, in Profesto Annuntiationis Mariæ ad Carmelitas: in Profesto Apostolorum Petri & Pauli, ad Prædicatores: in die sancti Dionysij, ad Minores; in vigilia diui Thomæ Apostoli, ad Augustinianos.

Verum sicut is, qui ambiuisse illum magistratum deprehenditur, aut conspiratione, & malis artibus quorundam assecutus, eo ipso indignus redditur: sic legitimè electus, nisi rationabiles causas adferre poterit, duarum marcarum argenti puri mulctam suscipere ex statuto cogitur. Ita tamen, ne quis propter hanc mulctam ex odio & inuidia eligatur, nec sæpius contra suam voluntatem, quàm semel. Huic Bidelli duos argenteos fascias ad publicos actus ituro præferunt, eumque singulis diebus ex perpetuo decreto obseruare ac visitare, si quid curatum velit, oportet. Eius officium est: Vniuersitatem cogere, deliberanda proponere, omniumque sententia atque consilijs decreta perficere, & sequi, ius ex æquo & bono dicere, priuilegia

L, II

tueri,

tueri, studiosos recipere, & publicis studio-
rum suorum testimonijs iuuare, quæ memo-
ratu digna erunt, ac vtilem doctrinam habe-
re videntur, in publicos annales referre, &
postquam eo magistratu abierit, quatuor De-
canis velut Censoribus, rationem addere,
quæ gesserit, quæq, acciderint. Quoniam eos
tanquam Tribunos addere supremæ auctori-
tati Maiores nostri voluerunt, de quorum
consilio omnia peragerentur: sine his Vni-
uersitas per iuramentum præstitum cogi non
posset, nisi tanta esset causæ magnitudo, quæ
nullam morâ pateretur. Vbi Vniuersitas cõ-
uenerit, Rector rem proponit, quatuor De-
cani suos euocant seorsim, & singulorum sen-
tentiam requirunt, ordinem dicendi dat seni-
um promotionis; Rector suę facultatis con-
cilio interest. Re confecta, Rector ad suum
locum regreditur, auditurus Decanorum sen-
tentiam. Inter quos primo loco dicit Deca-
nus Artium, secundo Medicinæ, tertio Iuris,
quarto Theologiæ. Rector concludit, & mæ-
dat fieri: & quanquam pro electione Rectoris
quatuor istis anni temporibus Vniuersitas co-
gitur, ferè tamen nunc integrum annũ aliquã-
dò diutius retinetur.

De Gymnasijs Colon.

Præter Theologorum, Iurisperitorum, &
Medicorum egregias scholas, tria hîc publi-
ca Gymnasia habentur, quibus humaniorem
literaturam, liberales artes, & philosophiam
cum bonis moribus doctissimi viri perpetuò
fra-

trahunt. Quorum primum Montanum nomen, à secundo Gymnasiarcha D. Gerardo de monte denominatur: Alterum Gymnasium à Laurétio Groningese, secundo etià Regente, Laurentianum vocatur. Eius alumni doctrinam Alberti Magni sequuntur, sicut Montani doctrinam S. Thomæ Aquinatis: unde vulgo hos quidem Thomistas, illos Albertistas appellant. Tertium olim Cucanum dicebatur, hodie Nouum coronarum Gymnasium appellatur, ad differentiam veteris Coronarum collegij Iuriconsultorum, in quo nouo coronarum gymnasium nunc Patres de Societate Iesu profitentur. Habet quoque artium facultas egregiam domum in platea D. Gereonis, pro infirmis studiosis atque magistris, quæ Rubra porta dicitur. Præterea magnifica Coloniz schola trilinguis extat, apud ænobium Dominicanorum, quæ vulgo artium schola vocatur, vbi tres linguæ sacræ, Latina, Græca, Hebraica, ingenuæ artes, historiæ, & mathematicæ disciplinæ publico salario traduntur. Medica facultas aliquandiu inculcior fuit, iam verò insignibus Doctoribus efflorescit, & scholæ artium contigua est. Antiquum etenim verbum est, Vbi Physicus desinit, ibi Medicus incipit.

Brumali tempore circa Festum S. Luciz quodlibeticæ quæstiones in eadem Artium schola exercentur, vbi tunc diuersæ ex omni scientiarum genere materiæ & facetiæ proponuntur.

His Gymnasijs aliæ peculiare domus

140
pro tenuioribus studiosis, nuper accesserūt.
Domus Ruræmundensis, Domus Archycon-
mendatoris Ruffenbergij apud Laurentianos,
domus domini Decani Ioannis Svvolgij, Do-
mus Domini Decani Conradi orth, apud Mō-
tanos. &c.

Schola Theologorum vtitur Vniuersitas
ex concessione Reuerēdi & Illustris Capituli
Metropolitici, cui contigua est: In qua omnia
à præstantissimis Theologis tradūtur, quæ ad
vtramque Theologiam pertinent.

In eadam quoque liberalium artium, &
Philosophiæ, Medicinæ atq; Iuris vtriusque
vel alterius Licentiati per Procancellarium
Vniuersitatis promouentur.

Collegium Coronarum apud Francisca-
norum Monasterium situm, duas præclaras
domos, duaque amplissima auditoria com-
plectitur: alterum Iuris Canonici Pontificij-
que, alterum Ciuilis & Cæsarei professioni-
bus & exercitationibus attributum. In Theo-
logica enim & vtriusque Iuris facultate pu-
blicæ & priuatæ exercitationes habentur, quæ
ingentem studiosis vtilitatem apportant.
Quibus Dictator, Fiscus, atque Seniores Col-
legæ præsident: qui iuniores recipiunt, singu-
lis disputationum materias assignant, quas il-
li in theses digestas, & typis excusas distribu-
unt. Theologi duplices Baccalaureos habent,
biblicos & Sententiarum, siue formatos & in-
formes. Iurisconsultorum Baccalaurei præter
solennem Disputationem, quæ Repetitio vo-
catur,

catur, duplex examen subire coguntur: priuat-
tum coram ordinarijs professoribus, & publi-
cum coram toto duodecemuirorum cele-
berrimo collegio, in Capitulo Reuerendi &
insignis Capituli S. Andreae, quod pluribus
horis durat. Nam duas materias, hora 6. ma-
tutina sibi assignatas, hora 4. pomeridiana,
velut ex tempore, cum textu, & glossis, am-
pliationibus & limitationibus, dubitandi de-
cidendi quæ rationibus exactissimè explicare
tenentur, & Dominorum Doctorum obie-
ctionibus respondere oportet.

Hoc examine finito, examinatus cum suo
præsentante & assistente in cubiculum vi-
cinum secedit, Decanus suffragia singulorum
Dominorum Doctorum sæper admissione
exquirat.

Si admittitur, statim præsentatio fit, pro-
cancellario ad Gradum licentiæ impartien-
dum.

Iuris Canonici vel Ciuilibus Doctores Colo-
niæ raro promouentur, nisi ætate, Doctrina,
prudentia, rerum usu præstantissimi. Ideoque
apud omnes vicinos plurimum ijs tribuitur,
& grauioribus de rebus, à Regibus, Principi-
bus, rebus publicis, consuluntur. Cum tanta
sollemnitate Doctoralis pileus rubeus imponi-
tur, vt totam urbem in admirationem rapiat,
& vix alibi similis cæremonia conspiciatur.

Cum equitatu exornatissimo, instructo-
que clarissimo comitatu, Amicos & conuiuas
per urbem inuitant, & splendidò Theatro in

Æde Metropolitana, heroicè promouentur, inde, Deo gratijs actis, salutatisque tribus Regibus, ad epulum Doctoreale honorificentissimè procedunt.

Quæ de gymnasijs dicta sunt, paulò altius repetenda videntur. Ex annalibus ergo facultatis artium atque vniuersitatis perspici-
tur.

Quod Coloniae Agrippinae diuersa Collegia studiorum erecta fuerint, quæ Bursa vocabantur. Inter quæ antiquissimum fuisse videtur, Bursa Magistri Andreæ à Verdena, & M. Arnoldi à Klottingen. Cuius mentio fit lib. 1. annalium facultatis artium. anno 1416. Quæ Bursa adhuc durauit Anno 1445. vt lib. 2. annalium videre est. Ioannes Custodius Attendariensis, M. Parisien. anno 1419. inscriptus, aperuit Gymnasium, quod ab illius successore Cornelio Dordracensi, postea Cornelianum dictum fuit. Sed hoc regimen continuatum fuit vsq; ad annum 1522. tunc interijt Henricus Gorchemensis anno 1420. Doctor in Theologia promotus, & in Rectorem Vniuersitatis electus fuit, Hic scholam, post à Gerardo de Monte, Montanam dictam, aperuit. Et si non eodem loco quo nunc est. Nam è regione templi Machabæorum habitasse dicitur.

Laurentiani Laurentiani Gymnasij primus moderator fuit Ioannes Hulshalt Mechliniensis, Anno 1426. promotus Magister. Hunc in regimine secutus est, Laurentius Groningensis, à quo
Gym.

Gymnasium nomen retinuit. Laurentius in
exercitio collegam habuit M. Ioannē Kuick,
ui anno 1450. à Laurentio secedens nouam
scholam, Cucanam ab ipso dictam, aperuit,
in platea S. Maximini.

Sed ista scola propter Velsij Hagani hære-
m anno Dom. 1556. foundationibus ad Gym-
nasium Montanum & Laurentianum transla-
ta, clausa est, non diu post, DD. Ioannes Rhe-
mus Coloniensis, Henricus Dionysius Neo-
magensis, & Franciscus Costerus Mechlinien-
sis, Societatis Iesu Theologi, qui Roma Co-
loniam venerant, ad nouam scholam ibi ape-
riendam admissi sunt. Nouamque Corona-
rum vocarunt. Quod iam ad S. Agatium, in
platea S. Marcelli, plurimum floret.

Montani Gymnasij primus moderator *MONTANUM.*
fuit Henricus Gorrichimensis, Magister Pa-
risiensis Lutetia Parisiorum huc veniens, an-
no 1419.

Eius in regimine collega & successor, Ge-
rardus Ther Stege, à monte Domini, à quo
nomen Gymnasium retinuit. Ille Magistros
artium promouit, quanquam Magister no-
ster & sacrę Theologię professor erat. Cum-
que aliquam diu gubernasset, Lambertum à
Monte Domini, ex sorore nepotem, colle-
gam assumpsit, & moriens successorem reli-
quit, anno 1480.

Lambertus ille ædes Collegij, quas cōductas
tantum habuerat, coemere, & proprias face-
re cepit. Nam domos diuersas in hunc finem

comparauit, GrossenWalde anno Dom. 1469. NeuwenWalde/ AltenWalde anno 1498. denique anno 1499. paruam domum in angusto vico, per D. Valentinum Engelhart. Fuerunt D. Lamberto in regimine variij collegæ, qui etiam Bursam non parum rebus & bonis suis auxerunt. Nempe Ego à Driel, emit sibi domum, dictam ad Agnum, eamque Gymnasio legauit.

Eberhardus à VVesalia, Iacobus Scleger, Valentinus ab Engelhart à Geltershem, Lamberti Collegæ diligentissimi extiterunt. Quorum postremus, Valentinus, alijs domibus à Lamberto acceptis, adiecit, dictam ad Turrim, & omnes alias ædes, vna cum hac, in Gymnasij perpetuum vsum consecrauit, anno 1504. subiectis conditionibus. Primò, vt in eo doctrina S. Thomæ Aquinatis traderetur. Tum, vt liberum sibi sit, quoad vixerit, per se, vel per alium res Collegij administrare. Deinde, vt non sibi modo, sed etiam successoribus suis Regentibus, libera perpetuo maneat facultas, in testamento successorem & moderatorem, non quemcunque, sed an regendum aptum, & idoneum atque in Collegio promotum nominandi. Quartò vt possit ad arbitrium suum tam ipse, quam successor Magistros & Lectores, quoties res Gymnasij postulet, & assumere, & iterum amouere. Quintò, Si contingat Regentem vel sine testamento, aut nullo successore designato, vel inepto ad regendum nominato, mori, eo casu

casu administratio ad seniore[m] pro tempore Magistrum & lectorem qualificatum deuolueretur. Sextò, Si quando Regens vel prauis moribus, & vita, vel disciplina nimis dissoluta, vel simili quapiam ratione, collegium infamet, per Priorem Prædicatorum, consilio & auxilio, vel Facultatis artium, vel Rectoris vniuersitatis, amoueri, & alium substitui. Septimò, Ne Regens ædes Bursæ pro vlla re alicui oppignoret, sed liberet potius, & facta tecta conseruet, & tueatur. Postremò, Si inter Regentem, & magistros, vel pauperes studiosos lis aliqua oriatur, illa auctoritate Domini Prioris Prædicatorum dirimitur. Copia huius foundationis, eiusdemque approbatio tam per facultatem artium, quam Vniuersitatem habetur lib. 1. copiarum. Idem ille Valentinus anno 1516. fundauit elegans hospitale in patria sua Gelterflem: & voluit; Si fundatio ita in omnibus clausulis suis non obseruetur, tunc Collegio Montano in studiosorum sustentationem cederet. Quam fundationem Episcopus & Capitulum Herbipolense approbarunt, & se defensuros promiserunt. Valentinus moriens Matthiæ Cremorio Aquensi executionem sui testamenti commisit, atque etiam successorem in regimine reliquit. Qui me ad matriculâ Collegij Montani ascripsit.

Hic moriens Gerardum Matthesium Geldriensem successorem dedit. Cuius Collegæ fuerunt plurimi egregij & doctissimi viri,

Ioannes Habichorstius Monasteriensis, Gerardus Huttingius Dottekemensis, Ioannes Vuchtius, Hermannus Fabritius, Marcus Tylanus, Hermannus Fleius Svvertensis, Iacobus Middendorpius Transisulanus, Qui cum anno 1564. propter acerrimam pestem tunc Coloniae grassantem, clausisset Gymnasium, & aperuisset iterum, propter altiora studia, & publica negotia ex Gymnasio discessit, alijs peritioribus lampada tradens. D. Gerardus Matthysius Gymnasij successorem deputauerat, D. Iacobum Burskenium, fratrem suum vterinum, sacrae Theologiae Licent. Canonicum in collegiata Ecclesia S. Andreae, adhuc superstitem. Qui in D. Hermannum Fleium Svvertensem, Sacrae Theologiae Doctorem, & apud S. Vrsulam Canonicum, atque ad D. Cunibertum Decanum transtulit.

Idcoque Gymnasij cura propter illius quoque occupationes & valetudinem peruenit ad Reuerendum & eximium virum, Dominum Gualterum Xylandrum, sacrae Theologiae Doctorem, & Professore publicum, ad S. Andream Canonicum, & Gymnasij Regentem vigilantissimum. Quem Deus in isto munere ad sui nominis gloriam, & animae ipsius salutem, Gymnasijque incolumitatem diu conseruet. Multae enim praeclarae foundationes superioribus annis illo Regente Gymnasio Montano accesserunt, & Gymnasium ipsum pulchrè iam floret.

Gymnasiorum istorum Praefecti, Regentes

tes nuncupantur; penes quos est auctoritas recipiendi professores, admittendi discipulos, ordinandi studia, ipsumq; Gymnasium cum consilio Seniorum gubernandi. Si omnium Gymnasiorum & Collegiorum foundationes, origines progressionis incrementa, & viros Illustres ac scriptis claros huius Academię recensere vellem, charta & tempus deficerent.

Memoratu dignū est: quod de Nicasio de Voerda narrat, Ioannes Trithemius de scriptoribus ecclesiasticis, & Tho. Bozius lib. 22. de signis Ecclesię. Nicasius de Voerda Mechliniensis, natione Teutonicus, patria Brabantinus, captus à tertio ætatis suę anno oculis, & ob id eleméntorum quoq; omniū naturaliter penitus ignarus, velut grāde miraculū, secundum nostra tēpestate Didymū Alexádrinum exhibuit; dū in omni doctrina & scientia tam diuina quā humana eruditissimus euasit. Nam in Gymnasio Coloniensi, vbi & mortuus est, iura publicè docuit: libros vtriusq; iuris quos nunquam vidit, auditu didicit; tenuit mente, apertè recitauit. In Vniuersitate Louaniensi gradum magisterij in artibus primo suscepit, scholas postea aliquanto tēpore in Mechlinia rexit; deinde ad Louaniū reuersus, in S. Theol. Licentiatus constituitur, & singulari dispensatione apostolica sacerdos ordinatur, prædicat publicè, audit confessiones, ad altare ministrat, Euangelium cæcus coram omnibus (mente vtens pro libro) rēcitāt: tantū ad altare diuina per se non celebrat.

Postre-

Postremo in Colonienſi Academia omnium Doctorem conſenſu Doctor Canonici iuris factus eſt, & Legum quoque imperialium cautus interpres, edidit celeberrimum opus, quod in eadem vniuerſitate Colonienſi multis excipientibus extraordinariè legit. Moritur Coloniae in maiori eccleſia ſepultus ſub Friderico 3. Imperatore, anno 1491. 17. Calèd. Septemb.

Quod exemplum Coeci plures ingenioli viri imitari cœperunt, vt in Philoſophia, in Iure, & in Theologia, coniunctiſſimis ſtudijs magni euaderent, & honores pileosque ſcholasticos cum laude conſequerentur, editisq; libris clarent.

Et ego illorum omnium minimus in tribus iſtis facultatibus, promotus, pluribus annis publicè profeſſus fui : vtinam tanto cum fructu, quanto labore & fide.

Habetque ea vrbs tria pariter excellentiſſima ornamenta; clerum, Academiam, & Senatum. Clerus ante has bellorum Clades, & diuturnas difficultates ornatiffimus & florentiſſimus erat: ſiue pietatem, & mores, ſiue tēplorum multitudinem, amplitudinemque, ſiue Nobilitatem generis, doctrinam, opes, conſideres. Ade Metropolitica nullum in tota Germania Collegium, nobilius atque illuſtrius habetur. vbi ſummæ tantum Nobilitatis, Regum, Ducum, & Principum, Comitum, Baronumq; filij recipiuntur, præter octo preſbyteros Canonicos, qui Sacrae Theologiae,

giæ, vel Iuris Doctores aut Licentiati sunt: ut non modò Ecclesiam suam rectè gubernare possint, verumetiam Archiepiscopo, cuius consiliarij naturales, & viscera sunt, in conseruanda Catholica religione, & administranda Republica vsui & auxilio esse queant. Sunt & alia septem celeberrima canonicorum Collegia, D. Gereonis, Seuerini, Cuniberti, Andreæ, S.S. Apostolorum, Mariæ ad gradus, & Georgij: nam S. Vrsulæ, & Mariæ in Capitolio atque Ceciliæ collegiū, illustres & nobiles virgines cū aliquot Canonicis possident.

Ad hæc 19. Parochiæ sunt, plurimæque virorum & sacrarum virginum cœnobia, atque domus pro viduis & pijs mulieribus consecratæ. De pretiosissimis S.S. martyrum reliquijs, amplissimisque sacris, atque templis nihil in præsens volo dicere, cū ea res peculiare opus requirat.

Archiepiscopus Colonienfis S.Rom. Imperij Princeps Elector, ac per Italiam Archicancellarius, VVestphaliæ, Angariæque dux est, qui cum ob prouincię amplitudinem omnibus rebus, quæ ad religionem & diuinum cultum politiamque spectant, per sese vacare non possit, in Pontificalibus vicarium siue suffraganeum accepit, Episcopum Cyrenensem. Qui iuri dicundo præsertim ecclesiasticis Archiepiscopi nomine præest, Officialis dicitur. In cuius consistorio propter causarum multitudinem varij Iuris & iustitiæ mini-

ministri habentur, quorum alijus dicunt, alij
causis patrocinantur, nonnulli tabelliones
& scribæ sunt, quidam etiam nuntij & pro-
motores. Qui vt odium atque inuidiam ante
iudicium deponerent, veræ iustitiæ & extre-
mi iudicij ac propriæ salutis admonerentur,
in Metropolitana Ecclesia ad altare S. Nico-
lai certa quædam sacra fundata fuerunt, quæ
Officialis iudex, cæteri que assessores, & mi-
nistri antequam ad aulam progredierentur,
audirent. Academia etiam ecleberrima &
florentissima est, & in omni doctrinarum
genere viris præstantissimis abundat. Ex
qua Theologi, pastores, animarum & cor-
porum Medici, prudentissimi iurisconsul-
ti pro Cancellarijs, Consiliarijs, Iudicibus,
Scabuijs, Magistratibus, & officiorum publi-
corum Præfectis, Philosophi, Musici, Mathe-
matici, vicinis prouincijs, cum maximo ea-
rum fructu suppeditantur. Ideoque Coloni-
ensem Academiam Summi Pontifices, &
Imperatores, atque Reges & Principes præ
cæteris Academijs Germaniæ semper hono-
rarunt.

Leo 10. Pontifex Maximus tam hanc Co-
loniensem quam ipsius Filiam Louanien-
sem Academiam agri dominici pijsissimam
gloriosissimamque cultricem appellabat.
Ingolstadienses publico scripto Coloniam
studiorum parentem dixerunt. D. Cardina-
lis Hosius apertè fatetur, Coloniæ Agryp-
pinæ potissimum deberi quod reliqua ad
Rhe-

Rhenum Germaniæ pars à Catholica religione non defecerit: cùm in hanc velut Cynosuram omnes intueantur. A. Philippo II. Rege Catholico, ex Hispanijs in Belgium Dux Albanus missus, anno 1569. edicto publico, subditos Regis, è Belgio Coloniam studiorum causa proficisci vetuit: sed solidis argumentis informatus, quòd hoc Colonienfi Academia, tam præclare de tota Ecclesia Dei merita indignum, ipsique Belgio perniciosissimum futurum esset, acquieuit.

Ad Rempublicam ipsam quod attinet: pulcherrima, ornatissima, amplissimaque Germaniæ vrbs, ad Rhenum nobilissimum flumen sita, Vbiorum sedes, & Inferiores Germaniæ Metropolis vocatur. Sex Consules habet, amplissimos & prudentissimos viros, quorum. bini, per vices, integro anno magistratum gerunt. Suntque hoc tempore Consules, quos veteri Romanorum more fasces sequuntur, Marcus Benneke/ & Ioannes Enstirchē. Duo proximè futuri Consules, iam Questores sunt: Ioannes Hardenradius, & Arnoldus à Segen. Reliqui duo proconsules Hildebrandus Suederman/ & Gerardus Angelmecher/ circa festum Natiuitatis Ioannis Baptistæ, fasces ex consuetudine inueterata deposuerunt. Quatuor ex illis Vniuersitatis prouisoires sunt. Senatus amplissimus ex grauissimis Iurisconsultis, ex viris Nobilibus, & egregijs atque prudentibus constat. Nihilominus tres Syndicos vtriusque Iuris, & maximarum artium doctri-

doctrina, & rerum vſu clariffimos dignis ſtendijs alunt; quorum conſilio & opera domi & foris, vtantur. Sunt autem illi nunc domini college, & amici mei Guilielmus Hackſteinus, Adamus Hulſius, & Ioānes Kroneburgius, ordinarij in vtroq; Iure profeſſores. Olim apud priſcos in paganismo Romanos ad arā eius Dei, in cuius templo Senatus habebatur, ſinguli patres pro bono conſilio & felici euentu prius ſupplicabant, vt in Academia Romana demonſtraui. coloniz ante curiam ſacellum eſt B. Mariæ virginis (vbi aliquando ſynagoga Iudeorum fuit) in quo Senatores antequam ſenatum ingrediantur ſerè ſacrum audiunt, & Deum orant, vt ſalutaria conſilia iſtis aſpiret, eorum conatibus adſit, ſepoſitisque affectibus eò ſtudia & cogitationes dirigat, vt tranquillam florentem rempublicā ad poſteros ſuos transmittant. Quod omnino ſperandum eſt, ſi Maiorum ſuorum virtutes, & prudentiam æmulari, & Sanctorum trium Regum pietatem, ſynceritate religionis, S. Vrsulæ, & vndecim millium virginum, atque SS. Machabæorum, quorū corpora gremio ſuo complectitur, martyrio dignam puritatem, vitæ & morum honeſtate imitari perrexerit.

Tres illæ coronæ; vera religio, ſapientia, & iuſtitia, ſiue Clerus, Academia & Senatus Colonia ſui vniuerſo orbi celeberrimam reddiderunt. Funiculus iſte triplex, dum coheret, difficulter rumpetur.

Que

Matthias Quadus nuper lib. 4.
 ap. 29. Geographicarum enarrationum, si-
 mul exprefsit: Coloniz Agrippinz prima for-
 ma (quemadmodum & vrbis Romanæ) qua-
 rata fuit: cuius adhuc muri, turres, ac foffæ
 erifque in locis videntur. Ac deinde anno
 80. amplificata, multa cœnobîa, templa, at-
 que suburbia, quæ extra mœnia pofita erant,
 abitu fuo comprehendit, vt à primordio
 citius mutata, femilunaris eius nunc facies
 pareat. Splendore & elegantia fuma eſt,
 lidiffimis & arcuatis cingitur muris. Qui
 portas ad defenfionem turres 83. in cir-
 cuitu colligunt. Duplici foffa, vtrinq; mu-
 vestita; lata, atque præcipite, multarum
 arborum vmbra, & proceritate amœna cin-
 tur: quæ iucundam obambulationem me-
 tationibus & studijs commoditatem æſtuo-
 ri tempore præbet. Intra mœnia, paſſim amœ-
 conſpiciuntur loca: quæ pomi, vineæ, aliæ-
 que fructiferæ arbores venuſtè conueſtiunt.
 ædificia etiam ac magnificis ædificijs tam pi-
 ari, quam priuatorum hominum neceſſita-
 paratis, pulcherrimè nitet. Ac primùm qui-
 bus (vt à religione exordiar) eſt maximum
 num, re ac nomine ſummum, ex lapide vi-
 ſo, admirabili arte elaboratum, D. Petro di-
 ctum, Cui ſi extrema artificum eſſet addita
 manus, nullum omnino vniuerſæ Germaniæ
 templum, elegantia & magnitudine non ſu-
 peraret, meritoq; inter ſtupenda Europæ an-
 tiquanda veniret: intus multorum Prin-

M m m

cipu m

cipum, Episcoporum, & Ducum, ex cupre
& alabaſtro tymbis, atque adeò trium Mago-
rum, itē Felicis, Naboris, & Gregorij corpo-
ribus iilustratur. Quid de perpolito ac niūdo
Machabæorum templo; de // millium Vir-
ginum basilica referam? quarum ſacraſſimo
ſanguine irrigata, imò verò ſanctificata, hi-
ſtoriarum documētis perhibetur Colonia, vt
venerari eam magis, quam commendare
quiſpiam poſſit. Reliquarum ſacrarum ædi-
um, & monaſteriorum permagnus eſt nume-
rus. Plebanica cenſentur templa nouendecim:
Collegiata decem: Virorum Cœnobia quin-
decim: Virginum, quarum octo velatas ha-
bent, Viginti duo: Monialium & vetularum
conuentus quinquaginta nouem: ſacella tri-
ginta: Loca item alia miſericordiæ & pietati
conſecrata, plurima Colonia habet. Xenodo-
chia duo. Noſocomia, in quibus rerum neceſ-
ſariarum abundantia, ſumma pietatis officia
egenis præſtantur, duo. Gerontophia octo.
Brephotraphium vnum, mente priuatorum
ergaſtulum vnum. Prætorix ædes hanc vr-
bem mirificè ornât, quæ magna cum delecta-
tione ſpectantium, præceſſam & rari operis
turrim oſtentant, ex quadratis & formatis ad
regulam ſaxis, venuſtè erectam, quæ arti-
ciſſimis ſtatuarum ſignis circumquaque
decoratur, quorum ſuprema ſummo tamen
in loco poſita infimorum præportioni tam
aptè reſpondent, vt omnes eiſdem magni-
tudinis

adūis esse videantur. Speculares in apice habet fenestras, per quas visus in omnes Ciuitatis partes panditur. Ante annos aliquot hilarula, & concinna meniana, singulari artificum industria fornicata, eximio mirificoque opere constructa, quæ columnis quindecim politè sectis, ambulacrum tecto clausum sustentant, magnis Reip. sumptibus, non parum ornatus prætorix domui accessit. Ex opposito sacellum, vbi quondam Iudæorum Synagoga fuit, quod anno salutis 1426. D. Virgini nuncupatum, Hierosolima dicitur: in quo tabula tanto artificio facta conspicitur, vt eam excellentes pictores summa cum voluptate contueantur. Ab ea parte quæ solis exortum curia spectat, Antiqui fori latus, ambulacrum aptum ex cādido lapide, cum artificioso horarum indice, exornat. Forum hoc præstantissimis ædificijs vndique cinctum, frequentissimo populi conuentu hebdomadam ter nundinis frequentatur. Iuxta est Ecce-narium multò magnificentius & ipsum pulcherrimarum ædium ordine decenter circumdatum.

Vrbis plateæ latæ, amplis directæ spatijs, magnis sunt stratæ lapidibus, & pulcherrimis ædificijs nitent. Huius porrò vrbis politia florentem Reipublicæ Romanæ gubernationem apprimè refert. Etenim si Consulum, Proconsulum, Censurum, Tribunorum, Vigilum, Quæstorum, annonæ

M m m a

præ-

præfectorū dignitatem consideres: si rectum & inflexibilem iustitiæ baculum, fascium loco vti vulgo existimatur, receptum: si Tribuum ordines, si civilem Senatorum auctoritatem; si denique Capitolium instar Romani ædificatum obserues; quasi effigiem & vltimum quoddam simulacrum Romanæ vrbis, hanc Agrippinensem videbis tempus. vt non immeritò notiuo quodam iure Romanorum dicatur. Præstantissima etiam antiquitatis monumenta ipsa passim vrbe, inueniuntur. Est & hic optimarum quarumque disciplinarum vniuersitas Anno Christi 1388. ab amplissimo Senatu instituta, primarum facultatum, artium, alijsque insuper Collegijs ad studiosorum subleuandam inopiam, ab optimis viris fundatis. Ornatissima, ex hac Louanien-sis pari dignitate filia, Anno 1426. prodijt.

De priuilegijs quæ Summi Pontifices, Imperatores, Reges, & Principes Colonien-sis academiz indulserunt quædam vlteriùs addere debui.

Vrbanus ergo VI. vt ante dictum est, ad laudem Diuini nominis, & fidei Christianæ propagationem, ac commodum non solum Ciuitatis Colon. sed etiam regionum Circumiacentium incolarum profectum consensit, vt Coloniz haberetur studium generale ad instar Parisiensis, tam in Theologiæ & Iuris Canonici, quam alia quauis licita facultate. Quodque studentes & legentes in eodem, omnibus priuilegijs, libertatibus & immunitatibus

Magistris in Theologia, ac Doctoribus legentibus & commorantibus in isto studio Parisiensi, gaudeant. Quodque studiosi Coloniae studiorum suorum praesentia, & magisterij & Doctoratus honorem possint adipisci, per magistrum vel magistros aut Doctorem vel Doctores, illius facultatis, in qua studuerunt. Praeposito Ecclesiae Coloniensis. qui pro tempore fuerit, vel ab eo deputato Vicario sufficienti & idoneo, vel qui vacante praepositura per Capitulum deputatus fuerit, praesententur. Idemque Praepositus vel Vicarius deputatus Magistris & Doctoribus in eadem facultate actu regentibus conuocatis illos sic praesentatos, in his quae circa promouendos ad Magisterij vel Doctoratus honorem requiruntur, iuxta modum & consuetudinem, quae super talibus in generalibus studiis obseruatur, obseruatis, examinare studeat diligenter, ipsosque si idonei reperti fuerint, huiusmodi licentiam tribuat, & magisterij vel Doctoratus honorem conferat & largiatur. Illi verò qui in hoc studio Coloniensis. examinati & approbati fuerint, ac docendi Licentiam & honorem obtinuerint, absque examine & approbatione alia, legendi & docendi tam in Ciuitate Colon. quam in singulis alijs generalibus studiis, in quibus voluerint legere ac docere, statutis & consuetudinibus quibuscunque apostolica auctoritate, vel quacunque firmitate alia roboratis, non obstantibus, plenam & liberam habeant faculta-

tem. Datum Perusij, 12 Calend. Iunij, Pontificatus sui anno vndecimo. Bonifacius. 9, priuilegium dedit, quod studentibus vel legentibus in vniuersitate Colonien. in quacunque facultate licita, beneficiorum ecclesiasticorum fructus, prouentus, redditus, reddi debeant, quàm diu studio literarum institerint. Datũ Romæ apud S. Petrum. Idus Nouemb. Pontificatus. anno. 1.

Et alia Bulla istius Priuilegij perpetuos conseruatores & executores deputauit, Abbatem S. Martini Colo. & S. Saluatoris Traiecten: ac S. Pauli Leodien. Decanos, eodem anno & die. Peculiâriter iisdem executoribus facultatem & mandatum dedit, priuilegia Legentium, & studentium Colo: defendendi, contra quoscunque eorumque iniureatores, molestatores, oppressores, auctoritate Apostolica compescât: Eodẽ anno & die. & quod Vniuersitatis Rectores in causis magistrorum, Doctorum, Scholarium & stationariorum suorum mandata vbique exequi possint, non obstante priuilegio, quod aliqui Principes se habere asserabant, quod in ipsorum territorijs nullæ literæ apostolicæ executioni demandari possent, absque sua examinatione, approbatione & vidimus. Romæ III. Nonas Nouembris, Pontificatus anno 4.

Rectori quoq; & prouisoribus vniuersitatis perpetuo duraturũ priuilegium concessit: quod

Quod semper Rector atq; Prouisores viginti
personas ecclesiasticas quæcunque beneficia
ecclesiastica obtinentes, eligere, & nominare
possint, quibus per decennium leges ciuiles
valere, & postquam Doctoratus honorem
acceperint, regere & quoscunque actus ec-
clesiasticos exercere liceat, & permittatur.
Romæ x. Calend. Septemb. Pontificatus an-
no. 5.

Eisdem Rectori & Prouisoribus alio pri-
uilegio potestatem dedit, in Collegiatis Ec-
clesiis vnā personam idoneam, & ibi in ali-
qua facultate promoram, ad Canonicatum
& præbendam nominandi, qui per dictos
conseruatores & executores collationem,
& possessionem statim consequantur: quæ
bullā Indultum de prima gratia vocatur.
Romæ XVI. Calend. April. Pontificatus
anno 5. Quam bullam Bonifacij, Eugenius. 4.
confirmauit, ampliavit, & alteram adhuc
præbendam adiecit, quæ de 2. gratia appel-
latur. Bohemiæ anno Incarnationis Do-
minicæ 1437, die 5. Iunij, Pontificatus an-
no 7.

Eam bullam super præbendis de 2. gratia
Nicolaus V. anno Incarnationis dominicæ
1451. die. 9. Calend. Iunij, Pontificatus an-
no. 5.

Et anno 1453. Idib. Mart. Pontificatus
anno 7. confirmauit quidem, sed alium conser-
uandi modum induxit, qui adhuc obseruatur.

M m m

4

P a r t e m

Datis conseruatoribus & executoribus, Leodiensi, Bönneſi, & S. Caſtoris Confluentiz Decanis. Ne per aliquas preces hæ nominationes & prouiſiones impediatur, ſanxit Alexander Papa anno Incarnatiõis dominicę 1492. die 72 Calend. Decemb. Pontificatus anno I. Per quę apoſtolica Indulta, multi pij & doctiſſimi viri promoti fuerunt, qui non tantum in Ciuitate, & diocęſi Colonię, ſed & vicinis etiam prouincijs eccleſiæ & republicę plurimum profuerunt.

Tertiam Gratiam addidit Paulus IV. an. 1558. ad triennium duraturam; ſed ſequentes Pontifices hætenus eam prorogando continuauerunt; Conſeruatoribus & executoribus, conſtitutis, Abbate S. Martini, Decano S. Pauli Leodien. Priore Dominicanorum Inquiſitore apoſtolico. Aquenſi, S. Florini Conſultino Leodięſi, & Treuirenſi Decanis. Acceperant enim Summi Pontifices; nec tam ampla quàm profeſſorum labor & dignitas poſtulabat; nec tam multa, vt, prælectionum numerus requirebat, ſalaria conſtituta eſſe: Ideo per iſtam viam huic difficultati non nihil obuiam ire voluerunt. Ne deeſſent viris doctis præmia, & profeſſionis ſolatia. Iulius II. indulſit, quòd Rector Vniuerſitatis dignitate & honore in quibuſcunque ſtationibus, proceſſionibus, ſeſſionibus omnibus prælatis & perſonis quacunque dignitate ſuſtulis, præterquam apoſtolicę ſedis legatis, & Archiepiſ. Colonięſi, ex conſuetudine præſcripta præ-

preferri deberet. Deinde ut idem Rector alijs conseruatoribus supremus Conseruator Iurium & priuilegiarum vniuersitatis adiunctus esset: Doctoribus quoque & magistris ac studiosis Ius ipse in quibuscunque (etiā Ciuilibus causis, in quibus ordinaria potiretur Iurisdictione, summarie, de plano, sine strepitu & forma Iudicij, Ius diceret, & latus sententias & decreta per censuras ecclesiasticas, & alia Iuris remedia exequeretur.

Et Doctores atq; scholares, coram Rectore iuri stare volentes, extra Ciuitatem Coloniensem à nullis alijs Iudicibus, quauis auctoritate fungentibus, inuiti, euocari & trahi non possint.

Imo liceat Rectori causas eorum, in quacunque instantia actu pendentes, ab alijs auocare, illas summarie & de plano determinare contradictoresque per censuras, & poenas Iuris coercere.

Actempore pestis, vel alia iusta de causa Doctores & scholares extra Ciuitatem proficiscentes iisdem priuilegijs gaudeant, & eo loco quo concesserint, facultas artium, etiam extra tempora statuta suos ad gradum baccalaureatus examinare, & recipere possit. Romę, anno incarnationis 1507. Sept. Idus Ianuar. Pontificatus ann. 5.

Fredericus Imperator omnes & singulos ex quacunque mundi parte, studiorum causa Coloniā adeuntes, & redeuntes, cum familia & bonis sub Regalem protectionem &

M m m ;

cu-

tuitionem suscipiendos nullaque detrahere
 itinere suo impediendos, arrestandos, ab omni
 ni solutione pedagij, thelonij, seu tollarum,
 aut exactionis genere, immunes esse debere,
 re, sub grauibus poenis sanciuir: & executionem
 nem Archiepiscopo Colonien. Brabantiarum
 & Geldriae ac Iuliae Ducibus demandatam.
 Francfordiae 4. Augusti, anno 1441. Regis
 sui 3.

Carolus Dux Geldriae hoc priuilegium
 peculiari diplomate confirmauit, suisque
 satrapis, telonarijs & ministris mandauit, ut
 Doctoribus & studiosis Colonien. libere
 amicis suis, auxilio & consilio essent, ut con-
 rebus & bonis liberè sine vlllo telonio, facilius
 per suas prouincias transirent, pro se &
 heredibus suis, anno 1514. die 25. Septembris.

Ijs autem priuilegijs ex Decreto perpetuum
 nemo fruitur, nisi ad matriculam Vniuersita-
 tatis à Rectore ascriptus, & verè literarum
 ram dederit.

Et si prolixior fui, contrahendaque
 essent: noui tamen Collegij Theologici
 uore Reuendi Domni Ioannis à Svvolo
 IV. Doctoris Metropolitanae Ecclesiae Can-
 nici, Presbiteri, & ad S. Andream Decanus

anno 1578. potissimùm erecti,

obliuisci non de-

beo.

NOVI

169

LIBER V.
NOVI THEOLOGI COL.
LEGII LEGES ET CON-
stitutiones.

DE COLLEGIO.

I.

COLLEGIVM istud Theologicum, Mag. D. Rectoris ac eximiorum D. Theologorum fauore & auctoritate, eum potissimum in finem institutum erit, vt Dei Opt. Max. gloriam, totiusque Ecclesie vtilitatem, dignissimè curet.

1. Ac sedulam proinde, operam dabit, vt, quod incitiam quorundam, vitaque non satis probata, varijs in locis, hactenus perditum fuit, sacrosanctis Theologicis studijs, aucto Professorum ac Studiosorum numero: gratia adspirante diuina, cura, diligentia atque labore, restituatur.

2. Ordinariam disputationem, de omnibus ijs quæ in controuersiam nunc passim vocatur, hebdomadatim iuuabit atque ornabit, quibuscunque modis ac rationibus poterit.

3. - Omni cogitatione & cura in id diligenter incumbet, vt scriptores Ecclesiastici, qui in Bibliothecis abditæ latent, ad communem vtilitatem, venustissimis literarum notis committantur, & qui publici sunt, politius, emendatiusque edantur.

4. Commendam sibi vnicè habebit hæresum, & sectarum diuersitate nefariè dissectam, vtramque, æquè sibi vicinam, Germanicam,

am, seduloque curabit, vt difficillimis hisce temporibus, eorum quasi Seminarium existat, qui erudita pietate Achilles, & inuictos, pro Domo Domini Atlantes, se præbeant.

6. Religionem orthodoxam sanctissimè tuendam arbitrabitur, & pro ea, tanquam aris, focusque scripto, & sermone constanter decertabit.

7. Diligentissimam pauperum eorum, qui Collegio nuncupati, ac proinde domestici sunt, curam habebit, horum studia, piosque conatus, modis omnibus in Christo promouebit atque solabitur: horum nullum inopiâ, & egestate premi concedet, sed singulis, tanquam charis filiis tempore, loco, ac modo conuenienti, pro facultatibus suis, probè prospiciet.

8. Etsi autem rarè sit tam foelix societas (quemadmodum D. August. varijs scripturæ exemplis confirmat) in qua non reperiantur quandoque mali, nullum tamen Collegium feret, de quo locus ille Pauli. 1. Cor. 5. intelligi queat: Si quis frater nominatur &c. hoc est, cuius inhonesta, famosa, ac scandalosa vita, aut suspecta vel non approbata doctrina populo Christiano, & Ecclesiæ Dei noxia esse queat.

9. Quicumque Collegio nomen dederint, sub iuramento eius vtilitatem dignitatemque procurabunt, eiusdemque secreta, iuramenti similiter religione, non reuelabunt.

10. Quia verò, omnis virtus vniuersa sibi maior

hoc est seipsa diffusa, nulla ratione expediet, ut exercitia vlla Theologica, puta, disputationes, aut sublimiores prælectiones alibi, quàm in publico isto Collegio, & in schola huic Facultati destinata, admittantur, ne, ut plurimum fit, ex diuersitate, aut turbæ, aut dissentiones, aut etiam schismata tandem aliquando pertimescenda veniant.

1. Nullus etiam post hac Theologicæ Facultatis statuto, ad vllum promotionis gradum admittetur, aut, si promotus ante fuerit, Baccalaureus habebitur, nisi qui Collegio nomen adscripserit, eiusque simul onera tulerit.

2. Concessum insuper à Doctoribus Theologis, ut pro Licentiæ gradu consequendo, prater extra consueta Collegij exercitia respondeatur, ad Beccalaureatum autem vtrunque obtinendum factis in Collegio responsionibus, satis factum fuerit.

3. Etsi verò saluberrimus Almaz Vniuersitatis nostræ Colonienfis legibus prudentissimè à maioribus cautum sit, ne quidpiam, ad Theologiam maximè spectans, ab aliquo, in publica literarum monumenta referatur, quod ante ab eximijs M. N. discussum, approbatumque non fuerit, ut proinde nunc alijs dispsam constitutionibus cauere, superuacuum appareat. Vtile tamen, imo necessarium esse constat, ut scripturienti hoc sæculo, accuratissimè obseruetur: ne alicui Collegarū liceat, quacunque etiam de re quidpiam edere, in quo promotionis Theologicæ titulum,
nomine

nomini suo apponere statuat, nisi id primum à Doctõribus Theologis, tum à Collegio cõcessum, approbatumque fuerit.

14. Extraneis denique à Collegio nondum receptis (Theologicas etiam si sint promotiones adepti) quamdiu ad Licentiæ dignitatem euecti non fuerint, omnis sit, vel minimum quicquam scribendi, edendive potestas ablatã, quod aut Baccalaurei, aut Licentiandi titulo, illustrare cupiant. Cum ij, ex præcedenti capite, Promotorũ loco, nullatenus habeantur. Quod si autem tales, Titulo Theologicæ Promotionis suppressæ, hoc tempore, quo Librorum faciendorum nullus est finis, edere aliquid velint, liberum ipsis relinquitur, vt ingentia typographorum prælis volumina tradant, dummodo adulterina religione contaminata non fuerint, & lucem ferre queant.

DE DICTATORE, FISCO SEV Quæstore & Senioribus:

I.

Dictatorem designandi potestas, penes Doctores Theologos, Quæstorem autem, & Seniores eligendi facultas, penes collegas, erit.

2. Dictatori, Quæstore, & Senioribus, omnis sit commissã potestas admittendi quempiam ad Collegium, vel ex eodem remouendi: decernendi quidpiam in singulis eiusdem causis, eius leges, & consuetudines interpretandi. Quod si autem disparia inter Collegas
vota

vota aborta fuerint, Dictatori integra controuersias dirimendi auctoritas esto.

3. Aequitas autem postulat, ut omnes in vniuersum Collegæ, honorem ac reuerentiam Dictatori exhibeant: Quippe qui Collegij Præses per iuniorem Collegam conuentus æget, proponet, accusabit, veniam concedet, vota colliget, errata inscribet, omniaque ut secundum leges & consuetudines fiant, curabit.

4. Quæstor, Collegij causas, apud Dictatorem & Seniores, aut, si grauior incidat causas, & si Dictatori quoque visum fuerit, apud Rectorem, aut Decanum, si in forum cōtentiosum non cadant, defendet: Multas, & si quid alioqui Collegio debebitur, diligenter exiget: Pecuniam publicam in Collegij & scholæ usum fideliter custodiet: Accepti denique, & expensi rationem Dictatori, & Senioribus singulis quatuor anni temporibus reddet.

5. Dictatoré aut Quæstoré si aut valetudinis, aut negotiorum causa abesse contingat, illius quidē officiū Baccalaureorum Senior obibit. Huius verò loco, Collegarū aliquis substituetur.

DE COLLEGIS

I.

IN nouam hanc Theologicorum exercitiorum officinam, præter promotos Baccalaureos, quibus huius Collegij cura potissimū demandata est, hi etiam admittentur Collegæ S. Theologicæ Licentiati, Artium Magistri, aut Licentiati, & viri Religiosi etiam si promoti nō fuerint.

Ita

2. Ita tamen, vt tam promoti, quam non promoti Collegæ, editam in Concilio Tridentino fidei professionem, manus stipulatione coram D. Decano confirment: Tum, vt decretis, & constitutionibus Collegij, & in quibuscunque eorum nomine, exortis controuersijs Superiorum censuræ atque iudicio se acquieturos, promittant. Tertio, vt duas marcas rotatas, Collegij Fisco pro inscriptione persoluant.

3. Dum Collegarum aliquis ad altiores dignitatum gradus euehitur, decens planè est, vt singuli Actum præsentia, habitu honesto, & alia, si qua possunt, ratione, libenter decorent.

4. Si Collegarum aliquis in Licentiatum promotus fuerit, & iam porrò manere in Collegio velit, ab omnibus eius legibus libererit, nisi quod ad Conuentus vocatus, lege constituta, veniet.

5. Collegij legibus nemo soluetur, nisi publica responsione, vel per se, vel per alium, debita cum gratiarum actione, prius Collegio renuntiet: & omne æs alienum persoluat.

6. Quòd si Collegarum aliquem mori contingat, rationi Christianæque pietati consentaneum erit, vt omnes decenti habitu infusus prodeant, simul etiam in iugi Missarum sacrificio, in quo Defunctus precibus Deo commendabitur, satis maturè, in adornatis Collegio subcellijs, compereant.

DE

DE DISPUTATIONIBVS.

I.

Dictator & Quæstor operam dabunt, vt disputationibus intersint: quod si autem euidentissimis impediuntur negotijs, quò minus adesse possint, pridie ante disputationem ijs catalogum mittent, qui ipsorum, pro consuetudine Collegij, vices sustinebunt.

2. Feria sexta, aut cæteris, quibus disputabitur, diebus, Respondens cum opponente in puncto horæ octauæ, cæteri verò Collegæ, statim hora nona scholæ intererunt, neque ante discedent, quàm Collegarum vltimus, circa vndecimam, argumentum suum proposuerit. Nisi fortè eiusmodi facultas ipsi à Dictatore concessa sit. Is namque & eam dare potest, & ab hoc, si quando opus erit, per schedulam propria manu scriptam, petere oportebit.

3. Nullius, cuius læsa valetudo, & quæ ex vrbe non fuerit, à disputationibus se absentiandi excusatio, tertio ex ordine admittetur.

4. Quicumque serius veniendi facultatem consequuti fuerint, statim atque accesserint, Dictatori, Quæstori, aut primo Baccalaureo sese exhibebunt, & Collegarum deinde subsellia occupabunt.

5. Catalogo lecto, iubente Dictatore, materiæ distribuuntur, ac vnicuique pagina ex ordine porrigetur.

6. Distributione facta, omnes subsellia, pro digni-

dignitate, & promotione sibi destinata, modestè capient.

7. Nulli liceat, prius ab altero propositum argumentum vrgere, quàm ille ipse, qui disputat, ab instantia desistat, aut alter ex Theologorù mandato argumentari incipiat. Quod si tum fortè duo simul incipiant proponere, taceant omnes Dictatori, Baccalaureus Licentiatò, Magister Baccalaureo, & in vnoquoque gradu, iunior seniori.

8. Vndecima hora audita, surgentibus eximjs M. N. finis disputationibus imponetur.

9. In publicis disputationibus, pro earum rerum, quæ in ijs tractantur, dignitate, silentium, modestiaq; seruanda, nec argumenta, vel argumentari incipiens, anteriore obiectione, anteuertendus.

10. Respondens septimana præcedenti, impressas, aut scriptas theses suas, prius tamen à R. D. Decano visas, & approbatas, Collegis distribuet. Respondèdi autem, & opponendi ordo, ex Catalogo Dictatoris petetur, in quo inscriptionis ordo inter Collegas seruabitur.

11. Respondens locum, & sedem Præsidis vacantiarum occupabit: Breuissimam autem exegesis, vt maior temporis pars disputationibus tribuatur, præmittet.

12. Cuicunque disputationis materia assignata, etiamsi ex improviso profectio, vel aliud quoduis impedimentum incidat, nihilo tamen minus, si non ipse saltem alterius opera, respondendi muneri satisfaciet.

13. Si quis Thesium distributionem, aut responsionem, suo ordine intermiserit, qui eum in Catalogo sequitur, respondebit, modò præcedenti feria sexta, significatum ipsi fuerit.

14. Cui respondendi munus demandatum est, theses præcedenti septimana Collegis exhibebit.

15. In thesibus collocandis ita laborandum, ut acri iudicio omnes controuersie deligantur, his deinde eæ materiæ subiungantur, quæ ad mores emendandos, & conscientiarum casus pertineræ videbuntur.

16. Prior in disputando opponens erit, qui proximè respondit: eum Collegæ ordine in scholis vísitato subsequenter.

17. In opponendo diligenter cauebunt Collegæ, ne quid extraneum, alienum, & παράρρητον adferant, sed omnia ita proposito accommodent, ut causæ iugulus petant.

18. Extraneis, peregrinis, & non inscriptis, omnis disputandi potestas, penitus sit adèpta.

19. Feria sexta, festum Natiuitatis Domini proximè præcedente, absolutis disputationibus, eædem vsque in Feriam sextam Festum Circumcisionis Domini proximè sequentem suspendentur. Quòd si pridie, vel postridie Feriæ sextæ, vel in ipsam feriam sextam Natiuitatis festum indicat, disputatio vel aliquot dies anticipabitur, vel in sequentem septimanam differetur. Per totam Hebdomadam sanctam, & Paschatis, à Disputationibus suspendebitur. Feria sexta aut die sequenti post

octauam Paschatis, rursus, disputandi gratia, ad Collegium venietur.

20. Si aliàs summum aliquod Festum, aut aliud legitimum impedimentum in Feriam Sextam inciderit, eo quidem die disputatio intermittetur, sed die sequenti aut præcedente, pro temporis oportunitate, hora in disputationibus consueta, ad Collegium redibitur.

DE CONVENTIBVS.

I.

Dictator conuentionum, per iuniorem Collegam indicendarum, facultatem habebit.

2. Indiſtis conuentionibus, hora à Dictatore designata, omnes Collegæ, sub pœna in absentes constituta, intererunt, ni se legitime excusauerint.

3. Ipso die martis post quatuor anni tempora, hora secunda pomeridiana, ad constitutum à Dictatore locum, Collegæ conuenti: ibi tum mûltæ publicè legentur: eorum qui se iniuria notatos existimabunt, causæ, à Dictatore & Senioribus audientur. Si quid controuersia inter Collegas exortum fuerit, dirimetur, omniaque ea tractabuntur, quæ ad pacem, vtilitatemque Collegij pertinere videbuntur.

4. Promoti Licentiati Collegæ, non alijs Collegij legibus, quàm vt ad Cōuentus vocati veniant, constringentur.

DS

I.

Qui à disputationibus citra veniam aberunt, trium alborum poenam incurrent, vnus verò, si aut lectis nominibus venerint, aut, si absque Dictatoris venia, ante, quàm Collegarum vltimus argumentum proponat, discesserint.

2. Quicumque, nisi graui de causa, sæpius, quàm bis cōtinenter, & immediatè se excusauerint, aut iniquam, nec Dictatori probatam, absentiae causam adduxerint, duorum alborum multa notabuntur.

3. Si qui serius veniendi facultatem consequuti fuerint, & ad scholæ Disputationes accedentes, quinto, de disputationibus, capiti non satisfecerint, absentium loco habebuntur.

4. Qui Thesium distributione facta, destinata sibi subsellia non occupabunt, vel cum alijs Auditoribus non Collegis steterint, quatuor albos luent.

5. Si quis sine iusta causa, aut non impetrata à Dictatore venia, Collegarum promotioni, habitu, & loco decenti non interfuerit, duorum alborum multam persoluet.

6. Si quis præcedentis argumento nondum soluto, antequàm ipsa ordo contingat, impudentius ad disputandum sese ingesserit, arbitraria à Dictatore multa punietur.

7. A Collegij Conuentionibus, sine venia, aut excusatione probabili absentibus, trium

alborum rotatorum : post horam verò Dictatore præfixam, serius venientibus vnus albi rotati pœna imponetur.

8. Duos vltra menses extra ciuitatem profecturus, omnia prius debita Collegio persoluet : quod nî faciat, ad principale debitum, partē tertiā, mulctæ loco, adhibere cogetur.

9. Quòd si quispiam suo tempore, vel per se, vel per alium responsionem planè intermittat, is aureū in auro ob negligentiam luet.

10. Si quispiam, ob præcedentis, in Collegiorum ordine, absentiam, Theses distribuere, & Disputationi præesse cogatur, idque monitus, intermittat, eandem cum præcedente mulctam, persoluet.

11. Qui minorem, in thesium distributione, paginarum numerum attulerit, quàm præsentibus Doctoribus Theologis, atque Collegis sufficiat, is, pro qualibet pagina, album Quæstori pendet.

12. Quòd si verò is, qui lege constituta, prior opponet, argumētis paratus, instructusque nō fuerit, sex alborum rotatorū illi autem, qui hūc ex ordine sub sequētes pari negligētia accesserint, quatuor alborū pœnam incurret.

13. Secreta Collegij si quis reuelauerit, vnus aurei pœnam incurret.

14. Qui Dictatori pertinaciter contradixerit, ei trium alborum mulcta constituta erit: qui autem verbis, aut factis iniuriam fecerit, is quatuor marcarum pœnam sustinebit.

15. A die, quo mulctæ lectæ sunt, solutio-

ncm

nam ad mensem differenti multa duplicabitur: Ad alia verò quattuor tempora protrehenti, triplicabitur, & cum hac poenæ accretione, principale debitum connumerabitur.

16. Quicumque extranei & non inscripti, qui ad disputandum se fortè ingesserint, argumentum assumet, is dimidiato daleo multabitur. Si quis verò peruicax, hac contèpta poena, cum extraneis disputationibus miscere publicè instituat, arbitraria in eum à Dictatore multa animaduertendum, & disputatio demum omnis interrompenda erit.

17. Qui ad Collegæ funus, ad Missam etiam eam, quæ pro salute Defuncti, ex more & cōfuetudine Ecclesiæ, instituetur, non venerint, duorum alborum rotatorum: Post decantum verò introitum serius venientes, vnius albi rotati iacturam sentient. Illi etiam, qui Collegio adornata subsellia non occupabūt, absentium loco habebuntur.

5. Omnes illa pecunia, quæ ex his multis colligetur, non in alium quàm in pium, & Ecclesiæ vtilem vsum, conuertetur.

AD COLLEGAS SACRÆ THE-
ologia Candidatos, De S. Disputatio-
num capitibus.

Ynopsis hæc locorum Theologi-
corum, doctissimi & humanissi-
mi Collegæ, vniuersam futura-
rum disputationum materiam
& seriem exhibet. Hanc legi-
bus adiunctam proponimus: quod ita

THEOLOGIAE PROFESSORIBUS videretur, & plerique candidati expeterent. Secuti sumus in ea plurimum D. Thomam Aquinatem, cuius Theologiam tribus partibus tractatam diffusè, ad certas classes & capita redigimus. Nam quando omnes, qui ad veram eruditionis frugem aspirant, vnum sibi studiorem ducem eligere debent, à quo & tyrones prima rudimenta percipiant, & exercitati prope totipendeant; in nostra Theologia nullum offendimus, cuius labores tam solidè traditos, aut accuratè digestos, scholis insuper tam accommodatos & receptos, doctorum hominum iudicio probare potuerimus. Quanquam sic eum nobis proposuimus, vt neque omnia, neque sola, quæ apud ipsum sunt, exprimamus. Pleraque capita ne attingimus quidem: non quòd ad scientiam perficiendam non pertineant, sed quòd vel ex Philosophis repeti possint, vel in Theologia nihil controuersum offerant. Quædam fusius ab ipso disputata, sub vno capite complexi sumus, vt fertilior esset disputationis campus, & ex multis vtiliora seligi queant. Nonnulla verò capita etiam adieciimus, ab ipso vel tenuiter & pressè nimis, pro istius seculi more tractata, vel prorsus omissa: quòd nullos tunc inuenirent, qui ijs contradicerent. Habet enim quòdlibet seculum certas in doctrina offensiones, quæ efficiunt, vt Theologia semper nouarum disputationum varietate non modo amplifictur, sed & quasi nouam formam suscipiat. Quod

Quod cum apud Clementem Alexandrinum, Origenem, Augustinum, Damascenum, Lombardum videre sit: quid mirum hanc ætatem, tot erroribus fecundam, noua semper doctrinæ capita excutienda non tantum offerre, sed & ingerere? Quanquam & in hac re modum tenuimus, vt quicquid vel in fidei sententijs hæretici conuellunt, & in scholæ opinionibus disputant Scholastici, id omne intra bienniū, & priuato studio percurri, & in publicam disputationem produci possit. Quæ in re ne quid prætermittatur, fecerint Collegæ operæ precium, si methodicam rationem cum in tractandis studijs, tū in formandis thesibus quam possunt accuratè sibi sequendam proponant. | Quod sane difficile non erit vel paruo studio ex D. Thoma perficere. Equidem vt fiat vtile futurum, ne elaboratur quicquam, cuius cognitio Candidatis fructuosa esse possit: ne dicam necessarium ad Theologiæ scientiam absoluendam. Huc verò eorum studia, qui nontini suo respondere cupiunt, referenda, non est quisquam qui ambigat, nisi qui artificem se fore speret, cum totam artis ideam animo complexus non sit.

Nnn s

SINO-

SYNOPSIS LOCORVM Theologicorum, in certas Clas- ses Distributa.

PRIMA CLASSIS.

De Theologiae principijs.

RS. Theologia, seu verbe Dei.

De Scriptura Canone & auctoritate.

De Scriptura interpretatione & usum.

De Traditionibus Apostolicis.

De Ecclesia & eius auctoritate.

De Ecclesia ex certis notis agnitione.

De Concilijs, & eorum decretis.

De Monarchia D. Petri, & vno Ecclesiae princip.

De Romano Pontifice, eius auctoritate & decretis.

De Orthodoxis Doctoribus Christianae Ecclesiae & schola.

De Philosophia seu sapientia humana.

SECUNDA CLASSIS.

De Deo.

De diuina natura attributis, agnitione & vniuersalibus.

De Scientia & praescientia Dei.

De voluntate & potentia Dei.

De Praedestinatione & reprobatione.

De Trinitatis mysterio vniuersè.

De Personis Patre, Filio, Spiritu sigillatim.

TERTIA CLASSIS.

De Homine.

- D**E Spiritibus, seu Angelis bonis & malis.
 De Mundo & rebus corporeis.
 De Hominis opificio, eiusq; anima & corpore.
 De Homine integro & iustitia originis.
 De Homine lapsa. & peccato originis.
 De Providentia Dei & gubernatione hominis.
 De Beatitudine hominis & eius obtinenda medijs.

QVARTA CLASSIS.

De Iustitia.

- D**E Voluntate hominis & libero arbitrio.
 De Actionibus humanis, affectibus & virtutibus ante gratiam.
 De Peccati natura, formis, causis, effectis.
 De Lege, & maxime Mosaica.
 De Evangelio.
 De Gratia.
 De Iustificatione hominis.
 De Iustitia imputata & inherente.
 De Iustitia Certitudine & perseverantia.
 De Officio hominis iusti seu bonis operibus.
 De Merito bonorum operum.
 De Fide & eius professione,
 De his quae cum fide pugnant, Impietate, haeresi, superstitione.
 De Spe, itemq; desperatione & presumptione.
 De Oratione & Inuocatione.
 De Abstinencia in ieiunio & castitate.
 De Charitate & eius officijs in Eleemosynis & correptione fraterna.
 De his quae Charitate offendunt, odio, scandalo, &c.
 De Contractibus humanis.

De Iudicijs.

De Magistratu & politica ciuili.

De Vita Oeconomica.

De Libertate Christiana.

QVINTA CLASSIS.

De Christo.

DE Oeconomia Verbi in Incarnatione.

De Christo Mediatore Dei & hominum.

De D. Virgine Christi matre.

De Vita, doctrina, miraculis Christi.

De Christi in passione & morte submissione.

De Christi per resurrectionem & Ascensionem exaltatione.

SEXTA CLASSIS.

De Sacramentis.

DE Sacramentis Ecclesie Catholicae.

De Baptismo & paedobaptismo.

De Circumcisione & baptismo Ioannis.

De Confirmatione.

De Eucharistia seu Cena Domini.

De veritate corporis & sanguinis in Sacramento.

De conuersione panis & vini, & Eucharistia cultu.

De Missa sacrificio seu corporis Christi oblatione.

De Communione Eucharistia.

De Pœnitentia & contritione.

De Confessione Sacramentali.

De Satisfactione.

De Claibus & absolutione.

De Excommunicatione.

De Indulgentijs.

De

De Extrema vnctione.

De Vocatione ministrorum.

De Ordinatione & ordinibus ministrorum.

De Matrimonio.

De Polygamia & diuortio.

CLASSIS SEPTIMA.

De Cerimonijs.

DE Cerimonijs Ecclesiasticis.

De varijs Sacramentorum ritibus.

De Consecratione rerum certarum vsitata.

De Monastico instituto & votis.

De Continentia Ecclesiasticorum.

De Templis & eorum ornatu.

De Imaginibus sacris.

*De Canonicis seu horarijs precibus & Canticis
Ecclesiasticis.*

De Ferys Christianis.

De Ieiunijs Ecclesiasticis.

VLTIMA CLASSIS.

De Consummatione.

DE Morte & Sepultura.

De Purgatorio & mortuorum suffragijs.

De Sanctorum cultu & intercessione.

De Antichristo & mundi fine.

De Resurrectione mortuorum.

De Iudicio extremo.

De Vita aeterna & premijs bonorum.

De inferno & penis malorum.

AD COLLEGAS CARMEN

paraneticum.

Quam

Quam pia conducant nostris collegiis,
 Gens diuum Solymi religiosa docent.
 Huc venire viri cunctis ex partibus orbi,
 Viribus hinc aquis incubuere libris.
 Hic tu, qui tauri gestas insignia vultus,
 Cum Stepano multos differuisse canis.
 Quin canis ut Christus doctores sederit inter,
 Annus ab undecimo cum fuit alter ei.
 Proposuisse doces puerum miranda magistris,
 Sollicitos animis magna putasse senes.
 Mos erat & magno Synagogas visere Paulo,
 Mos intrare scholas patribus aequus erat.
 Horum nos igitur legimus vestigia bellè,
 Nulla, quibus faustus, non mihi fausta putem
 Quod fuit ante diu caca caligine mersum
 Emicat in varios dum ruit arte modos.
 Nil aded tenebris mixtum, sic luminis expertus,
 Quid, si disceptes, non magis igne micet.
 Abdita natura claris ostenderit astris,
 Quem iuuet in totos cadere verba dies.
 Mens est qua rerum vestigat condita, menti
 Coeptum, qui crebro disputat, aequat iter
 Si nobis igitur mens est obducta tenebris,
 Huc simul vnanimis tendere vela iuuet.
 Hos ego qui studio dant fundamenta priores,
 Ad clarum tollam laudibus usque polum.
 Incumbamus in paribus conatibus omnes,
 Ardentes studio, nos manet altus honor.
 Moliri iuuet hoc studium, subducite mentes
 Sollicitas alijs rebus adeste pares.
 Mireremur patres, strepitum mireremur eorum;
 Qui cupimus acta rumpere velaratis.

QVARE

QUESTIO THEOLOGICA IN PRIMA COLLE-

GII THEOLOGICI COLONIEN-

sis Inauguratione, anno Salutis

M.D. LXXVIII. Julij XII.

disputata.

An Theologia sit scientiarum omnium
præstantissima?

Alij quidē per spiritum datur sermo sapientia, Alij au- 1. Cor. 12.
tem sermo scientia secundum eundem spiritum.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam Ephes. 4.
autem Prophetas, alios verò Euangelistas, ali-
os autem pastores & Doctores, &c.

I.

VERAM scientiæ appellationē The-
ologicæ facultati tribuimus, quia
firma ac stabilis earum rerum per-
ceptio, & comprehensio est, quæ è
certis constantibusque principijs, manifesta
connexionē nectuntur.

1. Quia verò scientiarum dignitas atque præ-
stantia, ex obiecto, circa quod eius præcipuè
versatur tractatio, ex fine similiter, cuius vel
cognoscendi, vel consequendi gratia omni in
eo labor suscipitur, peruulgata eruditorum
sententia æstimari solet: Theologicæ autē fa-
cultatis propositū sit, & subiecta materia. Di-
uinæ essentia proprietates, cōditiones, vires, at-
que naturā, quæ us humana id mēte concipi
potest, eo potissimū fine indagare, ut obiecto
suo

suoper intellectum tandem aliquando fruat^{ur}, Evidentissime constat; Sacrosanctam hanc Theologicam scientiam, Dominam & Reginam cæterarum omnium merito existimandam

3. Etsi autē præcipuus Theologicæ scientiæ finis sit, & quasi vnicus, in quem Theologum collimare decet, scopus existat, naturæ diuinæ cognitio & contemplatio, per Dei potentias, virtutes, proprietatesque explicata, De rebus tamen à Deo creatis, de virtutum actionibus, ac moribus, de Legibus, de Sacramentis, & cæteris ad propositū sibi finē per opportunis medijs, copiosè etiam differit.

4. Ex quibus hanc nō incommodam Theologicæ scientiæ definitionem consilari posse existimamus. THEOLOGIA est, de Deo rebusque diuinis, & ab eo conditis, quatenus ad summam hominis felicitatem referuntur, & mente humana assequi possunt, certissima cognitio.

5. Quamuis autē sacris admonentibus literis, Theologo maximè incumbat, ita de diuina essentia atque potentia cognitionem inuestigare, ne scientiā hāc suā otiosam, & torpentem habitum, esse permittat, qui nullam charitatis operationem exerceat, sed eam ad mores benè formandōs, & ad præstantissimarum virtutum exercitia conferat: Non tamen idcirco, Theologiam Practicam esse scientiarum profiteamur.

6. Quin potius, quia omnes Christianorum studio

studiosæ actiones, labores, ærumnæ & qualescunque etiam difficultates, ea potissimum intentione suscipiuntur, ut ultimum finem, summum bonum, Deum ipsum, hoc est, vitam æternam tandem aliquando consequantur. Vita autem æterna, Veritate ipsa docente, hæc sit, ut Deum solum, & quem ad nos misit Iesum, dilectum Filium suum cognoscamus. Hæc autem cognitio mente, ratione, intellectu, qui contemplationis sedes est, perficiatur. Ea propter Theologicam scientiam non tam practicam, quàm contemplatricem esse putamus.

Porro si quis hanc Academiam à Parisiensi Matre, & Louaniensi, Duacensi, cæterisque clarissimis filiis commendare voluerit, infinitam materiam ille est habiturus.

Quibus ergo alij ab amœnitate loci, urbis frequentia, commoditate victus, hospicio- rum & gymnasiolorum copia, à diuino cultu, cæremoniis sacris, bonarumque literarumque linguarum, artium, omniumque disciplinarum gloria, à bibliothecis & typographijs suas Academi- as prædicant; ijs omnibus ornamentis hæc Coloniensis redundat. Vbi salubris aer, fertilis ager, iucunda rura facilis victus, cõmer- tiorum vbertas, inter vtramque Germaniam superiorem & inferiorem media Colonia v- tramque linguam, & varios Germanorum dia- lectus, exoticarum linguarum cognitionem, & infinita ornamenta alumni suis liberaliter suppeditat.

BASILEENSIS.

Quemadmodum scriptores de aliarum
 quarundam Academiarum, sic de huius-
 tiam erectione variè loquuntur: omnem ta-
 men illam controuersiam Pij PP. II. funda-
 toris epistola mihi dirimere videtur: Dudum,
 cùm nos minor status haberet, par multorum
 annorum curricula, quibus grato incolatu in
 inclyta ciuitate Basileensi potiti fuimus, per
 euidentiā cognouimus, quòd ciuitas ipsa v-
 berrima ac in partibus illis salubritate aeris,
 ex quibuscumque vtilitatibus præelecta, necnon
 ad multiplicanda doctrinæ semina germina-
 que salubria producenda, apta & accommoda
 existeret. Propterea nos, postquam ad
 summi apostolatus apicem prouecti sumus,
 desiderantes ciuitatem prædictam, ac illi ad-
 iacentem patriam, diuini muneris largitate
 concessa, inextinguibili sapientiæ lumine il-
 lustrari, easque sanis peritorum consilijs &
 maturitate fulciri: generale studium in ea-
 dem ciuitate statuimus & ordinauim⁹ incho-
 andū, & tã in sacra pagina, & utroque iure, quàm
 alia quauis licita facultate perpetuis tēporib⁹
 vigere. Datum Mantuæ anno Dominicæ in-
 carnationis, 1459. pridie Calendarum Ianua-
 rij: Pontificatus nostri anno secundo. Nec in-
 stituit solùm hanc Academiam, & confirmauit
 Pius Pontifex Maximus: sed ipsædem quoque
 priuilegijs honorauit, quibus Bononiensis,
 Coloniensis, Viennensis, cæteræq; in Germania
 Vni-

Vniuersitates exornatę erāt. Quod verò aliqui in annū Domini 1490. alij in annū 1489. eius principiū reiiciunt, hoc non tā de illius exordio, quàm de instauratione atque augmento accipiendum est. Ioannes de Lapide, inquit, Trithemius de scriptoribus Ecclesiasticis, doctrinam eorum Parisiensem, qui Reales vocantur, primus ad Basileensem Vniuersitatem transtulit, ibidemque plantauit, roborauit, & auxit. Sub Maximiliano 1. & Adriano 6. anno Dom. 1494.

Christianus Vrsitius in sua epitome historię Basileensis, cū Pij II. diploma commemorasset, subiungit:

Et quidem Academiam hanc ad exemplar Bononiensis eisdem prorsus priuilegijs immunitatibusque perfrui voluit. Et Episcopum Basileensem Academię Cancellarium designauit. Cui, festo Diui Ambrosij Anno 1560. in Maioris Ecclesię Choro, sacris solennius paulo celebratis, Io. à Berensfels Consul, in conspectu totius cleri, Pontificale diploma exhibuit, utque rei instituendę fauorem & auxilium adderet, rogauit. Qui cū assentum prębuisset, Petrum Andelaum Canonum Doctorem, & Prępositum Basileensem primum designauit Rectorem, lætissimis psalmodijs cantionibusque inauguratum, cū mandato huic sibi in instituenda schola laborem sumēdi. atque hic cum Senatu Basileensi, qui Academicos in tutelam sinumque suum confohendo susceperat, amplisque immunitatibus

donat, certis conuenit capitibus. Ne qui sub studiosorum specie subingressi, alias fraudes mectere, ceterique animi cultus gratia hic commorantes tranquille pacificeq; cum ciuib; agere possent. Eiusdemque industria quatuor facultatum Theologicæ, Iuris, Medicinæ, & Philosophiæ Decuriones designati sunt. Professiones præterea institutæ, & leges paulatim conditæ fuerunt.

Deligitur singulis annis ex procerum numero Rector, totius scholæ caput & antecessor. Qui præter dignitatis suæ peculiaria, munia, qualia sunt gymnasij commodis inuigilare, nomina in album recipere, fidem exigere, & in disponendis definiendisq; diuersis rebus consilia tria agit. Quibus publica priuatæque negotia singularum facultatum & totius Academiæ pertractantur.

Professiones quatuor sunt: Theologia, Ius, Medicina, artes. Quarum quælibet suum presidem consiliumque habet; cui sui ordinis rerum administrandarum plena potestas est: quælibet item peculiarem Fiscum atque Sigillum habet.

Qui ex triuialibus ludis (quorum tres sunt) ad publica auditoria transferuntur, hi cæteris studiosis spectantibus examine præmissis, ritibus quibusdam Academiæ sacris initiatur. Ligneis enim ascijs, dolabris, terebris, forficibus, & nescio quibus alijs instrumentis, acciduntur, dedolantur, tentantur, tonduntur, cornua item capitibus admoda amputantur, ipsæque

ijsque caremonijs à Maioribus acceptis admonentur, vt morum asperitate relicta, ad elegantiam vitæque decus aspirent, aures præceptoribus non obseratas, sed patulas atque sitientes habeant, ante barbam, eruditionem consequantur, cornibus, quæ scioli plerumque erigere solent, missis. Atque id rudimentorum positionem vocant. Quem singulæ facultates modum docendi obseruent, quibus classibus, qui auctores, quæ exercitia proponantur, ibi fusi recēset. In Medica professione lectores publici duo sunt, quorū alter Theoriam alter, praxim tradit, humanique corporis anatomen subinde instituunt; & bis quotannis rei herbariæ cognoscendæ gratia eos in proximos montes deducunt, disputationibus denique ex ordine mensuris exercent.

Iuriscōsultorum Schola professiones tres habet. Pandectarum, Codicis, & Institutionū. Theologica totidem, veteris & noui Testamenti, & linguæ sacræ In quibus singulis ferè hebdomadibus disputationes fiunt.

Et in omni ferè artium atque linguarum genere præstantissimos viros floruisse declarat, & eorum epitaphia atque monumenta describit. Insignesque ibi bibliothecas existere affirmat, antiquis & recentibus manuque Scriptis Græcis & Latinis codicibus refertas.

Quinetiam excusoriam & Typographicam artem, cuius inuentio Ioanni Guntenbergh Argētipensi circum annum 1440. ascribitur, & Moguntinos primū docuisse fertur, præ-

sertim chartaceam Basileæ per Gallitiones, ex Gallitia oriundos Hispanos mirificè auctâ & propagatam ait, circa annum Dom. 1470. Et præstantiores Basileenses Typographos, cæterosque rei literariæ administros recenset.

Nec prætermisit quo ordine, loco & modo Basileenses in designandis Magistratibus consilijsque publicis vtantur.

DILLINGANA.

HancAcademiã Otto Truchseßeus, Cardinalis Augustanus, Germaniæque protector, pro suo singulari erga religionem Catholicã & bonas artes amore, maximis sumptibus erexit: vt in ea humaniores literæ, & sacra Theologia à viris doctissimis traderetur. Nihilq; optimus Princeps prætermisit, quod ad rei literariæ instaurationem, & ipsius Academiæ splendorem, bonorumq; studiorum, quæ tãto operè necessaria animaduertebat, promotionem pertinere videbatur.

DVACENSIS.

DVacensis in Belgio, superioribus annis à Philippo II. Rege Catholico grauissimis de causis instituta. Ne Belgica Iuuentus literarum causa ad exteros proficisci cogeretur, hæresesque imbiberet, nouam Duaci Academiã erexit, vbi omne artium atque linguarum genus doctissimi viri docerent, Gallicæ quoque linguæ studiosi non minorem discende, quàm in ipsa Gallia, occasionem haberent. Eam verò et:

rò etsi Rex satis liberaliter dotârat, optimorum tamen hominum foundationes plurimæ accesserunt. Vt nihil quod ad florentissimi Gymnasij gloriam pertinet, in eo nunc desideretur. Duo quidam optimi Abbates, duo celeberrima collegia exædificarunt, quorum alterum Marchense, alterum Aquæcinctense vocatur, quod Dominis de Societate Iesu attributum est, vt pietatem in eo & bonas literas profiteantur.

Quæ doctissimus Boetius Epo, Duacensis professor, meus olim in Svvollana schola, in humanioribus literis venerandus præceptor, in Oratione funebri, in laudem Philippi secundi Regis Catholici Fundatoris, nomine Vniuersitatis Duacenzæ, tertio Nouembris, anni 1598. habita, his verbis describit.

Vniuersitas hæc Duacena cœpit exordium anno Chrissi 1562. fuitq; quinto die Octobris pompa solenni per omnes ordines inaugurata, memetipso cum cæteris publicis Professoribus primis, huc Louanio, quasi Colonia quadam, Regijs auspicijs deducta, simul præsentem, nunc etiam solo per longævitatem diuini muneris benignitate relicto. neque solum dos professoribus publicis decreta per optimum Regem fuit, sed & propriam domum commodissimo totius vrbis loco sitam Rex in usum Gymnasij concessit, quod Regium nunc meritò nominatur Collegiū; varijs quidem fluctibus aliquantisper agitatū, sed nouo, non ita pridem beneficio pijsissimi Regis

locupletatum, indiesque magis ac magis efflorescens. Ad cuius æmulationem procul dubio laudatissimam, pijsimi liberalissimique Præsules duo, rei literariæ studiosissimi, Marchianensis & Aquiscinctensis, alia duo condiderunt Gymnasia; quorum hic suum Patribus Societatis Iesu tradidit excolendum, sacre Catholice Maiestati commendatissimū semper ac vnicè dilectum, sæpiusque pro renata coadiutum, propter ingentia singulariaq; Patrum eorundem & in scholas, & in Ecclesiam, & in Remp. & in omne mortaliū genus merita.

Quales autem quantosque Catholica Religio senserit, quotidieque sentiat ex hac Universitate tota fructus, res ipsa loquitur, nec meis eget iudicijs. Hæc Boetius, ubi Philippo Regi tale epitaphium ascripsit:

PHILIPPO REGI CATHOLICO,
TOTIVS NAVICVLAE DIVI PETRI
(VIGILES INTER ARMATOS) PRO RETAÆ SEV PRO TORÆ
MIGI, FIDEI CHRISTIANAE
INTER GENTES ATQVE MAHV-
METANOS PROPAGATORI, TUR-
CARVM REPRESSORI, SCHIS-
MATICORVM, ET HAERETICOR-
VM DEBELLATORI.

Distichon erat hoc.

*Belligionis Amor, latè Rex orbe fideli
Revigile te surgit pressa carina Petri.*

Laco-

Iacobus Marchantius libro primo descriptionis Flandriæ: Duacum, inquit, propter stabile aduecti ex vicinis agris frumenti emporium, atq; Gymnasium, ob situs aeris, & idiomatis Gallici oportunitates vniuersis disciplinis illic collocatum à Philippo Caroli Maximi filio, euocatis per honesta stipendia, quæ Græci διδάκτρα, Latini Minerualia appellabāt, Louanio Doctoribz, collegijsq; literarijs, quæ Græci σχολαίτροφῆα, nominant. Quæ beneficentia publicè vtilissima, non minus honorifica tanto regi existimanda est, quàm M. Antonio Philolopho, Augusto, conductos annua mercede omnis disciplinæ Doctores, Athenis instituisse: aut Carolo Magno, Academiam Parisiensem magnis sumptibus excitasse: aut Francisco primo Gall. Regi, publicos trium linguarum professores luculentis honorarijs illuc acciuisse, Anno 1525. Budæo & Bellaio suadentibus: quem eo facto scribunt Galli maiorem & diuturniorem gloriam peperisse, quàm tot gestis confectisque bellis. Docendi verò hic principiū honorarium, anno Sexagesimo Secundo post ter quingentesimum Mense Octobri, auspicatus est Franciscus Richardotus, Atrebatensis Episcopus, cuius Diœcesi Duacum continetur, magna vir doctrina, probitate, ac facundia. Cuius nepos Ioannes Richardotus, Iurisconsultus, eques, non ita pridem Senatus Artesij præses, haud minoribus virtutibus scientijsque, quàm Senatoria in arcano regis concilio dignitate ef-

O o o s

floreſcit.

florescit. Duo hîc sunt Canonicorum collegia, Petri & Amati, cum Abbatia, Pratenfi scemin. Cœnobijs Crucigerorum Trinitatis, Franciscano & Dominicano viril.

Distat Lila circiter septem, Gandaus octodecim, Cameraco quinq;, Atretrato sex, Tornaco octo miliaribus.

Castellania Duacena cum Orchienfi viginti octo pagos comprehendit, sceneratum seminum reddentes, & vbi Scarpo inclinant, apprimè pascuos.

Pater Arnoldus VVion Duacensis, Monachus ordinis S. Benedicti, præfatione Lignivitæ ad Philippum II. Regem Hispaniarum: Natus, educatus, ac literis, ait, imbutus sum, in Comitatus Flandriæ ciuitate Duaco, quam singulari beneuolentiæ ac munificentiz tua beneficio deuincire tibi voluisti. Dum erecto ibi Gymnasio, atque literarum omnium studijs introductis, Academiæ & Vniuersitatis nomine celebrè reddidisti. Extructo etiâ collegio, quod ipso nomine, scilicet collegij Regij, humanitatis & liberalitatis regiæ memoriam renouans, eandem etiam posteris relinquet.

ERPHORDIENSIS.

Erphordiensis in Thuringia à Dagoberto Francorum Rege, circa annum Domini 1391. fundata, & à Bonifacio 9. & Pio II. varijs priuilegijs ornata est. Iacobus Meierus narrat: Quòd Bonifacius PP. anno Domini 1392. tunc primùm

primùm institutæ scholæ Erphordienſi, præcipuè verò Theologicæ facultati, priuilegia conceſſerit. Nicolaus de Bibera, Henricus de Erphordia, Conradus de Monte puellarum, in omni artium genere clariffimi viri plurimum ſplendoris & gloriæ pepererunt. Godtſchalculus de Meſchede, & Ioannes de Mylbach ſacrarum literarum eximij profefſores, partim viuâ voce, partim eruditis ſcriptis illuſtrauerunt, auctore Trithemio.

Quando Germani profefſores ex Pragenſi Academia Lipſenſem erigebant, magnus ſtudioſorum numerus ad hanc Erphordienſem migrare maluit. Cochleus lib. 2. hiſtor. Huſſit.

Vniuerſitatis Rector quolibet anno ſtudioſis leges & ſtatuta prælegit, & tunc, ſicut etiam alijs feſtiuitatibus anni ſolemne aliquâ orationem recitat. Quod ex Antonij Molleri orationibus, programmatis, intimationibus, & philoſophicis quæſtionibus, quæ circumferuntur, apparet.

Quarum orationum vna de dignitate, neceſſitate, & vtilitate ſcholarum, & iucunditate vitæ ſtudioſorū, anno 1566. calend. octob. haud ineleganter perorauit. Et inſtauratione Academię inferuit: Hæc eò tendunt, vt omnes agnoſcant, & prædicent, benitatem omnipotentis Dei, qui hanc noſtram Academiam Erphordienſem reſpexit, eamq; quaſi tenebris erutam, quibus aliquandiu reſta & obſcura latuit, illuſtrare cœpit, & profefſoribus doctis

ctis & fidelib⁹, auctiorem & ornatorem reddidit. Siquidem hodie Dei beneficio, quod fuit à multis diu expectatum, collatis à quibusdam ciuib⁹ liberaliter sumptibus, non solum vniuersa Philosophia, verum etiã Theologia, cū linguis, Latina, Græca, Hebraica purè docentur.

Altera oratione de graduationum & promotionum mysterijs differens, non aspernandas admonitiones reliquit. Promouendos artium Magistros cathedram ascendere iubet, locum eminentiorem, dignitatis inditum & sedem professorum, vt ab auditoribus melius conspici & exaudiri possint.

Hic ritus significat, vos iam esse vocatos ad munus docēdi, ne putetis nomen Magistris ideo conferri, vt sit otiosus tantum titulus. Monet insuper cathedra vos ad vitæ integritatem, qua eruditio condienda commendandaque est discipulis, qui eos, qui in cœcis à terra cathedris docent, accuratius intuetur, ipsorumque vultū, vocē, gestus, mores, vitā, curiosius obseruant. Proinde oportet magistros non solum fideliter diligenterque docere, sed etiam discipulis honestę vitæ exemplis prælucere, ne si alterutrum desit, institutio sit mutila & mæca. Si enim bene docetur, malè autem & turpiter viuitur, pondus doctrinæ detrahitur, & quod vna manu extrahitur, id destruitur altera.

Quæ ex meo libro primo officiorū scholasticorum desumpta sunt: vbi vtrumque hoc ex professo declaravi.

Pileos capiribus imponi asserit in signum præstantiæ & dignitatis sanctissimi muneris docendi, quo discernerentur ab alijs hominibus. Cumque in capite sit sedes rationis & intellectus, inde discât vitandas esse omnes corruptelas, & contra iudicium rectæ rationis & principia naturalia nihil esse temere docendum.

Formam pileorum ait esse sacerdotalem; qua moneâtur, humanis studijs adiungi debere Philosophiam cælestem, quæ est pabulum & medicina animæ. Colorem pileorum dicit esse violaceum, ut sciant, morum, & ciuilitatis, atque virtutum suauissimo violarum odore, doctrinam esse condiendam: quod titulus ille indicat, quo doctissimi & humanissimi nominantur.

Annulus aureus digito insertus declarat, ipsis sapientiam quasi castissimam venustissimamque virginem esse disponatam. ut ea nō corpus, sed animum oblectent: quæ dotem inæstimabilem affert, auro, gemis longè præstantiorem.

Aurum metallorum omnium præstantissimum est: doctrina, quam Magistri profitetur, pura, solida, & incorrupta esse debet: quæ ut annulus rotunda, & nullo fine circumscripta terminataque est. Sicut Socrates aiebat: Senesco plurima discens. Vnde artes circulares vocantur, quod ad finem perductæ ab initio repetantur.

Liber, instrumentum eruditionis, exhibetur

tur clausus, vt multa memoriæ mandanda, nec solis libris, qui faciliè amitti possunt, nimis fidendum norint.

Aperitur idem liber, vt sciatur : Memoriz non est nimium fidendum. vtpote quæ labilis fragilisque est, sed libros euoluendos. Nam teste Plutarcho, instrumentum eruditionis est, non possessio, sed vsus librorum. Magni sunt in libris thesauri reconditi, quos diligenti lectione exhaurire oportet.

Inuehiturque in eos, qui indignè istas graduationes petunt, vel conferunt.

De qua materia cum lib. i. cap. 13. commentarer, vnus pulcher locus ex Marfilij tractatu de bannitis, incuria prætermisus fuit, quem refert Rutgerus Rulandt lib. 7. de Commissarijs Camera Imperialis cap. 14.

Plurimi hodie velut asini Doctorantur, qui sunt bufali, vel honestiore vocabulo, oues & boues, & pecora campi, qui meritò legum dolores dici possent, & illarum proditores & assassini : qui etiam venalitarij possunt nuncupari. Vendunt enim leges, non quas habent, sed quibus nō sunt digni, velut rem alienam furtiuè, & pessima fide, easque pretio nummario dehonestant. Quin potius pro administrandis officijs vendunt seipsos ad pretium participandum, modico ære seu salario contenti: per quod alijs doctis & selectis viris præiudicium generatur. Hi etiam doctores nomine, non re silentiarij, legumque secretarij vocabuntur. Habent namque omnia lura
in scri-

in scrinio pectoris, sed in confessione, quam nefas sit alijs reuelare. Aut Iudices balistarij: quia sententias fulminant sicut sagittas. Hoc vno nomine gloriari possunt: Domine Necessitas, non habens legem.

Et tales indoctos etiam si promoti sint, non gaudere priuilegijs Doctorum pluribus probat. Maximè autè Bullatos: qui eo ipso, quòd examinati nō sunt, pro indoctis habeantur. Nec ad beneficia pro doctis ordinata recipiantur.

FRANCFORDIENSIS.

DE institutione Gymnasij Francfordiensis ad Oderam, per Ioachimum & Albertum Marchiones Brandenburgenses, fratres, Conradi VVimpinæ Rectoris primi oratio extat, habita anno 1506. 26. Februarij. Qua omnes studiosos eò diligenter inuitat, professorumque virtutes, vrbis optimum situm, aeris clementiam, frugum, & omnium rerum necessariarum vbertatem, commoditatemq; hospitiorum extollit, & Academiam tam Apostolica quàm Imperiali auctoritate pulchrè priuilegiatam, & Reuerendissimo Episcopo Lubecensi Cancellario, & conseruatore exornatam dicit: eoque anno 1506. die Dominica 26. Aprilis, publicandam & inchoandam ait.

Addito hoc carmine:

*Marchia ter geminis vbiuis habitata colonis,
Quaq; sub Eòo Francia culta iaces,
Audi, dum præstas cunctis pietate vel armis,
Iustitia, atque fide, & relligione Ducum.*

Quàm

Quam es nimium felix, nimium dilecta Tonanti,
 Quo tua tam crescant gloria, fama, salus.
 Marchia qua fueras statio fidissima mergis,
 Nunc nitidas aquilas gignis, & accipitres.
 Quaeq; olim rudibus fueras habitatio Sclauis,
 Ingenio illustres nunc colis ipsa viros.
 Hoc tibi Francfordum, quo cum sapientia venit,
 Contulit, & memorem hoc te iubet esse sui.
 Ergo ades, ô generosa cohors studiosa iuuentus,
 Et mage quàm olim, artes hic venerare bonas.

AD PALLADIS AMATORES PRO
 Commendatione gymnasij literarj Franc-
 fordianorum, Georgius, Cre-
 bitus Croelhanus.

Inter Marchiticas Francfordia praesidet vrbes,
 Moribus, & studijs, artibus, atq; viris.
 Oder a vbi rapidis fluitans prae labitur vndis,
 Irrigat herbosos flumine pronus agros.
 Sunt ibi vitiferis contermina collibus arua,
 Quae segetes magna fertilitate ferunt.
 Atque feris sylua, replentur piscibus vnda,
 Alitibus varijs personat aura leuis.
 Dant arbuta bonas fruges, & Pampinus vuat.
 Purpureos flores hortus abunde gerit.
 Larga tibi pleno fert omnia copia cornu:
 Inuenies vita quaeque petita tua.
 Vrbs hac Gymnasium musis erexit honestum,
 Quod Francfordiacae nomen ab vrbe trahit.
 Nomen habet, longos pariter durabit in annos.
 Huius enim maior gloria semper erit.

Patre-

Parthenope toto fermè celebratur in orbe,
 Hac in literulis quod studiosa fuit.
 Hanc simul ob causam docta celebrantur Arbena,
 Totaq; concordi Gracia laude nitet.
 Non minus Ausonia memoratur gloria terra,
 Est ita Romani cognita fama soli.
 Has poscit meritò celebris Frācfordia laudes,
 Nam viget in studijs sedulitate bonis.
 Hic vbi discipulos veterum nunc dogmata ritum,
 Artibus omnigenis magna caterua docet.
 Sunt qui scriptura relegunt oracula sacra,
 Emerita vitæ sunt, operumq; duces.
 Multi sanctarum profitentur munia legum,
 Quæ diuina sinunt, quæ quoq; iura vetant.
 Hic (nemo dubitet medicas pollere medelas)
 Paonium Phœbi fulget ab arte decus:
 Ingenuas artes, sophiaq; documina diua,
 Hic tenet egregij turba perita chori.
 Forsan Apollineos cupiet quis cernere vates,
 Aut sibi Phœbeum carmen habere velit.
 Ille quod exoptat subitò, vel tempore paruo
 Accipiet: voti sic quoque compos erit.
 Rhetoribus docili si quisquam pectore gaudet:
 Francfordum vigili mente animoq; petat.
 Quo nunc Cecropia migrarant dona Minerua,
 Ac simul Arcadij munera chara Dei.
 Pan Deus, aut Fauni, Satyri, Dryadesque puella,
 Si sunt ingenio numina grata tuo.
 Non deerant: nec Hamadryades facilesque Napeæ,
 Nec sacra Nympha Pieridesque nouem.
 Nanque scio cunctas huc peruenisse Gamænas,
 Acque modo nostros incoluisse Lates.

Candida non aberunt triuia monumenta Dianæ

Non hic Diçtea Palladis armalatent.

Cynthius hic venit Musis comitatus Apollo,

Totus Pegafidum, Thespiadumq; chorus.

Et Cyrrhe patulus collis, Permeſidos vnda,

Mons Heliconiadum, Caſtalidumq; iugum.

Pocula neçtareis ſpumant hic fontibus, atque

Ambroſia fucci fercula lauta replent.

Aurea ſunt verè noſtri puto tempora ſeculi,

In quibus & ſtudium, litteruleq; vigent.

O nimum Francfordia terq; quaterq; beata,

Cui nunc perpetuò gloria tanta manet.

Pulpita tu veterum ſtudijſ & laudibus equa,

Non minor Auſonijſ Cecropijſq; viriſ.

Ex veteri laudata conſuetudine in celebrioribus feſtiuitatibus publica oratio ad ſtudioſos habebatur.

Sicut Conradi VVimpinæ orationes in feſto Paſchatis, in die Natiuitatis, & Aſſumptionis B. Mariæ Virginis habitæ editæque declarant. Quos tamen dies præuenire, & vel ſequi licebat, ſi iuſta impedimenta obſtarent.

Extat quoq; ipſius VVimpinæ oratio pro auſpicio diſputationis quod lubeticæ: & alia exſpectatoria quod lubeticæ diſputationis, de Anno 1510. Calend Septemb.

Ab Alexā. 6. & Iulio II. P. M. & à Maximiliano I. Imperatore pulchra priuilegia habere dicitur.

F R I B U R G E N S I S.

Fribur.

Friburgensis Brisgoiæ ab Alberto Austria-
co circa annum Domini 1460. vel, vt quibus-
dam videtur, anno 1450. fundata. Quæ anno
1467. non solum leges & statuta, verum etiam
theologiæ & iuris canonici atque ingenuarum
artium professores, Vienna euocauit, sicut in
Viennensis Academiæ annalibus perscriptum
reperitur. Tandem verò sub Frederico Impe-
tore Romanorum, anno 1472. non parum
restaurata & aucta est. Vdalricus Zasius iuris-
consultus quorundam Friburgensium statu-
rum se authorem esse prædicat: nam multos
nos magna laude Friburgi docuit, & varia
ius ciuile commentaria reliquit, vt ipsius
epitaphium declarat:

*Hinc suotantum neq, vate quondam
Pindaro Theba, neq, iōv Homero
Fulsit, hoc quantum duce nunc Friburgum
Nobile claret.*

*Ille Germanis, Italis, Britannis
Notus, & cunctis celebratus oris,
Zasius nostri decus & perenne*

Ille Friburgi.

Insignis illa domus Sapientiæ, quæ doctis-
simorum hominum procreatrix est, an colle-
gium appellari debeat, ab ipso Zasio disputa-
tum reperitur, in commentarijs ff. quòd cu-
scunque Vniuersitatis.

¶ Ripsuualdēsis in Pomerania ab Vratislao
IX. Pomeraniæ Duce anno 1456. inchoata.
¶ Munsterus eius institutionem nō tam ip-
sius Principis, quàm doctoris cuiusdam & Cō-
sulit

fulis liberalitati ascribere videtur: libro enim Cosmographiæ tertio : Gripsuualdi, inquit, circa annum Christi 1456. floruit vir quidam integer, literis instructus, eius oppidi Proconsul, veteri familia ortus, legum doctor, qui cū multa ei oppido cōmoda cōparasset priuilegia, tū ibi publicum Gymnasium institui procurauit. Quod Philippus Pomeraniæ Dux anno 1547. instaurauit.

HAFNIENSIS.

HAfniēsis siue Koppenhagensis Daniæ: De qua fortè loquitur Iouius, cūm Cobens omnium disciplinarum Gymnasio insignem ait. Huius Academiæ instituēdæ occasionem & facultatem Ericus Rex à Martino V. prim' impetrauit, sed bellis implicatus perficere nequiuit, tandem Christianus Oldenburgicus, permissu Xisti Ro. Pontificis anno 1478. ad optatum finem perduxit, & vt Bononiensis Academiæ priuilegijs gauderet impetrauit. Primam Academiæ erectionem fundatoris filius Ioannes Rex confirmauit, & noua fundatione stabiliiuit, anno 1498. Christianus verò III. anno 1539. eā professoribus & lectionibus adauxit, additis redditibus certis, quibus XX. studiosi alerentur. Tandem Fredericus II. Rex Daniæ, anno 1569. professorū salaria munificentissimè auxit, & ipsis redditibus quibus XX. illi studiosi alebantur, tantū addidit, vt 80. alij liberaliter sustētari possent. Ita vt 100. studiosi nunc ibi Regia munificentia alantur & viuunt. Ad R. in theatro vrb.

HEYDELBERGENSIS.

Heydelbergensis in comitatu Palatino Rheni, à Ruperto II. anno Domini 1346. instituta. De qua Munsterus libro tertio: Anno Christi 1346. Rupertus senior Princeps Palatinus fundavit Gymnasium Heydelbergense, ubi temporum successu in omni scientiarum genere multi docti floruerunt viri. Ego quoque anno 1524. vsque ad annum 1529. primus Hebraismi professor, publicè ibi sacram linguam docui, &c. Et Abbas Spanheimensis de scriptoribus Ecclesiasticis Marsilius, inquit, de Ingen vir in diuinis scripturis exercitissimus, & in seculari Philosophia nobilissimè doctus, primus Heydelbergensis Gymnasij plantator, quod Rupertus Dux Bauariæ, & Comes Palatinus Rheni instituens, magnificè dotauit, & Urbanus VI. instar Parisiorum confirmavit. Præterea, Marsilium istum apud diuum Andream Coloniz Canonicum & thesaurarium fuisse probat. Vt meritò posteriores quidam Comites Palatini istud Collegium S. Andree, qui Deus me Decanum præfecit, honorarint. Inter præcipuos verò professores doctissimus ille, & de bonis literis egregiè meritus Rodolphus Agricola recensetur, id quod ipsius epitaphium ab Hermolao Barbaro, conscriptum, demonstrat:

Hinc Marsilius Angli summus fuisse prædicans. Io. Caius li. I. de antiq. acad. Cæta.

Refert Mart. b. 224. d. 25, lib. 4.

Inuida clauferunt hoc marmore fata Rodolphum,

Agricolam, Frisij spemq, decusq, soli.

Scilicet hoc vno meruit Germania quidquid

PPP 3

Landis

Laudis habet Latium, Gracia quicquid habet.

Extat oratio Petri Anſōij Finariē. Cancellar
rijAcademiz Heildelbergen. de institutione
& laudibus vrbis, & Gymnasilij: Est, inquit,
aer humanæ naturæ nutrimentum magnum,
& necessarium. Quàm suavi, quàm dulci, quàm
delicato aere hoc oppidum sit ornatū, nemo
vestrum est, quem latere possit. Adeò egregiè
constitutum, & saluberrimo aere refertū, no-
bilissimo Neccari fluuio munitum, dulci-
bus fōtibz, vino, frumento, reliquorumque
fructuum copia abundantissimum, vt aulim
dicere, nullum, aut pauca, cum hoc vestro
HeildelbergentiOppida comparari posse. Est
autem pulcherrimis, vberimisque Collibus
circumseptum, plāitie decora, & speciosa val-
de decoratum, Ecclesijs autem, & reliquijs
Sanctorum, Sacerdotum prudentia, & sancti-
tate, & eorum cantus suauissimo ordine, quā-
tum sit inclyta, non faciliè edixero. In hoc
oppidum quantum oportet, quantum decet,
quantum opus est, Phœbus suos emittit ra-
dios. In hoc mores cultiores, viri prudentes,
bellicosi, in armis strenui, officinarumque
cum liberalibus artibus eruditi. Quicquidem
iure optimo factum fuit, vt ille Excelsus, &
literarum summus amator, Robertus senex
Princeps Optimus, eum, in quo Vniuersitas
non sine quadam diligenti maturitione vo-
caretur, elegit. Intelligebat enim, tanquam sa-
pient-

scientissimus, nonnullis Christianis nationibus, Galliar, Burgundiæ, Lotharingiæ, Flan-
driæ in hoc præclarissimum oppidum expe-
ditissimè patere, Philosophiam, & libera-
es artes Physicam, & Medicinam, sacras le-
gens, Pontificium Ius, & sacram Theologi-
am à viris præstantissimis diligentissimeque
radi affirmat. Et quodd hæc tria, quæ Acade-
miam maximè exornant, inueniantur; do-
ctrina excellens, ordo singularis, diligentia
maxima.

ELLI ORATIONI ADIVNCTVM

est Roberti Baguini Gallorum regis ora-
toris Elegiacum, in laudes Ciuitatis

Heidelbergensis, & Prin-

cipis Philippi,

&c.

Heidelbergæ situ multum contermina Rheno,

Visa mihi felix flumine, colle, duce.

Securus hanc reddit vndis & pisce beatam,

Binus quem collis non finit esse vagum.

Ecce se præcipitem violento murmure voluit,

Lintribus ad ciues commoda multa vehens.

Collis ad vtramque mediocri vertice ripam

Surgit, & arboribus vndique vernat ager.

Et fecunda mero: læto se palmitè vitis

Induit, & serpit per tabulata virens.

Hinc mira vbertas. & Bacchi plurima merces

Funditur, vnde caput ferueat, & stomachus.

AD

AD STUDIOſOS GERMANIÆ
Adoleſcentes, Sapphicum Ioannis Gal-
linarij in laudem Ciuitatis & Ar-
chigymnaſij Heydelber-
genſis.

SI quis ad ſacram volitare Cyrrham,
Atque Romana cupit eſſe lingua
Cultor: hic pergat pede Budorinas

Latus ad oras.

Hic locus pulcher, placidusq; muſis
Bini vbi colles bene ciuitatem
Fronde circundant: viridiq; Bacchum

Palmite geſtant.

Per nemus dulces ſtrepitare lymphæ,
Murmur è duro fremitare ſaxo
Semper auditur, volucrisq; ſuetas

Pangere voces,

Hic decus vatũ, decus omne Phœbi,
Sancta plebs diua pariter ſophiæ
Sedulo tota hic recubat cæterua,

Philosophorum,

Hic ſacra leges ſtudio & fauore
Canones hic nunc celebrantur omni
Pagina ſancta celebrique ſcripta

Dogmate florent.

Hic ſalubris iam medicina ſplendet,
Circuli luna nitidique ſolis
Cuncta conuexi ſimul hic notantur

Sidera cæli,

Hic ſequi niſu viridis iuuentus
Firmiter gaudet Tullium loquendo,
Verſibus formam didiciſſe certum eſt

Virgilianam.

*Italus multo fugiat pudore,
Gallus & vafram teneat loquelam,
Quique se solos saliendo iactant*

Esse Latinos.

*Hinc procul quos oceanus gubernat,
Hinc & Hispani, gelidaque turma
Vosque qui artus colitis marinum*

Cedite doctis.

*Ergo Germani studiosa pubes,
Huc veni iam iam celeri meatu,
Si iuuat doctum redolere vatem,*

Philosophumne.

*Hucque concedat vocitatus omnis
Qui cupit rhetor bonus olim haberi,
Huc tuos mittas Alemannos natos*

Indolis apta.

*Qui poetarum recolis camanas,
Quisquis & pulchras coluisse musas
Appetit, tandem hinc redimitus ibit*

Tempora lauro.

Adiuncta quoque his est Oratio, vel potius
Relatio, ipsius Rectoris & Vniuersitatis pro
conseruatione Academiae in antiquo statu ad
Philippum Principem.

INCLITISSIMIS BAVARIAE DVCI-
bus Comitibusq, Rheni Palatinis Philippo electori,
Patri, Ludouicoq, & Roberto: caterisque eius filijs, no-
bilissimis Dominis & Principibus suis Clemē-
tissimis, atq, colendissimis Doctores
& Magistri moderna via stu-
dij Heydelbergen. sese
commendant.

PPP §

Non

Non dubitamus excellentissimi Principes, vestre claritudini iamdudum persuasum esse, huius vestre ciuitatis incrementum: omnium terrarum vestrarum salutem, & vestram amplissimam gloriam, splendoremque semperiternum, ex Heydelbergensi Gymnasio non mediocriter pendere: quod haud ab re inclutissimus Dux Robertus Roberti Romanorum Regis auus institui curauit: prospiciens in eo viros semper esse futuros, qui rebus, corporibus, animabus, & iustitie ministrande consulere possent: accersito ad se à Parisijs primò optimo præstâtissimoque Philosophiæ, sacrarumque literarum monarcha Marsilio: qui multo nimirum labore hanc vestram litterariam vineam plantauit, coluit, fructiferamque fecit: nec ingenij, neque corporis viribus, sed neque rei familiari pepercit: quin optimè Gymnasium institueret, bona semina iaceret, voluminibus locupletaret: leges sanciret, monumenta in Dialecticis, in Phisicis, ac in sacris literis post se relinqueret: quæ vel exteri audissimè petunt, & non paruo ære exscribi sibi curauerunt. Tandem verò vita pie defunctus Marsilius, & in templo Dni Petri sepultus, plurimos acutissimos suæ doctrinæ ac disciplinæ sectatores reliquit: & in hodiernum usque diem propagauit. Qui tum in diuinis literis: tum in sacratissima Medicina, tum in nodosi iuris ambagibus: tum in Philosophia hic palam docuerunt, disputauerunt, præclaraque suorum ingeniorum monumenta posteritati prodidi-

prodiderunt. Nec solum huic gymnasio : vestroque clarissimo Ducatui, toti patriæ & reipublicæ, diuersis suis laboribus profuerunt: sed etiam vestræ maximè nobilitatis gloriâ, atque amplitudinem illustrarunt, immortalēque reddiderunt. Quippe qui nunc apud sacrosanctam sedem Apostolicam oratorum munere functi sunt, nunc eiusdem sedis Oratores ac legatos honestis orationibus exceperunt. Multi ad exterarum nationes, ad regna longinqua, ad concilia generalia missi, negotia sibi demandata fideliter sunt executi. Multi denique vestrorum progenitorum Pædagogi, prædicatores, epistolarum magistri; Medici, Consiliarij fuerunt: sicut & hodie sunt. Plerique toti Palatio in magnis tempestatibus contra fulmina potentum suis consilijs feliciter astierunt. Nonnulli ad præclaros Episcopatus: ad reliquas Ecclesiarum dignitates, ad officia prædicationis, ad nouas Vniuersitates plantandas, & ad alia rerum publicarum officia, ab exteris vocati sunt & assumpti. Nonnulli præstantissimis voluminibus, beneficiorum Ecclesiasticorum domus Dionysianæ, cæterarumque rerum vtilium foundatione & institutione huic vestro Gymnasio benefecerunt: & hi quidem omnes ex Marsiliana palæstra prodierunt. Igitur, ô Clementissimi Principes, propter tanta & longè maiora tam præstantium Philosophorum in vestros progenitores, vestrumque Gymnasium officia: & propter liberalissimam munificentiam exactissimosque
optimi

optimi: Marsilij labores, nolite deferere eos, qui suæ viæ ac disciplinæ inhærent: sed vestra potestate maneat hic, crescat vtraque via: sit æqua præbendarum & stipendiorum inter bene merentes distributio: ne in vnum omnia flumina transferantur molendinum: sicut & Nobilissimi principes vestri progenitores decreuerunt. Quibus persuasum fuit vtilis esse pro exacuendis ingenijs diuersas philosophatium opiniones simul cōfoueri: veluti sequēs oratio probè declarat. Neque enim vel Marsilij doctrina, vel modernorum via reiicienda est: quam non solum in magnis Germanorum vniuersitatibus, Viennensi, Erfurdenfi, cæterisq; , verum etiam hac vestra ætate apud Parisienses certo constat, florere, ac in precio esse. Eam si hic suppressum iri cōtinget: gymnasium vestrum magna ex parte truncabitur, inque duobus Collegijs siue Bursis, quæ non reddunt paruum Vniuersitatis membrum deficiet atque labescet. In quibus si alia quàm hæc modernorum disciplina docebitur: non ad vos quidem, sed alias Academias multi in dies discipuli ab eis, qui viæ Marsilianæ afficiuntur indubiè transmittentur. Prospiciant ergo nobilissimæ vestræ mansuetudines incremento gymnasij, iacturam hanc caueant, tueantur ac defendant totam Academiam, ac omnes eius partes atque filias sub alas protectionis æqua beneuolentia & communi patrocinio recipiant: Sic enim crescet nobile vestrum, & in Germania primum Gymnasium, honor

honor Dei ampliabitur, acutiores philosophi
 euadent, respublica firmior, ciuitas opulenti-
 or, & uestrarum illustrissimarum benignita-
 tum laus, fama, memoria futura est sempiter-
 na. Quod eò præstantius uestras excellentissi-
 mas Dominationes admonemus, quo nihil
 vnquam nobis iucundius in terris esse potest,
 quam uestrum amplissimum principatum,
 uestros populos, & omnem rempublicam, ue-
 stram denique gloriam florere, crescere, atq;
 perpetuari. Dominus Deus immortalis ue-
 stras excellentissimas dominationes pro feli-
 ci terrarum uestrarum regimine, diu saluas
 conseruet. Quod petimus & deuotis precibus
 impetrare cupimus. Datæ Heydelbergæ, VI.
 Idus Iulias Anno Christi, M. CCCCXCIX.

*In primo actorum Vniuersitatis libro, charta 31. fa-
 cie secunda, legitur.*

ANno Domini M. CCC. XCVI. die 20.
 mensis Augusti, obiit venerabilis vir
 Magister Marsilius de Inghen, Canonicus S.
 Andreæ Colonienfis, & thesaurarius, fundator
 huius studij, & initiator, in sacra Theologia
 Doctor egregius; qui multa volumina in The-
 ologia & in artibus, vnà cum alijs clenodijs
 nostrę legauit Vniuersitati: tunc Rector, sepul-
 tus apud S. Petrum in choro ante altare mag-
 num, cuius anima in pace requiescat. In eius
 exequijs orationem habuit Nicolaus Prouuin
 magister in Theologia, cuius thema erat.
 Omnia bene fecit. A præcone admoniti Aca-
 demia

demix alumni, diuersa epitaphia certatim
scripserunt.

*Quis te Marsili summa non laude celebret
Gymnasij primus, qui sator huius eras.
Parisijs linquens, in nostros conflujs agros,
Barbariem pellens, vir venerande vale.*

Alius.

*Marsilij aduentu sol clarior atbere surgit;
Heydelbergenses qui pepulit tenebras.
Carminesunt digni noua gymnasia instituentes,
Iudeq; Marsilius carmine dignus erit.*

Alius.

*Rumpatur quisquis, viuit tua fama per orbem,
Viuit, & aeternum docta per ora volat.*

Alius.

*Marsilium quicumq; suo defraudat honore;
Indignus radios cernere solis erit.
Marsilio quicumq; suum defendit honorem,
Latus & intrepidus binc super astra volet.*

Alius.

*Marsilio quisquis meritos subducit honores,
Ridiculum doctis se facit ipse viris.
Siue quodd argutam cytharam non curat asellus;
Siue quodd ardenti carpitur inuidia.
Felix Marsilius, qui tam bona semina iecit,
Quiq; tot ad Musas excitat ingenia.
Qua tot habet doctos, tam nobilis artis alumnos;
Heydelbergensis, estq; beat a schola.*

Alius.

*Gymnasij nostri primus plantator & auctor,
Doctrina dulci pectora nostra rigans.
Germani fundi specimen, lux Philosophorum,*

Marsili

Marsili felix, viue, quiesce, vale.

Ioannes quoque Ernesti Heydelbergen-
sis Gymnasij decus & Rector fuit, illudque
doctrina scholastica, & eruditissimis libris e-
ditis illustrauit, tempore Concilij Basilien-
sis, anno 1440. teste Trithemio.

HERBIPOLENSIS.

DE origine & nomēclatura vrbis VVirtz-
burgensis, siue Herbipolensis, diuersæ in-
ter Auctores sententiæ reperiuntur. De Catho-
dralis Ecclesiæ prima fundatione, præstantia,
splendore. & progressionibus, Episcoporum-
que successione, electione, inauguratione, se-
pultura & exequijs, deque Ecclesiæ & Ducatus
auctoritate, situ, opulentia, & rebus me-
morabilibus, Sebastianus Munsterus libro 3.
Cosmographiæ ex professo pertractauit.

Quoniam verò illa prouincia fertilissima,
amœnissima, & Musis atque literis commo-
dissima erat: dubium non est, quin bonarum
artium schola ibi semper ab initio extiterit.
Quæ cum tempore aucta, Academiæ nomen
& auctoritatem accepit. Nam doctissimos E-
piscopos, & præclarissimos Principes multos
habuit, qui studia literarum amarent. Ioānes
autem ab Egloffstein, qui inter illos 55. loco
collocatur, auctoritate Bonifacij IX. & Ru-
perti Regis anno Domini 1403. VVirtzbur-
gensē Vniuersitatem erexit: vocatisq; Do-
ctoribus & Magistris ita fundauit, vt vehemē-
ter

ter excresceret, quamdiu auctor & fundator superuixit. Ille cum anno Domini 1410. diem suum obiisset, grauissimæ controuersia inter clerum & ciues exorta fuerunt: ipsaque Vniuersitas cum septem annis florisset, ingens detrimentum accepit.

Quia enim Musis inter arma & ciuiles discordias versari non sat tutum videbatur: precipui Doctores Erphordiam tam diu migrare maluerunt, donec isti motus sedarentur, & meliora tempora affulgerent. Varias interim Illustris hæc Ecclesia & celeberrima Francia mutationes & afflictiones perpessa est. Quas primùm à bello seruili rusticorum, deinde à vicinis populis, acceperat. Vrbs deinde anno 1563. actu quodam capta, vehementer, & deformata fuit. Reuerendissimus ergo & Illustrissimus Herbipolensis Episcopus, & princeps. Fridericus, urbem & prouinciam instauraturus, à religione, & à literis, quæ vnà ferè interierat, exordium duxit, & anno 1564. dum adhuc fluctuabat Societatis Iesu patres euocauit, illisque Iuuentutem tam in bonis literis quàm pietate & moribus erudiendam instituendamque cōmisit. Huic anno 1572. Illustrissimus & Reuerendissimus Princeps Iulius bonis literis atque liberalibus studiis, quibus ab infantia in celeberrimis diuersarum Nationum Vniuersitatibus semper diligentem, cum nominis sui maxima commendatione, operam nauarat, addictissimus successit.

Qui statim à principio, & quasi in ipso sui regiminis

regiminis primo limine, Academiam Herbi-
 polensibus, quam ante habuerant, reddere a-
 nimo concepit, omnibusque modis conatus
 est, ac in eum finem biennio postquam episco-
 patum inierat, Gregorium XIII. Pontificem
 maximum, & Maximilianum II. Imperatorem
 inuictissimum, literis & legationibus, pro
 nouis priuilegijs, atque Academico iure im-
 petrando interpellauit. Facilis fuit utriusque
 Monarchæ assensus; ab illo Romæ, exeunte
 Martio: ab hoc Pragg, incute Maio anno 1575.
 obtentus. Interim dum hæc auctoritas & pri-
 uilegiorum confirmatio expediebatur, Prin-
 ceptæ ædificia Academica moliebatur, regio
 sumptu, & eâ magnificentia, ut eam, quotquot
 in urbem peregrè accedunt, defixis oculis ad-
 mirentur, ac qui omnia totius Europæ regna,
 regiones, atque ditiones perlustrârunt, se nec
 in Italiâ, nec Germaniâ, nec Galliâ, aut Hispa-
 niâ, aut usquam alibi hoc nostro seculo vnus
 principis splendidiora, tam literarum, quàm
 religionis monumenta (solâ Hispaniæ illâ
 Diuo Laurentio dicatâ structurâ exceptâ) re-
 perisse profiteantur. Priuilegijs iam impetra-
 tis, moræ impatiens Princeps, etiam antequam
 ceptæ ædificia, ad fastigium educeret, 4. no-
 uas Ianuarij, in ipso anni 1582. ingressu faustè
 feliciterque Academiam est auspicatus. Deo
 iterarios conatus palam comprobante: cum
 tantâ vini & frugum copiâ annos aliquot cõ-
 sequentes, ex vinetis & agris affluerent, quan-
 tum omnibus retro annis nunquam fuisse, in-

colæ meminerant. Publicatio hac forma
ritu & ordine celebrata, atque peracta fuit.

Reuerendissimus & illustrissimus Vniuersitatis fundator, horam circiter octauam, in D. Francisco consecrato templo: (Academico necdum absoluto:) sacrosancto Missæ sacrificio, quo tanti momenti negotio Spiritus sancti gratiam, & opem conciliaret, augustissimè, & religiosè operari cœpit. Eo confecto cum Domino Suffraganeo, Abbatibus, & diuersarū Ecclesiarum Prælatibus varijs, Reuerendis & illustribus Dominis Capitularibus, nobilibus, consiliarijs, & aulicis plurimis, varijs variarum disciplinarum Doctores, Magistris, viris consularibus, & senatoribus pluribus, in extrema eiusdem ædis parte, quæ eam in rem subsellijs & peristromatibus instructissima erat, frequentissima iuuentute reliquam ædis occupante confedit. Habita deinde à SS. Theologiæ Doctore Halenio, de summa, quæ ab Academia expectari potest ac debet, vtilitate, Latina oratione: legit è constructo altius suggesto magno cum silentio, tum expectatione de eiusdem Academiæ concessa approbatione, & priuilegijs diplomata Pontificia & Cæsarea SS. Theologiæ Doctor Franciscus Rapedius. Deinde actæ Græco Latinoque carmine à duobus Adolescentulis, pro tanto in Franconicam rempublicam beneficio ipsi Reuerendissimo Principi, ipsius Vniuersitatis parenti, & fundatori gratiæ, varioque Vocum & tubarum concentu, Deo immorta-

libo-

libonorum omnium auctori hymnus ille solennis: Te Deum &c. decantatus. Datum ad extremum ab eodem Reuerendissimo in aula vrbana, quo E. Cels. honoris causa omnes comitabantur, magnificum epulum. Remotis mensis, seu vocauit Abbates, Decanos, atque Praelatos diuersorum Monasteriorum atque Collegiatarum Ecclesiarum; monuitque, ut suos singuli clericos ad literas hominibus Ecclesiasticis; si vnquam, tum hoc potissimum exulceratissimo seculo; magnoperè vtilis excitarent. Egit & cum senatoribus, & consilibus, qui aderant; ut Academiæ dignitatem, progressum, quod maximo ciuitatis commodo fieret, curæ pro virili habere vellent. Ipsis verò nonis Illustrissimo Principe ac fundatore præsentē, habita est antemeridianis horis in societatis Iesu collegij schola maiore, de pœnitentia disputatio, circiter horam decimam: ex ea schola in vicinam aliam Illustrissimo præeunte secessum. Ibi ex præsentibus Doctoribus & Magistris Academicos ordines condidit, conditis Decanos proposuit. Theologorum quidem Dominum Antonium Reschium Suffraganeum; Iurisperitorum, clarissimum virum Vitum Gebserum, Cancellarium; Medicorum, Doctorem Ionam Canonicum noui Monasterij; Philosophorum, Michaelē Suppan, collegiatæ Ecclesiæ Haugensis Decanum. Singuli deinde ordines suis cum Decanis, Principis iussu, ad Academiæ Rectorem feliciter eligendum consilium inierunt.

Vna omnium sententia & voce ipse reuerendissimus fundator, & parens Vniuersitatis Herbipolensis, eiusdem primus Rector est salutatus, & aurea epomide vtrumque humerum tegente est insignitus. Moxque in eiusdem collegij templum itum & Hymno sacro religiosissimè Deus, tanti beneficij auctor, delaudatus est, omnesque Academici nouo epulo, quod eodem in collegio E. Cels. apparari mandarat, accepti. Postero die, qui Idus Ianuarij octauus erat, eadem in scholâ de animo disputatum est: sicque Academicæ Herbipolensis initium datum est.

Quod autem ad studia attinet, omnes in hac Vniuersitate magna cum sedulitate, sine vlla intermissione, à quatuor facultatum publico salario conductis, & peregrè euocatis professoribus, liberales docentur scientiæ. Classes, qui humaniores tã Latinæ quàm Græcæ, accuratissimè quotidie traduntur, sunt quinque. A quatuor liberalium artium magistris, diligentissimè philosophia perdocetur, quæ triennij curriculo circumscripta est, nouo professore nouum quotannis curriculum ineunte. Horum quartus quasi subsidiarius, qui coniunctis classibus, nunc Ethica, nunc Mathematica, alternis docet horis. Theologia quoque à quatuor SS. Theologiæ Doctoribus explicatur, quorum duo circa Scholasticam Theologiam quadriennio expediendam occupantur. Tertio casuum conscientiarum (vt vocant) explicatio eodem absolueda tempore.

tempore demandata est. Quarto interpretando sacrae scripturae onus incūbit, cuius professio, cum propter immensitatem, & profunditatem certo aliquo tempore circumscribi nequeat, ei liberum est, reciprocantibus annis, nunc ex veteri, nunc ex nouo instrumento, aliquot libros perlegere. Iurisprudentiae antecessores existunt quinque, quorum vnus Iuris canonici, alter Codicis, tertius Institutionū, reliqui duo Pādectarum sectionibus praesunt. Institutiones Iustinianae ea traduntur methodo, vt quolibet anno absoluantur, reliqui quatuor ordinarij: ita quoque vniuersum Ius, inter se distributum habet, vt omnes celebriores, vtiliores atque frequentiores totius Iuris materiae quadriennali spacio praelegantur, praecipui quoque iuris tituli, ordine Pandectarum seruato, singulis Septimanis die Iouis, à secūda post prandiū, in quintā vsque ordine suo praesidentibus professoribus, in publico auditorio disputandae, discutiendaeque proponuntur. Tyrones die sabbathi iisdem horis in elementis Iustiniani disputatione Institutionum ordinarius exercet. His accedunt repetitiones pro gradibus capessendis, disputationes extraordinariae, quibus quauis pro arbitrio Iuris Theoremata discutienda assignantur, & similia priuata & publica Scholastica exercitia.

Professores Medicinae ordinarij sunt tres, quibus accedit quartus extraordinarius, qui totum suae professionis curriculum biennio

hâc methodo conficiunt. Vnus Physiologiam, & de sex rebus non naturalibus tractat ; alter Galeni de differentijs , & causis morborum, & symptomatû libros sex interpretatur, quibus & de differentijs febrium libros duos, & tractatum de pulsibus, & vrinis (in quantum temporis ratio patitur) subiungit ; Tertius curationem febrium & morborum particularium proficitur. Extraordinarius ætate de simplicium, & herbarum natura edisserit, hyem : anatomicam, in autumno ad chirurgiâ spectantia proponit. Tria quoque ab illustissimo fundatore Academica ædificia ex fundamento extracta extant : quorum vnum est collegium Diuo Kiliano sacrum, quod quilibet propter eximium splendorem Regium alicuius summi monarchæ potius, quàm collegium iudicaret.

Huic præter Theologiæ, Medicinæ, atque Iurisprudentiæ spatiofissima auditoria, & aulas, hypocausta, aliæque promotionibus, examinibus, Consilijs, prandijs, ærario, atque alijs Academicis vsibus destinata, instructissima inædificata receptacula : adiectum est sumptuosissimum simul & ornatissimum Diuinis Apostolis dicatum Vniuersitatis templum. In hoc Kilianæ præter maximam commensalium frequentiam, nunc quadraginta, nunc quinquaginta partim Philosophi, partim Theologi, impensis Reuerendissimi prolixè aluntur studiosi, annuo sumptu centum florenorum in singulos constituto.

Secun-

Secundum est collegium B. mariz, in quo pari, si non maiori numero humaniorum literarum studiosi, licet victu ac sumptu tenuiori, à S. Cels. sustentantur.

Tertium est collegium Iurisprudentiz, in quo legum atque iuris studiosi recipiuntur, facilioribus expensis, & maiori studendi comoditate, quam passim apud ciues excipiantur. Huic ferè vnus ex Professoribus Iuris, auctoritate & exemplo studiosis præest, qui eos tum priuatis disputationibus, ac domesticis collationibus, tum etiam in mensâ de iure propositis quæstionibus, alijsque similibus medijs exercent, atque studia promoueat. Accedit his de nouo erectus hortus amœnissimus & amplissimus studiosorum, qui altissimis vndiq; mœnibus septus, tribus turribus instructis, quarum vna templo siue orationi sacrata, altera refectioni, tertia habitationi ipsius hortulani destinata est.

Dissipata hac forma ad externos, maxima frequentia non tantum quauis ex parte Germaniz: sed & ex omnibus ferè totius Europæ prouincijs atq; nationibus, Italiâ, Galliâ, Hispaniâ, Lotharingiâ, Scotiâ, Belgio, Poloniâ, Rusciâ, Lithuaniâ, adolescentes studiorum causa, longis itineribus, tanquam ad instructâ literarum officinam, vndique huc aduolarunt: inter quos Duces aliquot, Comites, & Barones plurimi, palatinides, & heroum filij poloniz copiosi, infinitique genere & familia nobiles, atque illustres alij iuuenes extiterunt.

Francones quoque hac sui principis magnificentia excitati, ad scholas frequētes venerūt, tātūq, operē in studia proximis annis posuerūt, vt habeāt nunc, & habituri sint deinceps, si velint, plures Celtas, Cuspinianos, Naufcas, Nasos, Feuchtios, Clauios, Goltzios, Viros à se oriundos, quos hereticis opponāt, qui quoq, ex Franconia sua orti, veterū Francorum auitā fidē abusi literis, impiē prodiderunt. A primo foundationis tempore plurimi hinc prodierūt, ac etiam nūc indies emergūt viri doctissimi, vt satis in omni facultate frequentes testantur promotiones. Et philosophiā enim quotannis abeunt Laureati plures. In Iurisprudētia iam à decennio singulis annis promotiones ad minus tres, sæpius quatuor, nonnunquam quinque aut sex extiterunt, in quarum quolibet aliquot ferē post accuratissima examina, laurea licentiæ aut docturæ donati fuerunt.

In cæteris facultatibus, licet non eodem numero, aliqui tamen, aut Licentiati, aut Doctores quotannis renuntiantur. Quorum alij iam in celeberrimis Vniuersitatibus, magna cum laude professiones obeunt; alij Cancellarij, officiales & Decani existunt; alij regibus & principibus à consilijs sunt; alij in Gallia, Lotharingia, Westphalia, Hollandia, Frisia, Geldria, Cliuia, atque omni ditione Germaniæ, publicis muneribus funguntur, atque reipub. magno cum honore operam suam nant.

Clarissimus Iurisconsultus, Iustiniani Codicis

dicis ordinarius in Herbipolensi Academia professor, & illustrissimi Principis Iulij Consiliarius, D. Antonius Salicetus, amicus meus, de præsentis statui illius Vniuersitatis à me interrogatus, nuper, in hanc propemodum sententiam respondit. Sciebam prius, quòd Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps omni ornamentorum genere admirandus Iulius eam sic exornasset, vt cum præcipuis Germaniæ Academijs, ædificiorum splendore, bonarum literarum gloria, & egregiorum professorum copia certare posset. Herbipolensis Ecclesia & tota Franconia illum Principem pacis, & libertatis, & bonarum literarum instauratorem, ac Patrem Patriæ meritò appellare debeat. Quippe, qui non modò ex grauissimis difficultatibus eam eripuit: sed longè quàm vnquam fuit, florentiorem reddidit, & sub quo istis difficilissimis & turbulentissimis temporibus, in vera religione & sapientia, iustitiaque, & omnium bonorum affluentia cōquiescit. Huius autē principis singularis prudentia, synceritas, & in maximis negotijs pertractandis dexteritas, maximè anno 1579. Colonię Agrippinę, in pacificatione Belgica eluxit. Qua ego cum stupore, illius virtutes nosse cœpi, & omnes cordati viri demirabantur. Ideoque Cæsarea Maiestas in alijs grauissimis legationibus & prægnantissimis negotijs publicis pertractandis, cum nominis sui & familiæ suæ maxima gloria, & totius sacri Romani Imperij incredibili fructu, sæpius vsa fuit. Di-

uina prouidentia retribuat illi longam vitam
in terris, & Coronam salutemque sempiter-
nam in cælis.

INGOLSTADIENSIS IN BAVARIA.

HAnc ex Viennensi magna ex parte ori-
ginem suam ducere, annales Viënenfes te-
stantur.

Valétinus Rotmarus in Academia Ingol-
stadiësi, & Ioânes Croeselius Academiz eius-
dem Bibliothecarius in Elogijs attestantur:
Quòd Ludouicus Diues Henrici auari filius,
ex ingentibus à patre relictis opibus, Acade-
miam Ingolstadiensem instituerit. Qui obie-
rit anno 1479. die 8. Ianuarij cum hoc epi-
phio,

*Nunc quoque sed meriti calo stat gratia tanti,
Et positus super astra heros in pace triumphat,
Aspectuq; Deum fruitur: secluserit acerbas
Pectore iam dudum curas, humanaq; cuncta
Negligit, æthereæ media inter gaudia sedis,
At bene quas statuit Princeps, nos postera turba
Seruemus tantas, veneremur, amemus Athenas,
Promeritisq; Duci fundamus pectore grates.*

Ludouici optimi patris exemplum imi-
tatus Georgius Diues; Collegium nouum,
quod ab ipsius nomine Georgianum voca-
tur, ædificauit, & in eo 12. stipendia, pro diuer-
sis Bauariæ oppidis, piè ac benignè fundauit,
& salutaribus legibus, ac statutis, quibus nu-
uentus

uentus, ad pietatem, integritatem morum, & bonas literas perduceretur, sapienter munivit. Obijt. anno 1503. die 5. Decemb.

Georgius Zingell Procācellarius in Georgiano hoc collegio, alia duo stipendia fundauit, quibus studiosi eisdē legibus viuerent, eisdemque commodis fruerentur, quibus Ducales alumni fruebantur. obijt anno 1508.

Martinus Eifengrein, Superintendens, alia duo satis opima collegia adiecit.

VViguleus Hund à Sultzenmos, Præses Monachij, in sua Metropoli Salisburgensi, ea omnia simul his verbis cōplexus est: anno 1472. Ludouic⁹ Dux Bauarię inferioris, præhabito consilio ac auctoritate Summorum Pontificum, Pij Secundi, ac eiusdem Successoris Pauli Secundi, primus instituit generalem Vniuersitatem in sua Ciuitate Ingolstat, iuxta Danubium, ad formam Vniuersitatis Vinnensis, iisdemque priuilegijs: quam dotauit Capella ac Domo Præbendaria, vulgariter Pfundshaus, quam Ludouicus Dux Bauarię, dictus Barbatus, ac Comes Martaniæ, agnatus suus, paulo ante pro 12. pauperibus laicis construxerat: quæ adhuc nomen veteris Collegij retinet, vnà cū suis redditibus ac cēsis, nec non illis, quæ præfatus Dux Ludouicus Ingolstadiensibus pro 12. Choralibus, qui die noctuque in templo B. Mariæ Virginis, à se ex fundamentis magnificè constructo,

cto, Sacerdotijs signis ac ornamentis pretiosis decorato, Psalmos alternatim legerent, destinauerat. Additis insuper ijs redditibus, quos fratres Sancti Francisci ibidem ante reformationem iure proprietatis possederant, cum alijs in fundatione contentis, quæ ad sustentationem Doctorum ac Professorum ibidem sufficere videbantur: Quorum ab initio non magnus erat numerus, scilicet vnus ad minus Theologi, duorum Canonistarum, vnus Logistæ, vnus Medici, ac sex professorum Philosophiæ, ac artiũ liberalium, qui tunc Collegiati nominabantur, in supra dicta domo ac communi conuictu commorantes: quæ ad hæc nostra tempora, vsq, ad Annũ 1540. ferè durarunt. Erant quoque exigua tũ salaria Professoribus constituta, nempe ad summam 130. Florenorum, ac infra.

Secundũ primam institutionem tota schola in quatuor nationes diuisa fuit. Prima fuit Bauarica, sub qua comprehenderetur Bohemia, Morauia, Austria, Stiria, Carinthia Sclauonia, Italia, Athesis, ac Sueuia.

Secunda natio erat Rhenensis, comprehendens vltra Rhenanum tractum ea parte, qua Argentoratum, Spira, V Vormatia, &c. sunt sita,

Tertia natio Franconica, scilicet Francorum, Hassorum, V vestphalorum, Turingorum, Anglorum, Danorum, Noruegiorum, & Sueuorum.

Quarta natio Saxonica, complectens Saxones,

nes, Misnios, Silesios, Lufacios, Marchiam
Brandenburgensem, Pomeranos, Stetinenſes,
Grunlandios, ac vicinos Oceano Septentrio-
nali, Pruſſios, Ruſcios, Lithuanos, Samagitios,
ac Polonos. Quælibet harum nationum ſuū
propriū habebat Procnratorem cum pote-
ſtare ſingulis ſemeſtribus Rectorem eligen-
di. Hæc ex ſcholis Italiæ ac Galliæ profecta
nationum ac procuratorum diſtinctio, nobis
in Germania minus apta, ſtatim abolita; ac in
Senatum Academicum tam Rectoris eligen-
di, quàm omnis reliqua poteſtas, reiecta eſt:
Creuit quoque paulatim numerus Profeſſo-
rum, ac Scholarum, vna cum augmento ſala-
riorum ac reddituum, quibus ex decima Ec-
cleſiaſticorum prouentuum, conſenſu Sum-
morum Pont. iam altera vice impoſita, non
leuis acceſſio facta eſt. Cancellarius Vniuer-
ſitatis à S. Pont. delectus eſt Ordinarius loci,
Episcopus nempe Aichſtetenſis, qui ſuum vi-
cegerentem ſeu vice cancellarium Ingolſta-
dij habet, vnum, ac illum quidem præcipuū
Theologiæ Profeſſorem.

Georgius Dux Bauariæ, Filius Ludouici
prædicti, confirmans & ſubſcribens patris in-
ſtitutioni, adiecit ac conſtruxit aliud collegi-
um, quod nouum, ſeu Georgianum, prope ve-
tus vocât: In quo ſub Regente pauperes ſcho-
lares à Ciuitatibus Bauariæ ſuæ ditionis præ-
ſentandi, ac alij ſtipendiati, vt vocant, artium
liberalium ſtudioſi uſq; ad gradum Magiſte-
rij alerentur.

Albertus

Albertus Dux Bauariæ, piz memoriz nuper defunctus, hūc pauperum numerum auxit, disciplinz Iesuitarum, quos idem Dux pio zelo huc collocauit, in veteri Collegio subiecit, ac Theologico studio incumbere iussit, vt hinc tāquam ex seminario subinde viri pij ac docti, Parochijs ac Concionibus verbi Diuini præfici possent; quia alumni Principis vocantur.

Deficientibus paulatim ac frigescentibus alijs Germaniæ Vniuersitatibus, hæc nostra Catholica schola crescere ac florere cœpit, præsertim in Theologico ac Iuridico studio. Omnipotens ipsam ad sui nominis gloriam, ad salutem Ecclesiæ suæ Catholicæ, ac communem vtilitatem totius Reipub. Christianæ, præsertim nostræ Germaniæ, quam diuissimè florentem ac incolumem conseruare dignetur, Amen. Hactenus ille.

Vbi quoque foundationem præstantissimi Collegij Monachiensis, anno Domini 1559. per prædictum Principem Albertum inchoatam, & in hunc splendorem perductam refert.

De Ernesto Duce scribit Vrbano Regius ad Fabrum: Credo equidem te non latere, quanto amore, & benignitate plusquàm paterna Dux Ernestus, Bauarorum Princeps Illustrissimus, Gymnasium nostrum Angepolitanum foueat, excolat, ditet, vt cum summis Academijs contendere possit. Est enim hic gratissima cæli amœnitas aerisque, quantam nō facile alibi
repe-

reperias, mira quædam salubritas, vt meritò
studiosorum sedes appellari possit.

Cæteri quæ Baioariæ Reguli eam semper
diligentissimè coluerunt. In primis verò, Se-
renissimus Albertus Dux Catholicus, eam sic
amplificauit, vt inter celeberrimas Academi-
as Germaniæ numeretur. Nam peculiare
Collegium, ab ipso tanquam fundatore Al-
bertinum appellatum, erexit, & insigne pæda-
gogium fundauit: adeoque insignem biblio-
thecam in omnibus artibus, scientijs & linguis
instituit, quæ cum celebratissimis aliorum tē-
porum & locorum comparari queat. Qua
forma instauratio illa anno Domini 1571. fa-
cta sit, ex sequenti descripto apparet.

RECTOR, CAMERARIVS ET
SENATVS ACADEMICVS
benigno Lectori S.

*S*cholarum publicarum institutum, apud omnes
Somnium gentium populos, rectè institutos, tum
per antiquum esse historia docet, tum plus quàm ne-
cessarium ratio conuincit, & euincit. Si enim diuinus
ille Plato pro sua sapientia lumine rectissimè censuit,
nullo alio tam gaudere, ac affici Deos, quàm multitu-
nis hominum in vnum populum cōtracta Repub. bonis
legibus, ac moribus rectè constituta: quàm nos grates
Deo iudicabimus scholas publicas, hoc est docentiū ac
discētū cœtus publicos: in quibus nulli alijs rei, quàm
artiū liberalium, ac altiorū disciplinarum studio, &
vt summatim dicamus, diuinarum ac humanarum
rerum scientia, in literario otio liberalissimè maxi-
mèq;

meq³ ingenue vacatur. Vnde tanquã ex seminarijs
 viriusq³ rei, hoc est, Ecclesiastica & Politica recte
 gubernada idonei administri haberi semper ac de-
 promi possunt. Quod sanè dū prudentissimè olim ex-
 pederet Christiani orbis Reges ac Principes, præ cate-
 ris seculis sub id maximè tēpus, quo in Occidentis im-
 perio Catholica Romana Ecclesia à persecutionum
 procellis pacatior esse cœpit, ad erigendas scholas pu-
 blicas, in suis quique regnis & prouincijs certatim
 contenderunt. In quo laudatissimo emulandi genere,
 inter reliquos Christiani orbis procures, Germanico-
 rum Imperij Principum, & inter hos rursus Boiaria
 nostra Illustrissimorum Ducum, præcipuum ac regium
 planè enituit studium. Hanc enim scholam Ingolsta-
 diensem olim felicissimis auspicijs fundatam, ac rega-
 li munificentia semel dotatam liberalissimè semper
 bucu³q³ auxerunt atq³ conseruauerunt. Quia in re non
 tātum de sua prouincia hominibus, sed etiam vniuerso
 Germania Imperio publicè bene meruisse iudicandi
 sunt. Ex nostra enim schola (absit inuidia & iactantia
 dicto) tāquam ex equo Troiano tot semper prodire
 viri docti, vt iam ferè in orbe Germanico, ne quicquā
 interim de exteris dicamus, nulla Ecclesiastica vel se-
 cularis Resp. floreant, in cuius Curia non nostra schola
 alumnus vnus pluresue, rebus gerendis ac consultā-
 dis assideant, vel etiam præsideant. Hanc igitur artiū
 & disciplinarum famigeratissimam officinam, ac do-
 ctorum virorum altricem optimam scholam, tanquā
 prouincia sua singulare κειμήλιον, Serenissimus no-
 ster Dux Catholicus, pro suo in vtramq³ Rempub. re-
 gio studio, imprimis sartam tectamq³ dum cuperet,
 curauit nuper clementissimè, studium nostrum Vni-
 ersale,

uersale, pro temporum variantium ratione, proq;
 optimo discentium progressu reformari. Quam dis-
 cendi, docendiq; formam, ac normam hic expressam,
 volumus etiam typis euulgari, ut quicquam, quasq; le-
 ctiones, qua methodo, quoue discentium sperato fru-
 ctu docerent, tãquam in speculo cerni possit, pluresq;
 qui forsitan sinistrore de nobis nostraq; schola, ma-
 leuolè fama sparsa, deterreri potuissent, benignè à
 nobis inuitarentur, dum hoc scripto publico testatum
 facimus ac confirmamus, etiam diuersa ac à nobis dis-
 sentientis religionis hominum filios, cuiuscunq; sta-
 tus, conditionis, ac etatis sint, posse tutò liberrimeq;
 apud nos hic in studio versari, accedere, recedere, ac
 dum hic agunt, artibus, linguis, disciplinis, & faculta-
 tib. quibus velint, & quandiu velint, studere: ac cum
 summo docentium ac scholarum patrocínio &
 fauore omnibus studiosorum priuilegijs, plenè vri &
 frui, extra omnem examinis, ac fidei sua professionis
 aleam, seu etiam inquisitionis periculum, dummodò
 in Ecclesiasticam rem nostram, tãquam alienam mes-
 sem, quod etiam ius, ratio, ac omnium quoq; aduer-
 santis religionis prouinciarum ac scholarum consue-
 tudo non admittit, falsam suam curiosius non immi-
 serint, sed quæ studiosorum propria sunt, rectè cura-
 uerint. Quod tibi benigne lector, pro nostra omnium,
 scholãq; nostra ac Reformationis benè fideliterq; in-
 stituta excusatione, publicato hoc scripto publicè
 constare volumus: Datum in senatu nostro

• Academico 13. Martij. Anno reparata
 salutis supra sesquimillesi-
 mum, septuagesimo
 primo.

Rrr

ORDINA-

ORDINARIARVM PRAELECTION-
um, exercitationum & Professorum Theolo-
gorum, in celebri & Catholica
Academia Ingolstadi-
na Elenchus.

IN Sacrosanctæ Theologiæ studio cum multa sunt, quæ iure commendari possint: tum illud postremum censerî meritò non debet, quod ex publicis prælectionibus, & exercitationibus Theologicis, maximos fructus percipiant illi, qui vel cõcionandi muneri vel prælegendi officio aliquando vacabunt. Nam cû in pertractatione Theologorum studiorû plures grauissimæ materiæ studiosè ac diligenter discutientur, habebit diligens auditor ad omnem sui officij partem præsidia certè maxima. Quod autem ad has lectiones attinet, sit sese habent.

Prima lectio versabitur in Scripturarum Sacrarum veteris Testamenti explicatione: cui cû per publica licebit negotia, præerit Reuerendus ac Magnificus vir D. Martinus Eifengreynius, Ecclesiæ Cathedralis Passauensis, & Collegiatæ Oethingensis Præpositus, nec non almæ huius Academiæ Patronus ac Procancellarius. Porro in gratiam eorum, qui ob inopiam rei familiaris in hoc Theologiæ studio diu satis hærerè non possunt: in initio suarum prælectionum breuè quoddam totius Theologiæ compendium proponet: vt habeant futuri Sacerdotes facilem & succinctam
admi-

administrandorum Ecclesiæ Catholicæ Sacramentorum rationem.

Altera Sacræ scripturæ lectio erit Noui Testamenti: quam profitebitur D. Rudolffus Clenckius S. Theologiæ Doctor & Iuris vtriusque Licentiatus. Et hoc quidem primo reformationis anno, grauem illam D. Pauli ad Romanos Epistolam explicabit: Qua perfectæ eiusdem Apostoli Epistolas, aut aliam noui Testamenti partem tractandam suscipiet. In his quidem duabus sacræ Scripturæ prælectionibus, ita versabuntur Doctores, ut & loca sacræ scripturæ præcipua, & controuersiæ de fide, ac Christiana religione, tractata & explicata, diligenter habeant studiosi auditores, ut oppugriatoribus religionis ac veritatis, diuinarum literarum præsidio resistere fortiter possint.

Et quoniam sapientum omnium & doctorum hominum iudicio sacrarum literarum Professores non solum in scripturarum interpretatione, sed & in Gymnastica Theologia occupari publicè debent: Laudatum Hispanorum & Italarum atq; adeò veterum Germaniæ Theologorum exemplum secuti Professores, Theologorum Scholasticorum scriptis explicandis, hoc ordine vacabunt.

Prima inter ordinarias Scholasticas prælectiones, est primæ partis D. Thomæ: qui cū de Vniuersis Theologiæ partibus egregio certè ordine, & singulari eruditione scripserit,

R r r a

hanc

hanc Theodorus Peltanus S. Theologiæ Doctor explicabit.

Altera lectio Scholasticæ Theologiæ est tertij Sententiarum, quam Hieronymus Torrensis S. Theologiæ Doctor interpretabitur. ea absoluta, reuertetur porrò idem ad intermissam D. literarum interpretationem.

Tertia, eaque postrema est, Primæ secundæ partis D. Thomæ, quam D. Albertus Hügerus S. Theologiæ Licentiatus accuratè & diligenter persequetur.

Cæterum quòd Ecclesiæ necessitas sit maxima, ne studiosis Theologiæ aliqua ex parte defuisse videamur : vnus Theologorum dominicis & festis diebus, cæterisque, quibus ab ordinarijs prælectionibus vacatur, ex Patrum & Pontificum sanctionibus, ea priuatim explicabit, quæ in frequentiori interioris fori vsu potissimum versantur.

Habebunt Theologiæ auditores frequentes, tam publicas, quàm priuatas disputationes & exercitationes. In illo verò Collegio Theologico, quod Illustrissimus Princeps pro sua insigni liberalitate, & singulari in Christianam religionem amore magnis sumptibus ià dudum extruit, & ià penè absolutum cernit, quotidie disputationes & repetitiones instituentur, quas ijs etiam adire licebit, qui extra Collegium habitauerint.

Verum cum maximi referat, vel ad retinendam auitam religionem, vel ad eandem instaurandam, habere pios & eruditos Pastores, & Con-

Concionatores, curabitur sedulò, ne adultioribus desint occasiones Latine & Germanicè declamandi, & concionandi. Nec quicquam omnino omittetur, quod ad rem Theologicam promouendam quouis modo facere videbitur. Fortunet Deus opt. Max. hospites nostros conatus.

ORDO ET RATIO PRÆLECTION-
*um publicarum, Et Nomina Professorum Col-
 legij Iuridici Alma Vniuersitatis Ingol-
 stadiensis.*

Lectiones in utroque Iure, tum ex statutis Collegij, tum ex laudabili ac diuturna consuetudine sic institutæ ac diuisæ sunt, ut ordini legendi, qui in Italicis Gymnasijs seruantur, per omnia, vel quàm maximè fieri potest, respondeant. Quod à maioribus nostris eo consilio introductum, ut studiosi Iuris, qui ex hac schola in Italiam quandoque proficiscuntur, ibi non easdem, quas hic audiuerunt, materias denuò audire cogantur (id enim tædiosum nō minus, quàm graue & sumptuosum esse solet, ijs præsertim, qui & expensarum & temporis rationem habendam censent) Sed eò peruenientes, statim inueniant Professores omnes tractantes materiam nouam in ordine nostro subsequenter, ut quam hic, si mansissent, audituri fuerant, in Italia, prius auditis coniungant atque continuent, quo seruato perpetuo hoc ordine, studiosis Iuris, qui iam principia huius scientiæ ex Institutionibus Imperialibus fideliter hauserunt, facile sit, Cursum to-

tum ordinariorum Lectionum in vtroque hunc quadriennij spacio absoluerunt.

Prima est autem ordinaria Canonum prælectio, in Libris decretalium, ex quibus capitissimum legi consueuerunt, quæ ad praxim Vtriusque fori spectant, & in vsu quotidiano sunt frequentissima. Hanc lectionem in æstate hora octaua, in hyeme verò hora nona ante meridianam, profitetur Nicolaus Euerhardus I. V. Doctor, Et Illustrissimi Principis nostri Consiliarius, ac pro tempore Collegij Iuridici Decanus, qui nunc versatur in interpretatione celeberrimi illius c. quoniam contra falsam. ex. de probatio. in quo velut summa & compendium quoddam traditur totius processus Iudiciarij. Eo finito, sequentes materias docebit, nimirum de testibus, de fide Instrumentorum, de Iureiurando, de exceptionibus, de præscriptionibus, de sententia, & re iudicata, de appellationibus, & quæ in ordine sunt reliquæ.

Altera lectio est ordinaria matutina, quam in æstate hora sexta, in hyeme verò mane hora septima docet Clarissimus Vir Dominus Bartholomeus Romuleus Florentinus I. V. Doctor II. professor Primarius, Protonotarius Apostolicus, Comes Palatinus & Eques, atque pro tempore huius Almæ & celeberrimæ Vniuersitatis Rector Magnificus, qui diuersis in lucem editis tractatibus, quales sunt tractatus de omni homicidij specie, de Mora, de iure accrescendi, de Constituto possessorio, de Testa-

Testatorum præceptis, quibus vetatur, qui re-
 latus est in primo tractatum tomo diuerso-
 rum recentiorum nuper excuso, diuersisque
 alijs in varias leges exactissimis commentari-
 js, tam sibi celebre comparauit nomē, & pro-
 fitendi gloriam, vt nuper conditionibus ho-
 nestissimis, & amplissimo salario inuitatus sit
 ad profitendum in antiquissima & celebri E-
 truriz Academia Pisana. Qui hoc Anno
 LXXI. suscepit interpretari nobilissimam &
 vtilissimam in Iudicijs circa libellorum ma-
 teriam l. edita C. d. edcn. cui subiunget titulū
 de pactis, de quorum fontibus & origine ante
 aliquot annos edidit elegantem summam,
 deinceps verò occupabitur in explicatione
 quotidianæ & vtilissimæ transactionum ma-
 teriæ: Anno verò sequenti nimirum LXXII.
 aggredietur Deo volente ex prima parte ff.
 Vete. Iurisdictionum & Imperij materiam.
 LXXIII. redibit ad secundam partem Codi-
 cis, ex qua bonorum possessionum & testa-
 mentorum, ac vltimarum voluntatum mate-
 riā, in qua plura scripsit, proponet. LXXIIII.
 Anno ad secundam partem ff. veteris ab eodē
 veniet explicandam. Quibus absolutis de mo-
 re Italicarum Academiæ ad cursus enar-
 rati principium redeundum erit.

Tertia est lectio ordinaria pomeridiana,
 quam à prandio hora secunda proficetur Cla-
 rissimus vir Dominus Casparus Lagus. I. V.
 Doctor, & Illustrissimi Principis nostri Con-
 siliarius. Is hoc Anno LXXI. versabitur in tra-

ditione optimarum & vtilissimarum quarū-
cunque materialium, & legum, quæ habentur
in prima parte Infortiati. Anno *LXXII.* subse-
quenti, primam partem Digesti noui aggre-
diatur. Anno *LXXIII.* secundam partem Infor-
tiati. Anno verò *LXXIII.* secundam partem
Digesti noui explicabit, eoque absoluto per
subsequens proximum quadriennium ab An-
no *LXXV.* usque ad finem Anni *LXXVIII.* eun-
dem cursum eo, quo iam dictum est, ordine
denuò incipiet ac finiet, sicque deinceps annis
reliquis.

Quarta est ordinaria lectio Institutionum,
quæ hora duodecima pomeridiana praelegi-
tur per Clarissimum virum Dominum Ge-
orgium Euerhardum I.V. Doctorem, qui hoc
tempore versatur in explicatione Tituli de
actionibus, quo finito redibit is ad titulum de
rebus Corporalibus & Incorporalibus, eun-
demque titulum de Actionibus, cum nonnul-
lo glossarum & Doctorum apparatu interpre-
tabitur, ac finiet secundum statuta per spaci-
um biennij.

Quinta est alia lectio Institutionum, tex-
tualis, quæ omisso apparatu circa textum maxi-
mè & notabilia vel singularia, quæ colligun-
tur ex textu, succinctior est & breuiori tem-
poris spacio pro Iuris tyronibus absolui con-
suevit, à principio Imperialium Institutionum,
usque ad eandem finem.

Hanc post meridiem hora quarta praelegit
Clarissimus vir Dominus Ioannes Richardus
Ofina-

Ossanzus Siluzducentis, I. V. Doctor, & Ducalis Confiliarius, qui nuperrimè Institutionum interpretationem denuò à principio est auspicatus.

Sexta est lectio Codicis extraordinaria & textualis, quam idè Clarissimus Doctor **Ossanzus** hora octaua in æstate, hora verò nona in hyeme docet, ijs diebus, quibus vel propter vacationes, vel propter festa Collegij ordinariè non legitur.

Cæterùm quia scientia est longa, vita autè & tempus breue, Ideo ne horæ vlla in parte inutiliter transigantur, receptum est, vt triū primarum ac supremarum lectionū professores, in partibus Decretalium, Pandectarum, vel Codicis, quæ singulis annis ordine supra dicto singulis obueniunt, non astringantur ad omnium & singulorum titulorum, capitum, vel legum explicationem (quæ res absurdam & inutilem quoque infinitatem esset paritura.) Sed facultas eis conceditur, ex partibus eorum ordinarijs selegendi optimas quasque, difficillimas, pulcherrimas, & in vsu practico frequentissimas materias & leges, in quarum interpretatione sic illi versantur, vt eorum auditoribus studiosis, non sit difficile, aliorū capitum aut legum sententiam, Doctorumq; opiniones & argumenta proprio Marte assequi, similemque ad exemplum eorum, quæ à suis Præceptoribus audiuerunt, interpretationem facere.

Lectioes porrò summa, qua potest fieri,

Rrr s

dili-

diligentia continuantur, nec vnquam vacare licet, nisi vel impediatur valetudo, vel habeantur in statutis permissæ vacationes, quæ tam exiguæ & perpaucæ sunt, ita vt affirmare liceat, multò plures & frequentiores hîc haberi in iure lectiones, quàm vllis in Gymnasijs, neque verò & vacationum tempore studiosis omninò otiosis esse licet. Nam codicis prælectio textualis idè est instituta, & cùm ordinarij continuis laboribus defatigati, per vacationes nō nihil remittunt, seseque colligunt, habeāt interim studiosi, vel hanc lectionem, qua insatiabilem discendi cupiditatem aliquam ex parte expleant.

Quemadmodum autem Illustrissimus & Clementissimus noster Princeps, hæcenus summa gratia summoque fauore Professores omnes tum vel maximè Iurisconsultos prosecutus est, ita ipsi vicissim summo studio laborant, vt quàm diligentissimè, acutissimè, non minori quoque fide ac facilitate singula tradant, seque ita studiosorum captui & ingenijs accommodent, vt qui vel mediocriter eruditi sint, magnum se fructum ex lectionibus auditis capere ingenuè fateantur.

Omnibus autè Iuris auditoribus liberum est, imò & à Præceptoribus suis ad hoc sæpè prouocari solent, vt post lectiones auditas, vel aliquid opponāt, vel si quid nō rectè perciperint, aut aliqua fortè quæstio seu dubium ipsis incidat, interrogent, quibus professores non solum respondere tenentur, sed libentissimè

simè id faciunt. Id enim summo studio sibi efficiendum censent, ut quamplurimi, & doctissimi viri ex scholis eorum prodeant.

Exercitia denique in eadem facultate sunt eiusmodi, ut præter priuatas, quæ à diligentioribus studiosis institutæ sunt, etiam publicæ disputationes & frequentes quidem habeantur. Quibus non ij solum ex professoribus præsent, quibus ex statutis necessitas eius muneris incumbit, sed alij etiam in studiosorum gratiam, priuilegijs suis spontè renuntiantes, libenter hunc in se laborem suscipiunt: adeò ut si respondentes non desint, vel temporis iniuria non prohibeantur, singulis bimestribus, aliquando etiam sæpius publicæ sint disputationes, quæ non paucis absoluntur horis, sed continuantur per integros dies, durantque tam diu, donec nulli amplius inueniantur, qui Theses propositas oppugnare velint. Interfunt autem his ipsis disputationibus non præses tantum, sed etiam cæteri utriusque Iuris professores, qui tam respondentem, quam alijs studiosis opponentibus animum addere, & argumenta ab ijs proposita confirmare & urgere, aliquando etiam, si opus sit, partes suas interponere, & incidentes difficultates explicare & dissoluere consueuerunt.

His nimirum & alijs similibus sic in utroque Iure eruditur iuuentus nostra, ut qui se ipsum non negligit, à præceptoribus suis se neglectum aut discendi occasionem defuisse sibi, queri non possit.

SERIES

Cum ea sit horum temporum conditio, ut quæ quondam arctissimis inter se vinculis erant cōnexa disciplinarum optimarum studia, peruersorum quorūdam hominum improbo consilio multis in locis, aut dissoluantur aut deprauentur. Mirum profectò non est, si non solum in hac celebri scholacum conseruanda, tum aliquo modo restauranda Theologiæ ac Iurisprudentiæ Professores suis præclarissimis disciplinis optimè prospectū cupiant, sed Medicinæ quoque Doctores cōspirantibus sententijs in id sedulò incumbāt, ut vetustioris solidiorisque medicinæ integritas tam contra prauas vulgi opiniones, quàm aduersus recentiorū quorundam apertas calumnias facta tectaque asseratur.

Quamobrem quod in plerisque alijs rectè constitutis Gymnasijs laudabiliter obseruari consuevit, diligentem in hac quoque Academia posthac operam nauabunt Medicæ facultatis Professores, ut quicūque nobilissimæ istius scientiæ discendæ gratia huc commigrant studiosi, nihil planè desiderare possint, quod ad consequendā perfectam rei Medicæ cognitionem necessarium existimatur. Tres igitur futuri sunt in posterum (ut & totidem fuerunt hactenus) rerum omnium ad medicā artem spectantium assidui interpretes, qui, quæadmodum hucusq; diligentissimè factū est, sum-

res Medi-
na profes-
res.

summa fide, cura ac perspicuitate totam mendendi rationem ita suis auditoribus illustrabunt, ac familiarem efficient, ut in Philosophia mediocriter excitati præcipua eius professionis dogmata ad Theoriam & praxin accommodata triennio, vel ad summum quadriennio cumulatè perdiscant. Id quod studiosos re ipsa malumus experiri, quàm temerè nostris assentiri pollicitationibus.

Primas itaque in hoc pulcherrimo & utilissimo labore partes obtinet Doctor Ioannes Lonæus Boscius, qui pergit in Physiologia Medica de sensibus: Deinde fauentibus superis auspicaturus Hippocratem de genitura: de natura hominis, Galenum de arte Medica: De differentijs morborum: de morborum causis: de arte curandi, de febribus, de antidotis. Hippocratis aphorismos, præsentia: Mesuem de medicamentis purgantibus, Noni, vel Tralliani præcticon, Dispensatorij examen. De vrinis, de pulsibus, de lepra seu elephantiasi, de catarrho, de calculis & ceteris.

Secundum locum in hac Medica classe tuebatur Adamus Landauus Medicinæ ac Philosophiæ Doctor, medicique collegij nunc temporis Decanus. Qui quicquid iam longo tempore diuersis in Academijs Germaniæ atque Italiæ præstantissimorum virorum institutione sibi doctrinæ vel experientiæ comparauit, id vniuersum discipulis sciendi cupidis optima fide communicaturus est, veterem-
que

*Primum D.
Ioannes Lo-
neus Bosci-
us.*

*Secundus
D. Ada-
mus Lan-
daus Isla-
nenfis.*

que medicinam, quam nō immeritō Catholicam appellare licebit, ea semper explicabit industria, ut principiorum eius immota veritas tam huius professionis tyronibus, quā cæteris vniuersis auditoribus perspicue innotescat, falsitas autem medicinæ paracelsicæ principijs quibusdam imaginarijs extructæ, constantibus argumentis subuersa corruat. Enarrabit autem aliquot Galeni, vel Auicennæ libros physiologicos de Elementis, temperamentis, Naturalibus facultatibus, & ple-rosq; alios, quibus principiorum artis Medicæ perceptio continetur: His anno sequenti atque etiam tertio pathologicos quosdam adijciat, præsertim sex libros Galeni de locis affectis.

Nonnunquam extraordinariè certis annis temporibus explanabit Dioscoridem, Vigonis aut Guidonis chirurgiam, vel aliam quācunque materiam ad anatomes progymnasmata necessariam.

Optimum in re
cum Ioan- re Clarissimum virum Dominum Doctorem
Agri- Ioannem Agricola Hammonium Medicū
cui substi- excellentem ac collegam nostrum amantissi-
endus. mum, ex his mundi miserijs ad beatiorē vitam euocauit. (Quam fanè manibus ipsius pijs optamus ac gratulamur) atque viri huius in arte medica perpoliēda præclarum studium, & eruditio maxima iam diu partē scriptis, & in lucem editis monumentis (quorum plurima recensentur in Gesneri Bibliotheca)

partim

partim profitendi fide atque industria sic viris omnibus doctis passim innotuit, ut non parum splendoris & ornamenti huic Academiae laboribus eius egregijs, & nunquam intermorituris accesserit: Princeps Illustrissimus prope diem in locum ipsius surrogabit alium medicum non minus celebrem, qui quaecunque ad bonae valetudinis curam ac studium requiruntur, ut sunt sex libri Galeni de sanitate tuenda, libri Hippocratis de salubri dieta, de victus ratione in morbis acutis, de facultatibus alimentorum, de victu attenuante, de cibis euchymis & cacochymis, huiusque farinae plures alios una cum Galeni libris de differentiis & causis morborum ac symptomatum, deque nonnullis alijs ad eandem materiam pertinentibus, amplissime disertissimeque expositurus est. Quod quin brevi futurum sit, non dubitamus. Neque verò solum opera dabitur, ut in doctrinis Graecorum & Arabum discipuli quam accuratissime instruantur, ubi finita lectione scrupulus aliquis in illorum animis residebit, aut de difficilibus ac dubijs auditae doctrinae locis difficultas exorietur, quam ipsi non satis intelligant, liberum erit studiosis planiorem eorum, quae sunt ambigua, declarationem à præceptoribus expetere. Qui sanè cum hanc gliscentem in auditoribus suis discendi que cupiditatem animaduerterint, posthabitis omnibus negotijs non solum humaniter ijs, quae dissentanea videntur, auscultabunt, verum ad interroga-

*Exercitia
Medicorum
varia.*

*Primum quod
studiosi finiti
in lectioni-
bus possint
proponere
dubia.*

ta quoque respondere, & quicquid perplexum, intricatum aut obscurum erit, clarius explicare parati sunt.

*Disputa-
es publi-*

Quin etiam, ut nullus omnino dubitandi locus cuiquam relinquatur, & ea, quæ præleguntur in scholis, certa verissimaque esse, multorumque insignium virorum iudicijs approbari constet, publica disputationum exercitia nequaquam intermittentur: Sed ad minus ter scriptæ theses in disputationem erunt proponendæ, mutuaque argumentorum collatione discutiendæ, donec inde veritas eliciatur. Solent autem huiusmodi literariæ medicorum palæstræ totum diem, paucis exceptis horis, continuari.

*Anato-
solennes
private.*

Cæterum, ne quid ad absolutam corporis humani locorumque laborantium cognitionem deesse videatur, Anatomen seu dissectionem artificiosam tam maris, quam fæminæ, nec non interdum ex incognitis abstrusisque morbis mortuorum corporum, aut etiam brutorum quorundam animalium, ut ovis, canis, porci, simiarum aut cercopithecorum viam incisionem professores, quandocunque temporis sese dabit opportunitas, ad oculum ita clarè demonstrabunt, ut harum rerum studiosi adolescentes partiû singularum conformationem, texturam, situm, magnitudinem substantiam, connexionem læactissimè perstrare possint. Quod si diligenter & animû & oculos adhibuerint, eadem opera veram secandi corpora rationem non nisi medicis exerci-

*ificiis
lendi.*

exercitissimis in hac arte cognitam atque perspectam, à Tonforib⁹ verè plerisq; prorsus ignoratâ, perdiscēt. Videbūt etiam præter illud exquisitissimū artificiū secādi in hac corporis humani pulcherrimæ fabricæ orthotomia, quāto studio ac solertia sit op⁹, cū ad venas, & arterias, & nervos probè dissoluendos, tum quoque ad disiungendas arctissimas ossium compagines, easque sic præparandas, ne epiphyyses illorū abscedant, aut futuræ planè dehiscant, aut aliqua alia inconcinna deformitas sceletō ex ossibus ijs reādicando concilietur. Quemadmodum in hunc vsum iamdū ante paucos annos elaboratissimū corporis ex ossibus humanis compacti simulachrū fabrefactum extat, quod studiosi nō solum in auditorio medico, quotiescunq; volunt, contēplari, ossiumq; colligationes, numerū, figurā, cæterasq; qualitates ad satietatē inspicere & obseruare possunt, verū etiā singulis annis, eo maximè tempore, quo solennis Anatomia monstrabitur, elegans illa ossium compago publicè erit declaranda, vt eò facilius musculorū ortū, basin, processum ac finē, cæterarūq; partiū sedes & connexiones Anatomie spectatores percipere valeāt. Quæ quidē Anatomies exercitia & oculis subiectę demōstrationes maximum in arte medica habent vsum, potissimum verò frequens illa dissectionum inspectio chirurgicē, (quę vt antiquissima, sic certissima medicinæ pars existit) promouet & illustrat, siquidē eius præcipuū officiū ver-

fatur in vulnerum, vlcerum, luxationum, fracturarum, tumorumque sedibus accurate cognoscendis. Qua in parte quantum ab hominibus nonnullis imperitissimis hoc tempore delinquatur, quotidie manifesti & crassissimi illorum errores ostendunt.

Eos autem vel non animaduvertere, vel non posse corrigere & emendare, Medicis profecto valde probrosum est. Proinde ut hanc foedam ignominiae notam medicinae studioli tam sibi metipsis, quam vetustissimae arti non aspergant, optimi professores vnicè posthac caebunt.

Vtilissimum quoque & Medicis omnibus apprimè necessarium & mirabili cum voluptate coniunctum rei herbariae, lapidum, totiusque materiae medicae studium, quo nihil vnquam à mundi origine splendidiorē incūditatis ac utilitatis opinionem, maioremque dignitatis laudem apud praestantissimos quoque homines promeruit, hoc pacto Medicorum opera restaurabitur, ut diligentes & ingeniosi discipuli optatissimam sint habituri occasionem studium illud strenuè tractandi & excolendi. Praeter lectiones enim de hac materia publicas opportunis anni temporibus eos subinde in apertos campos, sylvas, montes, aliaque comoda loca, vbi praeclearae, nec ubique locorum obviae stirpes pullulant, producemus, illisque monstrabimus diuersi generis arbores, frutices, suffrutices, herbas. Audemus enim verè hoc affirmare, vix in Germania Gymnasium

hæc illud inueniri, cuius ætatem ex-
 stitit situs, ubi temperies aeris salubrior, plan-
 tarumque non ita vulgare maior vbertas,
 quàm est Ingolstadtum. Nam vndeque ci-
 uitatem hæc in planissimo loco positam am-
 biunt, æquò ferè spatio disiuncti colles opti-
 mis ac rarissimis stirpibus referti. Nec deest
 commoditas in alijs etiam adiacentibus locis
 non cliuosis, imò fertilioribus perquirendi
 innumeras plantarum differentias. Etenim
 palustria loca scordium, Lyfimachiam lute-
 am & purpuream, hydropiper, nymphaeam
 triplicem, sparganium, ophioglossum: Mon-
 tosa Chamædryn veram, polium montanum,
 fraxinellam seu dictamnium album. Gentia-
 nam, Amelum: Cæpestria Scurzonera, Peu-
 cedanum, Rhamnum, oxyacantham, cheme-
 pytin, Chamædryn feminam, vt alias innume-
 rabiles ac insigniores plantas omittamus, co-
 piosissimè suppeditant. His exercitacionibus
 accedent aliæ non minus vtilis, nimirum quòd
 studiosi non solum domi in viridarijs pulcher-
 rimè cultis & ingenti stirpium peregrinarum
 varietate perornatis, sed etiam in scholis plā-
 tas plurimas chartis agglutinatas cognoscen-
 di habebunt facultatem. Quando insuper, vt
 non rarò contingit, in ista plantarum solenni
 peruestigatione conspiciendæ se offerent ani-
 mantes, feræ, volucres, pisces, amphibia, de his
 omnibus magno discipulorum fructu disputa-
 bitur. Hæc enim rerum singularium *descriptio*
 longè plus utilitatis adfert, quàm quæ solam

*Horti Cui-
 tatis*

*Planta charta
 affixa*

*Animalia no-
 titia,*

Sss a

expri-

*Metalla la-
pidis*

exprimunt superficiem, pictæ delineationes, aut etiam sictę contemplationes. Si verò quis metallorum lapidumque notitiam expetat, nusquam ferè cogitari potest, quod non aut monstrari, si petatur, aut verbis explicari queat harum rerum studiosis discipulis.

*V. Pharma-
copolietum
lustratio.*

Porro cùm non satis sit medicinæ studioso vernaculas & huius loci proprias ac genuinas stirpes exactè cognouisse, sed peregrinorū quoque simplicium ac compositorum medicamentorum naturas cum inquirere oporteat, quotannis instituetur præsentibus Medicinæ studiosis vtriusque pharmacopolij in hac vrbe perlustratio. Tunc autem de vera legitimaque componendi pharmaca ratione, de antiballomenis, de nouo quodam mirificoq; destillandi artificio, de materiæ medicæ corruptione, adulteratione, integritate, asservatione, valore, pretio, cæterisque ad pharmacopoliorum constitutionem pertinentibus officijs plurima vtrò citroque dici ac considerari immensa studiosorum vtilitate consueuerunt.

*VI. Praxis
medica.*

Postremò, quis dubitet ea, quæ hætenus prolixè commemorata fuère, huc omnino referri, vt miseri ægrotantes à morbis liberentur, qui sani sunt, conseruetur? Vt igitur vsum rerum & experientiam, quam *πρᾶξις* vulgò vocant, medicinæ candidati hac etiam nostra in schola sibi comparent, id, quod in Academijs Italiæ & Galliæ more receptum est, hîc quoque in posterum obseruabitur, vt qui iam aliquo-

aliquousq; progressi sunt in arte medica discipuli, si velint, ad ægros varijs laborâtes morbis quasi manuducantur, & non ex libris tantum, sed *αὐτοψία* & alsî dua rei præsentis observatione, quid in morborum methodicis curationibus agendum sit, intelligant, & vsu quotidiano deprehendant. Quin etiam ex inspectione eorum, qui de Elephantiasi suspecti sunt, & medicorum censuræ sæpe subijciuntur, multum commodi percipient artis medicæ alumni, modò huic examinationi semper intersint.

*Leprosæ
inspici*

Atque hac conditione medicum studium posthac in Gymnasio nostro docebitur, ut ipsa studijs addicta iuventus intelligat, se non minorem hîc fructum capere posse, quàm si ad remotissimas Europæ scholas grandibus expensis, summoque vitæ discrimine discendæ medicinæ gratia proficiatur.

RATIO PRAELECTIONVM ATQVE
Exercitationum Collegij Philosophici, in Ca-
tholica atque inclÿta Ingolstadiensi
Academia.

Philosophiæ cognitio cùm ad omnem vitæ partem instituendam, tum, ad Theologiæ præclarum sanè ac Diuinum studium, cæterasque doctrinas percipiendas apprimè sit necessaria, debet à nobis hæc pars eò studiosius ac diligentius absolui, ut Philosophiæ studiosi desideratos & expectatos fructus, iu-

SS 3

cun-

cundissimè tandem aliquando percipere
 • queant. Quare vt reliquarum doctrinarum,
 sic & nostræ professionis Philosophicæ ratio-
 nem perspectam ac planè cognitam omnibus
 esse cupimus, quò intelligant omnes, quid in
 hisce Philosophiæ studijs à singulis professo-
 ribus in hac publica Ingolstadiensi Academia
 pertractetur.

I D. Ioan-
 nes Slonius
 Boscius Ma-
 thematicus

Prima itaque Philosophici Collegij lectio
 est Mathematica, communis quidem omni-
 bus Logicæ ac Physicæ & reliquis studiosis.
 Quam accuratè sanè & diligenter prælegit D.
 Ioannes Boscius Medicinæ Doctor: declara-
 turus Sphæram Ioannis de Sacrobusto Procli,
 & propriam nouam, Geographiam Henrici
 Glareani, & nouam suam, Theoricæ Planeta-
 rum Purbacij, Euclidem, Ptolemæum, In-
 strumentorum Mathematicorum fabricam
 ac explanationem &c. Librum de mathema-
 tics figuris & mensuris à se conscriptum. Ari-
 thmeticam Gemmæ Frisij &c.

Alterâ in illa Philosophiæ parte, quæ de vi-
 ta & morib. agit, versatur. Hanc interpre-
 tatur Dominus Vuolfgangus Zettelijs artiū
 ac Philosophiæ Magister, huius Academiæ
 Camerarius. Absolutis Ethicorum ad Nico-
 machum libris, eiusdem Aristotelis Oecono-
 mica & Politica, cæteraquæ ad hanc Philoso-
 phiæ partem spectantia persequetur.

In pertractandis Philosophiæ naturalis par-
 tibus, duo Professores publici diebus singulis
 horas duas occupantur. Paulus quidem Vi-
 zanus

zanus Bononiensis, artium ac Philosophiæ
Magister in secundo Aristotelis de Anima li-
bro versatur; Alterum persecuturus vnâ cū
Metaphysica Aristotelis.

Libros verò Physicorum Aristotelis Io-
annes Vicæus Anglus, artium ac Philosophiæ
Magister, prælegit. Quibus perfectis eiusdem
Aristotelis libros de Cælo, de ortu & interitu,
de Anima & Metaphysicorum explicandos
suscipiet: vt Philosophiæ candidati pertracta-
tis omnibus Philosophiæ partibus, nihil am-
plius iure desiderare possint.

Verùm quoniam in reformatione huius
facultatis noua quædam cursus Philosophici
ratio introducit, frequentia tamen & vsita-
ta in vetustissimis Galliæ Hispaniæ & Ger-
manici Academijs; Paulò altius nobis est ex-
plicanda, vt intelligant omnes, quid huius A-
cademiæ Professores in hac Philosophiæ per-
tractatione sibi propositum habeant.

In cursu Philosophico prælegendo tres
distincti professores diebus singulis in sepa-
ratis auditorijs legentes præerunt: Logicus v-
nus, Physicus alter, tertius Metaphysicus. Lo-
gicus (quod felix faustumque sit huic nostro
collegio philosophico) prælectionibus ini-
tium dabit ad festum D. Lucæ præsentis anni
septuagesimi primi, præmissa prius ad facili-
orem Logicæ Aristotelis intelligentiam Dia-
lectica introductione seu compendio. Expli-
cata Logica, idem atque ijsdem auditoribus
illa quæ sunt secundi anni cursus philosophi-
ci ex-

ci explicabit : Qualia sunt octo Physicorum libri Aristotelis, quatuor de Cælo, Meteorum itidem quatuor. His perfectis tertium annum cursus cum suis auditoribus ingredietur. Et duos de ortu & interitu, de Anima tres, cum prima philosophia Aristotelis explicabit. His perfectio & absolutio cursus philosophici potissimum continetur. Et quoniam in explicanda philosophia tres occupari debere professores diximus, Logica absoluta, alter Logicam incipiet: Idem de Physica & Metaphysica intelligi volumus: Atque sic tres quotidie Magistri præter Mathematicarum disciplinarum & Moralis philosophiæ professores duas horas singuli, locis & auditoribus distinctis Philosophiam interpretabuntur. Itaque quicquid in hoc genere ab alijs explicari solet, tertio semper quoque anno studiosè ac diligenter perficiatur: Quod commodissimum auditoribus fore speramus. Nam qui emenso philosophiæ cursu assidui atque perpetui auditores fuerint, & egregios in eruditione progressus fecerint: vel qui aliundè huc venient, publicè Magisterij philosophici Laurea ornabuntur.

In explicando Aristotele eam servabimus rationem, quam plus commodi allaturam studiosæ iuventuti speramus, & quæ optimi Aristotelis interpretes Græci & Latini ad illustrandum explicandumq; Aristotelem scripserunt, ita adferemus, ut nec rerum multitudine

dine terreantur auditores, nec obscuritate ab hoc studio auocentur.

Habebunt frequentes Philosophi de prælectionibus publicis disputationes, quæ singulis hebdomadis instituentur præter illas, quas generales vocant. Et cum in his exercitationibus multum referat exerceri Philosophiæ studiosos, dabimus operam diligentem, ut ex ac ingeniorum concertatione loca Aristotelis difficiliora, nec ab auditoribus probè satis intellecta, quàm maximè illustrentur.

In Collegio porrò nouo percrebræ etiam sunt disputationes & repetitiones, quas etiam li adire poterunt, qui foris habitant. Quæ omnia maximos certè fructus omnibus allatura omninò confidimus: dum ex hoc studio philosophi præclarè docti, vel ad Theologiæ studium, vel Iurisprudentiæ, vel Medicinæ aratiores ac doctiores accedant. Fortunet hoc nostrum studium Pias Dominus, ad Christianæ religionis utilitatē, & Reipublicæ Barbaricæ commodum.

ATIO ET ORDO EORVM QUAE
*extra Padagogium in Hebrais, Græcis, & Latinis ordinariè ac publicè expli-
cantur.*

✓ Erum ne quid ad solidam perfectamque eruditionem comparandam, & in omni officiorum genere prudentiam consequendam arè desideretur, grauiores, eosque illustriores hīstóricos, tum Græcos, tum Latinos, atq;
Sss ; Poetas

Poetas publicè interpretari & explicari curabimus. Neque in his Hebrææ linguæ cognitio, cuius certè præclarus vsus est in sacris libris veteris Testamēti interpretandis, omitteretur quæ ordinem sequentem obtinebunt.

Prima Lectio erit historiæ Latinæ, quæ assignata est spectabili viro D. Ioanni Lyresio, artium ac Philosophiæ Magistro, & Collegij Philosophici pro tempore Decano, qui ut totius Romanæ historiæ gustum præbeat primo L. Flori viri eruditissimi Epitomen, tum T. Liuium historiæ faciliè principem enarrabit.

*Laurentius
Sifanius.*

Altera est Græcæ linguæ : Hanc administrat Clarissimus vir Sifanus Prundfeldius I.V. Doctor, qui cum in Xenophontis interpretatione præclarè modò & industriè versetur, postea vel Thucydidem sua lingua loquentem, vel alium insignem Græcum historicum aut poetam accuratè interpretabitur.

*Philippus
Menzelius.*

Tertiæ, quæ poetices professura est, præclaram nauat operâ D. Philippus Menzelius Sandsehnensis, qui, ut in *Aeneide* Virgilij explicanda versatur : ita deinceps in explicandis optimis quibusque poetis assiduè & diligenter incumbet.

*Paulus
Æmilius.*

Quartam Hebraicæ linguæ destinatam, moderatur summa laude ac singulari industria. D. Paulus Æmylius Romanus, quondam Hebræus, nunc porrò Christianæ Religionis cultor egregius: Qui cum ipsa natura duce, & Rabbiorum suorum bona institutione, linguam

gnam Hebræam præclarè sit edoctus, nativâ eiusdem pronuntiationem, & accuratam cognitionem optimè edocebit. Is & Grâmaticæ Hebrææ elementa ex Elia Leuita Germano, & ad vsum linguæ percipiendum aliquè ex Prophetis minoribus, vel regium Psalmodigraphum, vel etiam si expedire videbitur, aliquem Rabbiorum, à nostra religione non dissentientem, studiosè ac diligenter explicabit.

LECTIONVM ET EXERCITATIONVM Scholasticarum ordo, qui in *Padagogio celebris & Catholica Academia Ingolstadiana* studiosè servabitur.

CVM hæc doctrinæ literarumque studia, quibus adolescentes, in his vetustissimis doctrinarum domicilijs ad omnem humanitatem informantur, non postrema meritò esse debeant, volumus horum studiorum breuem reddere rationem. Vniuersum itaque *Padagogij* Corpus in quinque classes, easque distinctas distributum est: Quarum prima est Eloquentiæ: Altera politionis literaturæ: Tres reliquæ sunt, literarum, ac studiorum Grammatices, in quibus hæc quæ sequuntur certo ac definito ordine publicè & proponuntur, & ordinariè explicantur.

Vniuersa Eloquentiæ professio, duabus maximè rebus continebitur, præceptorum Rhetoricorum traditione, & quarûdam orationum

tionum illustrium expositione. In tradendis explicandisq; Eloquentiæ præceptis, optimos huius facultatis duces & principes sequemur, Aristotelem & Ciceronem. Aristotelem quidem in illis tribus libris, quos de arte Rhetorica inscripsit Et cum Ciceronis tempore ars ipsa Eloquentiæ suam perfectionem & maturitatē quodāmodo sit consecuta, & plurimos in hoc genere orationis libros composuerit, his maximè commodè præponi poterunt, Tres Dialogi de Oratore ad Q. Fratrem. Brutus, siue de claris Oratoribus. Orator ad M. Brutum. Dialogus de partitione oratoria, grauis sanè ac eruditus libellus, quem felicibus auspicijs, propediè auspicabimur In qua explicatione, non Græcorū, nec Latinorum præcepta omnia, sed ea solūm, quæ arti eloquentiæ lucem aliquam afferre posse videbuntur.

Ad probandam insignem orationis copiam, & summi Oratoris consiliū declarandum insigniores aliquot orationes nobis deligemus, ut studiosi adolescentes, admirabilem illam Eloquentiæ formam in foro & in iudicijs à M. T. Cicerone grauiter ac copiosè expressam, contueri possint. In quibus explicandis præter Rhetoricum artificium, quæ ad antiquitatis memoriam, & Romanæ historiæ intelligentiam spectant non omittentur. Habebūt & quotidie in Græcis literis publicam prælectionem.

Quò porrò maiores ex Eloquentiæ studijs fructus reportēt auditores, statis præscriptisque

que

que temporibus, publicè in bonarũ artiũ, virtutumq; commendatione perorabunt. Et hæc quidem eloquentiæ professio nõ solum Rhetoricę auditorib⁹ utilis, sed & aliarũ facultatũ cõmoda ac fructuosa, vti speram⁹, erit. Hũc Ciceronẽ vt dicẽdo & scribẽdo, quã proximẽ imitẽtur, disputationibus, cõcertationib⁹ publicis, quę instituentur, curabimus diligenter.

Exacta cum primis Carminis componendi ex optimis quibusque auctoribus tradetur ratio, cum insigni aliquo poeta, vt auditores in omni carminis genere benè versari possint. *Studia Politi-
tioris huma-
nitatis.*

M. T. Ciceronis de Officijs libri doctissimi, Vel eiusdem Tusculanę quęstiones, & ars Epistolæ.

Nicolai Cleonardi Græcæ institutiones vñ cum Isocratis disertissimi Rhetoris, oratione ad Demonicum.

Rhetoricę auditoribus proximẽ futuris, facilis quẽdã in Rhetoricã introductio, cũ oratione Ciceronis pro Archia poeta vel simili.

Et cùm huic facultati historiæ lectio sit maximẽ propria, insignem aliquem historiarum, vtpote Titum Livium, Iulium Cæsare, Salustium, vel aliquẽ alium & in hoc genere excellentem proponimus.

Porrò cùm hæc studia alantur & augeantur maximẽ exercitationibus, crebras diuerſorum carminum & poematum compositiones exhibebunt. Epistolas etiam soluta oratione. Communem habebunt isti cum Eloquentię studiosis lectionem Catechismi, vbi explicabũtur præcipuæ de fide controuersię.

His proponetur accurata quædam Syntax: eos ratio, M. T. Ciceronis Epistolę, quas familiares vocant, vt habeant quem in scribendo non infructuosè imitari possint.

P. Ouidij Nasonis libri de Ponto, vel de tristibus, seu Q. Horatius Flaccus purgatus, cum faciliori carminis & pedum ratione, & Græcę linguę Elementis, vt adolescentum animi ad poeseos, & humanitatis grauiora studia paulatim comparentur.

Exercitationes scholasticę frequentes habebunt, Epistolarum compositionem, certis præscriptisq; temporibus disputationes prælectionum repetitiones, vt dicta, lecta, & a præceptoribus diligenter pertractata, memorię firmitus hæreant.

Huius scholę auditoribus, & sequentis, faciliora quædam Christianę doctrinę capita Germanicè explicabuntur, vt habeant non solum eruditionis, sed & pietatis, bonorumq; morum incitamenta.

*Secunda
Gram.*

Dars illa Grammatices, quę de nominum inflexionibus ac generibus: tum quę de verborum præteritis & supinis agit, explicabitur. M. T. Cicero Epistolis selectis adiunctis, cum Michaelis Verini castissimi poetę distichis. Accedit facilis quædam Syntaxeos ratio. Exercitationes communes cum superioribus habebunt, pro ingeniorum captu.

*Tertia
Gram.*

Prima Grammatices rudimenta memorię Adolescentes mandabunt. Catechismum in minorem germanicum, Catonis Disticha, vnè
cum

cum libello de morum ciuilitate. Themata breuiuscula è germanico in Latinum reddere docebuntur. Et quoad licebit, curabimus, vt omnes Latinè loquantur: pios ac Christianos mores imbibant omnes, vt adulti postea, non solum parentibus, sed ad toti Reipublicæ Christianæ, pietate ac eruditione, maximè utiles ac salutares esse possint, ad laudem Dei Opt. Max. Catholicæ Religionis, & huius Bauaricæ Reipublicæ, in cuius honorè hic omnis noster labor defudet. Amen.

Præscriptus hic professionum & studiortū cursus, vt quàm diligentissimè deinceps, in omnibus quatuor Facultatibus obseruetur, Serenissimus ac Illustrissimus princeps ac Dominus D. Albertus Comes palatin⁹ Rheni, & vtriusque Bauariæ Dux &c patronum perpetuum in Gymnasio residentem, cui cura istius rei incumbet, instituet. Deus Opt. Max. omnia vertat ad Diuini sui nominis gloriam, Amen.

Episcopos Eystenses Ingolstadiensis Academiae perpetuos Cancellarios, cæterosque Procancellarios, Rectores, Prorectores, Superintendētes siue Inspectores, Protectores, Decanos, & Senatum Academicum, atque viros celebres, qui Theologiam, Iurisprudentiam, Medicinam, Mathesin, Historias, Philosophiam, poesim, Linguas Ingolstadij docuerūt, data opera & copiosè descripserunt.

Valentinus Rotmarus, & Io. Engardus, in Academia sua Ingolstadiensi, & Io. Groeseli-
us,

us, Academię istius bibliothecarius, in tractatu elogiorum suorum: vbi sic concludunt:
*Vrbs Ingolstadtum, sacris domus inclyt a Musis,
 Quam colit ipse Deus, vatum qui præsces Apollo.
 Salue Ingolstadtum, mihi tu domus inclyt a Salue,
 Saxonice quondam bellis clarissima, sed nunc
 Musarum portus, locus ô gratissime Phœbo.*

OFFICIUM RECTORIS ITA describit Rotmarus, Acad. parte 1.

*Ergo age Bauarico felix succede Lyceo,
 Et regere imperio doctas, bone Rector, Athenas,
 Parcere subiectis, & debellare superbos,
 Et quos degenerare vides, frenare memento:
 Coge domum errores, & grassat oribus obsta
 Nocturnis, tranquilla sacris sint omnia Musis:
 Sint noctes, illisq, dies sine nube sereni,
 Ingenuos vim contra omnem plebisq, furor,
 Protege vesanos, absitq, iniuria vulgi,
 Quam voluit Cæsar, quam summus & ille Sacerdos,
 Effe sacerdotum, Romanæq, arbiter vrbis
 Innunem voluit, sartam tectamq, iuuentam.
 Redde precor, vetitosq, tuo compefce tumultus
 Auspicio, & quicquid poterit turbare Lycæum.*

ANNO 1568. die 23. Martij, sub Martino à
 Schaumburg Eichstadiano Episcopo, LVI. &
 Cancellario VI. Ingolstadij fuit publica bul-
 la Pij 4. de professione fidei edenda.

Ioannes Eccius Rector, & Procancellarius
 docuit, & sepultus est, cum hoc Epitaphio.

Viator preces funde.

Eccius hic iacet.

Abi moriture.

In

In schola quoque Theologorum aliud Epitaphium habetur: quo Theologorum sui temporis phoenix, & miraculum, auitæque fidei propugnator, & hæreticorum malleus appellatur.

Fredericus Staphylus Academiae Superintendens hic floruit, & mortuus est: cum hoc disticho, quod natiuitatis annum, mensem, & diem complectitur.

*nascitur has Staphylus fragiles mortalis in auras,
Non ater Augusti lux ubi clausa fuit.*

Cum alio disticho, Mortis annum mensem, & diem indicantē.

*extinctus fatis Staphylus concesserat arces
In superas, Martij lux ubi quinta fuit.*

Peculiare est, quod illic addit Rotmarus: Quando Ferdinandus Imperator, & Ordines atholici, Staphylū pileo Doctorali in Theologia & Iure Canonico ornari cupiebant, illum verò à nulla Academia, quòd vxoratus esset, consequi potuit; Pontifex rubrum pium Archiepiscopo Saltzburgensi transmittit, quem illi, in præsentia Doctorum, qui examine prævio dignum iudicarent, imponeret, & Theologiæ & Iuris Canonici Doctorum crearet, sicut lib. 1. cap. 13. recensui.

LIPSENSIS.

[Ipsensis in Misnia, quæ initium sumpsit ex Pragensi anno Domini 1408. propter sectam Hussitarum in Bohemâ: anno sequenti confirmata. De qua Æneas Syluius: Rex-

T t t

rant

rant scholam Pragensem vsque in ea tempora
 Theutones: id molestissimum Bohemis fuit,
 hominibus natura ferocibus & indomitis, ex
 quibus vir quidam genere nobilis, ex domo
 quam Putridi piscis vocant, apud Oxonium
 Angliæ ciuitatem literis studens, cum Ioannis
 Vicleui libros offendisset, quibus de rebus
 vniuersalibus titulus inscribitur, magnopere
 illis oblectatus, exemplaria secum attulit, im-
 butusque Vicleuitarum veneno, & ad nocen-
 dum paratus, tum, quod erat familiæ suæ cog-
 nomen, putridum piscem, id est, foetidum
 virus in ciues suos euomit. Commodauit
 autem scripta, quæ attulerat, his potissimum,
 qui Theutonicorum odio tenebantur, inter
 quos Iohannes emicuit, obscuro loco natus,
 & ex villa Hus cognomen mutuatus. Hic cum
 esset ingenio peracri & lingua disertus, multū-
 que dialecticis oblectaretur, & peregrinas o-
 piniones amaret, auidè admodum Vicleuita-
 rum doctrinam arripuit, eaque Theutonicos
 vexare magistros cœpit, sperans eo modo
 cōfusus Theutones scholas relicturos. Quod
 cum succederet, à Venceslao Rege impetr-
 tum, vt Pragenſi gymnasium ritu Parieſis
 gubernaretur: ea res magistratū scholæ Theu-
 tonibus abstulit. Quam ob causam commodi
 magistri ac discipuli Theutonici generis, re-
 teiurando adacti, vno die supra duo millia
 secuti, apud Lipsiam, Misniæ ciuitatem, triun-
 dierum itinere à Praga distantem, Vniuersali
 studio

studium erexere. Bohemis ergo scholæ suæ gubernatio liberè patuit. Quando Germani professores secesserant, patriamque suam illustrare malebant, quàm apud Bohemos oleum, ut prouerbio dicitur, & operam perdere, & ne Bohemis, quorum Vniuersitas ad conseruandam veram religionem instituta erat, ad seminandas hæreses auxilio fuisse viderentur, Ioannes Cochleus libro primo historiæ Hussitarum paulò apertiùs hæc perscripsit: Quod nimirum Bohemi à Rege obtinuerint, eam Academiã sic gubernari, ut ipsius mater Parisiënsis gubernabatur, id est, cum hætenus quatuor in ea Academia nationes, Bohemica, Polonica, Saxonica, Baioarica, eandem per omnia authoritatem habuerant, nunc vna Bohemica tantum authoritatis haberet, & ex promotionibus in omnibus quatuor facultatibus tantum emolumentum perciperet, tantumq; in electionibus ad officia, præbendas, & dignitates sola valeret, quantum reliquæ nationes tres simul. Quod cum contra vetera priuilegia, æquitatem & iuramentum suum esse cognoscerent, & ad raucedinem vociferarentur, nec tamen impedire possent, Lipsiam Vniuersitatem trãstulerint, in quatuor nationes eam diuidentes, Misniam, Saxonicam, Bauaricam, & Polonicam.

Confirmata verò hæc Academia reperitur à Pio P.P.II. & Alexandro V. Eamque

Ttt *

non

non nihil collapsam Georgius Dux Saxoniae restituit. Erasmus enim epistola quadam ad ipsum Georgium: Tuis, inquit, auspicijs, tuaque munificentia Lipsensis Academia iam olim celebris, ac solennibus illis studijs flores, nunc politioris literaturae ac linguarum accessione per te sic est ornata, ut vix ulli ceterarum cædat, &c. Petrus quoque Mosellanus Graecarum literarum in hac Academia Professor, ad eundem Principem sic loquitur: Quantum per gravissimas curas, quibus amplissimae conditionis tuae hominibus prospicis, datur, huc intendis, huc prospicis, ut Lipsia tua, non tam civium opibus, quam bonarum artium studijs indies maius ac maius sumat incrementum. Quid ego nunc commemorem splendidissima edificia in usum tum discientium, tum docentium, partim à te, partim etiam maioribus tuis hinc magnificentissimè à primis fundamentis ad summum usque fastigium extructa? quid annuos redditus, quibus omnis generis scientiarum professores liberalissimè dotaasti? Cumque ex Clementina sanctione didicisses, in publicis scholis trium linguarum Doctores fovendos, ne hinc quicquam tuae Academiae deesset, iam in tertium annum utriusque linguae professores & sumptu tuo foves, & auctoritate tueris: nec dubitamus quin brevi & sanctae, hoc est, Hebraicae linguae Magistrum tua Celsitudo nobis sit procuratura. Ut posthac nemo quicquam, quod ad instructissimum Gymnasium pertinet, sit hinc desideraturus.

Et sub

Et sub finem : Magnificus Princeps noster Georgius nos in nullum alium usum magnificis ornatu præmijs, quàm ut hæc schola, iam ante Latinis artibus, quantum fieri potuit, florentissima, nunc nostra qualicumque opera, Græcis quoque literis clarius illustretur.

Lipsensis Academia etiam hunc morem observabat, ut in electione Rectoris oratio haberetur, in laudem bonarum artium, & encomium reip. atque fundatorum. Et ut singulis annis statuta Vniuersitatis legerentur. Quo die Rector de vita & moribus studioforum, de reſtitu & officio præceptorum, & discipulorum, & similibus de rebus declamabat. Sicut ex ijs orationibus colligitur, quas utroque tempore, Conradus VVimpinas à Fagis Rector Lipsiæ habuit, & typis excusæ circumferuntur. Quibus ex Hesiodo prædicabat illos, qui per seipsos quæ agenda sunt conspiciunt; & illos etiam, qui aliorum sana consilia sequuntur; vituperabat autem qui ad neutrum horum apti, utrumque negligerentur, deque officio præceptorum & discipulorum disſerebat.

Huius Academiae alumniſ notandum erit, quod refert Aenes Syluius, ad librum I. Panormitani de gestis Alfonsi Regis : Cùm Leonardus quidam eques & nobilis cognatū suum, Lipsiæ bonis literis operam dantem salutaturus, aduenisset, quæſissetque, vti valeret, & quem in bonis literis progressum fecisset, vnus è commilitonibus respondebat : optimè
T t t 3 quidem

quidem seamicus tuus gerit, nam inter 1500.
hic vnus bibendi palmam obtinet. Nam quo-
modo studiosos ebrietatem & ingluuiem fe-
gere oporteat, libro 2. officiorum Scholasti-
corum, demonstraui.

LOVANIENSIS IN *Brabantia.*

DE qua Iacobus Meierus lib. 16. Annalium
Flandriae sic refert: Hoc anno 1426 in-
choata à Ioanne Duce Brabantiae scholasti-
caria apud Louanium: clarum opus & eter-
num monumentum pio Duci. Martinus
tem V. Pontifex libertatem & privilegium
adiecit. Repetit Molanus in natalibus San-
ctorum Belgij.

In Annalibus Coloniensibus refertur: quod
Ioannes Dux Brabantus, à Martino PP. V. im-
petrârit Academiam Louaniensem, vt ibi
omne artium, & disciplinarum genus do-
ceretur: quodque anno 1426. coeperint prohi-
beri: ac quanquam Martinus noluerit permit-
tere, vt sacra Theologia traderetur, id tamen
Eugenius IV. indulxit. Quae ex Coloniensi de-
riuada & procreata, tandem à maximis Ponti-
ficibus, Imperatoribus, & Regibus, Reueren-
dissimisque Cardinalibus & Episcopis, ac alijs
clarissimis viris, partim amplissimis privile-
gijs, partim etiâ exstructis splendidissimis col-
legijs, egregijs foundationibus, & legatis in vfu
literarum

literarios maxima pecunia, in eum splendorem perducta est, ut celeberrimum in Germania omnium literarum emporium, florentissimaque Academia meritò appellatur. Nec enim bonarum artium gloria omnes alias tantum hoc tempore superat: verum etiam sic firmata, sic dotata, sic ornata est, ut vix vnquam interire posse videatur. Est præerea cælum Louanij, quod vel Italico, quamvis adamato præferas, non amœnum modò, verum etiam salubre, & studijs aptissimum. Unde Erasmus epistola quadam ad Ioannem Ludouicum Viuem: Nulla, inquit, me res incitauit, ut Louanium commigrarem, nisi cælum salubrius, & locus amœnior. Ioannes Goropius Beccanus nullam vel in Italia, vel Germania, vel Gallia, Hispaniaque Academiam reperiri affirmat, quæ sit cum Louanensi sitûs elegantia, iucunditateque comparanda, & quod, etsi Salamanca in Hispanijs scholarum magnificentia omnibus Europæ gymnasijs præstet, tamen situ & locorum facilitate Louanio superetur: nec vsquam alius locus reperitur, cui melius Musarum domicilij nomen conueniat. Quare præstantissimis in omni disciplinarum genere Doctioribus, ingenuisque adolescentibus quam plurimis, iam inde ab initio semper abudauit. Notro tamen seculo etsi satis celebris & florens erat, multis ijsq; præstantissimis & pulcherri-
nis ornamentis supra omnes alias excreuit, nam præter alias innumeras commoditates,

Adrianus VI. Pontifex Maximus, quia hæreses in Germania exoriri videbat, & homines quosdam in eam curam incumbere, vt bonas literas vnà cum ipsis Academijs euerterent, egregium Louanij, vbi ipse tum Rector & Cancellarius erat, collegium, sub Adrianino nomine extruxit, vbi tenuioris fortunæ iuuenes cum Doctoribus sustentarentur, qui cum alias omnes artes, tum verò in primis sacram Theologiam tam opportuno tēpore docerent.

Adrianus VI. Pontifex Max. Louanij in pedagogy portiorum gratuito nutritus fuerat. In quo vetere instituto, honestis atque ingenuis adolescentibus ægestate pressis, in aliquot annos ad bonas artes perdiscendas, alimenta ex publico præbebantur. Onufrius in vita. Eregione Pontificij collegij habitat familia Standonica, quam Ioānes Standone anno 1500. instituit. Adria. Barlandus in Chronicis. Huius optimi Pontificis, gloriosissimi que patris sui Caroli V. Imperatoris Romanorum, præceptoris exemplo, vt videtur per motus potentissimus Hispaniarum &c. Rex, Belgijq; Princeps Philippus II. non tantum hanc amplissimam Academiam mirificè semper honorauit, verum etiam superioribus annis, cum hæreses etiam in Gallijs (quo multi ex suis ditionibus proficiscebantur) inualefcere videret: iccirco vt innocuē iuuentuti in alia loca proficiscendi occasionem præscinderet, & nouam Duacensem Academiam, vt supra dictum est, erexit, & Louanij aliarum artium atque linguarum studi-

studijs auctis, linguæ Gallicæ publicos professores instituit.

Ioannes enim Molinæus Decretorum Professor, ad regis illius Pœnitentiarium perscripsit: Quantam curam instaurandis hac in Academiâ literarum studijs adhibuerit, omnia fora, omnia theatra, omnes porticus, omnes denique grammatices, iuris, medicinæ, Theologiæque scholæ loquuntur: quippe quarum professoribus vel minerval primus constituerit, vel adeo adauxerit, ut nō iniuria auctor conditorque omnium, prælectionum, vel, ut verius dicam, omnium disciplinarum parens appellari possit. Ac ne dicam vel in re medicâ vnâ, vel in iurisprudentia binas ab ipsis fundamentis erectas prælectiones, vetustioribusque professoribus locupletata mirificè honoraria: ecquis non perspexit singulare Regis nostri erga religionem studium, vel ex eo, quod antiquæ Decretorum ac ordinariæ professioni, aliam nouam, eamque quotidianam addiderit?

De reliquis gymnasijs collegijsque nihil in præsens attrinet dicere, cum omnia hæc splendidissima sint. Clarissimi autem viri & amici mei, Viglij Zuichemi, insigne beneficium obiter præterire, nec debeo, nec possum. Is enim præstantissimis ad ius ciuile commentarijs, saluberrimis consilijs, maximaque apud Carolum V. Imperatorem, & Philippum II. Regem Catholicum, authoritate non tantum huic Academiæ, sed toti reip. literariæ magno

vſui fuit. Extructoque Louanij egregio colle-
gio, viuus & mortuus prodeſſe patriæ cupi-
uit.

MARPURGENSIS.

Marpurgensis in Haſſia anno quidem, vi
Chronica Germaniæ teſtantur, 1526. ere-
cta, ſed anno 1535. à Philippo Principe inſtar-
rata fuit.

MECHLINIENSIS.

Mechliniæ olim toto orbe celeberrimam
Academiã fuiſſe, quæ domicilium Mu-
ſarum nuncuparetur, fide digni auctores com-
memorant. Vbi aliquando 9. filij Regum,
Principum 24. Comitum 29. eodem anno ſtu-
derint.

Quo pertinere videtur, quod Ioannes Pla-
centius in cathalogo Episcoporum Leodien-
ſium, reſert, in Alexandro Comitſ Juliacen-
ſis filio, Epſcopo Leodiensſi; anno Domini
1129. Leodij apud S. Lambertum Cathedrali
Eccleſiã reſediſſe Regum filios 9. Ducum
24. Comitum 29. Tam enim vicina illa oppi-
da Leodium & Mechlinia ſunt, vt vtrobiq;
reſidere & ſtudere ſucceſſiuè potuerint.

Nicaſius de Voerda Mechlinienſis à tertio
ætatis anno captus oculis, & ob id literarum
naturaliter ignarus, velut grande miraculum,
& alter Dydimus Alexandrinus, in omni de-
ſtrina & ſcientia diuina & humana eruditissi-
mus euasiſt. Nam in Coloniensſi Academia, vbi
& mor-

& mortuus est, Iura publicè docuit: libros vtriusque Iuris, quos nunquam viderat, auditu didicit, mente tenuit, apertè recitauit.

Louanij artium magister & sacra Theologiae Licentiatus, & tandem Coloniae Iuris Canonici Doctor creatus fuit: legumque Civilium cautus interpres, edidit celeberrimum opus, quod Coloniae multis excipientibus extraordinariè legit & scripsit: Super institutis libros 4. Super Sententias libros 4. Sermones varios, Quaestiones diuersas. Ille, inquam, scholas Mechliniae aliquanto tempore laudabiliter rexit: obiit autem anno 1491.

MOGUNTINA.

Moguntinam Dietherus Isenburgius Archiepiscopus circa annum Domini 1482. instituit. Nunc Philosophia, & linguarum cognitio, ac sacra Theologia per D.D. de Societate Iesu illic traditur, reliquae disciplinae parum florent. Primò quidem ad omne literarum genus hæc Vniuersitas erecta est: tamen eius disciplinae, quæ de Deo, rebusque diuinis, & ad summum bonum pertinentibus tractat, sacraque Theologia dicitur, singularem semper rationem habuerunt. Quod anno Domini 1501. decretum est, ne quis ad scholasticos honores admitteretur, qui de conceptione B. Mariæ virginis, iuxta Concilij Basiliensis sanctionem nõ sentiret, id superioribus annis ad omnes huius perturbati temporis hæreses,

hærefes, omniaq; sacrorum Conciliorum decreta extenderunt. Ut profectò de ipsius Academiæ laudibus, & natura non minùs verè quàm copiosè dicere possem, nisi hoc ad eius gloriam apud omnes totius orbis Academiæ, & doctos gratosque homines abundè sufficeret, quòd Typographicam artem, non vilem solùm, sed vehementer quoque necessariam inuenisse credatur. Cuius beneficio clarissimi scriptores ex bonarum literarum naufragio superstites, in mille transfunderentur exemplaria, & in multorum manus, ad incomparabile totius Reipublicæ Christianæ præfidiũ, salubriter peruenirent. Vnde illud: *Imprimũt ille die, quantum vix scribitur.*

Anno. Iacobus Meierus libro 16. annaliũ flædriæ: Anno, inquit, M. CCCCXI. Ioãnes Gutenberg Argentinenſis primus inuenit artem impressoriam, quam Latinioreſ Excusoriam vocant, in vrbe Argentinenſi. Inde Maguntiam veniens, eandem feliciter compleuit. Interea Ioannes Mendel eandem artem Argentinę exercens, factus est breui opulentissimus. Huic successe Adolphus Ruchius, & Martinus Flachus, Sixtus Rufinger Argentinus Neapoli, anno M. CCCCLXXI. libros quomodo imprimi possent, monstrauit, Ferdinãdo Regi ob id factus charissimus. Per idem tempus VValdricus Haen, id est, gallus gallinaceus, hoc diuino opificio rem literariam ex inopia ad ingentem vbertatem perduxit: in quem Antonius Campanus hunc in modum est iocatus:

*Anser Tarpeij custos Iouis, vnde quoddam alis
 Constreperes, Gallus decidit, ultor adest
 Vtriusque Gallus, ne quem poscantur in usum
 Edocuit, pennis nil opus esse tuis.*

Ioannes Prutis hac arte factus ditissimus idem
 Argentinus. Beroaldus in huius laudem:

*O Germaniamuneris repertrix,
 Quo nihil vtilius dedit vetustas,
 Libros scribere quod doces premendo.*

Repetit Martinus Crusius lib. 7. Annalium
 Sueuicorum. Hanc artem. Basilienses egregie
 promouerunt; ut in Basiliensi Academia di-
 ctum est. Quidam typographiae inuentionem
 Harlemensibus Belgis attribuerent maluit. Adr.
 Ro. in theatro vrbium.

Harlemum, inquit Matthias. Quadus Pictor,
 lib. 4. Geographicarum enarrationum, cap.
 34. & 38. omnium quae in Hollandia sunt vr-
 bium amplissima, cui, expertissimorum testi-
 monio, typographicae artis prima iuentio iu-
 re debetur, Primam tamen praxim Moguntiaci
 concedentes. Aiuunt enim eius Inuentorem ante
 perfectam artem, morte praeventum fuisse:
 eiusque sortum inde Moguntiam profectum:
 ubi continuo exercitio ad perfectionem ars
 perducta sit, vnde haecatrix siue Nutrix, illa ar-
 tis mater existat.

PRAGENSIS.

Pragensis in Bohemia. Hanc Carolus III.
 Romanorum Imperator. Bohemiorum
 Rex, instituit anno Domini, ut chronica Co-
 lonien-

*Cromerus
 historia Po-
 lonica li. 12.*

Ionienſia teſtantur, 1360. Martinus Cromerus auctor eſt, quòd cum Caſimirus Poloniae Rex anno Domini 1361. Cracouiſem Academiam fundaret, Pragenſem Academiam à Carolo Imperatore iam ante erectam fuiſſe. Aeneas Syluius ſcriptum reliquit, quòd in ſchola hanc ſuam aliquando ingreſſus Imperator, quatuor integras horas magiſtrorum diſputationes auſcultarit, cumque id purpurat moleſtè ferrent, & tempus coenae adēſſe inclamarent, reſponderit: Mihi tempus eſt, vobis minime, nam coena mea haec eſt. Egregium præterea hic Carolus Imperator collegium extruxit, atq; inſignem bibliothecam, quam Huſſitæ per ſummam impietatem diripuerunt. Similiter Hedwigis Polonorum Regina circa annum Domini 1400. collegium addidit Lituanorum, quod Reginae collegium vocabatur, egregieque poſſeſſionibus multis dotauit, vt in eo Lituani ſui erudirentur, ſed iam intercidiſt. propter Huſſitarum hæreſes, & crudeliſſima bella, ſerè hæc Vniuerſitas oppreſſa fuit. ſed Ferdinandus I. & Maximilianus II. Romanorū Imperatores diligentiffimè eam reſtituerunt.

Bohemi verò etſi Germaniae limitibus incluſam regionem habent, lingua tamen Germanica non vtuntur. Duo fratres ex Croatiae populis egreſſi, alter in Bohemia, alter in Polonia confedit: vterque gentibus linguam, & regionibus nominibus tranſmutauit. Ex Vola-

terra

Witiko Bohemus lib. 3. cap. 11.

Lotharius. I. Imperator ad Christi fidem perduxit.

Bohemorum princeps à Frederico Barbarossa Rex creatus est, ob insignem illius fidem, qua ad Mediolanum erga Cæsarem usus erat. Carion in Chronica.

IN AUDITORIO IVRISCONSULTORUM Praga, legitur.

Si istud obseruatur in delinquentibus, ut post vigesimum annum, à die commissi delicti inquiri nõ possit de ipsa conditione personæ, d. i. querela; multo magis obseruandum hoc erit, in ipsis per viginti annos publicè docentibus, qui ad aliquem dignitatis gradum iam sunt promoti, per argumentum à multo magis, quod est in iure validum. Autem. multo magis. C. de sacrosanct. Eccl. igitur ex præmissis concludendum, ut Magistri, & Doctores publicè præpositi, docentes per viginti annos continuè in aliqua famosa ac generali Vniuersitate, ipso quidem iure efficiuntur Duces & Comites simul, ac propterea cum utramque annexam in se habeant, & Ducum & Comitum dignitatē, dicuntur illustres, cum aliis simpliciter Duces seu Comites non sic dicantur, sed spectabiles tantum, nisi fuerint Duces & Comites simul, sicuti præfati Doctores doc-

top

tes per viginti annos, vt communiter traditur per scribes: quos refert & sequitur Iaf. post longam disputationem in l. 1. in prin. post gloss. ibi in verbo, tribuuntur, num. 12. ff. de offic. eius &c. Nec refert, quod isti careant omnino comitatu, ac illius redditibus, (quauis pessimè in hoc nobiscum actum sit) dicant eos non propriè esse Comites & Duces, sed impropriè & abusiue, cum sint sine Comitatu, seu Ducatu, vt notanter tradit Decius in d. l. 1. nu. 16. vt videri potest in Episcopis Suffraganeis, seu nulla tenentibus, qui licent sint sine Episcopatu, habent tamen dignitatem.

ROSTOCHIENSIS.

Rostochiensis in Ducatu Megapolitano. De qua Munsterus lib. 3. Cosmog. Anno inquit Christi 1451. Principes Megapolenses & ciues Rostochieses missa legatione in urbem, impetrarunt priuilegium studij generalis, in ciuitate Rostochienli, loco ad eam rem non incongruo: quòd aeris salubritas, & victualium omnis generis leui pretio ibi magna est copia.

Introducebantur autem Magistri & Doctores præcipuè ex Erphordienli: cœpit autem florere anno 1419. Eadem iisdem ferè verbis repetit Adr. Ro. in theatro urbium, & Matth. Quadus, lib. 4. cap. 9. Geograph. enarrat.

Campana.

Inscriptio horologij Iacobzi.

Inda.

Indice me quoties fugientes suspicis horas,

Te toties gressu Mors propiore premit.

Collegij Philosophici sub Pallade armata:

Barbaria victrix, armataq; Gorgone Pallas.

Inscriptio domus Clingianæ.

Fide Deo, diffide tibi, fac propria, castas

Funde preces, paucis utere, magna fuge.

Multa audi, dic pauca, tace abditas, scito Minori

Parcere, Maiori cedere, ferre pacem.

Tolle moras, mirare nihil, contemne caduca,

Disce pati, & Christo viuere, disce mori.

In alia quadam domo.

Deus omnia cernit, & audit.

Innocuis vincit patientia sola triumphis.

Veritas laborare potest, opprimi non potest.

elix est, non qui habet quæ cupit,

sed qui non cupit, quæ non habet.

In domuncula horti cuiusdam

suburbani:

Vt sementem feceris, ita metes. Omnia quæ feruntur diebus tepidis, melius quàm siccis aut frigidis feruntur: nam tepor euocat frigus, includit.

Quæcunque ferenda sunt, cùm luna crescit seminentur: quæ autem secanda vel legenda, cùm minuitur,

Si dat oluscula

Mensa minascula;

Pacere ferta:

Nepete grandis,

Lautaque prandia;

Lixere plena;

V u u

T A A

TREVIENSIS.

Treuirensis antiquissima omnium Academi-
arum Germaniae esse creditur : sed prop-
ter varias eius mutationes, temporisque ini-
riam ferè collapsam, superioribus annis opti-
mi Archiepiscopi instaurare coeperunt. Mag-
nus ille Agritius à Syluestro Pótifice, & Con-
stantino Magno Imperatore , & illius matre
Helena Treuirim missus, cum nihil præter-
mitteret, quod ad instaurandam confirman-
damque eam Ecclesiam pertineret, dubium
nō est, quin vel in primis Academiam & scho-
las restituerit: ut iuuentus Ecclesiae & reipub.
seminarium, religionem Christianam, & bo-
nos mores addisceret.

Extat enim historia S. Agritij Archiepisco-
pi Treuirensis primi, ac 27. eius Episcopi, qui
vixit anno Incarnationis Dominicae 333. In
qua narratur: quod Treuirenses temporibus
sceleratorum Diocletiani & Maximiani prin-
cipum, à fide Christiana , relictis primorum
patrum suorum Eucharij, Valerij, atque Ma-
terni, dogmatibus, defecerint. Helena quon-
dam indigena Treuirensium, hoc nomine ad-
modum sollicita, & tristis adiit, cum filio suo
Constantino, intrepida S. Sylvestrum, ut ipse
patriae suae defensorem idoneum Christianae
religionis suppeditaret supplicans. Post preces
tandem conclamatum est, Agritium præcla-
rum Antiochenae Cathedrae Patriarcham, hu-
ic oneri & honori accommodatissimum fo-
re,

te, eundemque omnes fideles exoptabant. Legatio missa fuit ad Agritium, consensit, deseruit Antiochenam Ecclesiā, ut & Petrus quōdam, solatij causa vnum comitem, nempe venerandum & religiosum Abbatem Ioannem Monachum Antiochenum assumpsit, & cum eo itineri se accinxit. Romam cum venissent, à Syluestro, Constantino, Helena magno gaudio & applausu sunt excepti. Commissa itaque est studio Helenæ cura administrandæ Treuerensis Ecclesiæ S. Agritio. Helena autem ut patriam suam splendidius illustraret, S. Agritio pretiosas quasdam & raras Reliquias (ut præstantibus muneribus ad fidem eos alliceret) Treuerim perferendas tradidit. Primò taque Domini nostri Iesu Christi tunicam inconfutilem, ex Laterano sumptam, à Constantino Magno nuper illic reconditam, olim per Titum Cæsarem Hierosolymis in arca testamenti cum alijs reliquijs transportatam, vnū præterea clauorum, quo Dominus pro nobis Cruci affixus fuit. Insuper cultrum quendam Domini, veneranda antiquitate præclarum, partem quoque sanctissimæ crucis admodū notabilem, ad hæc peplum B. Mariæ, cum pettine, & B. Matthiæ Apostoli corpus, vnā cum alijs reliquijs, ex Iudæa per B. Agritium Treuiros misit. His reliquijs populo ostensis, & referatis plurimos in fide Christiana confirmavit, aliosque à paganismo conuertit. In primis Agritius Treueris ex Helenæ palatio Metropolitana S. Petri Ecclesiā construxit;

hanc inconfutili Domini tunica & clauo condecorauit. Regale templum Constantini Cæsaris, ex petitione matris, & suo consensu, ad Dei gloriam euertēs, in formam templi Christiani pulchrè redegit, & in honorē S. Ioannis Apostoli & Euāgelistæ dedicauit: hoc tēplum donauit reliquijs, nēpè cultello, quo Dominus Christus vsus fuisse perhibetur. præterea B. Mariæ peplo, & pectine. Ibi etiam Monasterium pauperum fratrum instituit, cui socium suum Ioannem Monachum Antiochenum, vt more Orientalium monachorum viuerent, præfecit: eidemque prædium fertilissimum Merche & agros adiacentes, qui se ad milliare extendunt, donauit. Hunc locum Constantinus nulli mortalium, nisi sibi soli subiectum esse voluit. Adhæc B. Agritius B. Matthiz corpus in oratorium quoddam D. Eucharij Episcopi eodem in tēplo introduxit, & B. Eucharis olim discipulo Christi, Apostolum Domini honorificè coniunxit. Ferunt etiam S. Agritium iussu S. Helenæ aliud quoddam Oratorium in memoriam crucis Christi cōstruxisse, in quo partem ligni sanctæ crucis collocarit; Sanctorum trium Magorum corpora in diuersis locis sepulta, in vnum collegit, & fecit Constantinopolim deportauit, fueruntque in ea vrbe in maximo honore, vsque ad tempora Emanuelis Imperatoris.

Tempore Gratiani Imperatoris literarum studia Treuiris floruisse, illius rescriptum indicat, quod in Gallia recitabitur.

D. Hic

D. Hieronymum Stridonensem hîc fuisse commemoratum, ex epistola ad Florentinum colligitur.

De Athanasio Ecclesiasticæ historiæ laudantur.

Cæterum de origine & nomenclatura vrbis, ita refert Matthias Quadus lib. 4. cap. 31. Geographicarum exercitationum, ad Lotharium, modernum Archiepiscopum & Electorem Treuirensis: Quod Treuira, ante Trebetam Trebeto conditore denominata fuerit. Is cum Semiramidis Assyriorum reginæ prius cum esset, & ad inhonestos concubitus per uerba sollicitaretur, ut conspectum & comitum illius euitaret, cōscensa naui effugerit, paulatim in ea loca peruenerit. Vbi cum cum ijs urbem ædificauerint, quam Trebetam uocauerunt.

Hic insignem olim cognoscendarum curiarum Curiam Romanos habuisse ait.

TUBINGENSIS.

Vbingensis, in Ducatu VVirtenbergensi, anno 1477. incepta, doctissimos in omnibus disciplinis professores habuit, Gabrielem, Iohannem Naclerum, Præpositum & cellarium Tubingensem, & Ioannem de Ide, qui anno Domini 1494. uiuebat, intercipuos Tubingensis studij authores recenset, teste Trithemio, de script. Ecclesiasticis. aliter uero anno Domini 1522. eam confirmat, præfens descriptum ostendit.

Vniuersitas Tubingensis omnibus & singulis bonarum literarum amatoribus salutem.

CRedibile & à vero minimè dissentaneum esse debet, maiores nostros ingenta homini deprehendisse virtutum seminaria ipsam se prodente natura, quibus si cultus accederet, curaque diligentior magni quippiam effici posse, haud est immeritò existimatum. Itaque bonis ingenijs velut egregijs plantis certa sunt loca destinata, in quibus semotis impedimētis pręsignia sapiētiae culmina inolescere possent. In hanc rem Alexandriam Ægyptus, Tharsum Cilicia, matrem artium Athenas tanquam augustum philosophię sacrarium selegit Gręcia. Sed & cultores, hoc est, studiorum pręceptores adhibiti, qui nuper sata rigarent, colerentque plantaria. Congratulaturque ita M. Tullius Ciceroni filio, Athenas ad Cratippum discendi gratia misso, quòd eum exemplis vrbs, doctrina pręceptor augere posset. Gratiam dijs habuit Philippus terrę Macedonię regnator, quòd Alexandrũ filium Aristotelis temporibus nasci contigisset. Sic Neroni Senecam, Traiano Plutarchũ, Carolo illi Magno suum cęssisse Alcuinum reperimus. Temporis deinde progressu cùm rebus gerendis eruditos deesse non posse censerent principes, honore ac dignitatum pręrogatiua, literarum commendauerunt Gymnasia, Pontifices immunitatem addidẽre. Igitur Eberhardus Probus V Vitenbergensium Dux primus, vir ad pacem natus, videns suam
Rempu.

Rempubicam hominum egere doctorum opera, quos incredibili prosecutus est beneuolentia, studiorum Vniuersitatem auctoritate Apostolica & imperiali, in oppido Tubingensi prudētissima fundauit ordinatione, quæ cauetur, Vt:

In sacra Theologia ordinarij Doctores quatuor.

In iure Pontificio & Imperiali sex.

In Medicina, Theorica, Practicâq; duo.

In morali Philosophia collegiati duo.

In Poetica Oratoriâq; duo.

In Philosophia naturali ac rationali duobus in contubernijs magistri decem per singulos dies statis horis suas profiteantur lectiones, perpetuisque foueantur stipendijs. Gymnasiarchi insuper dicti studij perpendentes, quàm magni sint artium effectus, ne quid liberalibus abesset literis, & quo mathematicis alumni liberius vacarem disciplinis, quibus Græcis nil fuit illustrius, magistrum Ioannem Stöffler, Astronomum doctissimum vel Archimedi Syracusio non concedentem machinarum peritia, publico conciliârunt honorario. Denique ex orbe illo disciplinarum cyclopedia, ne quicquam desiderari posset linguis ediscendis, insignem eruditione cognitissimam virum Io. Reuchlin Phorcensem præfecerunt, qui Hebræas, Sanctasq; ac Græcas literas ex authoribus interim præstantissimis, quorum iusta Tübingæ est copia, qua præditus est humanitate, doceat fideliter. Vniuersos itaque studiorum amatores vbiuis gentium agat, quos hactenus

grauis forsan vel pro petendis vel percipiendis insignibus expensarum deterruit iactura, vberremos discendi fontes adire volentes, huc confluant hortamur. senectutis viatica, aduersis rebus solatia, fortunatis ornamenta gratis, liberè, ac sine vlla mercede in hunc diem erogari solita Calendis Maijs anni præsentis XXII. percepturi. Magistris enim ac Doctoribus, reliquisque omnium scibilium professoribus, ærarij tribuni è gazophylacio satisfaciunt, & pro cuiusque munere dignam singulis stipem ac præmia dependent, vt neque propter audiendos cuiuscunque facultatis libros quicquam, nec pro percipiendis insignibus insolitum hætenus percipi non consuetum sit erogandum. Idque ex Imperiali munificentia, hortatu suasuque Guilhelmi Truchseij Cæsareæ Maiestatis in Ducatu VVirtèbergensi Vicarij, Baronis nobilissimi, atque aliorum regentium, quorum auspicio ductuque studiosus quilibet in perpetuum deinceps (diuina modò faueat clementia) facile consequi poterit obuium atque oblatum, quod olim longa difficili que peregrinatione, & multiplici impendio vix atque egrè, vel malignis vel preciosis est affecutus magistris.

De situ huius vrbs, & de Institutione Academicæ sic narrat Martinus Crusius lib. 7. part. 3. *Annalium Sueuicorum*, cap. 13. Anno 1477. Academia Tybingensis incluta, ab Illustrissimo VVirtembergiæ Mompelgardique Comite Domino Eberhardo Barbato (quoque
versus

erfus literis suum institutum significante) anquam fons quidam vitæ (sic ipse appellauit) matris etiam Illustrissimæ Mechtildis mortatu, & Patruī Vrici auxilio feliciter fundata est: vt semper haberet ipse copiam eruditorum virorum, quos honorabat, & ijs impensè delectabatur. Hunc enim sibi thesaurum, ac toti posteritati, ad honorem Dei, ad vtilitatem Ecclesiæ, & Reipub. ad ornamentum celebritatemque ditionis suæ, fore maximū existimabat. Parochialem etiam Ecclesiam s. Georgij (dignitatem è Syndelphinga Tybingam transferens) in Collegiatam eleuauit idoneis Canonicis, & Præposito, constantem. Cōtra seculares cōstituit Canonicos (Weltliche Chorherren) Syndelphingæ: permissu Sixti P. & Imp. Friderici Priuilegia dedit Vniuersitati scripto comprehensa, 1477. die S. Dionysij, quæ populo quotannis in Sangeorgiano templo, die Dominica s. Georgium sequente ab Archigrammateo recitantur: vt sciatur ab omnibus, nulla re studiosæ iuuentuti nocendum, sed eius commoda promouenda esse. Germanicis verbis alicubi sic legi de hac institutione.

Anno 1477. ist die hohe Schul zu Tübingen durch Brast Eberhart den Wandman gestiftet: vnu durch Gabriel Bihel / einen Kapplius Munch/ gepflant. Collocauit autem Academię suę sedem potissimum Tybingę: quod id oppidum proximum est dignitate post Stutgardiam, vbi aula est Principum: & quod

Vun s per.

per magnam habet amœnitatem circumquaque.

Superiorem enim eius partem, vbi Scholæ Collegia & auditoria sunt, nempe meridionalem, præterlabitur amnis Nicer, murum oppidi læbens, ibi prata, horti, agri, campi pulchri: quæ vallis Neccarica vocatur: in qua vicini pagi sunt, si à meridie ad occasum ascendas, Daredinga, V Vila, Bihela, & ad dextram trans Nicrum Hirsanua. In eandem vallem, à meridie Tybingam versus descendit Stainachiana vallis: & riuus Stainach in Nicrum influit. Ad dextrâ & sinistram Tybingæ montana sunt; inter quæ ipsum oppidū sedet: quia altius posita est pars, quæ Academiam habet. Sed inferior pars ad Boream vergit, vbi vinetores & opifices habitant. Mons, qui ad dextram, nempe Orientem, est, Orientalis vel Anatolicus appellatur: qui vsq; ad vicū Lustnauensem porrigitur, per sextam fortè partem miliaris Germanici. Is mons satis altus, vbi cacumen eius est: ad meridiem ferè attingit Nicrū: & ibi cultissimis vineis, per totam sui longitudinem, vestitus est. In opposito, Boream spectâte, latere, prata & vineas quasdam habet. In partibus intermedijs, hortos, prata, agros, latumias, scaturigines fontium in montis lateribus sunt: lepusculi in ipso capiuntur. Mons alter, qui ad occasum est oppidi: vbi arx principalis conspicitur, *Ramensbuhel* (quatenus iuxta eam situs) vocatur. Meridionalis verò eorundem montanorū (valde
lea-

lógorū pars, infra quā Nicer fluit, perpetuò vineis exulta est: cuius cliu^s quidā, arcis vicinior, *Walsghalda* nuncupatur: sine dubio, ab hac ipsa arce, vel Castello: quod Illustrium Palatinorum Tybingensium quondam sedes fuit. pars Septemtrionalis hortos & prata habet. Mediam partem, quæ longius ab oppido recedit, nemus amcenū occupat. Ad quorum montanorum finem, trans vallem occidentem versus, *Wurmlingensis* mons est, de quo dudum diximus. Inde, vno à Tybinga milliario, oppidum Rotēburgum, in planicie iacet. A Tybinga, occidentem, & pagum Iesingam, versus, vallis Amerana est (à riuo Amera, qui eam perfluit, & iuxta murum Tybingę in Nicrum deferretur, nomen habens) amœna & ipsa: in qua multa prata, ac trans vallē, Boreā versus vineta perpetua, in montanis oppositis. Rursus si Aquilonē vers^o, porta (meæ domui vicina) Lustnauienti exeas, Esslingā & Stutgardia petiturus (quæ ternis à Tybinga milliariibus, & inter se vno milliari absunt) non ita longè progredienti, vallis Bebenhusana occurrit, in qua Monasterium Bebéhusa, semimilliario à Tybinga, situm est valde amplum. Ita montibus, vallibus, vineis, hortis, pratis, agris, campis, fluuijs, vicis, pulcherrimus oppidi & Academiz Tybingensis situs est, idemque admodum salubris.

Qui tunc primo in matricem, vel album Academiz inscripti fuerint Rectore primo, Ioanne Naoclere.

No

Ne personarum huius scholæ varios per euentus transeat memoria, inquit de se Nauclerus: Nos Ioânes Vergenhâs, Decret. Doct. Rector primæus almæ Vniuersitatis Twingen (Constantiensis diocesis prouinciæ Moguntinæ) anno à natiuitate Domini 1477. die festa sanctæ & viuificæ Crucis anno indictionis decimo, atque sexto anno Pontificatus Sixti quarti, anno verò inuictissimi Principis & Domini D. Frederici, Rom. Imp. semper Augusti, vigesimo quinto, nomina matrici nostræ incorporare cœpimus.

Et plures insignes viros ibi recensit, qui ad matriculam Vniuersitatis inscripti fuerunt.

Ex Camerario R. Reineccius, in Methodo legendi cognoscendique historias, refert: Cùm Eberardus Barbatus siue Probus Dux, Tubingensem Academiam anno 1477. condere vellet, ab externo quodam, cuius ea in re opera vti cogeatur, interrogatus: Quidnam regionis & terræ haberet, quod tanto ornamento dignum iudicaret, respondit: Cætera omnia esse mediocria: vno hoc commodo suæ regionis se merito gloriari, quod in quancunque illius partem fortè iple solus delatus, tutò & securè in cuiusuis subditi sinum caput deponere, & somnum capere posset.

VIENNENSIS.

Fridericus II. Romanorum Imperator optimis artibus confirmatum atque fulcitum Imperiū Cōrado filio relicturus, anno Dom. 1237. Viennensem Academiam, ex Romana & Parisiorum Vniuersitate instituit. Quam deinde Radulphus III. Albertus III. & Leopoldus II. fratres in commodiorem locum, ad supremam dico vrbis curiam, trāstulerunt, optimisque priuilegijs honorârunt. Sed cū & ibi propter Aulicorum insolentiam atque strepitus, parum rectè collocata videretur, idem ille Albertus locum studijs liberalibus aptiorem, apud monasterium Prædicatorum elegit, & splendidam amplissimamque in v-sus scholasticos domum emit, quam olim Templarij inhabitasse feruntur, & hoc tempore collegium Archiducale vocatur. Eam ille domum duodecim artium & Philosophiæ professoribus habitandam tribuit. Imitatus fortè Imperatores Hæcorum, qui Constantinopoli duodecim virorum collegium habebāt, de quorum consilio grauissima Imperij negotia feliciter pertractarent, quique iuuentutem & meliorem & doctiorem redderent. Impetravit etiam ab Urbano Papa VI. vt sacram Theologiam hîc publicè profiteri, & eius doctrinæ studiosis adolescentibus honorum insignia, & promotiones conferre liceret: & vt priuilegia, atque statuta, & leges, Academiæ huius approbaret.

Pra-

Præterea Iurifconsultorum schola ex illius
munificentia & liberalitate habetur. Perpetuo
etiam edicto decreuit, vt Senatus Populusque
Viennensis per singulos annos, quando no-
uum Consulem eligerent, admoneretur, ne
per ipsos quicquam designaretur, vel etiam
alios facere permitterent, quo Academia ca-
peret detrimētū, sed tuerentur potius atq; de-
fenderent studiosorū priuilegia. Quod hactē-
nū intelligo obseruari. Bursa Agni erecta est
anno Domini 1408. liberalitate Christofori
Otresdorffij ciuis Viennensis. Bursa Silesitari
empta est anno 1420. ex fundatione Nicolai
Clebitij Canonici Vratislauienfis. Anno Do-
mini 1432. Bursam Rosæ addiderunt Valde-
ricus Gruenualderus, & Nicolaus quidam con-
sul Viennēsis. Liliorum gymnasium funda-
tur à Burchardo Krebs, Canonico Patruien-
si, anno 1457. Bursam Pruchiam instituit Of-
ualdus V Vicherisdorpius anno Domini 1491.
Florentissima facultas artium anno Domini
1421. duo egregia collegia extruxit, quorum
alterum Aula Vniuersitatis, alterum Noua
structuravocatur. In illa verò domo, quæ Hof-
pitale dicitur, instructissimam bibliothecā
collegit. Circa annum Domini 1497. Iuris-
prudentiæ studium ferè interciderat: iccirco
Maximilianus I. tres clarissimos iurifconsultos
ex Italia euocauit, Ioannem Syluium,
Aurelium Siculum, & Hieronymum Balbū,
qui ciuilem disciplinam resuscitarent. Idem-
que Imperator huic Academiæ indulfit pote-
statem

statem creādi poetas. Gymnasium illud, quod olim Pauli dicebatur, atque à Paulo V Vannio fundatum erat, in aliam vicinam domum transfertur anno Domini 1517. & mutato nomine, iam Bursa Heidenheim vocatur. Egregia domus, in suburbio circa annum Domini 1512. instituta fuit pro infirmis atq; peregrinis studiosis adolescentibus, sed hæc an. Dom. 1529. in obsidione Turcica non sine maximo omnium hominum dolore iterum eversa est. Quo tempore vniuersa Academia plurimum detrimenti cepit, sed Ferdinandus I. eiusdēq; filius Maximilianus II. magnis sumptibus instaurârunt. Vnde illud:

*Tempore quæ fuerat collapsa Academia longo,
Nunc in te rursus clara Vienna viget.
Hactenus innumeros semper quoque fouit alūnos,
Quorum nos etiam pars quot acunq; sumus.
Iam consurgit honos, decus & sua gloria doctis,
Maiestas & ijs quæ fuit ante redit.
Iam quoq; florescit, dum Biblia sacra docentur,
Vera Dei pietas, gloria vera Dei.
Linguarum studia, & diuina mathemata, iustum
In pretium, & florem, nunc rediēre suum.
Nec non & duplicis spatiosa volumina iuris,
Vel quæ cum reliquis Iustinianus habet.
Nec minus Hippocratis Coi, studiumq; Galeni
Quod docuit medicos author Apollo viros.
Porro cū quatuor in hac Vniuersitate
membra, siue quatuor diuersæ facultatis ha-
beantur, singularem doctrinarum profes-
sores, peculiarem sibi apud Dominum Deum
patro-*

patronum elegerunt, cuius intercessione maiorem in literis progressionem faceretur, Theologi Ioannem Evangelistam, Iurisperitum S. Iuonem, Medici S. S. Cosmam & Damianum, Philosophi, Oratores & Poetę, S. Catharinam. Id quod ab anno Domini 1427. haftenus obseruatur.

Vniuersitatis Rector in actibus publicis alterum à Principe, vel eius Vicario locum obtinet, atque omnibus Academiae membris ex æquo & bono ius dicit, non modò in ciuilibus, sed in criminalibus etiam controuerfijs. Ac primò quidem annuus iste supremus magistratus erat, postea factus est semestris. Cuius haftenus nemo Rector fuisset electus, qui uxorem haberet, sub Ferdinando I. Romanorum Imperatore hoc mutari cœpit, ut nunc etiam mariti isto magistratu fungantur, sed per alium clericum cælibem in Ecclesiasticas personas iurisdictionem exercent. Hoc Anno 1571. Maximilianus Secundus Imperator ad restauranda studia Theologica animum adiecit, & ego, uti Coloniã eò proficiscerer, inuitatus fui.

VVolfgangus Lazius libros III. commentariorum de rebus Viennensibus conscripsit: quorum 2. cap. 6. sic refert: Fredericus II. Imperator, Siciliae, Apuliae, Hierusalem Rex, Viennensis Academiae prima fundamenta iecit, anno 1237. Quam nulla per Germaniam, Coloniensis solo excepto, gymnasia vetustatem referunt.

Hæc

Hæc anno postea centesimo, & decimo nono aucta porrò, & præmijs, & prælegendium numero locupletata, & à diui Stephani æde ad castrum recens, ab Ottocaro Bohemiæ rege, & Austriæ Duce cōstructū, ad ipsa vrbis mœnia translata, in veram Gymnasij amplitudinem excreuere. Author fuit Albertus Secundus hoc nomine Austriæ Archidux, quem ab euentu Contractum cognominant. Is nouum auspicatus Gymnasium, in foro quod hodie porcorum vocant, & in vicinia templi Augustinianorum, sub annum salutis nostræ M.CCCLVI. doctissimos ex Lutetia Parisiorum Theologos in huius rei felix auspicium accersuit, Henricum ab Halsia, & quendam à Dunkhlsbuehl, collegio constituto (vt ex Annalibus deprehendi) his ædibus, quas hodie Schaunburgenses Comites possident. Extant adhuc hodie multorū Theologorum & Iurisconsultorum in proximo Augustinianorū Cœnobio sarcophagi, eodem tempore isthic, cum primū à fundamentis surgeret, sepulchrorum. Quæ res Annalibus subscribit. Atq; hoc in loco cum vix decennium Gymnasium cōstitutum, augmētum paulatim ac vires concepisset, doctis indies magis magisque Viennā confluentibus, tandem sub annum salutis nostræ M.CCCLXVI. Rudolphus hoc nomine quartus Archidux Austriæ, eo ipso tempore, quo magnificam turrim, ac aliquot amplissimas testudines Parochiali omnium sanctorū templo, cum Cathedrali præpositura adieci-

set, magnam rem animo agitans, & locum simul Gymnasij & præmia Professorum mutauit. Nam cum illud è castri & Augustinianorum templo ad Templariorum relictas ædes, hoc est, ab occidentali vrbis plaga ad orientalem transposuisset, ad locum videlicet, & quiete & salubritate, studijs ac Musis commodiorem, annum præterea censum, vnde professoribus præmia distribuerentur, ex omnium Austriæ locorum, maximè telonio in ipso municipio, ex innata Principis liberalitate adiecit, & omnium totius Germaniæ gymnasiorum Viennæ amplissimum frequentissimumque perfecit: Cuius confirmationem filius postea Albertus, hoc nomine tertius, cognomento cum trica, ab Urbano Romano Pontifice summo impetrauit, à Christo nato 1384. Atq; ita his initijs, augmētisq; Viennēsis Academia, quæ superioribus annis totius Europæ frequentissima ac longè celeberrima, posita fuit, & in Templariorum (qui paulo ante proscripti ab Apostolica sede, Imperioque Romano fuerant) relictis ædibus, stubarum portæ (ut vocant) Viennæ, & Dominicanorum cœnobio, proximis confirmata. In qua domus primæ erant, collegium Ducale, Templariorum quondam regia, vbi Theologiæ, artium liberalium, ac Philosophiæ quatuordecim professores habitabant. Aula, quam vocant, amplissima domus, vbi conuenticula Gymnasij sunt, declamationes, disceptationes publicæ, & in artibus ac philosophia promouendorum ex-

apina

amina. Huic è regione opponitur Academia
 Xenodochium, vbi admirandi operis biblio-
 theca, Cunradi Celris, Andreæ Purbachij, &
 Ioannis de monte regio pretiosa volumina
 continet. His paulatim prouinciarum Austriæ
 facultates suas quæque proprias adiecere, in
 quibus suos alerent: Austriaci, Agni contuber-
 nium: Viennenses, Rosarum: Salisburgenses,
 Styrij & Vveissenburgenses, quam vocât Bur-
 sam Heydenhaym. Sueui, Vuirtenbergenses,
 ac Vlmenses, Liliorum contubernium. Ha-
 bent & Silesij peculiare in tractu Academiae
 ædes, & Hungari Bursam quam Christi vo-
 cât: & aliam à ponte dictam, Austriaci ac Cor-
 niolani Agni contubernio coniunxerunt. Est
 & Iuriscôultorum domus, iuris vtriusq; præ-
 lectionibus vna peculiaris & certa distincta,
 in qua tres iuris colût professores: quibus no-
 stra ætate Ferdinandus Cæsar & Austriæ Ar-
 chidux, quartum adiecit. Tum Medicos pro-
 prias seorsim concilijs suis addictas ædes ha-
 buisse constat, quas incendio consumptas no-
 stra memoria vendidit. Cõstituerût & pau-
 peribus pij quidam homines ædes quasdam
 certas, in quibus literarum alumni ex quoti-
 diana stipe aluntur, quas Codrias vulgo di-
 cunt, Aurei montis, Aurei leonis, & quæ inter-
 cidit Pâkheta. Porro in hoc quondam Gym-
 nasio, primi Principes, ex noningentorum au-
 reorum annuo censu in telonio ipsi designa-
 to,alebât tres Theologos, quatuor Iurecon-
 sultos, tres Medicos, & duodecim artium &

¶ ¶ ¶

Philos

Philosophiæ Professores, qui vulgo Collegæ
Duales appellantur. His Maximilianus Cæ-
sar ante nostram memoriam tres Professores
adiecit, Rhetorices, Poetices, & Mathemati-
ces.

Nostra ætate & professorum & salariorum
numerum Ferdināus Cæsar & Austriae Prin-
ceps duplicauit: amplissima sacras literas, di-
uinas leges, saluberrimam mendendi artem,
ac cæteras Philosophiæ ac mathematicarum, rhe-
torices quoque, Poeticesque scientias docen-
tibus, præmia largitus. quibus quinque denuò
professores addidit amplo stipendio condu-
ctos, Hebraicarum literarum, Græcarum, Poe-
tices, Ethices, & Dialectices. Et lib. 3. ca. 1. Tri-
plex, inquit, Viennæ Magistratus est: Ecclesi-
asticus, reipub. capeßendæ communis, & me-
dius qui est Academiae. Qui in reipub. admini-
stranda consistit, triplex est. Ducalis, prouin-
cialis, & oppidanus. Quorum diuersitatem, &
officia, atque dignitates latè ibi perlequitur
Et cap. 5. Ecclesiastici Magistratus sunt Archi-
diaconi, Decani & Officialis Episcopi. Qui ab
officio, quod gerit, sic nūcupatus, Viennæ cu-
riam magnificam ad Diuam Virginem in
littore appellatam incolit, iura præscribit, cau-
sasque & controuersias Ecclesiæ audit, atque
distinguit, Præsulum videlicet, & Parochorum
per vniuersam Austriam constitutorum.
Quo in munere laboris socios habet & mini-
stros, Decanos suos. Garsensem, Mautrensem,
Zuetlensem, & Mustlbacensem. Isti parochis im-
po-

imperant, & controuersias minores distinguunt. Si quæ grauiores inciderint, ad officialē Viennensem referunt. Officiali porrò, hoc est, vero Archidiacono, in laboris adminiculo Episcopus Patauensis notarios alit adsefflores: & quædam à pedib⁹, quæ & Cursoré & Pedellū dicunt, qui partes ad senatū conuocat, quem consistorium dicunt. Ad hoc & causarum auctores confluunt, lites proponunt, & defensant. Quam magistratus rationem imitatus postea Viennensis Episcopus, recens à Friderico tertio Cæsare, sub annum Domini MCCC. LXXXII. postliminio in hâc Urbem relatus, anno videlicet post Longobardorum immigrationem millesimo, ut suæ item diæceseoz tractum à Patauensi demptum, à Vienna in Pannoniam propagatum, ritè administraret, & tot intra urbem Parochias, monasteria, ac preposituras moderaretur, & ipse Officialem alere cœpit. Qui in curia Viennensis Episcopatus eadem ratione consistoria habet, adiutis notarijs & adseffloribus: ibique causas matrimoniales, sacerdotumque crimina audit, & distinguit, ac in omnibus domini sui Episcopi Viennensis vices gerit. His medius accedit magistratus, qui Academiæ est: studij & literarum rem curat, administrationemque mixtam partim ab Ecclesiastica, partim à civili habet: ab Alberto Contracto, & Rudolpho Archiducibus Austriæ introductus, anno nato Christo MCCC. LX. cum literis suam prouinciâ reddere ornatiorem conaretur.

& ingeniorum curam susciperent, unde Res publica sua sanius gubernaretur. Hunc magistratum sustinet vnus Gymnasiarcha dictus, quem vulgo Rectorem nominant, annobis immutatus, ne tempore protractus communi vtilitati officere posset. Is quatuor ministros habet, qui scipiones argenteos præferat. Rem publicam verò suam administrat, consultoribus vsus, & in Professorum ratione, & in actionum incidentium discrimine, alijs atque alijs. Professorum curam duo gerunt, qui Superintendentes vulgo vocantur: quorum alter vni Dux præficit, alterum Academia. Ducali perpetua potestas est, alteri annua. Ad Consilia verò Rectoris & conuenticulum istud Academiæ, quod consistorium vocant, ex singulis quique facultatibus Decani, & ex totidem nationibus Procuratores conueniunt. Facultates autem quatuor sunt: Theologi primam sedem vendicant, sequuntur Iureconsulti, ac Medici: infima subsellia Philosophi, Mathematici, Oratores, Dialectici, ac ceteri artium Doctores retinent. Nationum item genera quatuor sunt: Austriacarum Prævinciarum prima: Rhenensium, hoc est eorum qui ex Romani Imperij regionibus alijs ab Austriaca ditione sunt, secunda (quorum precipui Sueui ac Bauari sunt): tertia Hungarorum & Bohemorum est: quarta & vltima Saxonum, Misnensium, Brandenburgensium, Pomeranorum, Prussiorum & Danorum. In consilijs cæterisq; publicis actibus, omnium quatuor

Gymna-

Gymnasiarcha ministrorum opera utitur: facultates verò, aut horum Decani quique sui. Senatusconsulta notarius excipit. Causas apud Rëgium Senatum, vel alia inferiora subsellia, Syndicus agit, Superintendenti in laboris cõsiliiorumque consortium iunctus. Famigeratum verò, ante nostram memoriam præter cætera hoc Gymnasium erat, cùm frequenti studiosorum numero (quorum aliquando octo millia, Viennam ingenij cultum capiendi gratia confluebant) sum verò, quod hinc, ceu ex equo Troiano, doctissimi quique viri processerint.

VVITTENBERGENSIS.

VVITTENBERGENSIS in Saxonia. Hanc Fredericus I. Saxoniz Dux, anno Domini 1502. ex Lipsensi & Tubingensi erexit, & alter Fredericus ita exornauit, ut ex frigida, teste Erasmo, celebris euaderet. Petrus Mosellanus: Fredericus, inquit, VVittenbergam suam omnigenarum artium, maxime trium linguarum, professoribus sic instituit, sic adornauit, ut optime constituti gymnasij, exemplar hinc petere possis, &c. Henningus, Schurffius, Clingius, VVesenbecius, Oldëdorpheus, Iurisconsulti scriptis apud Germanos celebres, hic floruerunt.

Martinus Lutherus, quem illi alterum Heliam, Germanizque Prophetam appellare non verentur, hic docuit: Philippus quoque Melanthon, qui alter Hippias, & omnium,

quos sol viderit sapientissimus, Prophetæque sui Lutheri dexter oculus ab ijs vocatur, his professus est.

De hac Academia in Monasterio ad portam Elistrinam supra Principum Electorum Saxonie imagines ita refertur:

Academiam Wittebergensem Io. Fridericus, Dei benignitate Dux Saxonie, Sacri Ro. Imp. Elector & Archimar. Lendtgra. Tur. Marchio Misnie, & Burg Mag. fundauit: Fridericus inchoauit: Ioa. conseruauit: Mauritius bello dissipatam instaurauit: Augustus exornauit, amplificauit, & confirmauit.

VISONTINA, in Burgundia. Hanc Reuerendissimus D. Antonius Peronotus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Mechliniensis Archiepiscopus instituit, vt eruditi illic viri producantur, qui miserrimè perturbatam Rempublicam Christianam constituere, & Catholicam religionem propagare possint.

ARGENTORATENSE Gymnasium inter Academias Germaniæ recēsetur. De cuius institutione parū mihi cōstat, nisi quòd ad prædicatores in conciaui Scholarum scriptū reperitur: Anno post millesimum 1538. depositis armis, & pacata graui inter Carolum V. Imp. Ro. & Franciscum I. Galliarum Regem discordia S. P. Q. Arg. iuuentuti Christianæ religioni, & liberalibus disciplinis instituendæ ludum literarium aperuit. Præfecto primario Aa. Sturmio. Rectore Io. Sturmio.

Ad Petrum Iuniolem.

Diu apparandum est ædificium, ut ædifices celerius. 1494. Vetusissimæ statuæ Fidei legem alloquentis hæc verba tribuuntur:

Meir Christus Blut vberwinde ich dich.

Cui lex respondet:

Dasselb Blut erblende mich.

Matthias Quadus Pictor, cum de septem Mirabilibus Mundi, & structuris aliquot insignibus Europæ, ut Metropolitano templo Coloniz Agrippinæ, & turri Ecclesiæ Hispanensis, libro 6. Geographicarum enarrationum disseruisset: Habet, inquit, Argentoratensis vrbs, nobile & ingens quoddam opus, cuius simile nec in Germania, nec in Gallia, nec Italia inuenitur. Nempe sumptuosissimam illam turrim, quæ anno Christi 1277. inchoata, atque 78. ferè vsq; ad fastigiū consummata est. Hæc ab ipsis fundamentis vsque ad supremum culmen quadris & pulchrè figuratis lapidibus est erecta. Eruinus de Steinbach primò posuit fundamenta, ideam ipsam concepit, atque Architectum ad consummationem eius egit. vbique aeri & vento est peruia, patetq; ascensus eius quatuor cochleis. Vbi crassities eius in fastigiū incipit acuminari, ibi octo consurgunt cochleæ. Supremus globus, qui inferius vix modij magnitudinem habere videtur, tantus est, ut capacitas eius recipiat quinque aut sex personatos homines. Longitudo seu altitudo eius pedes geometricos habet 574. Artificium eius olim annumeratum fuisset

Xxx 5

septem

septem miraculis mundi. Turris autem huius
celsitudini templum ipsum proportionaliter
respondet, interius horologio ornatum, tan-
to artificio, vario quæ colore, ut singularia &
particularia de eo capita conscribi possent.
Vtriusque tamen pictura, templi videlicet
cum turri, ac horologii, eorumque descrip-
tiones ubique extant.

SORANAE in Dania illustrem scholam
haberi ait Chytræus in suo itineralio : & in
cenobij cuiusdam cenaculo hos versus re-
periri:

*Doctorem famuli sunt omni tempore tardi,
Sudant quando vorant, frigesunt quando labo-
rant.*

DANTISCI vrbe florentissima, in vestibulo
scholæ Marianæ sic legitur:

*Hac domus est Christo, studiisq; dicata Iuuenta:
Nemo sacrum violet, dedecoretq; locum.*

HERBONA vel Segen Nassouiorum, &
Tekelburgi celebres scholæ institutæ supe-
rioribus annis fuerunt, quas etiam inter Aca-
demias referunt. Equidem obiter utramque
vidi, sed de illarum fundatione, & natura, pa-
rum certi adhuc cognoscere potui.

IULIANA in Ducatu Brunsvicensi, à Iu-
lio authore, à loco Helmstadiana vocatur.
De cuius fundatione, situ, & qualitatibus, Io-
annes Casius, in oratione, de bono Academiæ,
quæ anno Domini 1598. in eius Academiæ Na-
tali, Idibus Octobris, (quo pro fundatori-
bus,

bus, pro Academia, pro tota patria, vota faciunt) ex more habuit, sic loquitur:

- De Conditore Academiæ Iuliz, & Conseruatore, non video, cur seorsim aliquid prædicem, cùm eorum laudibus omnis oratio adspargenda sit.

Nouam gloriam vetustissimæ & Clarissimæ maiorum adiiciendam putauit Dux Iulius: illa fuerat omnium seculorum militaris & Imperatoria, hæc erat literaria & pacis. Condiderat autem ad riuulum Gannæ, in arctis montibus, gymnasium Dux Iulius, bono consilio & liberali sumptu: id quia frequentari videbat, & ex eogredundare in vniuersam Prouinciam multum boni, maius consilium cœpit, de Academia, siue, vt hodie appellatur, Vniuersitate condenda: vbi non solum initia quædam literarum, sed omne genus liberales doctrinæ plenissimè traderentur: nec amisit è manibus hanc regiam cogitationem, donec effectum reddidisset, quod mente diu voluerat, & accuratè apud animum designauerat. In hoc autem profectò sunt præ cæteris mortalibus beati Reges & Principes, vt si quid felicitatis moliantur suis Ciuibus & Populis, atque etiam posteritati: id secundo successu, vt plurimum, præstent. Ex ijs, quæ initio necessaria essent, primum videbat locum, cùm nondum ita latè imperaret; quemadmodum aliquot annis post agnato Erico Principe vita functo. Nec reperiēbat in sua prouincia commodiorem, quàm in his, nō in amicis Elmanis

nis vallibus quas cinctas ferè ab omni parte
 syluis hodie incolimus. Commoditas autem
 videbatur esse multiplex, quod Helmæstadi-
 um inter duas vrbes amplissimas sita est, qua-
 siq̃ue in medio. Distat enim hinc ad Ortum
 Magdeburga in ripa Albis sita, XXX. M. pas-
 suum: Occidentem solum versus Brunsviga
 passuū XXV. M. Vnde, si quæ res aliæ hîc ex-
 peterentur, negotio ille possent importari nō
 magno. Neq; tamen circa hoc oppidum fru-
 menti inopia est: & sunt latomiæ & syluæ ad
 ædificandum. Nec lignorum, quibus domi v-
 tamur, penuria: aquæ ductus autem, & putei
 p̃vuo flumine. Per enim rarò fieri videmus,
 vt quis locum vel oppido, vel pago, nedum
 Academiæ designet, in quo reperias omnia,
 quæ optes: atque adeò, quæ res est inter mor-
 tales, ita omnibus numeris absoluta, in qua nō
 aliquid, & aliq̃ aliud, desideremus? Qui potissi-
 ma nacti, non admodum requirunt reliqua,
 sapiunt mea sententia. Vt de loco non abeam,
 hic si non est, qui delicijs alliceat; non est pro-
 fectò, qui rerum penuria deterreat, & omnia
 tempore excolentur: id quo & alibi factū me-
 minimus. Est & altera situs cōmoditas, quod
 etsi procul aliq̃ aduenêre his annis proximis,
 ob literas, quæ hîc copiosissimè & dextrè
 traduntur, qua proximè sunt, Halberstadij &
 Thuringi, qua Magdeburgici, & Marchici,
 qua Lunæburgici, que Visurgi traiecto, Saxo-
 nes occidui: ex quot Prouincijs frequētia spe-
 rari poterat: cuius quæ vis esse putanda sit,
 dice-

dicetur inferius. Hic domuum Academicarū iniicienda mentio videtur: quæ si ad negotiū commodæ sint, nihil præterea admodum requiras. Eaquē commoditas etiam elegantiam quandam desiderat.

Nam & primi Philosophi Athenis polita amœnaq; loca sectati memorantur. Cū annis abhinc XXV. à Ganna, de qua dixi, auspicijs Ducis Iulij huc traduceretur hoc gymnasium, vt esset gymnasium amplius, siue Academia, siue Vniuersitas, apta ad cultum literarum extructa statim fuit domus non absque elegantia. Designauitque opus, quale his annis videmus surgere, auspicijs Ducis Henrici Iulij paternæ laudis æmuli, & amplificatoris. Neque iam longè abest, quin fastigio operi imposito, dedicetur Conditori, & custodi Vniuersitatis: & templum sit pietati, sapientiæ, iustitiæ saluti, concordie, earumq; Vniuersæ familiæ sacrū. Cū autē magnifica ista domus, & fama iam & scriptis multorum celebretur: secūdū est, vt auditores & Doctores veritate, & virtute, & vtriusq; studijs in perpetuū eam cohonestemus. Nec enim alio pacto nos gratiores erga conditores & custodes Academiæ Iuliæ ostenderimus. Tanta munificentia omnes complectitur insignis heros Henricus, vt in vsus necessarios quiduis suppeditet. Instituit quoque *συσσίτια*, siue phiditia, vt Laconico nomine vtamur, ubi exteris quoque multis viuere licet, paruo suo sumptu: nec pauci gratuito ibi victum habēt, Quod singulare beneficium, hoc tempore

contagij, potissimum Academiam continet.

Celeberrimas quoq; professiones in Theologia, Iurisprudentia, Medicina, Philosophia, Historia, & tribus linguis sacris Latina, Græca, Hebraica, Helmstadij haberi prædicat.

Dux Iulius institutor, anno 1580. ab Academia Colonienfi, cuius ego tunc Rector eram, statuta & leges communicari petijt.

Henricus Iulius amplificator ad huius Aeademiæ suæ visitationem superioribus annis me inuitavit.

Iurisprudentiæ, & aliarum disciplinarum studijs satis floret. Et Henricus Iulius augere & exornare non desinit.

LVGDVNI BATAVORVM tam celebris nunc schola & typographia habetur, ut illi hanc inter celebriores Academias enumerent.

CLIVENSIS.

Cliuam vetustissimum in Galliæ, Belgicæ finibus, & amplum Oppidum fuisse, tam ex historiographis, quàm ex ruderibus in agro vicino apparentibus perspicitur, Cliuamque dictam putant, quò in tribus Cliuosis collibus pendulum, versus Rheni ripam panderetur. Latinis Cliuia, popularibus Cleue nuncupatur. Imminet Rheno in eminentissimo trium colli quadrata turris præalta, latæque cum arce longè conspicua. Hanc à Iulio Cæsare, bello Gallico, velut propugnaculū
Galliæ,

Galliarum, aduersus Germanorum crebras ultra Rhenum irruptiones, Rheno impositam tradunt. Quod ipsum in atrio Palatii annotatum legitur his verbis:

ANNO AB VRBE DCXCVIII. C.

Julius Dictator, his partibus subactis, arcem Cliuensem fundauit.

Varias enim munitiones, praesidia, castellaque in limitibus per ripam Rheni Caesares contra Germanos construxerunt. Inter quas munitiones oppidum arcemque Cliuiam celeberrimam aliquando fuisse existimant, & propter loci commoditatem velut praetorium quoddam, a Prouincię praesidibus, ac limitum praefectis frequentius habitatam: ut eo melius Gallias contra Germanos tuerentur. Etsi paulatim aliorum Caesarum Colonia Cliuiam celebritate & amplitudine multum obscurarunt. Quam vetustissimam praecalam urbem, celebremque Romanorum Coloniam, & Academiam Musarum fuisse, Stephanus Vinandus Pighius in Hercule suo Proditio pluribus verbis & argumentis astruere conatur. Et suppresso nomine, Franciscum Balduinum, Iuriconsultum taxare videtur, quod is Eumenium Rhetorem non Cliuium, sed Celtam facere, & Cliuensem Academiam, Augustodunum transferre conatus fuerit. Caeterum, inquit, Cliuiam multis aetatibus ante Diocletiani & Maximiani tempora praecalam urbem, celebremque Ciuium Romanorum Coloniam, fuisse

fuisse, sit nobis manifestum. Ex vna Eumenij Rhetoris oratione, quæ adhuc inter panegyricas extat, habita ab eodem Cliuis, in sua patria, sub iam dictis Imperatoribus, coram Galliæ præside, cum ex comitatu Constatij Chlori, Cæsaris adoptati à Maximiano Aug. & Galliarum Britanniarumque gubernaculis adhibiti (cuius erat magister memoriæ) mitteretur, ut scholis præesset, atque in ea vrbe Gallicam iuuentutem ingenuis literis atque oratoria institueret arte, cum annuo sexcétorum sestertium stipendio, ex eius ciuitatis viribus dependendo. Quod ipsum omne liberaliter patriæ remisit, atque in vsum ædificandi publici auditorij, scholarumque veterum instaurandarum, quas Mænianas appellat, quoad opus esset, condonauit. In quibus animum olim suum, hominem Athenis ortum, ac Romæ propter doctrinam diu celebrem, multis annis octogenario maiorem, summa cum laude docuisse affirmat. Igitur res publica Cliuensium videtur gratitudinis ergo posuisse Eumenio statuam Iconicā in ipsis Mænianis, eamque tripedaneam. Quæ quidem mensura, teste Plinio, temporibus etiam antiquissimis Romæ honorata fuit. Extat adhuc Cliuiæ in Palatio Principum. Stat in vestitu sui temporis, & , ut apparet, vsitato Galliz Comatæ: Tunica videlicet talari tectus, & calcei ex aluta pedem ac talos cingunt, & supra pedem execti atque fenestrati sunt. Comam in fronte, & ceruice decurtatam æqualiter con-

constringit vitta, sicut ventrem latus balteus
atque bullatus. Quæ quidem apud veteres
vincula quondam honoris ac dignitatis erant
insignia. Et nunc temporis etiam similes bal-
tei auro vel argento operosè bullati, Gal-
licarum matronarum sunt ornamenta, præ-
sertim apud Batauos & Rheni accolæ. Ipse
dextra massam vel auri vel argenti in patera
positam præsentare videtur, atque eodem
symbolo notatur eius liberalitas, & munifi-
centia, qua patriam est prosequutus. Sinistra
tenuit ferulam demissam, magisterij insigne,
ac veluti gubernaculum adolescentiæ. Quæ
nunc quidem iniuria temporum confracta pe-
rijt, quousque manui ac tunicæ contigua est.
Sed hæc de statua vel imagine satis. Cæterum
hortatur oratione sua luculenta noster Eume-
nius, Galliæ præsidem, qui tum vrbs illius,
Imperatorum iussu, restaurandæ causa Cliuis
manebat: ut hæc suam largitionem apud Prin-
cipes commendet, & ad virtutum studiorum-
que commodum acceptet, exequaturque
Manianas ut illas veteres in pristinum nito-
rem non solum restituat: sed etiam picturis
chorographicis omnium populi Romani
prouinciaram, cum rerum in ijs præclare ge-
starum historijs (ut ante fuerunt) exornet.
Præsertim cum maximè gratum Impp. Au-
gustis & Cæsaribus esse sibi persuadeat, quod
publicam eorum in restituendo orbe Roma-
no pietatem, pro sua quisque potestate in re-
nouandis veterum operum reliquijs æmule-
tur.

tur. Excitare meritò generosos animos allerit Principum exempla, quorum liberalitate cuncta, quæ temporum superiorum labe conciderant, ea seculi felicitate tum resurgebant. Tot vrbes diu syluis obsitas, atque à feris habitas instaurari mœnibus, & incolis frequentari: atque inter eas etiam ipsa Cliuia. Quæ prius latrocinio, vt ait, Batauicæ rebellions obfessa, demumque grauissima clade perculsa, & consternata fuerat. Eam igitur tum pro admiratione casuum Romanos illos Principes attollere, & recreare voluisse: ruinarum eius magnitudinem immortalibus liberalitatis suæ monumentis dignam iudicasse: vt tanto esset illustrior gloria restitutorum, quanto ipsa moles restitutionis immanior. Indulisse maximas pecunias, acrotum, si res poscat, ærarium, non modò templis, ac locis publicis: sed etiam priuatis domibus reficiendis. Indulisse non solum pecunias, sed & transmarinos artifices, & exemplissimis Prouinciarum ordinibus incolas nouos; nec non ad aquæductus reficiendos vicina legionum hiberna, vt commodis illius vrbis studio gratiæ hospitalis (vt eius verbis dicam) operarentur, & residues aquas, & nouas amnes aridis fessæ vrbis visceribus infunderent. Hæc & similia multa pulchrè disserit in oratione sua Eumenius. In qua veluti in tabulis pictis intueri, & vnde quaque Cliuiæ veteris amplitudinem atque magnificentiam priscam quisque considerare poterit.

Ciu-

Ciuitatem enim semper appellat atque Coloniam, non municipium, non castrum: ut magni nominis urbem, splendidamque Romanorum Coloniam multo ante Eumenij tempora fuisse colligamus. Ait enim eam more Romano suum Capitolium, templa magnifica, & ædes sacras, aquæductus, aliaque opera publica perampla habuisse. Ex quibus coniungunt plures, maiorem Colonie partem à Cliuis, per plana secundum Rheni ripam prolatam fuisse, quam bellorum clades atque Rheni inuridationes frequenter funditus abolerint, atque inde quasi in vestigijs remansisse vicini pagi nomen, nunc, Cöllen dicti. Est & aliud celebris urbis hoc manifestum indicium, quod Academiam habuerit famosam: hoc est, scholas literarias publicas, quas Mærianas Eumenius appellat. An à Mænio quodam, cuius impensis primùm illæ scholæ ad studia excercenda iuuentutis prouincialis fuerunt erectæ: an ob ædificij ipsius formam, obscurum nobis est. Nam plures habuisse depictas porticus Eumenius in fine orationis ostendit: quarum proiecta ad umbram faciendam, vel ad ampliandum superiora ædificia Romani antiquitus à Mænio quodam inuentore Mæriana vocabant. Hanc quidem Academiam in facie, vultuque ciuitatis præcipuo loco positam fuisse docet, inter Apollinis templum, & Capitolium videlicet. Ut veluti cognato vicina & amica doctrinæ numina tenerent eam amplexu, quam hinc Apollo Musagetes, inde

Yyy 2

Capit

Capitolina Minerua, Athenarum conditrix, è propinquo conspicerent. Hæc quidem de Eumenio, & antiqua suæ patriæ vrbisque, de qua sermo nobis est, nobilitate satis dicta sunt: cui nescio quam leui ambitione, Belga quidam, perdoctus alioquin, & celebris nostri temporis Iurisconsultus detrahere, immò vetustam illam Academiam suffurari, & ex inferiore Germania, Belgioque transferre in Aeduos Augustodunum conatur. Et quo hoc magis dextrè Mercurio fauente faciat: sacri ipsius Constantij Cæsaris ad Eumenium epistolam interpolare non dubitat, & ex eadem genuinum ac proprium ciuitatis ipsius nomen eradere. Nam vbi Cæsar Augustum Cliuentium oppidum nominat, vitium esse, & Augustum oppidum legi debere censet. Ergone anonymum erit hoc oppidum? Rectè quidem, & ritè Cæsar appellatione Ciuitatis adiuncta, vocat oppidum Augustum, tanquam augurato conditum, sicut omnes Coloniz deduci, atque muniri solent.

Diuersisq; præsumptionibus & coniecturis vterque, Franciscus Balduinus, & Pighius opinionem suam stabilire laborat.

Cliuiam domum à Ro. ortam multis seculis gubernacula & principatum, à depulso Ro. iugo, in ijs prouincijs tenuisse Pighius contendit. Etsi paulatim Cæsaris castrum, vicinaque celebriora loca & florentiores scholæ Cliuium obscurauerunt.

Thomas Bozius libro 22. de signis Ecclesiæ
Ger.

Germaniam à multis præclaris Inventionibus & memorabilibus rebus atq; ornamentis prædicat: Tot, inquit, Germani & Septentrionales gymnasia publica literarum excitata & dotata habent, quot toti orbi quondam Romano fuerunt. Ut nullâ liberalem disciplinâ reliquerint, quæ non per eorum Magistros traderetur. Nulla vrbs est, nullus propè dixerim pagus, cui non sit publica mercede conditus, qui Grammaticam, Rhetoricam, Poeticamq; Latinè & Græcè doceat pueros & adulescentes, Collegiaque innumera ad alendos erudiendosque gratis iuuenes in omnibus liberalibus disciplinis. Sicut adnotauit Iacobus Middendorpius in libro de Academijs.

Varie enim scholæ triuiales per Germaniam diuersis temporibus institutæ fuerunt, ubi prima artium & linguarum rudimenta, cū pietate, & bonis moribus iuuetus addisceret, & maiorum disciplinarum, quæ in Academijs traduntur, idonei auditores præpararentur. Et velut intermedia quedam Gymnasia sunt.

Osnaburgi antiqua & florenti vrbe VVestphaliæ, Carolus Magnus, pro conseruanda & propaganda Christiana religione, insignem Cathedralē Ecclesiā, & cum ea Græcarū atq; Latinarum literarum scholam instituit.

Quod Rein. Reineccius in Methodo legendi historias sic refert: Addidit de Osnabrugen-
sis Episcopatus collegio Crancius: Carolum
Magnum fundatorem sanxisse, vt non modò

Yyy 3

Latines

Latinas : verùm etiam Græcas scholas adiunctas haberet.

SVollanam scholâ obiter præterire non possum, nec debeo: quippe vbi me olim humaniter tractatû, ac sub Iohanne Telgio, & Iohne Lingio, Boetio Epone Frisio, pijs illis quidem & eruditis viris, optimisque Rectoribus, liberaliter institutum libenter profiteor. Præclarum ibi Fratrum de cõmuni vita, siue bonæ voluntatis, cœnobium habetur, quo & sacræ concionis & conscientię expurgandæ, pietatisque gratia, crebrò iuuentus ventitat. Egregium illi collegium pro studiosis adolescentibus erexerunt, vnde doctissimi viri, & optimi magistratus in Christianam Rempublicam prodierunt, qui non modò Suollanz vrbi, sed vniuerso Belgio, totique ecclesiæ Dei, vti atque ornamento existerent. Equidem qualiscunque eruditionis meæ rudimenta libenter illi accepta refero.

Suollæ Hermannus Torrentinus claruit. Dauentriam Alexander Hegius Rudolphi Agricolæ auditor, & Erasmi præceptor illustrauit, auctore Iac. Meiero lib. 4. Annalium Flandriæ.

Nullaque ferè nunc in Germania celebris vrbs est, vbi non schola literarum habeatur, Monasterij, Susati, Padebornæ, Tremoniz, Dusseldorpij, Embricæ, Atrebat, Namurci, Vltraiecti, &c.

POLO-

POLONIA.

 Voniam Martini Cromeri de origine, de veteri in paganismo, & Christiana religione, de Philosophia, & legibus, moribusque Polonorum historia, omnium in manibus versatur: nihil præterea de his dicendum putavi, quàm quòd Polonia olim bonas literas parum coluerit, nunc verò & literis ipsis, & literatissimis hominibus abundet. Stanislaus Orechovius Roxolanus ad amplissimum Stanislaum Hosium scribit: Tu nos scriptis tuis elegantissimis ad omne pietatis munus informas, consequerisque, ut Poloni ~~ampli~~ quondam, & ~~avopoi~~ reliquos inter mortales habiti, nunc te authore atq; duce præstâtissimo ab omnibus & pij existimentur, & docti. Ita te magistro atque principe nostræ ciuitatis amplissimo humanitate compensata est vetus illa gentis nostræ barbaria, qua inter reliquas Christianas gentes fuimus olim infames: quam scripta tua inueteratam ex nostris moribus disciplinaque funditus deleuerunt. Tu enim extitisti in gente nostra primus, qui directum nobis iter ad ingenuas artes, & ad humanitatem dispositum demonstraret. Quibus rebus, te monitore atque præmonstratore, homines nostri capti incensique, incredibili optimarum artium studio flagrare cœperunt. Vnde profectò optimus & doctissimus Car-

Yyy 4

dina

dinalis sempiternam gloriam apud Polonos suos, & immortale decus in vniuerso Christiano orbe est iamdudum consecutus: quod & eruditione & eloquentia præstâtissimus, religionem catholicam, Ecclesiamq; Dei, & sapiëntiæ studia subleuare atq; fulcire potuerit.

Poloniam verò à planis montibus nomen accepisse perhibent, cùm ante Sarmatia vocaretur. Eamq; duplicem faciunt, Maiorem, quæ Saxoniam & Prutenis vicinior est: & minorem, quæ Vngariam & Russiam respicit. Ad Christi fidem conuersa, anno 965. Quando Miesco vel Mietzlaus Rex, per Boleslai Bohemorum regis filiam, vxorem baptisatus fuit, multasq; Ecclesias erexit. Lituaniam, Samogetiam, Russiamq; Vladislaus rex cõuertit anno Christi 1387.

CRACOVIENSIS Academia primò quidem à Cazimiro rege anno Domini 1361. inchoata fuit, sed anno 1400. vocatis ex Prægæsi Academia clarissimis Professoribus, cùm hæctenus obscura fuisset, instaurabatur. Hedwigis enim Regina Vladislai vxor moriens ingentem pecuniã reliquit, qua Cracouiensis Academia à Cazimiro cœpta, perficeretur. Duo igitur celeberrima collegia extruxerunt, in quorum altero Theologi, & Philosophi, in altero Iuris consulti & Medici profiterentur. Quamquam Medici, philosophiæ, & bonarum artium professoribus sese cõiungere maluerunt. Ad omnium disciplinarum professiõem hæc Academia erecta fuit, sed sacra Theologia, ar-

tes

tes mathematicæ, & humanior literatura in-
primis ibi floruit. Hic Petrus Roizius Litua-
nicarum decisionum scriptor celeberrimus,
Iurisprudentiam se docuisse profitetur.

Cracouienses Mathematicis disciplinis va-
casse, & syderum cursus, temporum vices, in-
certa bellorum, & in vtranque fortunam ho-
minum arcana fatorum perquisivisse, asserit
Iovius libro 13. historiarum. Est autem Cra-
couia Metropolis & totius Regni Gaza, quam
Rundissa fluuius circumluit, & aqueductibus
perluit. Sita ad montem Valuelum, in cuius
summitate arx regia est.

In arcis Cracouiensis porta legitur.

Ama osurus.

Odi amaturus.

Ne quid nimis.

Cunctis esto benignus. Nemini blandus.

Paucis familiaris. Omnibus equus.

In aduersis fortis. In prosperis cautus.

Memorare nouissima, & non peccabis.

IN REGII CONCLAVIS

Ianua;

Digito compeſce labellum.

Occasionem noſce.

Noſce teipſum.

Tecum habita.

IN SACELLO A SIGISMUNDO

I. Pol. Rege exſtructo.

Bonus bonis & malis.

Manſuetioribus Camænis.

Iniriâ odio proſequere.

Yyy 1

1111

Fata viam aperient.

Vir prudens seruit temporis.

Virtus labore nitefcit.

Pro patria mori ne timeas.

Iniuriarum remedium optimum obliuio.

Mors bona initium vita.

Inimici hominis domeſtici eius.

Nonne duodecim hora diei?

Summum lucrum iuſtum pretium.

Nemo ſapiens, niſi patiens.

Idonea tempora noſce.

Prudens conſilium cum ratione rege.

Inuidiam obliuione vlcifcere.

Nulla beſtia nocentior adulatore.

Inteſtina diſcordia peſtis Reip.

Supra vires tentandum nihil.

Patienter ferenda quæ mutari non poſſunt.

Operoſum placere cunſtis.

Fraude perit virtus.

Quod facis, exſpecta.

Leges in plebem vim habent: in potentiores obmutefcunt.

Citò violatur auro iuſtitia.

Nefcias quod ſcis, ſi ſapis.

IN AEDIBVS LITHVANIAE DV-
cis D. Alberti Razevvil.

Minus in paruis fortuna fuerit.

Rebus in paruis alta lætitia.

Sol ſub occiduo virtus manet orbe perennis,

Omnia mortali cætera forte cadunt.

IN

IN FORO CRACOVIE NSI.

Non bene si domus hac cuiquam fabricata videtur:

Sic sinat hanc nobis, corrigit ipse suam.

IBIDEM.

Ni Deus adificet, frustra domus vlla paratur.

Felices ciues datq; facitq; Deus.

Infelicitas nemini obijcienda.

Bona opinio, dulcis pecunia.

Adsit quisquis amicus.

Mors deridet curas.

Est Iuppiter omnibus idem.

Nescia torporis virtus.

Desperata ne tentes.

Perficienda aggredere.

Vbi opes, ibi amici.

Vana mundi curiositas.

Neceſſitas probat amicitias veras, detegit fittas.

Iuſtar ſi flamma arderent corda inuida; ſanè

Non tanto in pretio ligna cremenda forent.

IBIDEM.

Vetus hic Ervſitatus hypocritarum mos eſt: quòd impietatis, cui ipſi maxymè omnium obnoxij ſunt, alios, eosq; innocentes, accuſent: ac eo quoque nomine trucident.

IBIDEM.

Curioſum genus hominum ad cognoscendam vitam alienam, deſidioſum ad corrigendam ſuam.

IN ARCIS POSNANIENSIS
porta:

Quantò maior eſt fortuna, tantò minus eſt ſecura.

IN-

*Sumtus censum ne superet.**Generosis decora sunt omnia.**Difficile est tacere.**Par ta labore iuuant.**Responde in tempore.**Mala sunt vicina bonis.**Anxiè vivere, non est viuere.**Ne bos in lingua.**Laudenti parcere virtus.**Moribus probatus esto.*

IN NOVIS.

Neminem contemne.

IN CVRIA POSNAN.

*Tyrannus facit quod placet:**Rex quod honestum est.**Vbi est tēperata potestas, ibi regnum est diuturnum.*

IN FORO.

*Non cuius manum porrigas.**In via ligna ne feces.**Aeris alieni comes miseria.**Tempora tempore tempera.**Carere debet omni vitio, qui in alium paratus est d-
cere.**Præcipitis consilij comes est pœnitentia.**Ne lingua mente celerior.**Antidotum vitæ patientia.**Natura quis pauper? opinione diues?**Fortuna cum blanditur, vel maximè fugienda.**Sat habet fautorum, semper qui vixit benè.**Quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.*

Verat

*Veraci creditur & mentienti;
 Mendaci non creditur & iurato.
 Si ad naturam viues, nunquam eris pauper:
 Si ad opinionem, nunquam eris diues.
 Natura enim exiguum desiderat:
 Opinio autem immensum.
 Non bene pro toto libertas venditur auro.
 Quod commodauit fortuna, tollet:
 Quod mutuauit natura, repetet.
 Quod parauerit virtus, retinebis.
 Inuidiam virtute supera.*

*Demosthenes Græcorum disertissimus
 leges animam ciuitatis esse inquit: vt enim
 corpus anima viuit: sic ciuitas legibus conser-
 uatur. Proinde naturæ & sui ipsius obliuisci-
 tur, qui sacratissimas constitutiones, patrias-
 que leges auersatur.*

*Suauiſſimus est laborum fructus.
 Mors, & tempus vorant omnia.
 Vita sine literis mors est, & viui hominis sepulchrum.
 Semper spero meliora.
 Sapientia vita custos.
 Ornatus vite temperantia.
 Fundamentum fama iustitia.
 In paruis quies.
 Velis quod possis.
 Vire vt post viuas.
 Fortuna aculeus virtute contunditur.
 Pone gula metas, vt sit tibi longior atas.
 In secundis meditare quo pacto aduersa feras.
 Senectus laudabilis duobus quasi scipionibus nititur,
 recordatione vite honestè anteaſta, & spe vite
 melioris.*

Non

Non sapias plus quàm necesse est.

Bonorum laborum fructus gloriosus.

*Primus error veniam meretur, repetita culpa non
nia, sed reprehensio debetur.*

Pax iniquissima bello iustissimo preferenda.

POSNENSIS autem Academia cùm nom-
hil emerfisset, iterum collapsa fuit.

R E G I O M O N T A N A *in Prussia.*

PRussia sub Frederico II. Imperatore ad
Christi fidem conuersa est. Deiparmi e-
nim siue Mariani milites post amissam prole-
maidam Syriz, in Germaniam reuersi sunt,
& Prussiam barbaram & idololatriæ deditam
rei militaris peritissimi fratres, armis faciliè
domuerunt, & cum fidei Germanicum idio-
ma suscipere coegerunt. Quare Imperator
quicquid vltra citraq; Vistulam Prusiz erat,
perpetuo Iure sacre militiæ fratribus possi-
dendum tradidit, ea tamen lege, vt aduersus
Christianæ fidei hostes omni tempore dimi-
care parati essent, & nemo in eum Ordinem
reciperetur, præter nobiles Germanos. Ideo-
que sic creuerunt terris & opibus, vt nulli fe-
rè Regi cederent. Superiorem tamen suum nõ
Regem, nec Ducem, sed maximum Ordinis
Magistrum appellauerunt. Volaterranus lib.
7. Sabellicus Aenead. 10. lib. 14. Io. Bobemus
lib. 3. de moribus gentium. Munsterus lib. 3.
Cosmog. Academiam verò Regiomontanam
anno

anno 1544. Albertus Brandenburgicus Magister
Ordinis instituit.

Veteris Collegij inscriptio.

*Qui regit indomito praestantes Marte Borussos,
Gymnasio Princeps hac dedit arma suo.*

*Nempe duas aquilas, inuictum hero aq³, cuius
Æonidas forti protegit ense manus.*

*Quando Redemptoris post incunabula nostri
Addit a ter centum lustra duobus erant:*

*Phabus & vndecies ternos compleuerat orbes,
Lucida qui cali signa pererrat equis,*

*Hac erecta fuit doctis Academia Musis,
Quas fouet Alberti cura benigna Ducis.*

Noui Collegij.

*Hoc opus Albertus Fredericus Marchio struxit,
Patris vt impleret vota suprema sui.*

*Debetur Patri, debetur gratia nato,
Quorum cum Musis gloria semper erit.*

*Vive diu Princeps, & per vestigia patris
Incedens, pergas amplificare scholas.*

POLONIAE Reges Vilnensi arce pretio-
sissimam Bibliothecam erexisse, auctor est
Martinus Cromerus. Et Thomas Bozius lib.
12. de signis Ecclesie, Vilnæ, Metropoli Lithu-
niæ, bibliothecam hanc Poloniæ regum lo-
cupletissimam appellat.

VRATISLAVIENSES ann. Domini 1505.
Vladislai Hungariæ Bohemiæque Regis
& Episcopi sui opera atq; auxilio Academiam
erigere conabantur, sed Cracouiensis Vniuer-
sitas, vt maiestatem suam tueretur, omnes eo-
rum

rum rationes ita refutauit, vt Iulius Pontifex eam tunc erigi non permetteret.

In schola noua Elisaberhana legitur.

Opt. & grauiss. quisque confitetur se multa ignorare, & multa sibi etiam esse discenda.

Tum iudicant homines, vbi iam potuer.

Frangas citius quàm corrigas, quæ in paruum induruerunt.

IBIDEM.

DISCIPLINAE SCHOLASTICAE LEGES
Marmoris insculpta.

Lex est, cui omnes homines decet obedire.

MARTIAN. L. II. DE LL.

LEX I.

In primis adolescentes pietatis sint studiosi, certoque sciant, sine diuini numinis inuocatione, nihil se in studijs diligentia sua promoturos.

II.

Cæterum ante præceptorum aduentum discipuli hora cõstituta præsto adsint omnes: tarditas pro dimidia absentia habeatur.

III.

Venientes præceptores reuerenter excipiant, abeuntes honore prosequantur.

IIII.

Præsentibus illis consilescant omnes: absentibus ne perstrepant.

V.

Arma scholastica cuncti præparata semper in promptu habeant, vt dictata faciliè & telestiter excipiant.

VI. Inter

VI.

Inter prælegendum nemo garriat, sed sit
entus lectioni.

VII.

Lectiones verò suas singuli assiduè medi-
tur.

VIII.

Semper & vbique loquantur Latinè, idque
eram dent, vt & emendatè & sine vitio lo-
discant.

IX.

Ex schola sine concessu præceptoris neque
at quisquam, neque absit.

X.

Dimissi verò simul tèplū ingrediatur om-
atq; ibi nemo rideat: nemo temerè circū-
stet: aut alijs in compositis gestibus cōspi-
tur: quin potius assistentes libro, cantent
entè: minores quietè & tacitè expectent:
quisquam inde exeat, nisi impetrata ve-
ab aliquo præceptore: in quorum numero
antor & aliqui hypodidascali; & synergii
habendi: hymno verò finito, domum se-
sque placidè recipiat.

XI.

Per plateas, forum, vicos, aut vrbes compi-
emo clamabundus, aut citra necessitatem
rret, sursumue ac deorsum cursitet.

XII.

Obuijs sacerdotibus, magistratibus, Sena-
bus, ciuibus, cæterisque viris grauib;

Zzz

ma-

matronis primarijs, item & virginibus, honorem debitum exhibeant.

XIII.

Nunquam mentiantur: nemini maledicta iurgia, & similitates vitent.

XIV.

Quòd si quæ lis inter pueros oriatur, ad preceptores referant protinus, ne adolescat.

XV.

Impudica & obscœna nemo neque dicat, neque faciat.

XVI.

In fluminibus, stagnis, lacubus (quia periculofum est) nemo lauaturus immergatur.

XVII.

Pexi, loti, compti sint, cum domo egrediuntur, vestituque non lasciuo quidem, sed decenti ac honesto ornati.

XIIII.

Epistolas & styli exercitationes non oscitanter aut perfunctorie, sed accurato studio & diligentia curent: de quæ eo in omnes partes solliciti sint, vt quæ scribunt à vernaculæ linguæ barbarie remota sint, & ad Ciceronis, Terentij, &c. perspicuitatem, copiam, elegantiam, quàm proximè accedant, sintque preceptorum iudicio & comprobatione non indigna. Negligenter verò scripta pro nō scriptis habeant.

XIX.

In summa, honestatem & studia cuncti iuuenes scholæ nostræ; idque de mandato amplius

plis. Senatus, diligenter colant: vt amabiles sint & gratiosi apud omnes, morum commoditate perficiant: nec corripiantur merito, caueant: & virtutis ac pietatis laudem vt emereantur, strenuè seduloque contendant.

LEGVM FVSIOR EXPLANATIO.

Qua ad pietatem Cap. I.

Decalogi totius præcepta frequenter ac religiosè euoluunt. 2. Diuino nomine ne abutuntor. 3. Ne iuranto. 4. Ne mentiuntor. 5. Ne maledicuntor.

In templo. Cap. II.

Dominicis festisque diebus maturè adfunt. 2. Lectionem Euangelij & Catecheseos, ne negligunt. 3. Templum ingrediendo & exundo strepitus vitant. 4. stando & sedendo modesti sunt. 5. oranto, non voranto. 6. concionem Sacram attenti auscultant.

In Præceptores. Cap. III.

Eos officiosè obseruant. 2. Docentes auscultant. 3. Nulli eorum refragantor, aut respondent. 4. Iussa diligenter exequuntor. 5. Illorum neminem irridendo. 6. Didactron fideliter numerant. 7. Et quidquid contra Decalogi quartum Præceptum esse nouerint, nullo tempore admittunt.

Decorum in schola. Cap. IV.

Inter prælegendum non aliud agunt. 2. Murmura, strepitus, confabulationes, soporè vitant. 3. Exposituri, aut recitaturi, attentè, articulatè, distinctè, verecundè loquuntor. 4. Euocato, aut absente Præceptore, in officio

manento. 5. In ædificijs scholæ nihil frangunto, neque conscindunto. 6. Fracta, rupta, vitia-
ta, reus suis sumptibus reparato, pœnasq; cul-
pæ & leuitatis dato. 7. Parietes nec carbo-
nibus, nec minato lapide pingunto, aut modo
alio quouis contaminanto. 8. Libros resque
alias suas diligenter custodiunto, alienas verò
minimè auertunto.

Extra scholam. Cap. V.

Virtutes & mores boni in plateis debito
cum decore vbique elucento. 2. Dicta, audita
& à Præceptoribus tradita domi sollicitè re-
petunto. 3. Epistolas & alia non perfunctoriè
componunto.

In funere. Cap. VI.

Quo ordine in classibus sunt collocati, fo-
ris procedunto. 2. Vestitu, gestu, incessu,
concentu, modestiam & verecundiam sum-
ma diligentia conseruanto.

Decurionum officia. Cap. VII.

Pueros suæ decuriæ diligenter audiunto.
2. Segnes & confabulantes notanto, & ad præ-
ceptores deferunto, idq; fideliter exsequun-
tor.

Custodum officia. Cap. VIII.

Immodestos in scholis, templo, funerum
curatione attentè obseruanto. 2. Ferulas præ-
ceptoribus præbêto. 3. Ut ordine & modestè
dimissi è schola templum ingrediantur curâ-
to. 4. In comitatum funerum euagantes in or-
dinem cogunto.

Pædagogorum officia. Cap. IX.

Vs

Vt pueros suę fidei commissos fideliter instituant, diligenter ipsi discunt. 2. Curam eorum omnibus locis agunt. 3. Pietatem, artes, moresque bonos docent, in iisque præstandis ipsi præeunt. 4. Domi se, nocte præcipuè (cùm intempestiua absentia malè perpetrati facinoris suspitione rarò careat) cõtinent. 5. A tabernis meritorijs, cœnopolijs, orchestris, lustrisque ferarum abstinendo. 6. Seduli in officio sunt. 7. Ne diuagantur, ne deambulando. 8. Cum familia ne rixantur, ne tumultus excitant. 9. Ne mandatis heri refragantur. 10. Ne longius quàm permissum est euagantur. 11. Domo, nisi de voluntate heri, ne absunt.

Peregrinorum officia. Cap. X.

Negotium suum tranquillè agunt. 2. In instituendi ratione iudicanda nihil sibi assumunt. 3. Hospites se, non ciues, esse cogitant. 4. Liberalitate Senatus ne abutuntur. 5. Mercedem præceptoribus debitam sine mora & detrimento curant. 6. Discessuri memorem gratumque animum cùm priuatim, tum in scholis publicè testatum omnibus faciunt.

Discentium officia. Cap. XI.

Per te discendi cupidus esto, percipiendi que voluntatem, amorem atque ardorem potius tecum ipse adferens. Cur in hoc virtutis ac disciplinæ honestiss. domicilio verseris etiam atque etiam meditare: quamque turpiter facturus sis, si quam nactus es Spartam, desidia & negligentia tua amiseris; cogita: atque ea de re nec querèdi, nec audiendi, nec disputandi

340
tandi occasionem ullam, aut quidquid studiis
tuis accommodatum esse iudicaris, prae-
mittendum ducas.

Oeconomica opera. Cap. XII.

1. Operas quotidianas diligenter exequitor.
2. Pauimenta verrito. 3. Calfacito. 4. Ignem
custodito. 5. Ludum claudito, recludito. 6. Sig-
num attemperatè dato. 7. Ignem testò inferi
ne permittito. 8. parietes inquinari ne patiare.
9. Tabulas ac specularia integra còservato.
10. Otiosos ac petulantes ex vicinia pueros
coerceto. 11. Nihil denique quod imperatum
fuerit recusato,

Præceptores. Appendix.

Nihil magneperè attinet, ac ferè ἀπὸ τοῦ ὄντος
videtur, eos officij admonere, cùm voca-
tionis suæ memores sint, cuius rationem non
præsentibus tantùm Procuratoribus, sed Deo
ipsi vindici æterno probare debeant. Merce-
dem verò non in hac solùm exigua vita, sed in
perpetua illa felicitate etiam ab eodem li-
beralissimo remuneratore cumulatè sibi ex-
pectanda esse sciant, id quæ sacr. lit. testimonio
persuasum habeant.

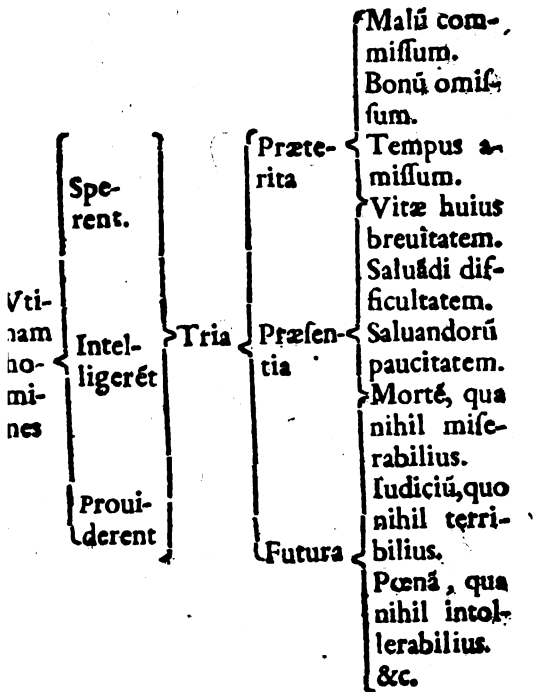
Faciebat Bonaventura Roslerus, Amplis.
Senatus Vratisl. Scriba : Anno salutis supra
sesqui millesimum tertio & sexagesimo : æta-
tis 5. eodem 14. Cal. Mar. Qui quidem Bona-
ventura fecit, & fuit quod potuit, vixit dum
licuit; mortuus est cùm Domino placuit.

IN

LIBER V. 348
 IN AEDIBVS CVIVSDAM
Canonici.

Meditatio ex mente nunquam seponen-

a.

Zzz 4

ACA

ACADEMIARVM

LIBER VI. DE ACADE-

MIIS GALLIAE.

GALLIA.

Alliam Græcos Galatiam à lacte denominasse putât : quòd lacteos albosque homines producat. Alij Galatam Herculis filiam hoc nomen Galliæ indidisse malunt. Iam ferè Francia, à Francis vel Franconibus Germanis, quorum Herbipolensis Episcopus Dux & Princeps est, appellantur. Vberimis Europæ Prouincijs meritò annumeratur. Ducatus 18. Comitatus 35. Archiepiscopatus 17. Episcopatus 108. habet, & potentissimū & florentissimum Regnum est.

Noachi ex Iapeto filio nepotes, bonas literas cum vera religione, primi post diluuium in Galliam quoque importarunt. Publica autem Gymnasia & scholas tandem Sarron introduxisse putatur, vt eam gentem humaniorem & mitiorem redderet: vnde & diuinarū & humanarum literarum professores Samothei & Sarronidæ olim fuerunt vocati. Quod his verbis Diodori confirmat Annius: Sunt apud Celtas Theologi ac Philosophi, quos vocant Sarronidas, qui præcipuè ab ijs coluntur. Nam moris est apud eos, nullum absque Philolopho sacrificium facere: existimant enim per diuinæ naturę conscios sacra fieri oportere,

et, rāquam dijs propinquiore. Horum inter-
missione bona à Dijs censent petenda, quorum
onsilio & bello & pace fruuntur. Druidas à
ite vel Druijo descendisse grauissimi autho-
res probant: quos Diodorus ipsorum diuina-
res extitisse dixerit. Laertius promiscuè v-
rpat: Philosophiam, inquit, à barbaris ini-
sumpsisse plerique autumant, nā Persis Ma-
os, Babylonijs & Assyrijs Chaldæos, Indis
ymnosophistas, Celtis seu Gallis Druidas,
ii & Seumothei appellabantur, eius rei
isse authores ait Aristoteles in Magico, &
otion in 23. successionis libro. Strabo autem
bro Geographiæ quarto: Apud omnes, ait,
es passim nationes eximio in honore sunt,
irdi, Vates, & Druidæ. Bardi, laudationibus
busque Poeticis student. Vates sacrificiorū
aturaliumque causarum curæ sunt dediti.
ruidæ præter causarum naturalium studia,
oralem disciplinam exercēt, iustissimi om-
um opinione, idē & priuata & publica iu-
cia eorum fidei mandantur: adeo vt rem e-
am bellicam antea iudicarent, & Martem
ollaturi illis iubentibus desisterent, capitis
oque iudicia horum sententiæ permitte-
ntur. Immortales animas & mundum, &
, & alij asserunt ignem & aquam aliquando
peraturos. De horum autem secta, & mori-
is, Cæsar libro sexto Commentariorum sic
quitur: Druidæ rebus diuinis intersunt, sa-
ificia publica & priuata procurant, religio-
is interpretantur. Ad hos magnus adoles-

centium numerus disciplinæ causa concurr-
rit, magnoque hi sunt apud eos honore: man-
ferè de omnibus controuersijs publicis pri-
uatisque cōstituunt, & si quid est admissum
facinus, si cædes facta, si de hæreditate, de fi-
nibus cōtrouersia est, ijdem decernūt premia
pœnasque constituunt. Si quis aut priuatus
aut publicus eorum decreto non steterit, sa-
crificijs interdicunt. hæc pœna apud eos est
grauissima, quibus enim ita est interdictum,
ij numero impiorum ac sceleratorum habentur,
ijs omnes decedunt, aditum sermonem-
que defugiunt, ne quid ex cōtagione incom-
modi accipiant, neque ijs petentibus ius red-
ditur, neque honos ullus communicatur. His
autem omnibus Druidibus præest vnus, qui
summam habet inter eos authoritatem. hoc
mortuo, si quis in reliquis excellit dignitate,
succedit, aut si sunt plures pares, suffragio al-
legitur, nonnunquam etiam armis de princi-
patu contendunt. Hi certo anni tempore in
finibus Carnutum: quæ regio totius Gallia
media habetur, confidunt in loco consecrato.
huc omnes vndique, qui controuersias habent,
conueniunt, eorumque decretis iudiciisque
parent. Disciplina in Britannia reperta, atque
inde in Galliam translata esse existimatur, &
nunc qui diligentius eam rem cognoscere vo-
lunt, plerumque illò discendi causa profici-
cuntur. Druidæ à bello abesse consueuerunt,
neque tributa cum reliquis pendunt: militis
vacationem, omniumque rerum habent im-
muni.

unitatem. Tanti excitati præmijs, & sua
bono multi in disciplinam conueniunt, & à
arētibus propinquisque mittuntur Magnū
ei numerum versuum ediscere dicūtur, ita-
que annos nonnulli videnos in disciplina per-
manent. Neque fas esse existimant ea literis
mandare, cū in reliquis ferè rebus publicis
priuatisque rationibus, græcis literis vtantur.
Id mihi duabus de causis instituisse videntur,
quos neque in vulgum disciplinam efferri
velint, neque eos qui discunt, literis confisos
minùs memoriæ studere, quod ferè pleris-
que accidit, vt præsidio literarum diligentiam
in perdiscendo, ac memoriam remittant. In-
primis hoc volunt persuadere, non interire
animas, sed ab alijs post mortem transire ad al-
ios, atq; hoc maximè post mortem excitari pu-
tant metu mortis neglecto. Multi præterea de
syderibus atq; eorū motu, de mūdi ac terrarū
magnitudine, de rerū natura, de Deorum im-
mortalium vi ac potestate disputant, & iuue-
tuti tradunt, &c. Strabo bella etiam indicasse
scribit, sicut apud Romanos Feciales: quia &
doctissimi & iustissimi habebantur. Qui verò
plura de his scire cupit, eum ad Plinij librum
16. historiæ naturalis, Luciani Herculem Gal-
licum, Sabellicum, Nauclerum, & innumeros
auctores breuitatis gratia remitto. Guliel-
mus quoque Camdenus in Britannia sua de
his nuper aliqua annotauit, ex Lucano & al-
ijs, & à quercus robore, qua in sacrificijs
vtebantur, vel Dite denominatos probat.
Eius

inquillus his verbis probat: Druidarum re-
onem, apud Gallos diræ immanitatis, &
tùm ciuibus sub Augusto interdictam, pe-
is aboleuit. Et Strabo: Ab his obscœnitati-
s, fœdisq̃ue sacrificiorum & diuinatione
bus, Romani prorsus eos auerterunt. Mu-
m verò & Poesin Bardus primus in Galli-
intulisse creditur. Vnde Diodorus: Sunt,
quit, apud Celtas melodiarum poetæ, quos
bellant Baros, hi organis veluti lyra cantât,
s laudantes, alios vituperantes, qui tanti a-
d eos sunt, vt cùm extructa acie exercitus
actis ensibus cõiectisq̃; iaculis propinquât,
n solùm amici, sed hostes quoque eorum
eruentu à pugna conquiescant. Ita apud a-
stiores barbaros ira cedit sapietiz, & Mars
ueretur Musas, &c. Sed paulatim Ianigena-
n Italorum, Græcorumq̃ue disciplinz in-
lliam venerunt, quas ipsi pro sua industria
rificè elaborârunt. Scribit enim libro sep-
to Commentariorum Cæsar, quòd Gallo-
m gens summę solertiz sit, atque ad omnia
itanda & efficienda, quæ à quoquam tra-
ntur, aptissima: & lege quadam cautum fu-
e refert Irenicus, vt quidam ex Gallis in
raciam Philosophiz & bonarum artium
atia, proficiscerentur. Tempore enim Cæsa-
earum adhuc vulgò imperitiores fuisse vi-
ntur, præsertim Neruij; is enim libro quin-
belli Gallici scriptum reliquit, quòd ad Ci-
ronem Neruios oppugnantem literas Græ-
cas

cas dederit, ne hostes, si Epistola interciperetur, consilia Cæsaris cognoscerent.

Theologia veterum Gallorum.

Iulius Cæsar, qui Galliæ antiquam religionem, doctrinam, & mores, accuratissimè omnium exploratissimeque cognorat, libro sexto Commentariorum: Natio, inquit, omnium Gallorum admodum dedita religionibus, atq; ob eam causam qui sunt affecti grauioribus morbis, quiq; in prælijs periculissime versantur, aut pro victimis homines immolant, aut se immolaturos vouent: administrisque ad ea Druidibus vtuntur: quod pro vita hominis, nisi vita hominis reddatur, non posse Deorum immortalium numen placari arbitrantur, publica que habent eiusdem generis sacrificia. Alij immani magnitudine simulacra habent, quorum contexta viminibus membra viuus hominibus complent, quibus succensis circumuenti flamma exanimantur homines. Supplicia eorum, qui in furto aut latrocinio, aut in aliqua noxa sint comprehensi, gratiora Dijs immortalibus esse arbitrantur, sed cum eius generis copia deficit, etiam ad innocentium supplicia descendunt. Deum maximè Mercurium colunt. huius sunt plurima simulacra, hunc omnium inuentorem artium ferunt, hunc viarum atque itinerum ducem, hunc ad quæstus pecuniæ, mercaturasq; habere vim maximam arbitrantur. Post hunc Apollinem, & Martem, & Iouem, & Minervam, de quibus eadem ferè quàm reliquæ gentes

gentes habent opinionem : Apollinẽ morbos depellere, Mineruam operum atque artificiorum initia tradere, Iouem Imperium cœlestiũ tenere, Martem bella gerere, cui & cùm prælio dimicare constituerunt, ea quæ bello cœperunt plerunque deuouent, quæ superauerunt animalia capta immolant, reliquasq; res in vnum locum conferunt. Multis in ciuitatibus extructos harum rerum cumulos locis consecratis conspici licet : namque sæpe accidit, vt neglecta quispiam religione, aut capta apud se occultare, aut posita tollere auderet, grauißimumq; ei rei suppliciũ cum cruciatu constitutum est. Valerius etiã Maximus: Vetus, ait, Gallorum mos occurrit, quos memoria proditum est, pecunias mutuas, quæ his apud inferos redderentur dare, quia persuasum habuerint, animas hominum immortales esse. Dicerem stultos, nisi idem Brachati sensissent, quod Palliatus Pythagoras credidit. Simile ex India & Iapania, nouiter repertis insulis, scribitur : illos populos Bonzis sacerdotibus suis credidisse, decuplum se in altero mundo recepturos à Dijs, pro eo quod viui eorum ministris dedissent : ideoque morituros Bonzorum chyrographũ secum in sepulchris accepisse, vt eo viso, dii decuplum eiusdem monetæ restituerent, quo in altera vita ingruentibus necessitatibus succurrerẽt. Qualiter rustici simulachra deorum velamine tecta per agros circumtulerint, & arbores quasdam in sacris habuerint, in vita S. Martini Turonensis, narrat S. Sulpitius.

Ve-

Veram Christianam religionem ipsi Apostoli intulerunt, præsertim Paulus & Philippus. Lucam quoque Euangelistam in Gallia docuisse, auctor est Epiphanius. D. etiam Clemens Episcopos se in Galliam, ex mandato Petri, missurum scribit, ad Iacobum fratrem Domini. Hanc Apostolorum discipuli, Crescens, Martialis, Dionysius Areopagita, præterea Eleutherius, Aphrodisius, Rusticus, diligentissimè propagârunt. Vt Tertullianus profiteatur, quòd suo tempore in diuersis Galliarum nationibus Christum coluerint.

Ipsam verò Regnum ad fidem Christi còuersum est anno Domini 499. Clodoueus enim Rex, quia eo prælio, quod contra Germanos gerebat, summo in periculo constitutus, Christum, quem Clotildis vxor Burgundiorum Regina semper prædicauerat, implorare cœpit: cuius auxilio cùm hostem ad Tolbiacum Vbiorum non procul à Colonia Agrippina facilè superasset, in eum libèter credidit, & in Galliam reuersus, à S. Remigio Remensi Episcopo cum suis baptizatus est. Quod præter innumeros scriptores ipsius Clodouei Regis Epitaphium, à S. Remigio, vt creditur, conscriptum declarat.

*Diues opum, virtute potens, clarusq; triumpho,
Condidit hanc sedem Rex Clodoueus, & idem
Patritius magno sublimis fultit honore.
Plenus amore Dei contempsit credere nullo,
Lumina qui varijs horrent portentis figuris:
Mox purgatus aquis, & Christi fonte renatus,*

Fta.

*Fragrantem gessit infuso crismate crinem. !
 Exemplumq; dedit, sequitur quod plurima turba
 Gentilis populi, spretoq; errore suorum,
 Doctorem cultura Deum, verumq; parentem
 His felix meritis superavit gesta priorum.*

Primus igitur Christianā religionem à Burgundiorum Regina Galli acceperunt. Burgundi quando conuersi sint, Socrates lib. 7. ca. 30. Guido Pap. decis. 114. P. Aemilius lib. 1. Histor. Gregorius Thuronen. lib. 4. tradiderunt.

Iurispudentia.

Cæsar libro sexto de bello Gallico: Quam ciuitates commodius suam Rempublicā administrare existimantur, habent legibus sancitum: si quis quid de Republica à finibus rumore aut fama acceperit, uti ad magistratū deferat, neve cum quo alio communicet: quod sæpè homines temerarios atque imperitos falsis rumoribus terreri, & ad facinus impelli, & de summis rebus consilium capere cognitum est. Magistratus quæ visa sunt occultant, quæq; esse ex usu iudicauerint, multitudini produnt. De Republica, nisi per consilium loqui non conceditur. Lib. 3. Consilia Gallorum subita & repentina esse affirmat: eosdemque in consilijs capiendis parum consideratos olim fuisse, libro quarto his verbis demonstrat: Cæsar infirmitatem Gallorum veritus, quod sunt in consilijs capiendis mobiles, & nouis plerunque rebus student, nihil his committendum existimauit. Est autem

hoc Gallicæ consuetudinis, vt & viatores etiam inuitos consistere cogant, & quod quisque eorum de quaque re audierit aut cognouerit, querant: & mercatores in oppidis vulgus circumstant, quibusque ex regionibus veniant, quasque ibi res cognouerint pronuntiare cogant. Et de his rumoribus atque auditionibus permoti, de summis sæpè rebus consilia ineunt, quorum eos è vestigio poenitere necesse est cum incertis rumoribus serulant, & plerique eorum ad voluntatem fictis respondeant. Ad bella suscipienda Gallorum alacer ac promptus est animus: mollis verò ac minimè resistens ad calamitates perferendas mens eorum est: temeritas maximè illi hominum generi innata. Cumque in Prouinciam Gallia redacta esset, omnia statim iura & leges commutatae fuisse testatur. Et Strabo libro Geographiae quarto: Illud in Gallorum consilijs, inquit, peculiare obuenit, si quis alio concionante vel tumultuetur, vel obstrepat, minister stricto occurrit ense, & minitabundus silentiū imperat, qui si non desierit, secundò ac tertio idem faciat, denique tantum abscindit è sagulo, vt quod residuum est reddatur inutile. Porro Cornelius Tacitus scriptum reliquit veteres Gallos Augustoduni, quæ nobilissima vrbs Heduarum erat, studijs liberalibus operam dedisse. Sed hanc Batavicæ cuiusdam rebellionis latrocinio (vt Eumenius loquitur) euerfam, Constantius Imperator, Constantini Magni pater restaurauit, tantamque scho-

scholam, quæ non modò auditoriorum ruina, sed & morte Rectoris atque magistrorum conciderat, attollere laboravit, ut hoc ipsius ad Eumenium Rhetorem rescriptum declarat.

Mirentur & Galli nostri, ut eorum liberis, puorum vita in Augusto oppido ingenuis artibus eruditur, & ipsi adolecentes, qui hilari consensu meum suscipere comitatum, ut eorum indoli consulere cupiamus. Proinde quod illud præmium his quàm illud conferre deemus, quod nec dare potest, nec eripere forma? Vnde auditorio huic, quod videtur in peritu præceptoris orbatum, te vel potissimum perficere debuimus, cuius eloquentiam, & gravitatem morum ex actis nostris habemus, & administratione compertam. Saluo igitur privilegio dignitatis tuæ, hortamur, ut professionem oratoriam receptes, atque in supra dicta ciuitate, quam non ignoras, nos ad primam gloriam reformare, ad vitæ melioris studium adolecentium excolas mentes. Nec vites hoc munere ante partis aliquot tuis honoribus derogari, cum honesta professio orietur potius omnem; quàm destruat dignitatē. Venique etiam salarium te in sexcentis millibus nummum ex Reipublicæ viribus consequimur, ut intelligas meritis tuis etiam præmum constituere nostram clementiam. Vale Eumeni charissime nobis:

Eumenius verò intellecta Cæsaris voluntate, peculiarem orationem habuit, de scholis

instituitur, ad V.P. Præsidentem Galliarum, vbi inter cetera sic loquitur: Quanquam in hac oratione, vir perfectissime, loci tantummodò insolentia, non dicendi nouitate perturbor. Siquidem id postulo, quod non modò contradicendo nemo audeat impedire, sed omnes potius, quibus diuina Principum liberalitas, quibus vrbis istius restitutio, quibus optimarum artium celebratio grata atque iucunda est, summo gaudio & fauore suscipiāt: vt Menianæ illæ scholæ quondā pulcherrimo opere, & studiorum frequentia celebres & illustres iuxta cetera quæ instaurantur opera ac templa reparentur. Cui vnquam veterū Principum tantæ fuit curæ, vt doctrinæ atque eloquentiæ studia florerent, quanta his optimis & indulgentissimis Dominis generis humani? quos ego quidem, quantum ad votum pietatemque pertinet, liberorum nostrorum parentes appellare non dubito, qui nobilissimā istam indolem Galliarum suarum interitu summi doctoris orbatam respicere dignati suo potissimum iudicio præceptorem ei moderatoremque tribuerunt, & inter Imperatorias dispositiones summis Reipublicæ gubernandæ prouisionibus occupatas, literarū quoque habuerunt delectum. In quo ego V.P. nihil laudi meæ tribuo, sed Domini nostri Constantij Principis incredibilem erga iuuentutem Galliarum suarum sollicitudinem atque indulgentiam fatis mirari nequeo. Salarium me liberalissimi Principes ex huius Reipublicæ in-

œ iuribus in sexcentis millibus nummum accipere iusserunt. Hoc ego salarium quantū ad honorem pertinet, adæratum accipio: & in accepti ratione perscribo, sed expensum referre patriæ cupio, & ad restitutionem huius operis, quoad vsus poposcerit, destinare.

Præsertim cū mihi vltra communem cū reliquis studiorum religionem etiam proprius quidam sit erga Meniana illa, ex Maiorum meorum recordatione dilectus. Quamvis enim ante ingressum pueritiæ meæ prætermissa fuerit eorum exercendi studij frequentatio: tamen illic aum quondam meum docuisse audio, hominem Athenis ortum, Romæ diu celebrem, mox in ista vrbe perspectum, probato hominum amore doctrina atque huius ipsius operis veneratione detentum. Hæc ergò tunc schola fuit restituta. Vnde Cōstantinus à Donatistis in Africa rogatus, vt ipsis iudices daret ex Gallia, qui suam & catholicorum causam cognoscerent, Maternum ex Agrippina, & Rheticium ab Augustoduno euocauit. Paulatim tamen rursus intercudit. Etsi varias, easque celebres in Gallia scholas extitisse, Ausonij liber de professoribus Burdegalensibus, Tholosanis, Narbonensibus, &c. testatur. Vbi & de Tiberij Victoris Miteruij cathedra Burdegalensi legitur:

Mille foro dedit inuenes, bis mille senatus

Adhæc numero, purpureiꝫ Togis,

Me quoque.

Gratianus quoque Imperator, qui Ausonij

Aaaa 3

disci-

discipulus fuisse perhibetur, ad Antonium præfectum prætorio Galliarum rescriptit, ut in singulis Galliæ metropolibus excitaretur, alerenturque studia literarum egregiæque earum professores præficerentur, quibus annonæ liberaliter præberentur. Quod ipsum rescriptum in Theodosiano Codice his verbis recitatur: Per omnem diœcesim commissam magnificentiæ tuæ frequentissimis in ciuitatibus, quæ pollent & eminent claritudine præceptorum, optimi quique erudiendæ præsideant iuuentuti. Rhetores loquimur, & Grammaticos Atticæ Romanæque doctrinæ, quorum oratoribus viginti quatuor annonarum Fisco emolumenta donentur, Grammaticis Latino vel Græco duodecim annonarum deductior paulò numerus ex more præstetur, ut singulis vrbibus, quæ metropoles nuncupantur, nobilium professorum electio celebretur. Nec verò iudicemus, liberum ut sit cuique ciuitati suos doctores & magistros placito sibi iuuare compendio. Treuerorum vel clarissimæ ciuitati vberius aliquid putauimus deferendum, rhetori ut triginta, item viginti Grammatico Latino, Græco etiâ, si qui dignus reperiri potuerit, duodecim præbeantur annonæ.

Tandem Carolus ille Magnus Gallorum ius in ordinem redigi, & legum libros conscribi iussit: nam vetus illud ius Romanorū iam diu antea per Lōgobardos & Francos obliteratum erat, deinde ad aliarum quoque artium

tium studia promouenda accessit, earumque professores egregie coluit, ac magnis muneribus affecit, præcipuè sacrarum literarum doctores. In primis verò Beati Augustini libris, qui de Ciuitate Dei inscribuntur, delectatus, nō in scholis tantum, sed etiā ad mensam suam eos legi curauit, vt Eginhardus, Lupoldus, Vrspergensis, Nauclerus, Vincentius, cæteri que authores probant: & ex hac eius epistola apertè colligitur.

Carolus Dei fretus auxilio, Rex Francorum, & Longobardorum, ac patricius Romanorum, religiosi lectoribus nostræ traditioni subiectis:

Cum nos diuina semper domi foris que clementia, siue in bellorum euentibus, siue pacis tranquillitate custodiat, etsi rependere quicquam eius beneficijs humana tenuitas non potest: quia est inæstimabilis misericordia Deus noster, deuotas suæ seruituti benignè approbat voluntas. Igitur quia cura vobis est, vt nostrarum Ecclesiarum ad meliora semper proficiat status, obliteratam penè maiorum nostrorum desidia, reparare vigilantissimo studio literarum satagimus officinam, & ad pernoscentia liberalium artium studia nostro etiam inuitamus exemplo.

Vnde & egregia eius erga bonas literas voluntas perspicitur: & quàm pulchrè intellexerit Ecclesiæ Christianæ instauratione, propagatione que religionis Catholicæ à bonis artibus magna ex parte dependere. Vt mirum

videri non debeat, quòd propter hanc pietatem, eruditionem, magnamque earum artium & Philosophiæ præsidia, ferocissimas gentes domare, tantumque sibi imperium breui tempore comparare, ac tranquillum reddere potuerit. Vtinam omnes alij Principes, qui imperandi dominandi que voluntatem induerunt, has etiam optimi & longè potentissimi Imperatoris Caroli virtutes imitarentur. Eorum enim præsidio multi post ipsum ex paruo quandoque Regno amplissimum florētissimum, ac firmissimum reddiderunt: contra his destituti, cùm æquum & bonum, atque iustitiæ præcepta, nec ipsi satis callerent, nec in subditos vt imprimerentur curauissent, sic per stulta consilia labefactarunt, vt si regno, quod plerisque accidit, non exciderent, multò tamen minùs, multoque infirmius ad filios suos transmitterent.

PARISIENSIS

Academia.

Hanc Carolus ille Magnus circa annum Domini 791. ex Alcuini præceptoris sui, Venerabilisque Bedæ discipuli consilio, erexisse creditur. Quod etsi varijs clarissimorum scriptorum testimonijs confirmari posset: tamen duorù solùm poetarù versus ascribam, quorum prior Architremius de vrbe simul ac Academia, & commoditatibus sic loquitur:
*Exeritur tandem locus altera regia Phæbi,
 Græcalibris, Indæ studijs, Romanæ poetis,*

*utrica Philosophis, mundi rosa, balsamus orbis,
 Sydonis ornatu, sua mensis, & sua potu,
 Dives agris, fecunda mero, mansueta colonis,
 Messes ferax, inoperta rubis, nemorosa racenis,
 Plena feris, fortis Domino, pia regibus, atra
 Dulcis, amœna situ, bona qualibet, omne venustum,
 Omne bonum, si sola bonis fortuna faueret.*

Eustachius verò Cnobeldorpius Prutenus, Academiæ institutionem & gloriam sic describit.

Ecce senex quidam varijs agitur ab anstris.

Attulit optatos in loca Galla pedes.

*Nomen adhuc meminit, quamvis cariosa vetustas,
 Alcuinus meritum posteritatis habet.*

*Quas posuere scholas, super are palatii regum
 Structuris, spacio, sumptibus, arte putet.*

*Centum migdonio collegia stantia saxo,
 Magnificas cingunt conspicienda domos.*

*Singula mille strepunt post tintinabula linguis,
 Inceptum vario murmure feruet opus.*

De hoc Albino sic refert Arnoldus VVion, Monachus Ordinis S. Benedicti Duacensis, in suo Ligno vitæ, lib. 5. capite 92.

Sanctus Alcuinus, qui & Albinus, cognomēto Flaccus, natione Anglus, patria Eboracensis, Monachus primū S. Petri Londini, & Bedę discipulus, Ordinis S. Benedicti, doctrina & sanctitate sua, Ordini monastico gloriā, sibi-que nomen æternum peperit. Cū autem esset in omni scientiarum genere, suo tempore, celebratissimus, Caroliq; Magni præceptor, qui eum Magistrum suum delitiosum voca-

Aaaa 5

bat,

bar, ad sacrosanctæ Ecclesiæ laudem, rei que
 literariæ cōmodū studiū Parisiense, à Roma
 translatum, primū omnium instituit, pri-
 mosque magistros, monachos omnes, Raba-
 num videlicet, Ioannem, & Clementem ad
 iuventutem, literis disciplinisque imbuendam
 ordinavit. Vnde facile est videre, quod ab alijs
 multis memoriæ proditum est: quicquid vel
 politioris literaturæ, vel solidioris doctrinæ
 in illa Academia; & tribus alijs, de quibus mor-
 agemus (Ticinensem Italiæ, & Oxoniensem
 que Cantabrigien. Angliæ intelligit) iam
 vigeant, ex schola Benedictina tanquam ex
 fonte emanasse. Iterum, cap. 95. Ab eo tempo-
 re quo S. Neotus noster scholas Oxonij col-
 locarat, deinceps fuere viri semper, præsertim
 Monachi, in insula Angliæ disertissimi,
 & eruditissimi, qui tanquam doctrinarum tri-
 uuli, ab illo fonte perpetuo decurrentes, non
 modò Angliam, sed Galliam quoque, ac Ita-
 liam meliis fluo disciplinarum genere irriga-
 runt. N Carolus Magnus Alcuinū ab Offa Mer-
 ciorum Rege in Galliā missum, conciliandæ
 micitiæ causa, cū videret in homine pluri-
 mas esse literas, quamobrē meritò ei honor-
 esset habendus, ex Legato hospitē fecit suū, ex
 hospite Præceptorem, vti alibi est expositum.
 Vetus Atheniensiu, credo, imitatus exéplū,
 qui Gorgiam à Leontinis, publicè ad se mis-
 sum, legationis munere defunctum, Athenis
 detinuerunt, eius capti eloquentia. Alcuinus
 itaque homo Anglus, in Gallia deinde mora-
 tus,

tus, Lutetiæ Parisiorum bonas literas profiteri cœpit, eoque auctore, non multo ipse Carolus in ea vrbe primus Gymnasium collocavit, & in Italia Ticini, quæ nunc Papiæ nuncupatur, alterum. Fuit is annus salutis nostræ circiter 792. Alcuino iam defuncto, cum duos ferunt Monachos ex Scotia in Galliam delatos, se sapientiam venalem habere, magna voce testantes, mercedis loco cibaria & vestimenta duntaxat petiisse: & istorum alterum, qui Clemens nominabatur, à Carolo Lutetiæ retentum, eique ex omni ordine ciuitatis traditos iuuenes in disciplinam. Alterum verò, Ioannē videlicet Scotum, Monachum Londinensem, Ordinis D. Benedicti, congregationis Giribennæ, Bedæque Venerabilis discipulum, in Italiam transisse, ac Ticini docuisse, primaque Almæ illius Vniuersitatis fundamenta iecisse, quæ in eum, quem nunc videmus splendor em, postea excreuit: vnde iure Monastico Benedictino Ordini gratiæ reddendæ, quæ per eius alumnos tantus literarum fructus in Italiam vsque promanarit.

Quod verò Carolus Magnus hanc Academiam ex Romana desumpserit, præter alios multos, eosque graues scriptores Cardinalis Zabarella, & Petrus Anchoranus insignes Iurisconsulti Clementina 1. de magistris, & Vincentius lib. 24. speculi testantur.

Equidem in antiquo libro manuscripto sic legi:

Regnante Magno Carolo cœpit florere
studium

studiū Parisijs: vt enim dicitur in tractatu, qui speculum vocatur, Alcuinus de Roma studiū Parisijs pertulit, & trāstulit, quod fuit il-
 luc trāslatum à Romanis de Græcia. Fuerunt autem quatuor fundatores huius studij: scilicet Rabanus, Alcuinus, Claudius, & Iohannes Scotus, &, vt ibi recitatur in Chronicis Metropolis Arelaten. dicitur, quòd caput aureum statuz, de qua Daniel, per Carolum Magnum erexit Deus in Francis; qui cū regnaret, & studia literarum deessent, & essent in obliuione, & cultura veritatis teperet; contigit duos Scotos monachos de Hybernia cum mercatoribus Britannis ad litus Galliz deuenire, in secularibus & sacris literis eruditos, qui cū nihil venale ostenderent, ad turbas conuenientes causa emendi clamare solebant. Si quis est audus Sapientiz, veniat ad nos, & accipiat eam. Nam apud nos est venalis. & licet factum est sæpe. Et alijs putantibus eos esse infanos, venit hoc ad aures Regis, vocatiq̃ue sunt ad Regem, à quibus cū quæreret: an haberent sapientiam, respōderunt se habere illam. Scilicet, in nomine Domini dignè quærentibus eam dare parati sumus, inquit. Quo quærente quid pro ea peterent. Responderunt sepetere tria, scilicet, loca oportuna, animas ingeniosas, & illa fine quibus vita ista non potest transigi: scilicet alimenta, & quibus regamur. Tunc Rex gaudio repletus: vtrumque secum retinuit. Et postea cū iret ad bella, vnum nomine Clementem, Parisijs residere fecit nobi-

mobilesque pueros ei commendauit, & necdū
victualia ministrari præcepit, & habitacula ad
habitandum oportuna etiam deputauit. al-
terum in Italiam duxit, & monasterium Au-
gustini iuxta Ticinensem urbē delegauit, vt
ui vellent addiscere congregarentur ad eū.
hoc audito, scilicet, quod Rex grater sapie-
ntes & religiosos susciperet, venit Alcuinus
cum socijs suis ad eum. In omnibus autem
scripturis exercitatus est, vt discipulus Bedæ,
uē Rex secum vsque ad finem tenuit, nisi cū
bella iret: deditq; ei Abbatiam beati Mar-
ni, vt ibi quiesceret, & ad se fluētes doceret.
Ita sic Franci æquari sunt Romanis & Athe-
niensibus, quo ad gloriam studiorum, in
philosophia, & artibus liberalibus. Quan-
quam igitur ante Carolum artes Parisijs, etsi
corruptæ floruisse videntur: is tamen veram
academiæ formam introduxit, ac primus au-
tor fuit, vt pura philosophia ad propagandā
religionem Christianam, traderetur, sicut ex
pistola ipsius, quam supra recitauī, apparet.
huius verò tam præclari operis author atque
promotor fuisse legitur Alcuinus ipsius Im-
peratoris præceptor. Cū enim propter cre-
bras bellorum clades artium studia in Gallijs
impressa diu iacuissent, tempore Caroli
Magni, à quo pax Galliæ orbique terrarum
constituta est, resuscitata fuerūt. Nam duo qui-
dam Monachi venerabilis illius Bedæ disci-
puli, ex Anglia in Galliam profecti fuerunt,
cumque alij mercatores suas merces prædica-
rent,

alij ad istud capit. Quanto, &c. Tempore
rò Ludouici regis sancti, quod studiosi à ci-
bus iniuriam sibi fieri, vetera priuilegia, &
tiquas consuetudines, contra diuinum &
manum ius, auferri querebantur, omnes
è dilapsi sunt: & Anglorum rex, propo-
gentium præmiorum, honorum, vocatio-
um, & emolumentorum spe, aliquot eorum
llia Oxonium eliciebat. Ac solitudo bonis
ris Lutetiæ eo tempore, exiliumq; indictū
lebatur, nisi Ludouicus Rex earū patrocini-
i suscepisset. Is enim nō minus decoris libe-
es artes & humaniora studia Frācis, quā ar-
afferre prædicans, egregiāq; Rem. fore, si
licarum rerum gloria, cum humanarum,
inarumque rerum cognitione & doctri-
conlungeretur: regię vrbis ciues ad officiū,
olēdos Doctores, ac discipulos reuocauit,
ius vt ingenuis artibus bones haberetur,
sua singulari pietate effecit. Robertus ve-
Ludouici regis frater, anno Dom. 253. am-
simum illud collegium Sorbonicum in-
uit. vndē tot præstantes Theologi & orbis
issima lumina prodierunt. Ioanna Regi-
circa annum 1286. collegium Nauatræ ere-
Sed cūm Caroli VI regis magistratus V-
ersitatis Rectorem, eò quòd Urbani PP. li-
as publicè in schola recitasset, comprehen-
beret, ipse quidem Rector fuga sibi con-
uit, studiosi verò alij aliò dilapsi sunt: ipsa
Academia plurimum detrimenti accepit,
ab alijs Regibus tantis priuilegijs ornata
reperi-

&c. Quæ quidem Regum Christianissimorum priuilegia, Pontifices Romani pro suo in eam Academiam amore, maioribus etiam additis, libenter approbauerunt, quod etsi nimis longum esset recensere: tamen vnam Innocentij ad Vniuersitatem Parisiensem epistolam ascribo: Gratiam vobis facere volentes specialem, statuimus, quod nullus in Vniuersitatem vestram magistrorū & scholarium, aut rectorem vel procuratores vestros cuiuscunque aut quarumcunque facultatum, seu quenquam alium pro facto vel occasione ipsius Vniuersitatis, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti audeat sententiā promulgare, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali. & si fuerit: promulgata, ipso iure sit irrita & inanis: Franciscus autem Valerius Rex ad constituendam Rempublicam conuersus, doctissimos Hebraicarum & Græcarum literarum, mathematicarumque artium professores honestis stipendijs instituit, Guilhelmi Budæi & Ioannis Ballaij clarissimorum hominum consilio: quod vbi regni ordinibus probari, & rectè succedere vidit, prioribus alios in literis Latinis, Medicina, & Philosophia adiunxit: priorumque numerum adauxit, ac Parisiensem Academiam, velut opulentissimum literarum emporium, breui florentissimam reddidit, longèque adhuc celebriorem facturus, nisi & bellis ferè continuè impeditus, & morte præuentus fuisset. Designarat enim locum amplum trans Se-

Bb bb

qua-

quanam, vbi gymnasium omnium opinione maius extrueret, in quo gymnasiarchæ, professores, & probi adolescentes supra sexcentos in literis educarentur: idque Francicorum centum millibus annuo censu dotare statuerat. Parùm enim esse putabat iustis regnum suum præsidij munisse, nisi idem literis quoque ornaret, ac sapientissimis viris confirmaret, quos veterum laudatissimorum Regum exemplo, vndique magnis præmijs, euocabat, authore Erasmo, qui se etiam sæpius ab eo vocatum scribit, vt de trilinguis collegij institutione consilium caperet. Nec minori cura in eo elaborasse ait Perionius, vt ex Iudæa & Græcia ingens Hebraicorum & Græcorum librorum multitudo comportaretur, quibus eam, quam instruxerat, bibliothecam ornaret. Quare demortuum Regem vulgò patrē literarum appellârunt. Nam etsi hæc omnia, vti præalto animo conceperat, perficere non potuit: tamen & plurimum ipse præstitit, & multorum Principum studia exemplo suo excitauit. Henricus enim eius filius bibliothecam patris optimis scriptoribus refertam, summo labore atque industria ornandam amplificandamque suscepit.

Antonius Posseuinus lib. I. bibliothecæ selectæ cap. I. at, quid, inquit, Cicero dixisset, post aliquot secula] vidisset Parisiensem Academiam, in qua cum Athenis collata, quæ totæ sectas inter se dissectas fouebat, virorum fuisset cœtus excellētium, qui in vniuersum orbem

lume

lumen inferentes , rerum humanarum scientiam cum diuina iungebant, idque non ad fastum, aut decus, sed vt omnes ad æternam illâ Academiam destinarent, in qua ad celsissimos gradus promouerentur: neque verò homines in terris solùm in quãdam societatem cogerent , sed ex terrestri ciuitate cælestem quoq; alteram conderent: quamquam non tam politicis , quàm diuinis legibus , quarum Deus ipse fuerat lator, constabilirent.

Et lib. 3. cap. 5. Albinus à Carolo Magno adhibitus ad instituendam Parisiensem Academiam: mirum est quòtilla peperit Theologos insignet: vt quadringentos, totos annos vix alicuius nominis Theologus extaret alibi, quàm in Gallia.

Ioannes Petrus Maffei de vita Ignatij, Societatis Iesu parentis & conditoris, scribens cùm illum ex Hispanijs in Galliam se tràstulisse, & ad scholas Parisienses propter Academię ipsius celebritatem atque frequentiam appulisse dixisset; Lutetia, inquit, Parisiorum vrbs in primis Europę totius & magnitudine & celebritate visenda, trifariam est diuisa. Partem vnã, quam Sequana fluuius insulam efficit, regia vetere, foro , & tribunalibus nobilem, vulgo ciuitatem appellat. Altera, quæ nouã Regiam continet, oppidum dicitur. Tertia pars iam inde à Carolo Magno dicata Musis, Vniuersitas nominatur. In hac, præter cæterarum incolarum urbem, scholastici maximè inhabitant. Ac numerantur ibi collegia permul-

ta libero aditu, cum suis vnumquodque liberalium artium discipulis, & Doctoribus, & præfecto collegij, quem primarium vocant. Cumque ibi Ignatius octodecim ferè menses Latinæ linguæ tribuisset, in Montis acuti collegio, in collegium cui à S. Barbara nomen est, ad philosophiæ studia transijt, alacritate mirabili. Et Magistris attentè audiendis, multaque & diligenti eorum quæ audierat commentatione, quotidianis denique gymnasij exercitationibus, triennio, & mensibus sex (quod spacium temporis curriculo philosophiæ in ista Academia tribuitur) ita profecit, vt honorifico Magistri iudicio & testimonio, post consueta certamina, ritu solemni, laurea, cæterisque doctrinæ insignijs decoratus sit. Post hæc in cœnobij Dominicani gymnasio sacrâ Theologiam aggressus est, ingenti sanè labore & industria, cum præter cæteras lucubrationes, hyemè sequente, quotidie, mane ante lucem ad scholas, quæ illa ibi circiter hora habebantur, accederet.

Mos autem est Parisijs in scholasticos improbos ac seditiosos ac sancendam Academiæ disciplinam, ad hunc ferè modum animaduertere. dissimulato consilio, ad condictam diem, in aulam collegij Primarius, magistrique, nodosa instructi virga conueniunt, comprehensumque repente noxium, & in medio confessu nudatum, certo plagarum numero singuli afficiunt. Id supplicij genus cum ad sensum corporis peracerbum est, tum verò
ad

ad dedecus & ignominiam longè turpissimū: deq; ipsius nomine aula vulgo appellatur. Hūc igitur cruciatum ac notam maleficis cōstitutā Ignatio in fonti parauerant. quod condiscipulos festis præcipuè dieb⁹ ad scholā ad oratorium &, sacra myſteria cōfessionis altariſq; traderet: Nisi Collegij Primariū Iacobū Goueam de sua innocentia prius informasset.

Porrò quia plurimum interest, vt commodis locis studiosi habitare possunt: accirco Parisiis. Vniuersitas duos magistros eligit, qui præter hanc curam pretium quoque constituent. Et ne inter ipsos fortè studiosos aliqua controuersia oriretur, Innocentius Pōtifex decreuit: Ne quisquam, sub excommunicationis pœna, alterius hospitium fraudulenter conduceret, quàm diu prior, absque manifesta malitia, retinere vellet, neue aliquē sua priori possessione spoliare ac defraudare conaretur, teste Rebuffo. Qui etiam hunc morem ibi obseruari ait: Vt rector cum procuratoribus ter in hebdomoda, die Lunæ, Mercurij, & Veneris, hora secunda pomeridiana cū alijs ad Academiæ salutem pertinentibus de rebus, tum domorum locatione, & conductione, studiosorumque moribus inquirat. Miratur tamen Anchoranus, quòd Innocentius Papa mandet, Romæ ius etiam ciuile publicè doceri: Parisiis verò alibi vetet.

Cuius rationem expressam inuenio in cap. Super speculo, extra. de priuilegijs. Sanè licet sancta Ecclesia, legum secularium non respuat

auditione & facundia arbor vitæ dicebatur, Johannes Gerson, Budæus, &c.

Papirius Massonus librorum de gestis Romanæ Pontificum, in Innocentio III. Cardinales, requirit, galerum, quo hodie vtuntur, huic vni acceptum debent. Et auditores Parisien. Academiæ vectigalibus exempti: & ne extra Lutetiam per literas Apostolicas, super litibus inter eos exortis, trahantur, primus omnium vetuit, Perusij Non. Iun. & secund. Calend. Iun. Pontificatus anno nono. Vt in chartario eiusdem Academiæ inuenio.

Et in Nicolao III. Huic Nicolao Doctores Parisienses priuilegiū debent, quod ipse Romanæ dedit ad S. Mariam maiorem, decimo Calend. April. Pontificatus anno V. vt vbiq; terrarum ipsis liceat legere, & regere, ac pro Doctoribus haberi.

Idque priuilegium in Chartario Academiæ vidimus. In Martino II. vulgo IIII. Ioannes Choletus, à Martino Cardinalis factus, Parisijs Collegium Choleticum exædificauit, vbi excellentes adhuc Theologi florent. Iterum in Clemente V I. lib. 6. Clemens Sorbonicæ domus templum condidit, & in vitrea fenestra imago illius cernitur, vbi flexo genu. & manus ad cælum tendens, supplicisque habitu Virginem sacram veneratur. Cum hac inscriptione:

Clemens Papa VI. prouisor huius domus.

Ibi habitant Theologi à Roberto Sorbone, qui primus Collegium instituit, sic appel-

Bbbb 4

lati

lati. Porro Prouisorem à prouidendo dictum constat. Quia eius partes sunt, prospicere Academiae commodis, & potissimum Sorbonicae societati consulere. Mortuo enim decessore fit conuentus in aula Sorbonica, ubi prouisorem deligunt, in corde regis & gratia validum. Isque semel electus omni deinceps vita consulit vtilitati publicae, & alumnos Sorbonicae domos designatos, ij sunt Theologiae studiosi, datis literis confirmat.

Et post pauca:

Clemens hic Lutetiae Parisiorum Doctoris Theologi nomine & laurea, qui honos non exiguus illa aetate habebatur, insignitus est.

Rursus in Nicolao V. lib. 6. Anno 6. Pontificatus Nicolai V. Guilhelmus Cardinalis cognomine Estouilla, presbyter S. Martini in montibus, in regno Franciae, singulisque Galliarum prouincijs, Apostolicae Sedis Legatus, Pontificis iussu, Academiam Parisiensem optimis constitutis legibus instaurauit, Calen. Iun. Anno 1452. vti ex Chartario ipsius mihi constitit. Et ante eum Ioannes tituli S. Marci, & Aegidius tit. S. Martini in montibus, S. R. E. Cardinales, Apostolicaeque Sedis Legati, leges eidem Academiae dederant, quae statuta appellantur. Quas Guilhelmus ita probat, si non institutis suis repugnent, easque laudat.

Et in Urbano V. pari beneficio Parisiensem Academiam, quo Bononienses, affecit: datis ad Ioannem tituli S. Marci, & Aegidium
D. Mar-

D. Martini Presbyteros Cardinales literis: quibus mandat, eandem Academiam optimis egi- bus instaurari.

Iacobus Meierus libro 13. Annalium Flandrię Scholam, inquit, Parisiensem contra quęcunque monstra veritatem semper defendisse video.

Et libro 14. Parisiensis Academię auctori- tatem & priuilegia declaraturus, anno, inquit, 1403. Mercatorum Pręfectus duos studiosos suspenderat patibulo, sed coactus fuit eos of- culari, & reddere scholę honorificę sepeliendos. Claudius quoque Espenceus, tractatu de tribus lilijs Francicis, eius rei mentionem fe- cit.

INSCRIPTIO PARISIENSIS IN Palatio Parlamenti ad dextram:

Facite iudicium & iustitiam, quod si non audieritis hoc, in me iuravi, dicit Dominus, quod deserta erit Domus hac. Iere. 22,

Ad sinistram:

Videte Iudices quid faciatis; non enim hominis exer- cetis iudiciũ, sed Dei, & quodcunq; iudicaueritis in vos redundabit. 2. Paralip. 19.

In armamentario Regis.

*Aetna hac Henrico Vulcanę tela ministrat:
Tela Gyganteos debellatur a furores.*

ANDEGAUENSIS.

Hanc Ludouicus XI. Andegauensium Dux instituit, eodem ferę tempore, quo Ru- pertus Palatinus Heidelbergensem in Germa-
Bbb b 5 nia

hanc Academiam ante annos centum & triginta fundasse & instituisse dicitur. An ille suum excitaret nunc heredem, cui mendum huius quoque gloriæ tanquam hereditatis, dico amplificandæ dignitatis literarum, & excitandorum in hac schola optimorum studiorum exemplum reliquit? Nondum ætatis pubertatis erat Ludouicus ille, cum hæc cogitatio diuina in mentem venit. Vocatur in Hispaniâ ducendæ vxoris, & in Italiæ regni sui recuperandi causa: sed ut patriæ inqueret quod debebat, & suæ virtutis specimen daret, quod & Hispania & Italia admittetur, in primis lumen literarum hinc accendere voluit. Fortasse etiam sapientissimus olescens prospiciebat, quæ, se absente, aliarum perturbatio & vastitas, quæ tenebræulo post consecuturæ essent, ex funestissimo dissidio suorum cognatorum, familiæ comitum Aurelianensis atque Burgundicæ. Tanto magis operam tempestiuè dedit, ut aliud semen doctrinæ iuris hinc conseruaret, aduersus impendentem barbariem. Ipse paulò post expertus est, quàm opus haberet etiam in priuata sua causa, sed tamen magna, Iurisconsultis, cum ius suum ad Regnum Aragonicum ex successione vxori delatum explicare deberet. Sed altius surgebat, cum iurisprudentiæ sedem hic collocabat. Valeant inepti quidam, qui Romanas leges nihil ad Francos pertinere

re

viuendi ratio cum libertate recepta

Efficiunt vt sis altera Roma tibi.

Templa, forum, celso subducta Palatia calo

Magna hac, te plus est, dicere posse tuam.

Hic Clementis V. Ioannis XXII. Clementis VI. Benedicti XIII. Marcelli II. & aliorum
vulchra epitaphia habentur.

AVRELIANENSIS. Hæc à Philippo Pulchro Rege Gallorum anno Domini 1312. erecta est. Iurisprudentiæ studio olim celeberrima, superioribus annis propter bella ciuilia ferè oppressa est. Quam tantis priuilegijs confirmatam Christianissimi Gallorum Reges, quàm diu in vera religione catholica, & in fide erga suum Regem perdurabat, diligentissimè conseruârunt. Quoniam verò ex omnibus ferè nationibus huc studiosi confluere solebant, maximamque & legibus meritò coerendam petulantiam quosdam, etiam sub lectionibus, exercere, queritur Rebuffus: ergo D. Adolphus Eicholtz collegio Germanorum, siue nationi Alemaniae, certas viuendi leges & statuta, de aliorum omnium voluntate, & consensu, præscripsit, vt & annales eius collegij, & hæc epistola testatur:

Aquilifera Alemania natio Gymnasij Aurelianensis, Adolpho Eicholtz, huius inclytæ Academiae Licentiato egregio, ecclesiæq; B. Mariae ad gradus Colonienfis canonico dignissimo, S. P. D.

Ioannes Vlattenus Iuliacensis, statim cum iam in frequentissimo omnium nostrum concessu iuramento præstito consortium nostrum

que Doctor, insignis collegiata Ecclesiæ Beatae Mariæ Virginis ad gradus, Colonie Agrippinæ Canonicus senior, & almæ Colonien-sis Vniuersitatis iterum iterumque Rector, iurisque Canonici ordinarius professor, vir & probus & doctus: qui totam ferè Germania, Galliam, & Italiam, bonarum, & illo tempore renascentium, literarum gratia, adole-scens peragruit. Cumque doctorum ho-minum mirificus cultor esset: præstantissi-mis in vtraque literatura viris, Erasmo & Budæo tam familiariter vsus est, vt vterque plures ad ipsum epistolas daret, quibus alter ab animi corporisque viribus Roborium, al-ter *δρυόχλον* vocabat. Mortuus tandem est Colonia anno Domini millesimo quingen-tesimo sexagesimo tertio, cum hoc omnium consensu epitaphio: Vixit, dum vixit, be-nè.

Habet verò Aurelianensis Academia ea-dem ferè priuilegia quæ Tolosana, vt indicat Baldus in L. omnia priuilegia, C. de Episcopis & Clericis.

Sanctus Iuo Presbyter & Confessor, ad-uocatus pauperum, & Iurisconsultorum patronus, claris parentibus in Britannia minore, Gallici regni parte, natus edu-catusque à teneris sanctè & innocenter vi-xit. Decimo quarto ætatis Anno Parisi-os profectus, animum omnibus bona-rum artium Disciplinis egregiè imbuat. Inde

Inde Aureliam se contulit, vt Iuris Pontifici
 & sacre Theologię studijs sese traderet. Tum
 à Rhedonense Archidiacono ascitus est, vt
 Iudicis Ecclesiastici officio fungeretur. Eius
 functionem gratis in se suscepit, iudiciorum
 æquitatem sanctissimè conseruabat, ini-
 iuria oppressos subleuabat, pupillis & vidu-
 opem afferebat, calamitosos homines incre-
 dibili humanitate & patrocínio fouebat, in-
 ter discordes pacem conciliabat, si quādo sen-
 tentia in iudicio proferenda esset, id non si-
 ne maximo lachrymarum imbre faciebat.
 Nihilque aliud meditabatur, quàm vt iudicia
 corrupta restitueret, iudicesque suo exem-
 plo informaret, vt priscorum Iudicum seue-
 ritatem sanctitatemq; imitarentur. Ea fama
 permotus Episcopus Trecorensis eum roga-
 uit, vt iudicē se generalem suæ Diocesis con-
 stitui pateretur. In quo munere aliquamdiu
 strenuè & fideliter versatus, acriore diuina-
 rum rerum amore inflammatus, eo se officio
 abdicauit, & ad Ecclesiam, cui præerat, se con-
 tulit, totumque se diuinis rebus mancipauit.
 austeram vitam ducens, in vestibus, cibo &
 potu. Quotidie ferè sacrificabat, concionaba-
 turque frequentissimè. Semper aliquos in-
 pes mensæ suæ adhibebat, proprijs manibus
 pedes eorum abluens, erga pauperes libera-
 lissimus, vltra vires sæpe elargiens, à Deo cum
 fœnore omnia accipiebat: panesque diuinitus
 augebantur. Pauperibus & egenis in iudicijs
 patrocinebatur. Tantæ sanctitatis euasit, vt
 signo

gno crucis morbidos & dæmoniacos curavit, ignis rabiem cohiberet, aquas diuideret, cæcis visum, mutis sermonem impetrauit, mortuos 14. in vitam reuocauit, Ecclesiæ bo- res & libertatem contra laicos animosè de- ndit. Obdormiuit ergo in Domino anno 1553. die Maij 19.

Clemens 6. Pontifex Max. in Diuorum nu- erum retulit, anno 1350. Ex Sabellico & scri- is Britonum, Boetius Epo Professor Regi- Duaci, & Fra. Zacharias Lippeloo in epito- e Surijs, in vita Iuonis, 19. Maij.

IVO ADVOCATVS PAUPER-
m, vir in Diuinis Scripturis exercitatus, &
inonum sanctorum Patrum, ac generalium
Conciliorum cautissimus interpres, nec
minus sanctitate, quàm scientia
Reue rendus, &c. Sebast.
Brant Iureconsult.

*o, qui miles fuerat togatus,
iles & Christi, bonus & sacerdos,
rsidas turmas superas duello
Nocte dieq;*

*uclyt am visam, simul & modestam,
istat in terris agis Angelorum,
on mero, nec tu satiaris vnquam
Carnis in estâ,*

*estibus duris, capreoq;, amictu
terris, corpus inaceras, minnas*

*Abstines: noctes vigilans, precaris
Sape perennes.*

*Pauperem Christum satis emulatus,
Pauperes semper inopesq; turbas
Insequens, nunquam miseros sinebas,
Mente grauari.*

*Tu pater iuris, decus, atque custos;
Suetus es causas tuitare iustas:
Pauperis nunquam vidua, aut pupilli
Despicis ora.*

*Iuo Doctorum venerande fautor,
Quem colit noster chorus, & frequentat
Laudibus dignis: hodie fauentem
Respice cœtum.*

*Impetra nobis veniam cupit am:
Fac pares vita, meritisq; tantis
Curia tandem comites superna,
Participesq;*

*Id quod excelsa moderator aula,
Cum suo præstet genito, sacroq;
Spiritu, trinus Deus, vnus, omnis
Arbiter ani.*

Aliud eiusdem ad eundem.

*Et tua quis referet studia Iuo sancte iuente,
Dogmata te puerum quæ didicisse ferunt?
Gratia namq; tibi lustrans, demissa supernè,
Te facit electum, vas placidumq; Deo.
Hac duce Pontificum, & legalia noscere iura
Est tibi concessum, largiter atq; datum.
Hinc fora pauperibus fecisti, læta neglectis,
Iudicis aurilegas qui timere manus.
Te iustam quisquis causam fortasse peragit,*

PATR

Patrôno sensit, te duce iustitiam.

Quæ res cunque fuit, iuri aut contraria bonesto:

Mos tibi semper eam non tetigisse fuit.

Ausus erat nemo, cui fortè calumnia cordi,

Seu dolus ullus erat, te vel ad ire semel.

Te veritus Iudex, timuitq, tabe llio anarus,

Causidici expavit te quoque lingua loquax.

Improbulusq, cliens, importunusq, repulsam

Qui semel expertus, non rediturus abit.

Instar erat facies tua nam veneranda leonis,

Et qui te vidit, iudicat esse virum.

Formidandus eras, veluti Cato saps theatris:

Sic tua verbosis ora seneva foris.

Refert Ioannes Croeselius Academiæ Ingolstadiensis bibliothecarius in suis Elogijs.

BITVRIGENSIS.

DE qua Munsterus Cosmog. libro 2. Habes ibi Academiam in omni disciplinarum genere ornatissimam ante multos annos à Duce quodam Biturigū erectam, hætenus à clarissimis viris tam sedulò excultam, ut iam literarum decus & emporium doctissimorum hominum meritò dici possit. Siquidè Theologorum schola illic nō mediocris est, in qua professores suis lectionibus, disputationibus, concionibusq; de religione & pitate bene meretur. Illic Philosophiæ studiū, illic medicina suos habet peritissimos professores: illic inter reliquas disciplinas Iurisprud. maximè floret. Hic Alciatus, Rebuff. & similes clariss. Iurisc. floruerūt. Nam Alciatus oratione ad Ticinen-

307
ses gloriatur, quòd Biturigibus 12000. coronatos annuè acceperit.

Fr. Duarenus epistola ad Sebastianum Albaspinium Gallorum Regis legatum, de suo in Biturigum ciuitatè reditu, affirmat. Quòd magnis stipendijs eum reuocarint, honorificè receperint.

Cumque profiteri Ius in schola iterum cõpisset, frequensque amicorum & studiosorù cœtus, ex auditorio egredientem, comitaretur, fato quodam in mulum inciderit, qui ob mulionis imperitiam temerè in eam turbam se conijcientis, ictu calcis, ita crus oblæserit, vt lectica in itinere vti cogeretur. Decretumque sibi ex ærario publico gloriatur stipendium annum ad vicena millia sestertiorum nummum, præter illam pecuniam quæ ibi ex solèmbus gradationibus studiosorum non parua conficitur. Et epistola ad iuris vtriusque studiosos in clarissimo Biturigum gymnasio inquit: Legum interpretandarum causa huc me ciuitatis humanitas, liberalitas, & singularis in bonas artes affectus pertraxit: vt confirmare ausim, iura ciuilia nusquam gentium sincerius, verius, diligentius enarrari. Satis magno argumento illud esse debet, quòd vel ex vltimis Europæ finibus nobilissimos quosque iuuenes, huius nostri gymnasij fama & celebritate permotos, huc quotidie, tanquam ad ciuilis sapientiæ mercaturam, certatim cõfluere videmus. Recitatque pulcherrimum
Sena-

Senatus Decretum tum de officio professorū
& studiosorum.

SENATVS DECRETVM.

Quarto Calendas Iunias cū Senatu co-
cto verba fecerunt ex eo ordine nonnul-
i, tum de Iurisconsultorum officio, qui ho-
norario publicè accepto profitentur, cū de
iuris studiosorum iuuenum profectu, ac de
iis, quæ in vniuersum ad totius scholastici
conuentus tutelam pertinent: Cumq; æquis-
simū sit ijs, qui Reipub. gubernacula tenent,
magnæ curæ eas artes esse, sine quibus ista cō-
sistere nequit, ob eas causas Senatum arbitra-
ri, clarorum Iurisconsultorum, rectè, atque
ordine facturum, si diligenter & sollicitè
iurauerit tum monendo, tum pro potestate
præcipiendo, vt iuuentus, quæ vndique huc
confluit iuris discendi gratia, plena animi cō-
entione in eius studium incumbat: neque so-
litaria modò, & domestica lectione sese exer-
eat: sed viuam præceptorum vocem conti-
enter, attentè, & auidis auribus: quo genere
studiorum nullum præstantius esse, & virorū
sapientissimorum testimonio, & rerum ex-
perimentis comprobatum est.

Et cū natura comparatum sit, vt hi præ-
sertim, qui nondum ætatis sunt confirmata,
non nisi præsentē rei alicuius vtilitate mag-
nè opere moueantur, ingentemq; studiorum
iuviliū fructum, aut non videant omnino,
ut velut per caliginem quandam videant,
beamq; causam præceptoribus dicto au-

dientes nō sint, existimare Senatum ē Repub.
esse, eos aliquibus gloriæ stimulis excitari, &
honorificentissimum aliquod & publicum
præmium ijs decerni, qui præ ceteris in eo stu-
dio Iuris vili fuerint excellere.

Itaque placere, vt quotannis ex iuuenum
iuris studiosorum numero, qui Iuriconsul-
torum Iudicio probati, selecti & ad Bulei ip-
sam, seu Senatum producti fuerint, septem
vt minimum ad solennes honorum schola-
sticorum gradus magnifico, & visendo ritu,
in frequentissimo Professorum omnium at-
que adeo Magistratum, & splendidissimo-
rum ciuium consessu, quo maiore theatro
spectata sit eorum virtus, & eruditio, publicis
impendijs promoueantur.

Ex quibus tres, *Αυτῖς Προλύτας*, totidem
(quos vulgò Baccalaureos, & Licentiatos ap-
pellamus) ordo Iuriconsultorum declarato,
septimū verò docturæ insignibus exornato.

Vt autem ea probatio, & electio ab omni
gratia & ambitione remota sit, placere, eos
demum hoc honore dignos iudicari; qui cer-
to statutoque tempore, in publicis auditorijs
assidui non sine libris (contra quàm hætenus
factitatā sit) professoribus or dinarijs operam
dederint, non leuem & perfunctoriam, vt an-
te hac, sed plenam, iustam, atque inculpatam:
qui que professores suos frequentius consu-
lendo, ac disputatione laceflendo, ipsis dili-
gentiam suam, studium, & industriam appro-
bauerint.

Item

Item arbitrari Senaturn (quod sine fraude cuiusquam, edicti regij, alteriusque constitutionis, aut amplissimæ Parisiensis curiæ Senatusconsultorum fiat) primo gradui annos duos, tres annos alteri, quatuor verò tertio gradui sufficere, ita ut quadriennio omnes iam dictos consequi liceat.

Et cum tertius hîc Doctrinæ gradus summum sit honoris fastigium, ad quod non temerè quenkumque aspirare decet, ne obsolescant tantæ dignitatis insignia, placere nemini ad eum dignitatis gradum hac via ascensum potere, qui non aliquot publicis disputationibus (quas Repetitiones vocant) ingenij profectus, eruditionis specimen, & documentum non obscurum dederit. Quo in genere qui ceteris frequentius subtilius, & diligentius sese exercuerit, suoque exemplo, ad utilissimum studiorum exercendorum genus alios inflammaverit, hunc ceu candidatorum omnium dignissimum eorundem Iurisconsultorum suffragijs renuntiari.

Et quò studiosa iuventus pleniorern, atque vberiorern civium erga se benignitatem experiaturn, illud quoque placere, ineunte proximo anno eos promoveri, quos tunc temporis ipsi professores sua commendatione dignos iudicaverint. Datum Biturigibus anno 1541. Et Reges Reginasque Franciæ eam instaurasse & ornasse affirmat.

Si quæ inter studiosos & cluës de locatione domorum, de pretio, contentiones oriantur,

res in fide reuereri debent : sed etiam quod vnus Burgundiz & regiz feminz Clotildis doctrina & suasu tãdem per Dei gratiam publice fidem susceperunt, & professi sunt. Ad eam illa patienter & constanter perseverauit, vt maritum suum Clodoucum, huius nominis primum Francorum regem, ab Idolis & Ethnicismo auerterit. & ad fidem Christi tandem & baptismum adduxerit, Et vtinam vos etiam vereri, vobisquẽ olim gratias agere debeant, quod ex hac Academia, & vrbe Dolana, legalis sapientiz thesauros, quin consuetudinum quoque suarum interpretationes hoc tempore accipiant, prout illa omnia propediem hic vobis, & per vos ad honorem & commodum totius Reip. Christianz effundere cupio.

LUGDVNENSIS. Hanc etiam circa annum Domini 830. præcipuè floruisse reperio, doctissimisquẽ professoribus exornata est, Nicolao illo Leonicensi Philosophia & vtraque literatura clarissimo, Ioanne Gersonne, Iodoco Badio, Petro Toletto, & Bartholomæo Argenterio medicis, &c. Doctissimos quoque & optimos Episcopos habuit, qui eam egregiè promouerent. Etsi nunc ferè intercidit.

Lugduni in ædibus typographi cuiusdam reperiri ait Chytræus in suo itineralio.

Nolueris tibi qua fieri, fac talia nulli,

Mutua ne referant, quemodò prastiteris.

Alibi sub tabula picta.

CCCC S

Mira.

premi regis elementia constituti, ad illorum, qui literarum studijs iugiter insudant, in quibus pretiosa reperitur assidue quærentibus sapientiæ margarita, statum prosperū, & quietum regia sollicitudine vigilātes, eorum profectibus libenter intendimus: & quæ ad dicti studij augmentum tranquillitatemque fore conspiciamus oportuna, fauorabili concedimus liberalitate. Hinc est quod nos dilectorū nostrorum Rectoris & Magistrorū, Doctorū, Licentiatorum, Baccalaureorum, & scholarium Vniuersitatis villæ nostræ Montispeffulani in hac parte supplicationibus inclinati. attēdentes insuper, quod ab ipso famoso studio tanta exactis temporibus manauerint salutiferæ fluentia doctrinæ, vt quā plurima eiusdem membra insignia Apostolicæ dignitatis gloria donati decoratiq̃ue extiterunt, à quorum paternæ prouidentia, & à claræ recollectionis prædecessorum nostrorum Franciæ Regum ampla munificentia supplicantes prædicti plurimis sint priuilegijs, prærogatiuis, libertatibusq̃; præmuniti. Considerantes etiam quod thesaurus scientiæ pretiosissimus, per quem rationalis creatura à terrenorum desideriorum illecebris abducitur, iustitia colitur, & Ecclesia militans fructiferis stipitibus spiritualiter & temporaliter illustratur, non nisi animi tranquilla quietudine, contemplationisq̃ue dulcedine liberè adipiscitur. Memoratorumq̃ue antecessorum, qui Regni huius florentissima studia suis temporibus amplif-

eo modo, quo priscis temporibus vsi sunt, iuxta tenorem transactionis olim erectę. Item, quod præfati supplicantes non possint extrahi & citari per quoscunque iudices ordinarios, commissarios, vel extraordinarios pro quibuscunque causis ciuilibus & criminalibus extra villam prædictam. Datum mense Maio, anno Domini 1437. regni nostri 15.

Vrbane V. Pontifex R. liberales artes Mō. tispeßulani didicit: & ingens collegium erexit in gratiam studiosorum medicinę, qui ex Mimatenſi diocęſi eſſent oriundi, & pro 12. studiosis medicinę ſufficienter dotauit. teſte Papirio Maſſono lib. 6. de geſtis Ro. Pontificum in Vrbano V.

Cũ ergo tantis Pontificum, Regum, & Principum priuilegijs ornata eſſet, vehementer dolendum ſcribit Rebuffus, quod magistratus vrbs hanc tantam felicitatem ſuam agnoſcere ſemper non potuerit. Nam quia in Reipublicę negotijs, & mandãdis magiſtratus maiorem mercatorũ & ditiorũ laicorũ, quã doctorũ hominũ rationẽ habuerant, ſic aliquando Rẽpublicam gubernãſſe ait, vt tam ipſam vrbe, quã Academiam tenerarijs ſuis conſilijs ferẽ euerterent. Egre- gium hic collegium eſſe DVVERGIER, quo probi aliquot adoleſcentes ad decem annos, rectẽ officium faciant, in ſtudijs liberaliter ſolantur, etſi cum eo reliquis collegijs parum ferẽ conueniat, ſcriptum reliquit idem Rebuffus.

NAN-

NANTES, in ducatu Britonum.

NIMECENSIS, in Gallia Narbonensi seu Delphinatu, erecta nostra tempestate.

PICTAVIENSIS. Hanc Munsterus merito alterum post Parisiensem locum obtinere affirmat: quippe in qua omnium artium studia frequentissimis auditorijs, à sapientissimis viris accuratissimè tradantur, præsertim verò Jurisprudentia. Rebuffus tamen commentarijs ad Authenticam, Habita, C. ne filius pro patre, vehementer improbat, quòd studiosis vilissimi turpissimiq; homines graves sæpè iniurias inferre permittantur, contra saluberrimam hanc pijsimi Imperatoris constitutionem.

RHEMENSIS in Campania, vulgo Champagne, nostro seculo à Reuerendissimo illustrissimoq; Principe Carolo Guisio, Cardinale Lotharingo, Archiepiscopo & Duce Rhemenfi, &c. instituta; qui nihil studij & laboris prætermisit; vt maius quotidie incrementum caperet, quòd facilius à viris doctis veræ religioni consuleretur.

TOLOSANA, vetus & celebris Academia, quæ vt non ita diu post Parisiensem orta est: sic ijsdem ferè priuilegijs, quæ Parisiensi collata fuerunt, ornata. Id enim Baldu ad l. omnia priuilegia, C. de Episcopis & Clericis. Iason ad l. de legatis. Abbas in C. fin extra. Ne Clerici vel Monachi, egregij iuris consulti, grauissimique auctores non obscuri indicant. Hic iurisperiti tam diligenter sua
præ

lectiones continuant, ut festis quoque diebus, præter Dominicos, & qui B. Mariæ virginis, sanctisque Apostolis dicati sunt, hunc profitendi morem, auctore Rebuffo, obseruent. I festo Catharinæ usque ad quadragesimam Antienticarum, Feudorū, & tres posteriores Cælicis Iustiniani libros interpretatur: deinceps verò usque ad festum S. Ioannis Institutiones Imperiales. Quas & studiosos ita frequentare oportet, ut qui studiorum suorum testimonia requirunt, non annorum tantum (ut nunc quibusdam fit in locis) sed singulorum etiam mensium, atque adeo dierum rationem reddere cogantur. Et si tanta quorundam petulantia est, ut professores præ strepitu eorum sæpè difficulter docere possint, multoque satius esset, ipsos emanere, quam tot egregios adulescentes propter paucorum insolentiam saluberrimis præceptis defraudari. Nam fiebat olim crebro, ut si duo vel tres plorione pedum, aut alia ratione strepitum excitare vellent, professor abire cogeretur. Quod certè tanto indignius ferendum erat, quanto ingenui adulescentes ibi diligentius litterarum studiis semper incubuisse leguntur. Ut aliquando summo mano in scholam ventitaret, & nobiles quidam ministros suos mitterent, optima maximeque opportuna loca occupaturi. Verum cum illi sæpè per alios expellerentur, grauissimæque hinc controuersie existerent, decretum est, quem quisque locum primus vacuum occupasset, eum uti retineret, quemadmodum & contentiones de loco in processibus

Quo responso ridiculum se prebuerit, ut arrogantibus accidere solet. Habet ea vrbs ad fines Aquitaniæ sita studium Iuris totius orbis celeberrimum: habet Parla mētum, in quo solū in Ius ciuile in vsu est, ideoque nulla appellatio est à sentētijs determinatis in eorum Capella. Sic enim vocant suum Concilium. Adria. Ro. in Theat. vrb.

Vrbanus V. Pontifex Max. in studio Tholosano iura ciuilia per quadriēnium audiuit. Papirius Massonus lib. 6. de gestis Rom. Pontificum in Vrbanis V.

CATVRCENSIS egregiè floruit, optimisq; priuilegijs ornata fuit, quando Resuffus ibi profitebatur, & regebat. certosque magistratus eligebat, qui ea mordicus conseruarent, & certum profitendi feriandique tempus atque ordinem retinerent. Hic Petrus Gregorius Tholosanus Iurisprudentiæ Professor fuit.

MASSILIENSIS, Cornelius Tacitus in vita C. Iulij Agricolæ: Atcebat, inquit, eum ab illecebris peccantium, præter ipsius bonam integramque naturam, quòd statim paruulus sedem, ac magistram studiorū Massiliam habuerit, locum Græca comitate, & prouincialium parsimonia mixtum, beneq; cōpositū, &c. Nam hæc vrbs olim Græcis Latinisque literis sic abundabat, ut non Galli tantū eam admirarentur, atque ad eius instituta & mores suam vitam libèter componerent: verū etiam Italia, teste Rhodogino,

Dddd

huc

huc potius quàm in ipsam Græciam proficerentur, quod Strabo & Alexander olim sapientissimos quoque Romanos fecisse affirmant. Quare Iulius Cæsar Massiliensis viros doctos appellat. & D. Hieron. in epistolam diui Pauli ad Galatas, trilingues vocat, quod Græcæ, Latinæ, & Gallicæ literaturæ peritissimi essent. M. autem Cicero in oratione pro Flacco: neq; verò te Massilia, inquit, prætereo, quæ L. Flaccum militem quæstoremque cognosti. Cuius ego ciuitatis disciplinam atque grauitatem non solùm Græciæ, sed haud scio, an cunctis gentibus anteponendam iure dicar: quæ tam procul à Græcorum omnium regionibus, disciplinis, linguaque diuisa, cum in ultimis terris cincta Gallorum gentibus, barbarie fluctibus alluatur, sic optimatum studio gubernatur, vt omnes instituta eius laudare facilius possint, quàm æmulari, &c. Quare Romani eam semper mirifice honorauerunt. Iustinus enim historicus: Massiliensibus, inquit, immunitas decreta est, locus spectaculorum in Senatu datus, & fœdus æquo iure percussum, propter summam fidem in Romanos. Quod Cicero etiã octaua Philippica in M. Antonium his verbis perscribit: Ego te cum in Massilienses tam sis acerbus, Fusi, non animo æquo audio, quouique enim Massiliam oppugnabis? ne triumphus quidem finem fecit belli? per quem sublata est vrbs ea, sine qua nunquam ex Transalpinis gentibus maiores nostri triumphârunt, quo quidem tempore

pore populus Romanus ingemuit. Quāquā
enim proprios dolores suarum rerum om-
nes habebant: tamen huius ciuitatis fidelissi-
mæ miseras nemo erat ciuis, qui à se alienas
arbitraretur. Cæsar ipse, qui illis fuerat iratis-
simus, tamen propter singularem eius ciuita-
tis grauitatem & fidem quotidie aliquid ira-
cundiæ remittebat: te nulla sua calamitate ci-
uitas faciare tam fidelis potest? Rursus me iā
irasci fortasse dices, ego autem sine iracundia
dico, vt omnia, non tamen sine dolore, ne-
minem illi ciuitati inimicum esse arbitror,
qui amicus sit huic ciuitati. Et Philippica de-
cima tertia: Illud aduertite P.C. quā sit huic
Reipublicæ natus hostis Antonius, qui tan-
toperè eam ciuitatem oderit, quā scit huic
Reipublicæ semper fuisse amicissimam. Por-
rò quam sapienter suam Rempublicam gu-
bernârint, in consilijsque capiendis pruden-
tissimi extiterint, vel vnicum illud ad Iulium
Cæsarem responsum declarat. Cū enim tē-
pore belli ciuilem vterque Cæsar & Pompeius,
pro se contra alterum armare eos varijs argu-
mentis conaretur, illi prudentissimè respon-
debāt: intelligere se diuisum esse populū Ro-
manū in partes duas neq; sui iudicij, neq; sua-
rū viriū esse discernere, vtra pars iustiorē ha-
beret causam, cumq; principes earum partiū
esse viderent, Cn. Pompeium & Cæsarem pa-
tronus ciuitatis, quorum vterque de se opti-
mè meritus esset, iccirco paribus eorum be-
nificijs, parem se quoque voluntatem tribue-

Dddd a

gedes

cilium DC. ex viris instituentes, qui quoad vita supersit, id honoris genus habent, quosq; Timitos, siue honorificos appellant. XV. verò Senatus sunt principes, & ex his III. sunt præsidēs, quibus plurimū potestatis tribuitur. Sed Timitorum nemo creatur, qui liberos non habet, nèue de ciuium sanguine tertiam per generationem ortus sit. Eorum autem leges Ionico de more sunt publicè propositæ. Hoc tempore primores vrbis ad eloquētiæ & philosophiæ artēs vertuntur, ad cō vt cūm ciuitas ipsa paulò antè barbaris discendi refugio remitteretur, & Gallos Græcis familiares comparasset doctrina ingens Massiliæ, vt etiā cōtractus Græca oratione scriberentur. Hac sanè tempestate nobilissimos Romanos pro Attica peregrinatione eò ad capescendas disciplinas aduentare suavit, qui bonarum artium cupiditate capiantur. Hos igitur Galli videntes ad tales viuendi ritus eorum otia pronis disposuerunt animis, idque nō modò per viros singulos, sed etiam per communia cōmoda: nam & publicè & priuatim sapientes suscipiunt præceptores, mercede collata, vt de medicis mos est, &c. Valerius etiā Maximus: Massilienses, inquit, ad hoc tēpus vsurpāt disciplinæ grauitatem, prisci moris obseruatiā, charitatem pop. Rom. præcipuè cōspicui. Ea ciuitas seueritatis acerrima custos nullā aditū in scenā Mimis dādo, quorum argumēta maiore ex parte stuprorum continent actus, ne talis spectandi consuetudo etiam imitandi licentiam sumat.

Dddd ;

Omni-

405

ACADEMIARVM

LIBER VII. DE ACADE-

MIIS HISPANIARVM.

HISPANIA.

Huius Solinus variaz Historiaz celeberrimus scriptor, Hispania, inquit, terrarum plaga comparada optimis, nulli posthabenda frugum copia: siue soli uertatem, siue vinearum prouentus respicere, siue arboreos velis omni materia affluit, quæcunque aut pretio ambitiosa est, aut usu necessaria. Argentum vel aurum si requiras habet: ferrarijs nunquam deficit, nec cedit vitibus, vincit olea. Diuidua est prouincijs tribus. Secundo bello Punico nostra facta est. Nihil in ea sterile, nihil otiosum. Quicquid cuiusque modi negat messem, viget pabulis, etiam quæ arida sunt & sterilia rudentem materiam nauticis subministrant. Non coquunt bi sales, sed effodiunt, &c. In commentarijs Iulij Cæsaris docetur, quod Hispania sit saluberrima regio, & tantæ fertilitatis, vt difficile habeat oppugnationem. Strabo etiam eruditus & celebris author, etsi eam Hispaniæ parem, quæ ad Aquilonem vergit, difficulter quibusdam in locis, suo quidem tempore, habitari scribit, tamen reliquam Hispaniam, præsertim Australem, eximiè felicem esse asseruerat. Imò à metallis, argento, & auro in sacris literis Hispania prædicatur. Ipseque Rex

Dddd 4.

Agrip-

Agrippa in historia sacra Iosephi potentissimam ditissimamque Prouinciam esse Hispaniam ait, cuius in agro aurum nascatur. Latinus, Pacatus, Drepanius, Gallus: tam profectò constabit, eum Principem declaratum, qui & ab omnibus legi debuerit, & ex omnibus. Nā primū tibi mater Hispania est, terris omnibus terra felicior. Cui excolendæ atque adēditandæ impensius, quā cæteris gentibus supremus ille rerum fabricator indulgīt, quæ nec austrinis obnoxa æstibus, nec arctois subiecta trigoribus, media fouetur axis vtriusque temperie, quæ hinc Pyreneis montibus, illinc Oceani æstibus, inde Thyrreni maris littoribus coronata, naturæ solertis ingenio, velut alter orbis includitur. Adde tot egregias ciuitates, adde culta incultaque omnia, vel fructibus plena, vel gregibus, adde auriferorum opes fluminum, adde radiantium metalla gemmarum. Scio fabulas poetarum auribus mulciendis repertas, aliqua nonnullis gentibus attribuisse miracula, quæ num sint vera singula, nec iam excutio veritatem. Sint (ut scribitur) Gargara prouentu læta tritici, Mænauiam memoretur armento, Campania censeatur monte Gaurano, Lydia prædicetur amne Pactolo: dum Hispaniæ vni quicquid laudatur assurgat. Hæc durissimos milites, hæc expertissimos Dūces, hæc facundissimos oratores, hæc clarissimos vates parit. Hæc Iudicum mater, hæc principum est: hæc Traianū illum, hæc deinceps Adrianū misit Imperio:

huic

quicte debet Imperium. Cedat his terris terra
 Cretenſis, parui Iouis gloriata cunabulis, &
 eminis Delos reptata numinibus, & alumno
 Hercule nobiles Thebæ. Fidem conſtare neſ-
 imus auditis, Deum dedit Hiſpania, quem vi-
 limus. Quod certè præclarum de Hiſpania
 iri Galli teſtimonium eſt. Similiter ſcripto-
 es Germani de ea loquuntur & ſentiunt. Nau-
 lerus enim celebris hiftoricus: Hiſpaniarum,
 nquit, regnum, Iſidoro teſte, à Iubal ortum
 habuit: is namq; ex Armenia egreſſus, primus
 Hiſpaniarum regnum obtinuit, ubi & ſedem
 conſtituit. Hæc primò à Tubal, Iaphet filio, I-
 berix nomen accepit, regio Europana à Pyre-
 neis montibus, & per columnas Herculis cir-
 cumiens, vſque ad Borealem-Oceanum pro-
 enditur. Terra ferax frumenti, vini, olei, au-
 ri, gemmarum atque metallorum omnium,
 & homines gignit bellicoſiſſimos.

Sebaſtianus Munſterus: Suppeditat, in-
 quit, Hiſpania in multis locis abundè ea, qui-
 bus homo opus habet, vt ſunt frumentum,
 vinum, fructus, oleum, pecora, linum, fer-
 rum, metalla, mel, cera, &c. Non coquunt ſal,
 ed effodiunt è terra. Non fatigatur terra tot
 ventis vt Gallia, nec inficitur aer peſtiferis
 caludibus & nebulis. Aurum, argentum, &
 ferrum bonum & probatum, nullibi in tan-
 ta copia, vt in Hiſpania eſt inuentum: non
 enim effoditur ſolum aurum, ſed & flumi-
 na, præſertim Tagus, cùm intumeſcūt ex plu-

Dddd 5

uia

isque nobilem Hispaniam vocat: quæ ante à
romanis obsessa fuerit, quam seipsam cogno-
ceret; & sola omnium prouinciarum vires
has postquam victa erat, intellexerit. Vnde
et nostra ætate sub gloriosissimo Carolo V.
Romanorum Imperatore Augusto, eiusque
potentissimo filio Philippo rege Catholico,
magnam à bellica fortitudine gloriam adepti,
præter alias prouincias, nouum occiduum or-
em imperio suo adiecerunt. Laborum, famis
& sitis tolerantissimi, in stratagematibus cau-
i, corpore veloces, vt hostem faciliè & sequā-
ur & fugiant, ac propter frugalitatem ad res
extrè peragendas, literarumque studia aptis-
imi, Herculem cum Musis veterum Roma-
norum exemplo egregiè coniungentes. Cum
ergo & ditissima, & potentissima, & fertilissi-
ma Hispania sit, amœnissimo saluberrimoq;
celo prædita, eius quoque Philosophi acerrimo
ac perspicaci ingenio propter naturam, &
egregia sapientia, propter studium atque in-
dustriam præstare creduntur: maximisq; His-
paniam ingenijs semper abundasse historici
produnt. Quantū enim Seneca, Fabius Quin-
tilianus, Iustinus historicus, Paulus Orosius,
Pomponius Mela, Auerrois, Auicenna, Colum-
mella, Higinius, Sedulius, Raimundus Lullus,
Rasis, Fulgentius, Sanctus Laurentius, Vincē-
tius, Dominicus, Isidorus, Viues, &c. rem lite-
rariam & religionem promouerint, nemo est
qui ignoret. Antonius ergo Panormitanus li-
bro quarto de gestis Alphonſi regis: Aliud, in-
quit,

potere regnū solē aspicerere vel latius parens, vel
florētius.

Literas verò & religionem primus post diluuium in hāc prouinciam intulisse creditur Tubal, Noachj ex Iapeto filio nepos. Huc pertinet quod Strabo scriptū reliquit, eos Hispaniæ populos, qui Beticam siue Turditaniam incolunt, reliquos sapientia excellere, memorandæque vetustatis volumina habere, poemata quoque & leges versibus conscrip-
tas, à sex annorum millibus: idque ipsos ex suis annalibus referre. Vnde Annius affirmat, philosophiam, & literas in Hispania fuisse septingentos ferè annos antequàm in Græciam peruenirent: & Saguntum antiquissimam Hispaniæ urbem à Sagis, siue Ianigenis authorius denominatam scribit, plurimaque in Hispanijs vetustissima monimenta reperiri, vn-
de id apertè colligitur. Diuus quoque Hieronymus partim in Genesin, partim in Ezechielem Prophetam, à Tubal, filio Iapeti, Iberos siue Hispanos ortos refert. Porro Iubelda tertius Hispanorum Rex, Iberi filius, hæc omnia quæ Tubal introduxerat, egregiè promouit, vt vel ex ipso nomine colligit Annius: Iubelda, inquit, conuertitur in Latinum, magus leificæ voluptatis, id est, Theologus, Philosophusque: quia primus Theologiam & sacra auxit, & in delicijs posuit apud Hispanos, enuitque montem circa Beticam, &c.

Deinde ab Iberis Asiaticis ita occupatam tribunt Hispaniam, vt ab ijs Iberia denominata

nata fuerit. A Celtis Celtiberia, ab Hispalo Hispania, à Lusio Lusitania nuncupata.

Nouendecim exteras Nationes referunt, à quibus ante Rom. Imperium detenta & afflicta fuerit Hispania. Romani per annos 250. varijs prælijs conciderunt. Vnde Horatius lib.3. Ode 8.

Seruit Hispania vetus hostis ora.

Cùm per annos mille quingentos tot in illam Nationes erupissent. Sub M. Antonio Rom. Imperatore iterùm eam vastarunt Mauri. Germani quoquè Galliceno Imperante diripuerunt.

Tandem Imperante Constantino ab anno 312. vsque ad 414. magna in tranquillitate steterunt.

Veteres ergo Hispani, in tranquillo otio vt plurimùm philosophab àtur, & sub præstissimo eruditione ac probitate magistratu, de natura deorùm, ratione naturę, & virtutib' eruditi homines statis dieb' publicè disseriebant, vt fœminæ etiã & mulieres interessent. Verùm postquã Phœnices, cæteri q; Asię & Græciæ populi optimorum metallorum gratia frequentes in Hispaniam nauigabant, ideoq; Asiatica & Græcanica scelera irruebant: propter metalli admirationem & curam, liberales artes vt coli delitæ, ita ferè extinctæ sunt, quia literis perpaucis continebantur, sed auditione magna ex parte tradebantur. Hoc etiam iudicare videtur Gellius, quando Græcos Antonium, Iulianum rhetorem infectatos esse

esse ait, tanquam barbarum & agrestem quòd ex Hispania ortus esset. Sed quanquam pace à Romanis parta, reuiuiscere bonæ artes cœperant: tamen Gothorum & Agarenorum, Saracenorumq; tyrannide funditus iterum perierunt, vt tenuis admodum priscorum temporum notitia Græcis Latinisve literis consignata superesset. Antonius enim Panormitanus author est, quòd Alphonsus Rex Hispanos summo labore ad studia literarum reuocârit, à quibus quingentos iam ferè annos sic abhorruerant, vt qui literis operam darèt, propemodum ignominia notarentur. Cumq; audiret quendam Hispaniæ Regem dixisse: Non decere Principem scire literas, respòdit: Eam bouis non hominis vocem esse. Panor. lib. 1. cap. 6. Viues ad August. de Ciuitate Dei F. Dominici Baues hac de re testimonium in Academia Salmâtica referetur. Pulcherrimas quidem scholas extruxit, & omnium literarum atque artium doctissimos professores ex vniuerso Christiano orbe magnis stipendijs euocauit, pauperioremque iuuentutem liberaliter institui curauit, & plurimos Romam atque Lutetiam, vt absoluti Philosophi & perfecti oratores euaderèt, mittebat. Postremò vt ipsum quoque vulgus erudiretur, Senecæ & aliorum philosophorum libros, in Hispanicum sermonem transfundi curauit. Singularis verò eorum patronus, qui sacræ Theologiæ operam darent, quorum & prælectionibus ipse crebro intererat. Leges autem à
maior

igio ubi egregiè constitisset, Gothi Arriana e-
m hæresi miserè corruerunt, deinde Agare-
i & Saraceni labefactatam prorsus oppressif-
erunt, nisi Carolus Magnus, & optimi potentis-
simique Hispanorum reges, eius patrocinium
defensionemque suscepissent: qui expulsis in-
de tam hæreticis quàm paganis, multisque Iu-
dæorum millibus, per Dei gratiam sic eam re-
stituerunt.

Academiarum verò Hispaniæ etsi accura-
m perfectamque descriptionem habere non
potui; quodd & tenuis præscorum temporum
relicta supersit, ut Nauclerus etiam & Viues
inqueruntur, & recentiorum scripta pauca
ad nos perueniant; tamen & ditissimas hoc tẽ-
pore, & florentissimas esse, doctissimorum in-
universitatum genere hominum libri, qui su-
perioribus annis in lucem prodierunt, aperte
demonstrant.

Pater Antonius Possevinus lib. 7. bibliothecæ
selectæ cap. 1. Salmantica, inquit, Complu-
m, Valleolotum, Granata, Hispalis, Cordu-
ba, Valentia, Ebora, Conimbrica Hispaniarum
universitates habent Academiæ. Cumque erudi-
tissimis hominibus ac liberalibus studiis af-
fuerint, stabilissimum fidei ac disciplinarum
non solum ijs regnis, verum etiam disjunctis
his ab orbe Christiano provinciis lumen
cenderunt.

De singulis ordine Alphabetico aliquid sal-
tem attingemus. Salmanticensis alioqui præ-
cipua & florentissima est.

E e e

Cæsar

CONIMBRICENSIS.

Conimbricensis in Lusitania, à Ioanne III. rege Lusitaniæ extructa. De qua Iacobus Payua Andradius ad Sebastianum Regem sic loquitur: Conimbricēsis & loci natura amœnissima, & omni literarum genere clarissima Academia est: in qua ipse ab ineunte ætate literarum studijs incubui.

Adrianus Ro. in theatro vrbium, à Ioanne III. Rege Portugalliæ XV. & Catharina vxore, sorore Caroli fundatam putat.

Martinum Nauarrum hîc Ius Canonicum docuisse, refert Didacus Couarruias in epitome decretalium. Conimbricæ mos est, ut in anniuersario Academiae dedicationis die oratio habeatur, in laudem authoris seu Institutoris. Quod dicendi munus impositum fuit L. Andreae Resendio Eborenfi, anno LI. 4. calend. Iulij.

Qui in præsentia Episcopi Conimbricensis, & Lamecensis Electi ait: Cùm ex maiorum instituto solenne vobis sit, anno vertete ad Regis nostri Optimi Maximi, huius Academiae conditoris ac parentis, laudes audiendas conuenire, aggrediar rem, eoq; confidētius, quoddadiendum alacriores vos esse animaduerto. A Diuo Emanuele, Diuaque illa Maria procreatus, Diuus Ioannes III. Rex, videns Lusitanos disciplinarum studijs, ab Italis, Germanis,

his, Gallis, Hispanis superari; nouam hanc A-
cademiam constituit, & conquisitos vndique
viros excellenti eruditione præstantes, mag-
nis propositis præmijs & honoribus conuoca-
uit. Elegit autem hanc urbem, in qua sedes &
domicilium sapientiæ collocaret. Siue quia ea
est in media Lusitania, siue quia loco sita ac-
cælo minimè calamitoso, grauioris aeris offe-
sione peradmodum rarè est obnoxia, siue
quòd eam urbem voluerit honorare, quæ ab
initio rerum Lusitanarum caput gentis, &
regum sedes ferebatur. Et sanè videtur diui-
nitus esse factum, vt ex qua urbe olim quasi
ab incunabulis regni armatæ legiones egre-
diebantur, quæ debellatis Maurorum tyran-
nīs Imperium in vniuersam paulatim Lusi-
taniā propagauerunt, ex eadem nunc arma-
tæ aliter exeant legiones, quæ omnem barba-
riem profligent, atque exterminēt. Igitur Co-
nimbrica nunc nouam induit faciem, nouam
figuram, renataque senectutem exuit, aucta
ciuibus, cumulatā populo, totius Lusitaniæ
iuuentutis flore frequentata, superbissimis æ-
dificiorum molibus decorata. Quare valete
posthac splendidissima Italiæ gymnasia, va-
lete insignes Parisij, vale nobilis ac docta Sal-
mantica, & illæ prilcæ, totoque olim orbe ce-
lebres Athenæ valete, valete externi omnes.
Satis diu sumus in vestris urbibus peregrinati.
In sinum gremiumque patriæ, optimi Princi-
pis beneficio, recipimur.

Ecce 2

COM.

um in modum excellit Héricus Princeps clarissimus, qui illam egregiè fundatam, mirificè ædificatam, omnibus necessarijs rebus munitam, nobis & posteritati exædificauit.

L. Andreas Resendius Eborensis de antiquitatibus Eboræ, cùm de illius vrbis, patriæ, nomine, & laudibus egisset : Christi, ait, dem prima, vel inter primas Hispaniæ vrbes amplexa est. B. enim Mantius vnus è 70. Christi discipulis, ab Apostolis in Hispaniam, euangelij gratia, missus appulit Eboram, & e verbo Dei, fideque Christiana conciones sequenter habuit. Cumque gentem docilem sua natura reperisset, magnos hinc laboris fructus retulit. Primus igitur vrbis istius Episcopus & Apostolus extitit, donec Validij prædicti sententia Martyrij coronam est consecutus. In cuius honorem postea Comes Iulius, eiusque coniux Iulia, augustum templum ædificauit. Constantino magno Imperat. Christiano Eborensium Episcopus Quintianus erat. Qui consilio Ilibertino interfuit : cùm adhuc Imperij Romani maiestas in Hispanijs igeret. Sub Arabum imperio misera Eboræ conditio fuit, vsque ad Alphonsum Henricum Regem primum. Quo tempore è seruitute, qua annos amplius 400. vrbs oppressa iacebat, in libertatem vindicata, Christi fidem religionemque recepit.

Eadem ferè repetijt Iacobus Moenetus Vasconcellus Iurisperitus Lusitanus, in commentario de Eborensi Municipio, vbi his

GANDIANA.

Andiana in Regno Valentino quam Gandianus Duxerexit, vt ibi præcipuè Patres Societate Iesu (ad quam seipsum quoque contulerat) philosopharentur: & in iuuentu-
omnibus quidem liberalibus disciplinis
tituenda operam darent; sacras autem li-
as summa cum diligentia traderent.

GRANATENSIS.

Ranatenſis in regno Granato ſiue Bœtico.
Eſt autem ea vrbs Metropolis Regni, &
npoſe Ferdinandi Regis, qui eam à mani-
s Maurorum recuperauit, Cancellariæ ſe-
s fuit. Adeò hæc vrbs à Mauris deſideratur,
ut terra ſancta à Chriſtianis. Imò ipſi Mau-
ob eius amiſſionem ſingulis diebus Vene-
; vexilla ſua abſcondunt. Adr. Ro. in Thea-
o vrbium.

HISPALENSIS vetus Vniuerſitas, quæ
doctiſſimos & præſtantiſſimos viros pro-
uxit. Sylueſter enim PP. II. hic eruditus eſt,
& Nauclerus, Volaterranus, & Platina te-
antur. Auicenna etiam Medicus, & Philoſo-
hus, & Leander, qui ſua eruditione & indu-
ria Hermigildum & Richardum Gothorum
eges, ab Arriana hæreſi ad religionem catho-
cam reduxit. Doctiſſimus quoque Iſidorus
Hiſpalenſis, &c. hic floruerunt. De bibliotheca
Hiſpalenſi ad Prædicatores meminit Io-
ſixtus lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ.

Eccc 4

Hiſpa-

MAIORICANA siue Lulliana; eò quòd ibi Lulli doctrina peculiariter tradatur, in vrbe Metropoli insulæ siue regni Maiorici.

ONNEDENSIS, siue, vt alij vocant, Onnatensis in Cantabria, quam crexit Abulensis Episcopus, non ante multos annos.

OSCANA in regno Arragoniæ miræ vetustatis: hanc enim, referente Plutarcho, Sertorius antè CHRISTI aduentum excitauit, vt Arragoniæ iuuentutem bonis literis ibi excoleret.

OSSVNENSIS in regno Granatensi, erecta nostra ætate à Comite de Vrenna.

Osunensem Academiam anno 1549. à Ioanne Telter Girone extructam, astruit Adrianus Ro. in theatro urbium, eamque insignè esse dicit: in qua omnes ferè scientiæ docètur, cuius Ius penes Academiæ Rectorem est: & in meditullio oppidi è regione Academiæ fòs habetur vberioris aquæ.

SALMANTICENSIS in regno Castellæ. De cuius institutione etli parum certi scriptum existere affirmat Cardinalis Sabarellus, Clementina prima de magistris; alij tamen anno Domini 1404. erectam asserunt, quam celeberrimam & florentissimam esse, varijsque Pontificum & regum optimis priuilegijs ornatam reperio. Nam & inter præcipuas vniuersi terrarum orbis Academias numeratur, quibus ex Concilij Viennensis, & Clementis Papæ V. decreto, non artes solum,

Eccc 5

ve-

verum etiam Hebraica, Chaldaica, & Arabica lingua doceri mandatur. Et Ioannes Gropius scholarum magnificentia longè omnibus in Europa Gymnasiis eam præstare affirmat. Quare Adrianus VI. nobiles quosdam Hispanos adolescentes, quàm optimos, quàm ornatissimos, quàm doctissimos redditurus, ad Salmanticensem Academiam studiorum gratia mittebat: ibi enim omne artium genus, Pontificium Cæsareumque ius à præstantissimis viris docebatur. Vnde & Ignatius Loyola, primus societatis Iesu fundator, literarum fundaméta hic potissimum iecisse reperitur. Clarissimus ille Didacus Couarruias in hac celeberrima Academia ius Canonicum sese professum esse ait libro primo variarum resolutionum, capite vndecimo, idque anno Domini 1543. Et anno 1546. vt libro secundo variarum resolutionum, capite decimo quinto fatetur. Fratrem verò suum Antonium Couarruiam in collegio Saluatoris vtrunque Ius professum esse scribit in præfatione libri de numismatibus: se verò decem continuis annis publico ibi stipendio ordinarium professorem fuisse, refert in procemio libri Resolutionum. Et proce. ad cap. Possessor de reg. Iur. in 6. & Epitomes Decret. part. 2. cap. 8. §. 4. Martinum quoque Nauarrum celeberrimū Theologum & Iurisperitum audiuit. Epito. part. 1. cap. 1. Et Francisci à Victoria præstantissimi sacre Theologiæ in Academia Salmanticensi professoris meminit, lib. 4. Resolut. cap. 6.

Hanc

Hanc Dominicus à Soto libr. 1. de iustitia & iure, suam Academiam vocat.

Vt verò huius Academiæ alumni diligenter suum officiũ facere, bonisque literis grauius incumbere cogerentur, anno Domini 1492. statutum est, vti nemo eius, amplissimis alioqui, priuilegijs gaudere posset, qui non vnum saltem studiorum cursum, duas minimum quotidie prælectiones audiendo, absoluisset, & tunc matriculæ Vniuersitatis ascriptus, re magis quàm nomine studeret. Circa annum verò 1479. Petrus quidam Oxoniensis, hæretica quædam dogmata (sacre enim hinc Theologiæ professor erat) introducere conabatur: sed in concilio Complutensi conuietus, ea publicè reuocauit.

Qui XX. hinc publicè docuit illustribus habetur, & per substitutum legere potest. Ia. Benius priuilegio 13. Iuris peritorum . Licentiatus huius Salmantinæ Academiæ præfertur Doctoribus aliarum Academicarum, Benius præfat. part. 3. de priuileg. Iurisp.

De huius Academiæ origine, & natura sic scribit F. Dominicus Baues Theologus Hispa. ad D. Thomæ, 2. 3. quæst. 1. art. 7. Erat tunc magna ignorantia in Doctoribus Hispaniæ. Nouimus etiam ex narratione patrum, in schola Salmantina, imò in tota Hispania abhinc annos sexaginta minus peritos fuisse Scholasticos Theologos, donec gloriosæ memoriæ F. Fránciscus de Victoria, qui fuit nostri Ordinis insignis Magister, scholasticam doctrinam vi-

porticu ipsarum ædium, quę respicit Eccle-
n maiorem, in qua porticu Capella D. Hie-
rymo dicata esse solebat, in summitate pa-
tum scripta sunt. Ab eo igitur tempore, vs-
e in hodiernum diem fratres S. Stephani
manticensis primariam quidem Cathedrā
nti nua successione obtinuerunt, vesperti-
m verò rarissimè per alios Doctores guber-
tam fuisse constat. Sacrę verò Biblię le-
o aliquoties etiam nostrę familię magi-
is in solenni Cathedra commendata est. V-
s tantum inuenitur, primariam cathedram
heologię, non ex nostra familia, obtinuisse,
ctus Petrus Oxoniensis, Parisiensis Doctor,
ino Domini 1479. Sed huius infelicis Docto-
s scripta, simul cum ipsa cathedra in medijs
holis, igni combusta sunt ex mādato Archi-
ilcopi Toletani Domini Alofsi Carrillo,
dicis Apostolici. Continebat enim eius do-
rina propositiones erroneas, & hæreticas
rca clauum potestatem, vt definitum est in
oncilio quodam Complutensi per eundem
rchiepiscopum Apostolica auctoritate con-
regato. Hęc omnia in huius almę Vniuersi-
tis annalibus scripta reperiuntur. Cæterum
iri doctissimi, qui nostra ætate non sine hu-
is Vniuersitatis fructu, ac totius regni Hispa-
ię & Ecclesię Dei vtilitate floruerunt, in Ca-
edra Primaria ab anno Domini 1526. hi-
unt. Frater Franciscus à Victoria, qui Scho-
asticę Theologię quasi reparator fuit. Huic
accessit F. Melchior Cano eius discipulus;
meus-

, & varijs priuilegijs, ac legibus in Reip. for-
 a redacta, cui etiã ipsius Cathedralis Scho-
 lasticum præfecit, delata ei amplissima au-
 oritate, qua studiosos Civilibus, & Crimina-
 bus pœnis posset coercere, seruata prouoca-
 one causarum sedi Apostolicæ, vel suis ad-
 ministris, qui futuri essent in Hispania.

Rectorem (qui eligi solet è præcipua Aca-
 demicæ nobilitate) cum octo consiliarijs ex o-
 cto Hispaniæ Regnis adlegit, quorum esset
 suffragium ad professores cõstituendos. Eius,
 & consiliariorum, magistratus annum non
 excedit.

Qui eliguntur die S. Martino sacra, in me-
 moriam Martini V. à quo stabilita est Aca-
 demia; iisdem autem suffragijs Rectorem & Cõ-
 siliarios sequentis anni deligunt.

Scholastici dignitas, cùm proxima sit post
 Episcopum, hanc insuper alteram de Aca-
 demia administranda obtinet. Quare nisi tan-
 to ob affectam interdum valetudinem, ac ca-
 luscã ætatem, oneri ferendo fuerit aptus, alibi
 ad gerendum Episcopatum Pontifici Max. pro-
 ponitur, atque in eius locum viribus validior
 sufficitur.

Redditus ipsi A cademiæ sunt annui trigin-
 ta millium aureorum, qui æquis diuisi parti-
 bus, altera professoribus, quos proprietatis
 Cathedralios vocant, satisfaciunt: altera ijs,
 qui in quadriennium conducuntur: reliquũ
 in necessaria ædificia, & opera pia impèditur,
 inter quæ Nesodochium est, in quo pauperes
 omnes

Qui in quadriennium conducuntur, tres sunt Theologi, quorum vnus S. Thomam, alter Scotum, tertius Durandum. Iuris autem Canonici quatuor, quorum vnus Clementinas, alter Extra vagantes, duo reliqui Decretales interpretantur. Ciuilis Iurisprudentiæ ex, quorum alter Digestum vetus, alter Volumen, duo Codicem, totidem institutiones Iustiniani explanant. Medicinam tres alij profitentur. Hebrææ, Chaldææ, Arabicæ, Græcæ linguis suis cuique est professor. Ac præter hos omnes, artium liberalium septem sunt professores, Grammaticæ, Rhetoricæ, Mathematicæ, Musicæ, Logicæ, Philosophiæ naturalis, & moralis, atque item alter, qui secundo Grammaticam docet; ac præter hos plurimè Grammatici inueniuntur, qui Grammaticam priuatim docent. Cùm autem sæpe viri excellenti doctrina ad eam Academiam appellant, qui quidem Cathedris proprietatis addici nequeunt, quo vsque eadem Cathedræ morte professorum vacent, his certam pensionem, qua honestè possint sustentari claustrum attribuit. Claustrum vocatur Rector & octo consiliarij vnà cum omnibus Cathedraticis proprietatis, qui omnes Senatum efficiunt, ad quem vniuersa Academiæ administratio pertinet.

Rectoris est, vt curet integram horam à cathedraticis prælegi: quorum singulos singulis tribus mensibus inuisit, hi quæ ni præstent quod debent, multantur. Cathedratici pro-

F f f

prie-

Præter has prælectiones ordinarias, complures aliæ audiri solent ab iisdem studiosis. Ac qui Canonico Iuri dant operam, vacant etiam primis annis Institutionibus Iustiniani, alijs verò Digesto, ac Codici, quin etiam Theologi Hebrææ ac Græcæ linguæ professores audiunt.

Baccalaureatum assecuti, vel domum, vel in solitudinem aliquam recipiunt sese, ubi cum triennium repetendis lectionibus impenderit, Salmanticam redeunt, Licentiati nomine insigniendi. Quod ut fiat, publica repetitio ab ijs habenda est. Nam à Scholastico, siue Magistro scholæ, qui procancellarij munere fungitur, lex aliqua, vel caput sorte exemptum proponitur, de quo repetitionem habeat secreto. Adsunt Magister scholæ, ac publici professores, è quibus ubi quatuor, qui iuniores sint, cum Licentiandis disputauerint, hi per secreta suffragia vel admittuntur vel rejiciuntur.

Qui Theologiæ, aut Medicinæ studijs sese daturi sunt, ubi ab humaniorum literarum professore, quem diximus fidem accepere, primo anno Summulas, secundo Logicam, tertio Philosophiam naturalem & moralem, ac deinceps Metaphysica audiunt; denique facti Baccalaurei ad eas disciplinas se conferunt.

Ac Theologi quidem primo biennio Theologiæ lectiones matutinam & vespertinam: sequente autem biennio diuinam scripturam

F f f f 2

audiunt;

viginti. Panno simplici & vnicolore ve-
antur, sic tamen vt cuique collegio suus
proprius sit color. Bini incedunt, cum domo-
eunt. Rectori quisque suo integrè obedit.
in muni in loco comedunt, non secus ac
essent viri Religiosi. Nocte fores alicui nun-
am patent, quantacumque res, etiam gra-
ssima, ingrueret. Antequam verò ad hæc
mittantur Collegia, exactissima testifica-
exigitur, qua constet nihil in moribus, vel
Fide, vel in progenie esse quod ijs legibus
uerfetur. Quas vocant prædendas, hæc ijs
r concursum, vt dicitur, conferuntur, id-
ie secretò per suffragia, & Hispanicè dicun-
r Becas. Duæ partes è tribus Iuri canonico
ident. Quatuor item Collegia sunt Sacella-
orum ordinis militaris: S. Ioannis, S. Iacobi,
alatrauæ. Alcantaræ: plures autem alumni
Collegio S. Iacobi, vt opulentiora. Reli-
ia Collegia dicuntur minora, tum ob nu-
erum, tum Rege illorum opera vix vtente.
ollegium quod dicitur S. Bartholomæi, red-
tus habet vberiores; sex aureorum millia
agulis annis numerantur.

Omniùm autem moribus Magister scho-
diligentissimè inuigilat, vt quem prouum
vitia, vel in turpes iocos, taxillorum aut
tartarum esse compererit, hunc primò ob-
rget; sin pergat, in custodiam conijciat, in-
ua diu detento maximè profuisse hanc pæ-
am re ipsa comprobatum est.

E f f f 3

Cets-

ubi & ipse promotus esset nobis retulit **Coniæ Agrippinæ** Andreas Lacunas, Leonis X. Pontificis Medicus. Hic etiam S. Alphonsus il-
 bonas artes & sacram Theologiam didicit,
 à Matre Domini virgine Maria peculiarē
 tionem qua in sacris vteretur accepisse dici-
 ar, quod illius perpetuam virginitatem con-
 a Heluidium cæterosque hæreticos egre-
 iè defendisset.

Est verò Toletum vrbs ad Tagum fluxu
 ita, in qua Reges Gotthorum coronari
 olebant. Alphonsus Rex in ea tabulas astro-
 nomicas componi curavit.

Archiepiscopatus ditissimus omnium to-
 tius orbis Christiani, & primus Hispaniæ esse
 perhibetur. Est etiam hic antiqua sedes Regia
 & Metropolis regni. A dr. Roma. in Theatro
 urbium.

VALENTINA, quæ anno 1470. floru-
 it, & clarissimos in omni disciplinarum gene-
 re professores habuit. Hic S. Dominicus, ordi-
 nis Prædicatorum author, bonis artibus & sa-
 cræ Theologiæ operam dedit. Authore Vola-
 terrano. Sanctus quoque Vincentius Valentiniæ
 sacras literas publicè docuit.

VALIODOLETUM Academia & Can-
 cellaria celebre ait Adrianus Romanus in
 theatro urbium.

PALENTIÆ legionis Rex olim Acade-
 miam excitavit, ad cuius imitationem Alfon-
 sus castellæ Rex Salmanticensem fundavit. Au-
 thor Possen. lib. bibliothecæ selectæ cap. 9.

Efff *

Re-

iusdemque compacturę. Ibidem ingens etiam positus est liber totus mēbraneus, in quo omnis generis animātia, quę in vniuerso terrarū orbe vsquam conspecta sunt, ad viuum suis coloribus adumbrata conspiciuntur. Alterum conclaue meros continet manuscriptoros libros, Latinorum, Græcorum, & Hebræorum Theologorum, quibus singulis authorum suorum imagines præpositę sunt. Similiter & tertium solis manuscriptoris refertum est, variorum authorum ac facultatum, vtpote historicorum, poetarum, artificum, variarum etiam linguarum: quibus similiter & sui authores, quantum fieri potuit, ad viuum depicti adiuncti sunt.

COLLEGIVM nunc Regisq̃ue **PALATIUM** describamus: Hęc duo Septentrionalem partem occupant. Vestibulum eū introitus eorum est in pergula, quę templo præiacet, è regione magni propylæi cœnobij. Huic vestibulo iunctum est aliud, per quod adolescentes, qui literis dant operam, in ædiculam transeunt, manè ad audiendum primum Sacrum, & vesperi ad laudes Deo lecandas. locus hic tribus æneis clathris laudatur.

Ad aream magnam, collegium à monasterio discescentem, scholarum atria sunt, in quibus tres facultates: Ius, Medicina, & Theologia traduntur: artes etiam docentur.

Ffff s

Ad

Ad has scholas per publicum ambulacrum & porticum hi qui in collegio sunt, perueniunt. Habet locus hic suas peculiare quoque areas & pergulas, quarum vni adiacet refectorium collegij, cum suo vestibulo. Iuxta vestibulum est culina collegij, inter aream ipsi propriam, areamque scholæ triuialis, cui & ipsa schola puerorum præiacet, eiusque refectorium.

ACADEMIARVM

LIBER VIII. DE ACADE

MIIS ANGLIAE, SCOTIAE, Hyberniae.

ANGLIA.

Vod Noachi posteritas post diluuium, longè ante conditam Troiam, in hanc nobilissimam insulam, vnà cum sincera religione, bonas literas importârît, iam minimè necessarium esse arbitror pluribus verbis repetere. Nam quæ de Gallorum philosophis, atque vetustissimis poetis edisserata sunt, ea similiter ad Angliam referuntur. Præsertim cum Iulius Cæsar in commétarios suos retulerit: Druidarum doctrinam ex Britannia in Galliam fuisse translata. Quâquam post bellum Troianum fortè aliqui etiam huc Græcorum philosophi paulatim venerunt. Cumque Iulius Cæsar anno ab vrbe condita 593. ante incarnationem Domini nostri Iesu Christi anno 60. Britanni-

am.

in Romana Imperio subiecerit, dubium non
est, quin vetus Romanorum Theologia pris-
cæ leges, antiqui ritus, & cæremoniæ simul
ierint introductæ. Maximè cum Claudius
imperator anno ab vrbe condita 797. quando
ebellare videbatur, iterum eam imperata fa-
ore coegerit. Eadem Gulielmo Camdeno in
Britannia sua probantur.

Vbi de Britanniz Anglizque prima ori-
gine, nomenclatura, situ vbertate amœnitate-
que ex professo pertractat.

Naturæque gaudentis opus quasi alterum
orbem ad dilitias humani generis constitu-
tum asserit. Britanosque suos veram esse Gal-
lorum progeniem ex nomine, situ, religio-
ne, moribus, & lingua, (quibus antiquissimi
Galli & Britanni quasi communione quadam
coniuncti fuerint multis argumētis, & aucto-
ritatibus affirmat, & vtranque illam gentem
suos Druidas, religionis & sapiētiz Magistros,
habuisse profitetur. Accedit Io. Caius lib. 1. de
antiquitate Academiæ Cātabrigiensis vbi An-
glos religionem Christianam, & sapientiæ
studia in Galliam intulisse affirmat.

Sed quando vetus illa Ianigenarum doctri-
na à superstitionibus, & idololatria per Iesum
Christum repurgata est ab ipsius Apostolis
hîc quoque restituebatur. Simon Zelotes, ait
Nicephorus Calixtus, Aegyptum, Cyrenen, &
Africam, deinde Mauritaniam, & Lybiam om-
nem, Euangelium deprædicans percurrit, eā-
dem-

Hecoretur. Et mox effectum piæ postulationis consecutus est: susceptamque fidem Britannia usque in tempora Diocletiani principis iniolatam integramque quæta pace seruauit. Quòd isto tempore Eleutherius Pontifex Maximus clarissimos viros Lucio transfuderit, qui Regem ipsum & primarios in ista insula viros baptizarint, plurimos Episcopos creauerint, antiquissimis Angliæ annalibus congnatum reperitur. Diocletiani autem Imperio grauissima Christianorum persecutio instituta est, plurimique in Britannia trucidati fuerunt, ac Christiana fides magna ex parte oppressa est, donec Gregorius, re & nomine Magnus, eam resuscitaret, ut Beda, Paulus Diaconus, Ado, Vrspergensis, Platina, Naucleus, Volaterranus, &c. fidelissimi historici, liberis prodiderunt: & ex hac ipsius Gregorij epistola colligitur.

Gregorius Theoderico & Theodeberto Regibus Fræcorum salutem.

Postquam Deus omnipotens Regnum vestrum fidei rectitudine decorauit, & integritate Christianæ religionis inter gentes aliis fecit esse conspicuum, magnam de vobis materiam præsumendi concepimus, quòd subiectos vestros ad eam conuerti fidem per omnia cupiatis, in qua eorū nempè reges estis & Domini. Atq; ideò peruenit ad nos, Anglorum gentem ad fidem Christianam Deo miserante desideranter velle conuerti, sed sacerdotes vestros

uius rei promotores sese præstiterint. Libri
utem 7. epistola 112. Syagrio Episcopo Augu-
tudo pallium se donare scribit, quòd egre-
giè Augustinum adiuuisset, sicut lib. 9. episto-
la 58. ipsum Augustinū hortatur, ne propter
magnitudinē miraculorū, & profectū mini-
sterij sui sese extollat: Necesse quidem, inquit
est, vt de eodem dono cælesti & timendo gau-
leas, & gaudento pertimescas: gaudeas vide-
licet, quia Anglorum animæ per exteriora mi-
racula, quæ omnipotens Deus per te opera-
tur, ad interiorē gratiam pertrahūtur: per-
timescas verò, ne inter signa infirmus animus
in sui præsumptione se eleuet, & vndè foras in
honore attollitur, inde per inanem gloriam
intūs cadat. Rursus epistola 59. & 60. Aldiber-
tum Anglorum regem, & Aldibergam Regi-
nam hortatur, vt exemplo Constantini Magni
in omnes subditos veram religionem infundi-
curent, nec signis cælestibus, pestilentijs, ter-
ræmotibus, si quæ fortè apparerent, mouean-
tur. Ita futurum dicit, vt per Dei gratiam diu
rectè imperent. Hinc factum est, auctore Pla-
tina, vt fidei nostræ dogma Angli tum primū
integrè reciperēt. Didacus Couarruias Præ-
fatione libri practicarum quæstionum: Vene-
rat, inquit, olim in Britanniam, quæ nunc An-
glia est. Ioseph ab Aromathæa atque in eo lo-
co tam ipse quam eius socij cum de Euange-
lio prædicarent dogma Christi sedulò doce-
rent, multi per hæc ad veram pietatem tradu-
cti, salutiferaque fruge imbuti baptizati sunt.

Isti

tituta schola Anglorum. Multique ad urbem non modò priuati ex Anglis, sed & ipsi Reges religionis causa ventitabant.

De Mathematicis.

Mathematicam olim Britannos tantis cæmonijs celebrasse auctor est Plinius, vt eâ persis dedisse viderentur. Repetitque in Britannia sua Camdenus.

Antiqui, ait Beda, Anglorum populi iuxta cursum lunæ suos menses computauerunt. Vnde & à Luna, Hebræorum & Græcorum more, nomen accipiunt. Siquidem apud eos luna, nona, mensis Monath appellatur. Incipiebât verò annum ab octauo Calend. Ianuar. die, vbi nunc natalem Domini celebramus, & ipsam noctem nobis sacrosanctam gentili vocabulo moedrenech, hoc est, matrum noctem vocant, ob causam, vt suspicamur, cæremoniarum, quas in ea peruigiles agebant. Annum totum in duo tempora, hyemis & æstatis, dispartiebant. Februarius illis Solmonath dicebatur, quasi placentarum mensis, quas in eo dijs suis offerebant. Martius Rhedmonath vocabatur, à Dea eorum Rheda, cui tunc sacrificabant. Aprilis Eosturmonath, qui nunc paschalis mensis interpretatur, quondam Dea Eostre vocabatur, à cuius nomine paschale tempus hætenus appellatur. Maius Trimilchi dicebatur, quòd tribus vicibus per diem pecora mulgerentur: tanta erat olim vbertas Britannia. Iunius Lida dicebatur, blandus, siue nauigabilis. Iulius quoq; Lida Augustus Vued

Gggg

monath

Comitatus dicebatur, & ipsi quorum consilio in bello & in pace utebantur, Comites dicti sunt.

De Baronibus, Banerettis, equitibus auras, & armigeris, atque eorum creationis forma solenni copiose & eleganter ibi differit.

Tribunalia Anglia.

Quoddam Curias, inquit eodem loco, Retinet, in triplici sunt differentia. Alia enim sunt Ecclesiastica, alia temporalia, & vnum mixtum, quod olim Saxones Thithena gemott, best sapientium conuentum nos, Parliamentum, & ut vniuersum Ætolie Conciliū, Parliamentum Liuio nominatur, ita Parliamentum etè dici possit. Ex tribus enim Angliæ ordinibus constat, & totius Angliæ corpus representat. A Principe pro arbitrio indicitur, summamque & sacrosanctam auctoritatem habet, in legibus ferendis, confirmandis, antiuandis, interpretandis, & in omnibus quæ reip. salutem spectant.

Fora temporalia sunt duplicia Iuris & æquitis sunt Bancus Regius, in quo Rex præsesolebat, & Coronæ placita tractat, Cameræ stellata, ubi criminalia, periuria, imposturaguntur. Bancus cõmunis, in quo cõmuniter subditos disceptatur. Curia Vvardorū à pillis, quorū causas tractat, nomē habet. Admirali Curia res maritimas tractat, cui Admiralius præest. Fora æquitatis sunt Cancellaria Curia requestarum in Cancellaria ex equo bono iudicatur, & summum ius, q̃ summa

Ita cecinit Georgius Corianus Oxoniensis,
Thomas Bosius lib. 21. designis Ecclesie re-
fert. Inter harum Academicarum professores gra-
tis controuersia superioribus annis exorta
est, dum singuli suam Academiam, & anti-
quiores prioremque tempore, & præstan-
tiores existere asseuerant, & varias pro sua
iussque sententia rationes, diuersaque argu-
menta producit, ut difficile sit homini exter-
no, terra ab ijs marique disjuncto, suum iu-
dicium interponere. Sed ne præsens eorum
contentio latius serpat, maioresue in re lite-
rariaturbas excitet, paucis quid mihi videat-
ur, absque ullo affectu, pace illorum, edisse-
ram, sententiam meam, si antiquiores & ve-
riores annales, certiora indicia, & probabi-
liores coniecturas (unde dubijs in rebus veri-
tas elicitur) quam ego hætenus reperire potui,
produxerint, libenter mutaturus. In primis
ergo longè quidem minor ea res apparet, de
qua viri graues & eruditi, ac ad præstantiores
magisque Reipublicæ Christianæ necessarias
res perscrutandas idonei, tantoperè digladi-
entur: atque modestiæ, quæ veritatis & sapien-
tiæ sectatores in primis decet, leges transgressi,
tam acerbè inuicem, publicis scriptis, coram
vniuerso orbe perstringant. Longè profectò
rectius facturos credo, si operam dent, ut &
diligentia, & fidelitate, sapientiaque alter al-
terum antecellat: nec verbis solis Academiae
suae gloriam quærant, sed re ipsa declarent,
alteram Academiam vera religione studiisque

oc contendo, ut studiosi iuvenes vtriusque
Academiz à Ramo ad Aristotelem, id est, à ri-
o ad ipsam scaturiginem bonarum artium
euocetur.

Nunc non de nugis, non de antiquitatis ti-
ulis, & umbris inanis gloriolæ contendimus.
Quippe nunc vtriusque in vtriusque corpus
numerosè inserti, vna, ut ita dicam, Acade-
nia sumus: Oxonia Cantabrigiensis, & Can-
abrigia Oxoniensis. Studio fortasse æmula-
tionis ardemus, sed contentionis nulla facula
incensi exardemus. Nam quæ causa litis, quæ
bilis inter sorores esset? Præsertim cum vnâ
matrem Angliam dulcissimam habeamus,

Vtramque nunc florere, & velut duas An-
gliz naues in tutissimum honoris portû per-
ueni eodem loco gloriatur Casus.

Cantabrigiensem priorem & antiquiorem
puto, ideoque ab ea principium ducam.

CANTABRIGIENSIS.

DE huius Academiæ primo authore duplex
inter historiarum scriptores sententia est.
quidam à Sigeberto Anglorum rege anno
Domini 630. primò erectam putant: alij verò
longè antiquiorem esse affirmant, & varijs
argumentis non Sigebertum, sed Cantabrum
Hispanorum Regem eius authorem faciunt.
Quod is cum doctus Rex esset, & bonarum
artium mirificus cultor, sed per tumultum
atque seditionem patriâ pulsus, in Britan-
niam immigrarît, quibus pro tam liberali
hospitio aliquam gratitudinem relaturus,

puet, ante Algebertum hanc Vniuersitatem
loruisse.

Diui Michaelis collegium Henricus Stan-
onius illustris eques tempore Eduardi Regis
I. anno Domini 1324. excitauit. Maria verò
Penbruchensis Comitissæ vxor nobile illud
Museum extruxit, quod nunc Penbruchensis
ula vocatur, anno Domini 1376. Serenissima
leinde Margareta Regina, circa annum Do-
mini 1509. authore præstâtissimo viro & Mar-
tyre Ioanne Fiscerio, Episcopo Roffensi, duo
celeberrima collegia crexit, & magnis pro-
uentibus ditauit, quorum hoc Christo Serua-
tori, illud S. Ioanni Euangelistæ dicari pla-
cuit. Vbi paulo ante Ioannes Eliensis Episco-
pus in honorẽ Nominis Iesu gymnasiũ fun-
darat. Collegij Goueuilli, & aliorũ quorun-
dam meminit Ioannes Caius, lib. 1. de anti-
quitatibus Academiæ Cantabrigiensis. Tho-
mas Hattherus literis ad me datis significat,
de celeberrimo quodam, magnisque sump-
tibus extructo nuperrimò collegio Medico-
rum.

Quamquam ergo Ioannes Maior hanc Aca-
demiã Oxoniensẽ paulo inferiorem existe-
re scribit: tamen vetustioreĩ auiat, & do-
ctissimis ea semper hominibus abundauit.
Hic enim Venerabilem illum Bedam & il-
lius discipulum, Carolique Magni præcep-
torem Aluinum siue Albinum, Io. Roffen-
sem Episcopũ, Thomã Morũ, Cæcellariũ, Tho-
mam Linacrum, Erasmus Rotterodamũ, &

Gggg ,

inf-

teretur optima, Academiam insalubrem Atticæ locum studijs delegit, ut quod re-
lunds esset, & animum grauaret, loci intem-
perie supprimeretur. Nihil minus maiores no-
tri viri longè prudentissimi, hanc urbem,
nec sine Deo duce studijs dicauerunt, præcla-
isq; operibus illustrarunt.

Verùm ne in optimos illos literarum
Patronos, imò (ut cum Eumenio loquar)
iberorum nostrorum Parentes, pessimè in-
grati videamur, ipsos & Collegia, quæ bonis
literis consecrarunt, honoris causa ex historia
Cantabrigiensi summatim memoremus. Can-
tabrum Hispanum anno ante Christum natum
375. Academiam hanc primum instituisse, &
Sebertum Orientalium Anglorum Regem
anno post Christum 630. restituisse perhibe-
tur. Postea Danicis procellis subinde euerfa,
diu neglecta iacuit, donec sub Normannico
imperio omnia dilucescere inceperint. Iam
inde literarum diuersoria, hospitia & Aulæ
studiosis excitata fuerunt, sed nullis possef-
sionibus dotata. Primum verò Collegium
(quod S. Petri domus vocatur) Hugo Balf-
ham Episcopus Eliensis, anno 1280. extruxit
& dotauit, quem sequuti & imitati Richar-
dus Badev ab Elizabetha Clara Vltioniz Co-
mitissa adiutus, anno 1326. Aulam Clarensem.
Maria de S. Paulo Penbrochiæ Comitissa, an-
no 1343. Aulam Penbrochientem: Societas
Eratrû corporis Christi 1344. collegiû corpo-
ris Christi, quod & S. Benedicti dicitur: Ioan-
nes

ed totam incendio miserè deformarunt. Primis nihilominus Normannorū temporibus atis frequens erat. Legimus enim in Guilielmi primi censuali libro, Burgus de Grentbridge in decem custodias diuiditur, & 387. mansiones habet. Sed pro castro destructis fuerunt domus octodecim, cū Guilielmus ille primus Anglos, quos nuper vicerat, castris tanquam frænis seruitutis vbique coercere statuit. Bello postea Baronico proscripti ex insula Eliensi plurimum damni intulerunt, ad quorum direptiones cohibendas fossam altam ad orientalem vrbis partem duxit Henricus tertius, quæ etiam nū Kingsdich dicitur. Vocat hîc me tacita nonnullorum expectatio, vt de antiquitate huius Academiæ opinionem proferam, meam, sed nihil me interpono: nec enim animus est, florentissimas nostras Academias *παραλλήλῃς*, quibus pares non nouerim. Vereor tamen ne Nephelococyias nobis condiderint, qui huius vetustatem longè supra veri fidem efferentes, Cantabrum istum statim post Romam conditam, multos videlicet ante Christum natum annos, hanc Academiam instituisse tradiderunt. Hoc certum est, quocunque tempore primum instituta fuit, regnante Henrico primo, bonarū literarum sedes denuò esse cœpit: sic enim in appédice vetusta ad Ingulphum legitur. Quo autem tempore facta sit Vniuersitas, Robertus de Remington pro medicet: Regnante Edwardo primo de studio Grantbrigd facta est Vni-

Magistro in illa facultate habeatur.

Arnoldus VVion, Duacensis, Benedictinus, lib. 5. cap. 94. Ligni vitæ: Studium, inquit, Cantabrigiense, Georgio Lilio & aliis referentibus, institutum noscitur, anno Domini, 130. à Sigiberto Anglorum Orientalium Rege, qui postea purpuram in cucullum cōmutavit. Quamvis non desunt aliqui, qui multos ante Christum annos eam academiam institutam dicant. Hoc tamen certum est, quocūque tempore primū instituta fuit: regnante Henrico I. bonarum literarū sedes, monachis in ea legentibus, denuò esse cœpit. Sic enim in appendice vetusta ad Ingulphum legitur.

De quatuor Monachis studij Cantabrigiensis Fundatoribus, vel potius Instauratoribus.

Transmisit Abbas Iosfredus ad Manerium suum de Cotéham, iuxta Cantabrigiā, Gislebertum Conmonachum, & Sacræ Theologiæ Professore, cum alijs tribus monachis, qui sequuti sunt eum in Angliam, Philosophicis, Theorematicis, & alijs scientijs primitivis instructissimi, quotidie Cantabrigiā adētes, & cōducto quodā horreo publico, suas scientias palā profitētes, in brevi temporis excursu grandem discipulorū numerū contraxerunt. Anno verò secundo aduentus illorum, in tantum accreuit discipulorum numerus, tam ex tota patria, quàm ex oppido, quòd quælibet domus maxima, horreum, nec vlla Ecclesia sufficeret eorum receptaculo. Unde diuersis
in

repossint, in quibus discipuli ipsi, tanquam Monachi, & à Monachis eruditi, vt cuiusdam religionis obseruatione à primo imbuti, neutiquam minus animos bonis moribus, quàm literis excolebant: habebant enim Cœnobiaz (Collegia nunc vocant) magnifico apparatu constructa, multorumq; cùm Episcoporum, tū Regū, muneribus opulentissima, quorum magistri erant viri doctrina inprimis probati, & honesti, aut Monachi, aut saltem Monachis subditi. (vt etiamnum vsu venit in Collegijs Aquiscinctensi, & Marchanensi in Vniuersitate natiuitatis meæ, Duacensi, in quibus vsque in hodiernum iuuentus ipsa à Monachis Benedictinis coercetur, & regitur) in quibus cùm eis abundè suppeditarentur facultates, communiter viuebant, ac quotidie summo manè aut rem diuinam faciebant, aut sacris intererant, prius quàm ad rem literariam aggrederentur: atque ita Deum cum proximis venerantes, sese in castissimo simul viuendi genere, & doctrinarum omnium studijs exercebant, vnde iugiter singulari pietate & eruditione viri, velut & quibusdam totius orbis amplissimis disciplinarum theatris, existerunt, qui tam piè, quàm vtiliter nunc docendo, nunc scribendo, mirum in modum rem Christianam iuuarunt, celebrarunt, & tuati sunt. Adeò vt nonnulli scriptis etiam suis reliquerint: Cantabrigiensem scholam gloriari inter dum solitam, se nunquam alumnos

H h h h

ka-

OXONIENSIS.

OXonienses in historijs atque annalibus suis contineri aiunt, hinc ab eo tempore studia literarum floruisse, quo præstantes quidam Philosophi ex Græcia cum Troianis, duce Bruto, in hanc florentissimam insulam immigrârint: suamque Academiam non modo Cantabrigiensi, sed reliquis quoque vniuersi terrarum orbis Academia antiquiorem & florentiorem existere aliqui constanter affirmant. Sed concors ferè historicorum celebrium sententia est: Quòd Alphredus siue Aluredus Rex anno Domini 873. vel vt alijs videtur 895. Oxoniensem Academiam primò fundârit. Iam verò quàm multæ Academiæ isto rege in alijs prouincijs antiquiores sint, supra est declaratum. Quanto etiam tempore Aluredus iste, Sigeberto Rege (si maximè hic primus Cantabrigiensis fundator esse ponatur) posterior fuerit, nemo est qui ignoret. Quòd cùm Oxonienses negare non possint, nō Academiam fuisse persuadere conantur, quā Sigebertus Cantabrigiæ excitauit, sed triuiale & particularem scholam puerorum. Verùm longè aliter statuere oportet his, qui verè absque vllō affectu iudicare voluerint. Nam in Pontificum maximorum rescriptis, & vetustissimorum Britanniae Regum constitutionibus, non schola, sed Vniuersitas appellatur. Et Georgius Lilius recens scriptor Britannus, in Chronicis Britan. de

Hhhh 2

Alure

Aluredo Rege loquens, Anno 1195. Rex, inquit, hortante Neoto monacho viro doctissimo, Oxonij publicam Academiam instituit, propositis professoribus literarum præmijs: altera autem Cantabrigiæ annis antea 1265. Sigisbertus Orientalium Anglorum Rex excitasse dicitur, anno Domini 1330.

Verum enim verò etsi quædam aliæ Universitates hæc & priores & florētiores sunt: tamen inter præcipuas quoque orbis Christiani Academias hæc, Clemēt. 1. extra de magistris, refertur, quibus non artes tantum liberales, sed externæ etiam linguæ tradi iubetur. Qualiter olim Anglorum Rex Parisiensem Academiā huc trāsferre studuerit, in illa Academia est à me declaratū. Sed anno Domini 1209. tria studiosorum millia Oxonij literis operā dabāt, qui vnā cum professoribus atque magistris, partim Cantabrigiam, partim alibi profecti sunt: propterea quòd Rex tres studiosos, quorum cōtubernalis mulierem aliquam interfecerat, in proprio hospitio comprehensos, sed planè infantes, suspendi mandasset. Paulatim tamen, restitutis eorum priuilegijs, redierūt. Hic Balliolus Scotorum Rex, cum in Britannia exularet, balliolense collegium fundauit. Guilhelmus Martonus Eduardi Regis Cancellarius, anno Domini 1285. collegium Martonium erexit. Gualterus Stapyltonus Episcopus Exoniensis duo alia Collegia, circa annum Domini 1326. adiecit, quorum hoc Exoniense, illud Ceruina aula nuncupatur. Cantabrigiæ

tuariense collegium extruxit Simon Cantuariensis anno Domini 1366. Quādo etiā VVilhelmus Vintoniensis Episcopus in honorem beatæ Mariæ virginis collegium posuit, quod Nouū vocatur. Pulcherrimū illud collegiū, q̃ Regiū siue Regina dicitur, Philippa regina an. Domini 1367. fundauit. Henricus Archiepiscopus alia duo collegia adiecit, alterum diuo Bernardo, alterum memoriæ mortuorum dicatum. Magdalenei collegij author fuit Guilhelmus Vanstetetus Episcopus Vintoniensis. Tandem Guilhelmus Lincolniensis Brasynnose, & Richardus Vintoniensis Episcopus, Corporis Christi collegium addiderunt. De Richardi collegio Erasmus epistola quadam ad Ioannem Claimodum sic loquitur; Egregiam illam prudentiam suam, qua sēper publicæ famæ præconijs commendatus fuit Richardus Episcopus Vintoniensis, nullo certiore argumento nobis declarauit, quā quod collegium magnificum, suis impendijs exstructū, tribus præcipuis linguis, ac melioribus literis vetustisque authoribus præcipuè, consecrauit. Mihi præagit animus, futurum olim, vt istud Collegium quasi templū sacrosanctum optimis literis dicatum, toto terrarum orbe inter præcipua decora Britanniæ numeretur: pluresque futuros, qui trilinguis istius bibliothecæ spectaculum, quæ nihil bonorum authorum non habeat, pertrahat Oxonium, quam olim tot miraculis visenda Roma ad se pellexit.

H h h h 3

Hoc

quasi ad doctrinæ & virtutis mercaturam cōfluere cœperunt plurimi, & refluuerunt literæ, opera in primis Roberti Polenij viri ad rem pub. literariam promouendam nati. Qui nihil non egit, vt aridæ quasi vrbis visceribus obstructos Musarum fontes denuò aperiret, fauente in primis (vt author est Lelandus) Hērico II. & Richardo eius filio, qui hīc in lucem editus, quōd animi erecti & excelsi plenissimus fuerit, resq; maximas in Cypro, & Syria gesserit, Leoninus vulgò dicitur. Polenij verò conatus adeò feliciter cessit, vt regnante Ioāne, tria millia studiosorum in hac vrbe fuerint, qui omnes ad vnum hinc partim Readingum, partim Cantabrigiam demigrarunt; quōd in studiosam hanc hominum nationem ciues iniquiores viderentur; sed pacato tumultu, post breue tempus sunt reuersi. Tunc autem, & subsequente tempore, vt Deus vrbe hanc Musis, ita optimos Principes, & Præsules huic vrbi magno numero progenuit, qui ornandis fouendisq; literis melioribus liberalitatem impertiuerunt maximā. Cū enim Henricus III. salutata Fridesvvida, quod piaculare antea creditum, superstitosam formidinem exemisset, qua Principes, ne Oxoniam adirent, deterruissent, & frequentia hic Comitia ad componendas cum Baronibus controuersias habuisset; superiorum regum priuilegia cōfirmavit, & ipse nonnulla irrogauit. Tantaq; iam erat eruditorum copia, vt innumeri diuinis, humanisq; artibus instructis-

Postea Philippa Regina, Edvardi III. vxor, Collegium Reginæ, siue Reginale, ut vocant, & Simon Islep, Archiepiscopus Cantuariensis Cantuariense extruxit. Cum studiosi rebus ad vota fluentibus insolescentes diuifis factionum pominibus, Septentrionales, & Australes ad intestina, & insana inter se arma conclamarent, vnde Septentrionales Stanfordiam secesserunt: & scholas ibi aperire ceperunt. Sed pauculos post annos, cum Phœbus Musis lætius illucens, has Martis nebulas dispulisset, redierunt, latæque leges, ne quis Oxoniensis Stanfordiæ profiteretur, quod huic vrbi fraudi foret. Tunc temporis Guilielmus Vuiccamus Episcopus Vintoniensis Collegium admodum magnificum, quod Nouum dicunt, excitauit; in quod è suo Vintoniensi Collegio optima ingenia quotannis transferuntur. Richardus etiam Angeruile Episcopus Dunelmensis philobiblos dictus Bibliothecam in publicum studiosorum vsum optimis authoribus vndiquaq; conquisitis instruxit. Eiusq; successor Thomas de Hattefeld Dunelmense collegiū monachis Dunelmēsis, & Richardus Fléming Lincolnien. Episc. Lincolnie locauit. Benedictini etiā monachi ad tempus Collegiū Glocestrēse collata pecunia condiderunt, in quo vnus & alter monachus è singulis Benedictinorum cœnobijs alebatur, qui postea apud suos bonas literas profiteretur. Iā vt Canonicos taceam, quatuor pulcherrima Fratrum Cœnobia in suburbijs surrexerant,

H h h h 5

in qui-

Cantuariensi Collegio, magnis redivitibus ditavit, & *Ædem* Christi dixit. Potentissimūque idem Princeps, pecunia è suo ærario deprompta, ad vrbis dignitatem Episcopum, & ad Academiæ ornamentum publicos professores instituit. Nostri itidem memoria, vt novis etiam beneficijs Musas complecterentur, Thomas Popus Vir ordinis equestris Dunelmense Collegium, & Thomas Vvhitus civis Londinensis, & equestris item ordinis, Bernardi Collegium (quæ suis ruderibus sepulta iacuerunt) excitavunt, novis ædificijs instauravunt, latifundijs locupletavunt, & novis nominibus exornavunt: Hoc enim S. Iohanni Baptistæ, illud Sacrosanctæ Trinitati est dicatum. Maria etiam Regina publicas scholas bellè à fundamentis ædificavit. Et dū hæc scribimus, Hugo Prifus Legum Doctor novi Collegij in honoré Iesu, fundamenta felicibus auspicijs iacit. His Collegijs, quæ numero sunt 16. & Aulis præterea 8. eleganti structura, opimis redivitibus, & instructis bibliothecis ita floret Oxonia, vt reliquas orbis Christiani Academias superet omnes. Bibliothecis verò animatis, (sic enim meritò doctissimos cū Eunapio vocare licet) maximarū artium disciplinis, & reipublicę literarię Politia cōcedat nulli. Sed quid hæc: nō vllius præconij indiga Oxonia: tanta eius, vt Pliniano verbo vtar, superfluit claritas: nec ego in altricis meæ laudes prodigus lasciuire videbor. Sat sit de Oxonia dicere, quod de Athenis Pomponius

teras, Alfredo Rege permittēte, scholas Oxonij, Athenæ Anglorum nobilissimæ, omnium primus posuit, ut pueri ab ineunte statim ætate erudirentur. Quare breui multi mortales doctissimi euaserunt, floruitq; deinde Oxonij Gymnasium bonarum omnium disciplinarum perpetuū; vnde à quodam præteriti temporis vocatur, sol, oculus, & anima litterarum, & sapientiæ clarissima officina: vnde religio, humanitas, & doctrina, in omnes regni partes vberimæ distributæ sunt. Quamobrem Anglia quod postea claros semper doctrina viros tulerit, haud dubio nostro Neoto, ob eamque causam Benedicto nostro sanctissimo Patriarchæ, cum primis acceptū referre debet. Vtpote, qui in ea litterarum fundamentum primus iecerit. Fuit is annus salutis 895. Principio tria cōstructa Collegia: Grammaticis vnum, alterum Philosophis, & Theologis tertium. Hanc autem felicitatem quamuis paucis post annis vna, & altera calamitas excepisset, ob Danorum incursiones, & Harald regis immanitatem, ut tristissimum studiosorum exilium subsequutum fuerit, & Academia luctuoso spectaculo quasi inter mortua ad Gulielmi Normannici vsq; tempora iacuerit: eò tamen interuallo, hanc studiorum sedem à monachis incorruptè conseruatam fuisse, ex sequentibus Ingulphi Abbatidis verbis, qui ea ætate floruit, intelligimus. Ego, inquit, Ingulphus constitutus primū in Vestimonaasterio, postmodum Oxoniensi studio

ciplinarum genere irrigarunt.

Oxonienſis verò Academia inſignia ſunt: liber apertus cum hac inſcriptione: ſapientia & felicitatis, qui ſapientiam, ſeptem ſignacula, quæ ſeptem artes liberales, & denique tres aureæ coronæ, quæ artium fines & præmia ſignificant. teſte Ioanne Caſo præſatione ſpeculi moralium quæſtionum ad Robertum Dudlæum comitem Leiceſtrium, Oxoniensis Academia Cancellarium. Cui quare iſtud opus inſcripſerit, addit: Nouum præli beneficium, in hac Academia auctor fuiſti, prælum hoc nouum de moribus libellum præſit. Ne ergo libelli auctor præli auctori videatur ingratus, tibi primum eiſdem fructum ex animo proſinavit.

OXONII SVPRÆ AVDITORIA AR-
tium liberalium habentur diſtincta.

Grammatica	Literas diſce.
Dialectica	Impoſturas fuge.
Rhetorica	Persuade mores.
Arithmetica	Numeris omnia conſtant.
Muſica	Ne tibi diſſideas.
Geometria	Cura quæ domi ſunt.
Aſtrologia	Altiora te ne quæſieris.

Sequuntur Virtutes.

Patientia	Vincit ferendo.
Humilitas	Modestia amabilis.
Fortitudo	Omniem fortunam deuincit: ſpe vincimus omnes: ſed omnis fiducia ſine Deo vana eſt.
Cautio	Cautus vincit omnia.

BAN.

*Hæc domus est læsa, semper bonitate repleta,
Hic pax, hic requies, hic gaudia semper honesta.
Aurum blanditiæ pater est, natusq; doloris,*

Qui caret hoc, mæret: qui tenet, hic metuit.

Item.

*Qui bonis parere recusat, quasi vitato fumo in
flammam incidit.*

Ad monumentum Thomæ Linacri.

Vixit post funera virtus.

Ioannes tamen Caius de Cantabrigiensis
Academiæ antiquitate scribens, cum Angliam
vniuersam mirificè prædicasset: Nostrarum,
inquit, rerû maior cura exteris est quàm no-
stris, cum pudore nostrorum. At quid mirum
tùm literatorum nulla hodie habeatur ratio,
tùm literæ laudentur & algeant. Vnde appa-
ret, florentissimam illam Insulam, & opulen-
tissimum regnû, quod inter primas Prouin-
cias Europæ veram religionem Christianam,
veramque sapientiam accepit, eandemque e-
gregiè coluit, infinitaque pietatis & sapientiæ
documenta olim insignia dedit, posterisque
ad imitandum reliquit, haud parum de his,
cum tempore, rerum omnium edace (ipsis
Anglis attestantibus) remisisse.

SCOTIA.

DE Scotorum origine, situ, natura &
dotibus, pulchra & erudita quedam
scripta reliquit Gulielmus Camde-
nus in sua Britannia.

IIII

Vbi

S. ANDREAE, quæ an. 1741. erecta, omniumque celeberrima esse perhibetur. **Adr. Romanus** in Theatro suo vrbium sub **Iacobo Rege**, in Anglia tunc profugo, dicto anno inauguratam scribit.

ABERDONENSIS. Quam anno 1480. **Guilhelmum Elphinstonium** aberdonensem Episcopum sub **Iacobo III.** instituisse affirmant.

GLASCOVIENSIS. Eam tamen parum dotatam, parumque celebrem existere refert **Ioânes Maior**. **Adrianus** verò **Romanus** in Theatro vrbium, à **Iurubullo Glasquensi** Episcopo institutam ait.

Futurumq; spero, vt **Scotus** aliquis patriæ suæ **Academias** ex veris annalibus, quos mihi terra marique ab ipsis seiuncto videre non licuit, ita describat, sicut diuersi **Angli** suas **Academias** & **scholas** certatim accuratè descripserunt.

Equidem in hac ingrauescente ætate mea, alijs lampada trado.

Quandoquidem **Patres de Societate Iesu**, in hac literaria palæstra strenuè vtiliterque versantur, & bonarum disciplinarum studia in remotissimas **Prouinciâs** important, propterea **Catalogû** nuper typis excusum, de collegijs, & domibus, seminarijsque illorum hic adijcere debui.

PROVINCIA SICVLA.

- Panormi** { Domus Professa.
Collegium Panormitanum.
Domus Probationis.
- Messanz** { Collegium Messanenfe.
Domus Probationis.
- Collegium Syracusanum.
Collegium Catanense.
Collegium Montis Regalis.
Collegium Biuronense.
Collegium Calataieronense.
Collegium Rheginum.
Collegium Drepanitanum.
Collegium Minæense.
Collegium Marialense.
Collegium Calatanessettense.
Collegium Melitense.

PROVINCIA NEAPOLITANA.

- Neapoli** { Domus Professa.
Collegium Neapolitanum.
Domus Probationis.
- Collegium Catacense.
Collegium Nolanum.
Collegium Aletinum.
Collegium Bariense.
Collegium Salernitanum.
Collegium Ofsentinum.
Collegium Barolitanum.
Collegium Teatinum.
Collegium Aquilanum.
Domus Professa Beneuentana.

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

Mediolani { Domus Professa.
 { Collegium Breranium.
Genuæ { collegium Genuense.
 { Domus Probationis.
collegium Taurinense.
collegium Comense.
collegium Vercellense.
collegium Montis Regalis.
collegium Cremonense.
Domus Probationis Aronensis.

PROVINCIA VENETA.

Domus professa Venetijs.
collegium Patauinum.
collegium Ferrariense.
collegium Bononiense.
Collegium Brixienne.
Collegium Foroliuiense.
collegium Mutinense.
collegium Parmense.
collegium Veronense.
collegium Placentinum.
collegium Mantuanum.
Domus probationis Nouellarie.
Domus Probationis Imolæ inchoata.

**IN LVSITANIA PROVINCIA
VNA.**

Olisipone { Domus Professa.
 { Collegium S. Antonij.
 { Domus Probationis.
Collegium Conimbricense cum Nouit.
Collegium Eborense cum Nouitiatu.
Collegium Portuense.

Col-

Collegium Bracarense.

Collegium Brigantinum. (biorum.

Domus Professa Pharaeosis in Regno Algar-

Collegium Funchalense.

Collegium Angrense.

Collegium S. Michaelis.

Residentia { **Sancti Felicis.**

Canalensis.

Domus in Regno Angolæ.

IN INDIA ORIENTALI PROVIN-
CIA VNA

Goz { **Domus Professa.**
Collegium S. Pauli.
Domus Probationis.
Seminarium Sanctæ Fidei.

Collegium Margarense in Salfetta.

Domus Chaulensis.

Collegium Bazainense.

Residentia { **Tannensis.**

Bandoranensis.

Sanctissimæ Trinitatis.

collegium Damanense.

Collegium Cochinese.

Domus Vaipicotana.

Residentia { **calicutiana.**
S. Iacobi.
Sancti Andree.
Porcaensis.

Domus choulensis in ora Trauancoris.

Residentia { **collechenfis.**

Retoraensis.

Manarensis.

Seminarum Tuturinanum. { **in ora Plisca-**
Sriæ.

Collegium Charamandelenſe.

Collegium Malachenſe.

Reſidentia { **Malucenſis** { **Inſularum.**
 { **Amboynen.** { **Malaccarum.**
 { **In Regno magni Mogor.**

IN IAPONIA.

Collegium Machaenſe.

Reſidentia { **Xaquinen.** { **in Regno Sinarum.**
 { **Paquinen.**

Collegium Nangafachienſe.

Domus omnium Sanctorum.

Domus Omurenſis.

Amacuſæ { **Collegium Amacuſanum.**
 { **Domus Probationis.**

Domus Arimenſis.

Seminarium Fachiraenſe.

Reſidentia { **Bungenſis.**
 { **Meacenſis.**

IN BRASILIA.

PROVINCIA VNA.

Collegium Bayenſe cum Nouitiatu.

Domus Ilhzorū.

Domus Portus ſecuri.

Reſidentia. { **Sancti Spiritus.**
 { **Sancti Antonij.**
 { **Sancti Ioannis.**
 { **Boipebæ.**
 { **Sancti Sebaſtiani.**

Collegium Fluminis Ianuarij.

Reſidentia S. Barnabæ.

Domus Sanctorum.

Domus Piratiningæ.

Domus Spiritus Sancti.

Ref.

Residentia { conceptionis B. Virg.
S. Ioannis Euangelista.
S. Ignatij.

Assumptionis B. Virg.
collegium pernambucense.

Residentia { Sancti Michaelis.
Beate Virginis.

IN HISPANIA PROVINCIÆ QUATUOR.

PROVINCIA TOLETANA.

Toleti { Domus Professa.
collegium Toletanum.

Collegium Madritanum.

collegium Complutense.

collegium Ocaniense.

Collegium Placentinum.

collegium Conchense.

collegium Belmontense.

collegium Murcianum.

collegium Carauacense.

collegium Seguritanum.

collegium Huetense.

collegium Talabricense.

collegium Oropesanum.

Domus probationis Villaregiensis.

Residentia { Naualcanerensis.
Iesu e Monte.

PROVINCIA CASTELLANA.

Vallisoleti { Domus Professa.
collegium Vallisoletanum.

collegium Gurgense.

collegium Salmanticense.

liii , colle

Collegium Triguerense.
Collegium Gaditanum.
Collegium Marcenense.
collegium Cordubense.
collegium Granatense.
collegium Vaezanum.
collegium Malacense.
collegium Xerense.
collegium Cazorlanum.
collegium Vbedanum.
collegium Astigitanum.
collegium Guadixense.
collegium Fregenalese.
Domus Probationis Montellana.

IN SARDINIA PROVINCIA VNA.

Collegium Sassaritanum.
Callari } Collegium Callaritanum.
 } Domus Probationis
Collegium Ecclesiense.
Collegium Algueritanum.

IN INDIA OCCIDENTALI
PROVINCIAE DVAE.

PROVINCIA PERVANA.

Limae } collegium Limense.
 } Domus Probationis.
collegium cuschense.
collegium ciuitatis Pacis.
collegium Arequipense.
collegium Potosinum.
collegium Chilense.
collegium cuquisaquense.
collegium Quitense.

Rest.

Collegium Bituricense.
Collegium Augense.
Domus Probationis S. Nicolai.

PROVINCIA AQUITANIAE.

Tolosæ { Collegium Tolosanum.
 { Domus Probationis.

Collegium Burdigalense.
Collegium Petrocoricense.
Collegium Agennense.
Collegium Auscitanum.
Collegium Rhutenense.
Collegium Biterrense.
Collegium Lemouicense.
Residentia S. Macarij.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

Collegium Lugdunense. *
Collegium Turonense.
Auenione { Collegium Auenionense.
 { Domus Probationis.

Collegium Divionense. *
Collegium Billomense. *
Collegium Aniciense.
Collegium Dolanum.
Collegium Camberienſe.
Collegium Bisuntinum.

IN BELGIO PROVINCIA VNA.

Collegium Louaniense.
Collegium cum Domo Probat. Tornaci.
Collegium Audomarenſe.
Collegium Duacense.
Collegium Antuerpienſe.
Collegium Leodiense.
Collegium Traiectenſe.

col.

**PROVINCIA GERMANIÆ
SVPERIORIS.**

Collegium Ingolstadiense.
collegium Dilinganum
collegium Monachiense.
collegium Augustanum.
collegium Oenipontanum.
Collegium Halense.
collegium Lucernense.
Collegium Friburgense.
Collegium Ratisponense.
Collegium Bruntrutanum.
Domus Oetingensis.
Domus Probationis Landspergensis.
Residentia Constantiensis.

IN PROVINCIA AVSTRIÆ.

Collegium Viennense.
Collegium Pragense.
Collegium Olomucense.
Collegium Græcense.
Collegium Crumlouienne.
Collegium Commotouienne.
Collegium Nouodomense.
Collegium Labacense.
Collegium Glacense.
Collegium Sellienne.
Collegium Lincense inchoatum.
Domus Probationis Brunensis.
Residentia Thurociensis.

IN TRANSYLVANIA.

Collegium Claudiopolitanum.
Collegium Albæ Iuliæ.

IN

INDEX RERVM ET VERBORVM, QVAE IN HIS LIBRIS CON- tinentur.

A.

- A**brahami constantia & Anni diuifio in Anglia. 447.
doctrina. 202. Anconitana acad. 94.
Academiarum vtilitas. 7. 117. Antiochena fynagoga. 239.
Ab academijs & fcholis falus Argentoratensis acad. 310.
& reformatio Ecclefia de- Aberdonienfis Scotia. 482.
pendet. 18. 18 28. Aurelianenfis. 379.
Academia vera qua fit, vnde Aquinionenfis. 378.
nomen habeat. 2. 3. Aediles quid 503.
Vbi instituenda. 7. Aristotelis ingenium & doctri-
Solēniter primo inchoatur. 6. na. 321. & 33.
Eas instituere, conſeruare ho- eiusdem epitaphium Senis. 81.
neſtum eſt & vtile. 15. Aſtrolabij repertor & corre-
Academia noui orbis. 300. Etor. 174.
Academia conſtituenda idea. Artium & linguarum ſtudia
423. (481. laudabilia, & viciſſima.
S. Andrea academia Scotia. 28 56.
S. Andrea Collegium Colonia. Earum verus finis. 76.
211. Africa. 313.
Academia Italia quibus arti- Arcopagita. 344.
bus ſingula excellant. 94. Atramentarium. 168.
Aegypti deſcriptio. 248. & ſe. Arithmetica reiecta à Lycer-
Ethiopia deſcriptio. 297. gō. 375.
Andegauenſis acad. 375. Auditorum numerus prodeſt:
Annales quid ſint 582. & ſeq. 66.
Anni diſtributio à Caſare. 572 Auguriū auctoritas. 505.
eiusdem correctio à Grego. de falſis reſponſis puniri. 433.
13 375. Anglia academia & eorum
k k k k gymna-

INDEX.

617. & 28. & 166. 167.	Doctores falsi.	190.
Constantinopolitana acad. 377.	Doctrinam solidam cur pauci & seq. assequantur.	84.
Cadonensis.	390. Doctorum concordia utilissi-	
Cliuensis.	316. ma.	270. 330. 452
Coloniensis.	126. Doctorum Iuris epitoma & de-	
Collegia Gregorij XIII. 6.0.	cem privilegia.	190. 193.
Consules.	Dolana academia.	390.
Coniugia puerorum honesta.	Duacensis.	196.
267.	Duodecim numerus sacer est.	
Corinthiorū Vniuersitas. 392.	431.	
Cracouiensis Acad.	326. Duodecim virorum collegium.	
Cretensis Acad.	400. 299.	
Catursensis.	399.	E
Cyrenensis.	318. E Borensis acad.	418.
Caue.	79. Edessana.	196.
Cecus doctissimus.	280. Ephesina.	240.
D	Erphordien.	200.
Dabaritensis Acad.	291. Eunuchi.	510.
Dantiscana.	312. Exercitationum utilitas.	157.
Deos noxios colebāt Ro. 495.	Exercitia priuata utilia.	80.
Dillingana Acad.	196. 110.	
Discordia effectus.	542.	F
Disputationum utilitas.	80. F Eria Tolosana	397.
Dictandi institutum.	67. Feria Salmantica	434.
Docere alios praeclarū est. 53.	Ferrariensis academia. fol. 19.	
Docti honorandi sunt. 38. 49.	Fidei templum.	475.
rāquā amici Deorum. 41.	Florentiana acad. fol. 22.	
Doctores indocti perstringun-	Fœmina erudita fuerūt.	441.
tur.	204. Fortunatēplum Roma.	492.
Doctores & Magistri quales	Francfordiensis acad.	205.
præficiendi.	3. Friburgensis acad.	208.

Kkkk2

Gal

INDEX.

<i>Juliana, siue Hebstadiensis Academia</i>	312.	<i>Libros emit Plato de sua exiguasubstantia.</i>	365.
<i>Iuno Iugaviri plac.</i>	487.	<i>Licentia docendi quibus cõcedenda.</i>	4.
<i>Iuris origo.</i>	205.	<i>Linguarum cognitio vtilissima</i>	
<i>India Academia.</i>	70. & seq.	<i>Inrisperitorũ bonos in iudicia</i>	70. 169.
<i>Atheniens.</i>	342.	<i>Linguarum confusio.</i>	415. 417.
<i>norum.</i>	539.	<i>Lipsensis academia.</i>	271.
<i>Ius canonicum.</i>	552.	<i>Louaniensis academia.</i>	276.
<i>Iuuentutis educatio,</i>	205. 303.	<i>Literarum inuectores.</i>	176.
<i>Heridensis acad.</i>	422.	<i>Literarum nota.</i>	199.
L		<i>Litium incommoda.</i>	37.
<i>Acedemoniorũ acad.</i>	368.	<i>S. Laurentij collegium Philippi II. Hispa. Regis.</i>	438.
<i>Lyra vsus.</i>	354.	M	
<i>Lugdunensis acad.</i>	391.	<i>Macedonia.</i>	402.
<i>Lugdunensis Bataurorum.</i>	316.	<i>Maceraten. acad.</i>	94.
<i>Latini à Latino Rege dicti.</i>	441.	<i>Magiã Cham introduxit.</i>	263.
<i>Latina lingua quadruplex.</i>	415.	<i>Magiã origo.</i>	201.
<i>Lectiones publica non impedienda per priuatas.</i>	67.	<i>Magorum trium corpora Colonia.</i>	290.
<i>Legum origo.</i>	203.	<i>Magi Persarum.</i>	292.
<i>Leges Romuli, Numa, &c.</i>	844.	<i>Mantuanã acad.</i>	88.
<i>Leges diuina corruptores & abusores punit Deus.</i>	272.	<i>Maioricana.</i>	423.
<i>Leges scholastica.</i>	334. & seq.	<i>Marpurgensis.</i>	280.
<i>Liberi patris sacra.</i>	481.	<i>Moguntina.</i>	281.
<i>Liber quid significet.</i>	628.	<i>Massileen.</i>	399.
<i>Libri Berosi, Aristotelis & sacri</i>		<i>Mathematicarum artium origo.</i>	200.
<i>à scriptoribus corrupti.</i>	423.	<i>Mathematici mali Romae et, boni culti fuerunt.</i>	573.
		<i>Mechliniensis acad.</i>	280.
		kkkk 3	Me

INDEX.

311. Osnaburgum. 322
 49. Oxidrachi Dñs charifm. 302
 itia. Oxoniensis acad. Anglu.
 P.
 34. **P**acis & cōcordiatēplū. 44
 79. Palentia acad. 437.
 571. Parnormitana acad. 113.
 no- Papiensis acad. 45.
 47. Parisiensis acad. 35A.
 108. Parmensis acad. 99.
 392. Patauina acad. 59.
 93. Peregrinari non licebat puen.
 202. 370.
 375. Persia. 391.
 89. Perusina acad. 71.
 ant. Phœnicia. 211.
 Philippi II. Regis epitaphium.
 198.
 396. Philosophorum origo & secta
 445. 31. à Mose & Prophetis
 244. doctrinam suam hauserūt.
 200. 318.
 479. Petrus Ro. scholam habuit.
 Tum- Petulantia studiosorum 397.
 477 Philosophandi tempus & mo-
 199. dus. 378.
 Physica Atheniensium. 333.
 335 Pictaviensis acad. 396.
 45. Pila lusus. 151.
 423. Pileus libertatis signum. 446.
 423. 326.
 423.

Pisana

- Pisana academia.
 Placentina.
 Peto Iannis Imperator.
 Poësis origo & genera.
 & seq.
 Poëtarum laus.
 Poëta Romani.
 Polonia.
 Pontifex Max. 504. &
 Posnensis acad.
 Pragensis acad.
 Primus Vniuersitatis.
 Privilegia studiorum &
 etorum ac scholarum.
 367. 598.
 Promotiones scholastica
 inuenta, quomodo co-
 rendæ. 119. ordo earum.
 398. Quæstus in ijs. 73.
 Prociiores Vniuersitatis. 3.
 Puellarum schola. 621. 3.
 Puncta scripture sacra. 2.
 Pythagoræ laus & symbol.
 438.
 Patrum de Societate Iesup.
 orbem collegia & semin-
 ria vide in fine libri. 8.

Q.

Quodlibetica & expecta-
 toria orationes. 208.

R.

Rectoris acad. antipræd.

INDEX.

- Pisana academia.* 75. 11.392.302.& 8.143. 431.
Placentina. 91. Rector Alexandr. erat pro-
Peto Iannis Imperator. 297. pheta & sacerdos. 261.
Poesis origo & genera. 323. Indorū Buddha throno au-
 & seq. reo utebatur. 302. Persarū
Poetarum laus. 576. Archymagus. 294.
Poeta Romani. 575. Regionmontana acad. 332.
Polonia. 325. Religio vera est basis imperij.
Pontifex Max. 504. & seq. ideo fideliter curandā. 478.
Posnensis acad. 332. 498. 501. 544. 434.
Pragensis acad. 283. Rhemensis acad. 396.
Primus Vniuersitatis. 142. Rhetorica. 332. 587.
Priuilegia studiorum & Do- Rhodiorum acad. 394.
ctorum ac scholarum. 394. Romana urbis laus. 456.
 367. 598. academia 449. 596. Gym-
Promotiones scholastica cur nasia. 596. 607. Priuilegia.
inuenta, quomodo confe- 598. 601.
renda. 119. ordo earum. 388 Roma docuisse & studuisse ho-
 398. Quastus in ijs. 73. 386. nestum semper fuit. 610
Prouisores Vniuersitatis. 374. Romana sedis authoritas. 537.
Puelharum schola. 601. 371. Rostochiensis academia.
Puncta scriptura sacra. 218. S.
Pythagoralaus & symbola. Sacerdotum honor. 301. 596.
 438. Dijs chariores habebā-
Patrum de Societate Iesu per tur. 292. & omnia apud
orbem collegia & semina- Numen valere putabatur.
ria vide in fine libri. 8. 302.
 Q. Sacerdotis qualitates. 509.
Quodlubetica & expecta- Sacerdoria & prabenda apud
toria orationes. 203. priscos Ro. 516.
 R. Sacrificiorum ceremonia. 524
Rectoris acad. auctoritas, Salernitana acad. 78
 Sal

INDEX.

nens. acad. 79. 288. Toletana acad. 437. Tu-
 egnesana aca. bingēs. acad. 491. Tunus Do-
 minib. prestat. mini Treuir. 289. Turcorum o-
 iales Germa- rigo sacra & paradysus. 389.
 tus Romanus 390. Typographia origo & vir-
 atus academi- litas 180. 185. 195. 283. 308.
 95. 101. Scrip- **V**acantia. 144. Valentina
 dei tribus mo- acad. 437. Vali doleten
 . 218. Sorana acad. 457. Veneta acad. 31. Fe-
 . Spei & quie- sta Noach vxor. 463. Vestales
 . 494. virgines. 465. Vestes studiose
 612. Synago- rum. 66. 435. Vetulorū Italia
 ses. 20. 4. Syra- Noach^o gymnasiū erexit. 431.
 3. Syreneā cā- Viduarū nuptia, 512 Viennēs.
 acad. 299 Victoria templū Ro.
 . Tabule. 12. 989. Virginū institutio & exen-
 Talmud quid citia. 371. 601. Viriplaca & vx-
 sensis synago- oriplaca Dea. 487 Variatū en-
 en. acad. 91. comia. 541. Visontina aca 31
 r & origo. 471. Volumen. 628. Vratislav-
 396. Tonfores ensis acad. 333. VVittenberge-
 reuirensis acad. sis acad. 309.

ipua, quæ irrepperunt, sic corrigunto.

ost Prefat. columna 12. linea 7 leg. naribus.
 . publicatur. Fol 36. lin. 12. Herculis. Fol.
 r. Fol. 51. lin. 8. mutaret Fol. 67. lin. 19. Ce-
 lin. 19. satisfaciat. fol. 132. lin. 1. adde: pileum
 141. lin. 22. dele: annos natus. fol. 187. lin. 3.
 247. lin. 22. dele: ait, fol. 436 lin. 1. addere
 . lin. 28. τω αὐτοῦ. fol. 501. lin. 3. reueream m.
 ceptuagesimo. fol. 11. 10. 2. lin. 10. S. P. Q. R. fol.
 16. astu.

